PRINTED AT
THE 'CHANDRIKA' PRESS
MADRAS—21.

పీఠిక

సంస్కృతమునఁ గల బృహన్నిఘంటువులలో వైజయన్తీ నిఘంటు వొకటి. బహుళ ప్రచారము నొంది, సుప్రసిద్ధ మగు నమరసింహుని నామ లింగాను శాసనముకంటెను ఇది పెద్దది. దీనిని సుప్రసిద్ధ విద్వాంసుఁ డగు యాదవప్రకాశుఁడు రచించెను.

యాదవప్రకాశుఁడు తొలుత అద్వైత మతానుయాయి. భగవద్రామానుజుని గురువు. గురు శిష్యులకు జరిగిన వాదవివాదముల ఫలితముగఁ జివరికి నతఁడు రామానుజుని విశిష్టాద్వైతమతమును స్వీకరించెను.

ఈతఁడు వైజయన్తీ నిఘంటువు నే గాక మఱి మూఁడు గ్రంథములను రచియించెను. అవి - (1) యాదవభాష్యము (2) యతిధర్మసముచ్చయము (3) ఛందోవిచితిభాష్యము - అనునవి.

యాదవభాష్యము బ్రహ్మసూత్రములపై వ్రాయఁబడిన గొప్ప వివరణ గ్రంథము. దీని నితఁడు శ్రీ భగవచ్ఛంకరుల భాష్యముతో పాటు శిష్యులకు బోధించుచుండెడివాఁ డట!

యతిధర్మసముచ్చయము, యాదవప్రకాశుఁడు విశిష్టాద్వైతమతమును స్వీకరించిన పిదప వ్రాయఁబడిన గ్రంథము. వైష్ణవమతస్థుల కందఱికిని ఇయ్యది శిరోధార్యమును, బహుళ ప్రచారము కలదియు నగు గ్రంథము.

ఛందోవిచితి భాష్యము పింగళచ్ఛందస్సూత్రములకు విపుల మగు వివరణము.

వైజయన్తీ నిఘంటువు—

వైజయన్తీ నిఘంటువు సుప్రసిద్ధ మగు గొప్ప కోశగ్రంథము. పెక్కు

మంది ప్రాచీనవిద్వద్వతంసులు తమ గీర్వాణ గ్రంథవ్యాఖ్యానములలో దీనిని పరమ ప్రమాణముగా ఉదాహరించి యున్నారు.

ఈ నిఘంటువు రెండుభాగములుగా విభజింపఁబడినది. మొదటిది పర్యాయభాగము. రెండవది నానార్థభాగము. పర్యాయభాగమున, ఆ యా శబ్దములకుఁ గల పర్యాయపదములు తెలుపఁబడినవి. నానార్థభాగమున, ఒక్కొక్కపదమునకును గల అనేకార్థములు తెల్పఁబడినవి. మొదటిభాగమున ఐదుకాండలు కలవు. అవి - స్వర్గ, అంతరిక్ష, భూమి, పాతాళ, సామాన్య కాండములు. రెండవ భాగమున ద్వ్యక్షర, త్ర్యక్షర, శేషకాండములు మూఁడు కలవు. అమరసింహుని నామలింగానుశాసనమునకుఁ దర్వాత ఎంతోకాలమునకు రచింపఁబడిన దగుటచే ఇందు అందలి విషయములు చాల వఱకు గ్రహింపఁబడినవి. కొన్ని యెడల అందలి శ్లోకపాదము లున్నవి ఉన్నట్లుగనే స్వీకరింపఁబడినవి.

యాదవప్రకాశుఁడు దాక్షిణాత్యుఁడగుట వలన నతఁడు రచించిన యీ వైజయన్తీ నిఘంటువు దక్షిణ దేశమునందే ఎక్కువ ప్రచారము పొంది యుండినది. అమరకోశమునందు లేని పదములు చాలవఱకును గలవు. ముఖ్యముగా తెలుఁగు ప్రబంధములలోఁ గానవచ్చు పెక్కు తత్సమ పదములకు ఆధార మీ వైజయన్తీ నిఘంటువేయని పాండురంగమాహాత్మ్యము మున్నగు వానినిబట్టి తెలియుచున్నది. మఱియును 'బొక్కణ (సంచి), మేటా (మేడ) కవిలీ (కవిల), కరణ (కరణము), పిండి (పిండి), మానీ (మానిక), జొన్నల (జొన్నలు), వంటి పదములు నిందుఁ జేర్పఁబడినవి. గుఱ్ఱమును అర్థమునఁ గల 'కుదర' పదమిందు 'కుదరోఽశ్వః' అని కలదు. ఆ కాలమున కొన్ని దేశ్య పదములు స్వేచ్ఛగా సంస్కృత ప్రసంగములలో వాడఁబడుటచే, అవి యిట్లు నిఘంటువుల కెక్కియుండ వచ్చును.

సుప్రసిద్ధమగు నీ నిఘంటువు ఆఱువదియైదేండ్ల క్రిందటి వఱకును అముద్రితముగనే ఉండినది. 1893-వ సంవత్సరములో-చెన్నపురి. రాజధానీ కళాశాలలో సంస్కృత భాషాశాఖాధ్యక్షులుగ ఉండిన శ్రీ గస్తవ్ - అపర్టు (Mr. Gustav Oppert) దొరగారు పదసూచికతోఁగూడ దీనిని ప్రకటింపఁజేసి భాషావాఙ్మయములకు మహోపకార మొనర్చినారు. నాఁటి నుండి నేఁటి వఱకు నిది పునర్ముద్రణ భాగ్యము నొందనే లేదు! అలభ్యమైన యిట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథమును ముద్రింపఁ బూనుకొనిన శ్రీ వావిళ్ల సంస్థ వారెంతయుఁను ప్రశంసా పాత్రులు!

ఈ గ్రంథము శ్రీ అపర్టు దొరగారు ప్రకటించిన గ్రంథము ననుసరించియే ప్రకటింపఁబడుచున్నది. మూలమును తెలుఁగు లిపిలోఁ బ్రకటించుటయు, పదములకు తెలుఁగర్థములతో పట్టికను తయారుచేసి దీనితోఁ జేర్చుటయు నిందలి విశేషము.

వైజయన్తీ నిఘంటువున కాంధ్రదేశమున మంచి ప్రచారముండినది. కాని, ఎంత యత్నించినను తెలుఁగు లిపిలోనున్న ప్రతిగాని, తెలుఁగు దేశములోని దేవనాగరి ప్రతిగాని లభింపలేదు. ఖండ ఖండములుగ - కొలఁది భాగములు మాత్రము—ఒకటి రెండు లభించినవి. కాని అవి యీ గ్రంథ ప్రకటనమున ఏమాత్రము ఉపయోగించలేదు. ఇప్పటి ప్రతికంటె - తెలుఁగు దేశములోని ప్రతులు వేఱుగానుండి యుండవలెను. ఏలయన ఇంద్రధనుస్సునకు 'వాయుఫల' మను పేరున్నట్లు "వాయుఫలం త్విన్ద్రధనుః" అని పెద్దలు వైజయన్తి నుదాహరింతురు. కాని, ముద్రిత ప్రతిలో "ఇన్ద్రాయుధం త్విన్ద్రధనుః" అని కలదు. ఇట్టి పన్నియేని ఉండవచ్చును. కాని, ఆంధ్రదేశపు ప్రతి లభింపకుండుట మన దురదృష్టము!

ఈ నిఘంటువున కెట్టి వ్యాఖ్యానములును లభించలేదు. అందువలన దీనిని సమన్వయించుకొనుట కెంతో శ్రమపడవలసివచ్చినది. ఒక్కొక్క—

యెడ పదసూచికలో ఈయఁబడిన యర్థములు సరియైనవిగా తోఁచక పోవచ్చును అట్టి వేవైన ఉన్నయెడల పునర్ముద్రణమున నవి సరిచేయఁబడఁ గలవు.

ఈ నిఘంటువునకు పదసూచికను తయారుచేయుటకును, అర్థములను వ్రాయుటకును ఎంతో కాలముపట్టినది. మన్మిత్రులును కొంతకాలము చెన్నపురి - రాజధాని కళాశాలలో సంస్కృతాధ్యాపకులుగా పని చేసి, ప్రస్తుతము కాకినాడ కళాశాలలో సంస్కృతాధ్యాపకులుగా ఉన్నవారును అగు వ్యాకరణ విద్యాప్రవీణ, భాషాప్రవీణ శ్రీ శ్రీ భాష్యం - అప్పలాచార్యులుగారు, (ఎం. ఏ.,) దీనిని తయారుచేయుటలో ఎంతో సహకరించిరి. వారితోడ్పాటు లేనిచో - తెలుగర్థములతోడి పదసూచిక తయారగుట అసాధ్యమే యగును. కావున వారి కనేక ధన్యవాదములు.

ముద్రణ సామగ్రి కరవై, గ్రంథముద్రణ మసాధ్యముగా ఉన్న ఇట్టి కాలములో ఇట్టి బృహద్గ్రంథమును చక్కని కాగితములపై ముద్రించి, ప్రకటించిన శ్రీ వావిళ్లసంస్థా కార్యనిర్వాహకులు శ్రీ కాళహస్తి-చంద్రమౌళీశ్వర శాస్త్రిగా రెంతయుఁ బ్రశంసార్హులు.

చెన్నపురి.
1-11-48

బుధ విధేయుఁడు.
బులుసు - వేంకటరమణయ్య.

అనుక్రమణికా.

వైజయన్తీ

పరిభాషా

ఓంకారార్థాయ తత్త్వాయ వాచ్యవాచకశక్తయే,
బ్రహ్మసంజ్ఞాయ పూర్వేషాం గురూణాం గురవే నమః. ౧
ప్రకాశ్యాష్టవిధం లిఙ్గం నిర్లిఙ్గం వచనాని చ,
వైజయంతీతి విఖ్యాతం క్రియతే నామశాసనమ్. ౨

5 స్త్రీపున్నపుంసకం లిఙ్గం సంకీర్ణం తచ్చ పంచధా,
నృస్త్రీనృషణ్ఢషణ్ఢస్త్రీ త్రిలిఙ్గం వాచ్యలిఙ్గకమ్. ౩
సమాసలిఙ్గాద్విధితస్సాహచర్యాత్ పృథక్కృతేః,
లిఙ్గం విద్యాత్ప్రయోగాచ్చ క్తిన్ సర్వత్రాపి న స్త్రియామ్.
యత్ప్రవృత్తం సమాసస్య లిఙ్గం తత్ స్యాత్ సమాసినామ్,

10 విశేషవిధితః క్వాపి లిఙ్గం తత్రాయ్యయం క్రమః. ౪
స్త్రీలిఙ్గే స్త్రీత్యయం శబ్దః పుంలిఙ్గే నా పుమానితి,
షణ్ క్లీ నపుమితి క్లీబే యే చ షణ్ఢార్థవాచినః, ౫
త్రిష్విత్యుక్తిర్వాచ్యలిఙ్గే త్రయీశబ్దస్త్రిలిఙ్గకే,
అస్త్రీత్యాది నిషేధేషు నృషణ్ఢాదీతరద్వయమ్. ౬

15 జ్ఞాతైర్లిఙ్గైస్సాహచర్యాత్ క్వచిత్ స్యాల్లిఙ్గనిశ్చయః,
ఏకత్ర సర్వే పుంలిఙ్గా స్త్రియోఽన్యత్రాన్యతో నపుమ్. ౭

ఇత్యేకస్యాపి పర్యాయా లిఙ్గాయాత్ర పృథక్కృతాః,
ప్రయోగాత్ప్రాయశో లిఙ్గముదన్తః సంశయే పుమాన్.
సందిగ్ధద్వివచోఽన్తం క్లీ నా స్యాద్బహువచోఽన్తకమ్,
20 సమాసే స్యుః పృథక్ సర్వే శబ్దా బహువచోఽన్తకే,
న పూర్వశబ్దభాగత్ర పునస్త్వన్త మథాదితః. ౧౦

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం పరిభాషాధ్యాయః.

అథ స్వర్గకాణ్డః

ఆదిదేవాధ్యాయః

స్వర్గో నాక స్సురావాస ఊర్ధ్వలోకః ఫలోదయః,
సౌరికో భోగభూమిః స్త్రీ దివి ద్యౌశ్చ త్రివిష్టపమ్. ౧
అమర్త్యభవనం గౌశ్చ త్రిదివస్స్యాత్ స్వరవ్యయమ్,
దేవా నిలింపా మరుతో గీర్వాణా వాయునా స్సురాః. ౨
5 ఆదిత్యా ఋభవోఽస్వప్నా వివస్వన్తో దివౌకసః,
ఆదితేయా దివిషదో లేఖా అదితినందనాః. ౩
సుపర్వాణః క్రతుభుజో నిర్జరా అమృతాశనాః,
బర్హిర్ముఖా విట్పతయ స్త్రిదశా హవ్యయోనయః. ౪
అమర్త్యాశ్చాథ న స్త్రీ స్యాద్దైవతం దేవతా స్త్రియామ్,
10 త్రయ ఏవాదిదేవాః స్యు ర్బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః. ౫
ఆజానజా స్స్మృతా దేవాః కర్మదేవాస్తు కర్మభిః,
బ్రహ్మా విధాతా విశ్వాత్మా ధాతా స్రష్టా ప్రజాపతిః. ౬
హిరణ్యగర్భో ద్రుహిణో విరించః క శ్చతుర్ముఖః,
పద్మాసనస్సురజ్యేష్ఠ శ్చిరజీవీ సనాతనః. ౭
15 శతానన్దశ్శతధృతి స్స్వయంభూ స్సర్వతోముఖః,
పరమేష్ఠీ విశ్వరేతాః పురుషో హంసవాహనః. ౮
పద్మభూః ప్రాణదో వేధా ద్రుఘణో నాభిజో విధిః,
వాగ్వాణీ భారతీ భాషా గౌర్గీ ర్బ్రాహ్మీ సరస్వతీ. ౯
విష్ణుర్నారాయణో బభ్రుశ్చక్రపాణిర్జనార్దనః,
20 దైత్యారిః పుండరీకాక్ష స్త్రికకు ద్విష్టరశ్రవాః. ౧౦
పీతాంబరో హృషీకేశో విష్వక్సేన శ్చతుర్భుజః,

శ్రీవత్సశ్శ్రీపతి శ్శార్ఙ్గీ శ్రీవత్సాంకోఽచ్యుతోఽరుణః. ౧౧
వాసుదేవ స్స్వభూశ్చక్రీ వైకుంఠః పురుషోత్తమః,
అరిష్టనేమి రజిత శ్శ్రీధరో యజ్ఞపూరుషః. ౧౨
25 ముఞ్జకేశీ మురరిపు ర్గదాపాణి రధోఽక్షజః,
అనన్తశాయీ బృన్దారో ముకున్దో ధరణీధరః. ౧౩
శతానన్ద శ్శతావర్తో యుగావర్త స్సురోత్తమః,
కాలకున్దో రన్తిదేవః కేశవో గరుడధ్వజః. ౧౪
పద్మనాభో విశ్వరూపః కృష్ణో హరి రసంపుషః,
30 కైటభారి ర్బ్రహ్మనాభో గోవిన్దో మధుసూదనః. ౧౫
ఆచారా వైష్ణవీ సూక్ష్మా లక్ష్మీః పుష్టిర్నిరంజనా,
జీవనీ మోహనీ మాయా నవైతా విష్ణుశక్తయః, ౧౬
కౌస్తుభోఽస్య మణిర్లక్ష్మ శ్రీవత్సో నన్దక స్త్వసిః,
చాపశ్శార్ఙ్గం పాంచజన్యశ్శంఖశ్చక్రం సుదర్శనమ్. ౧౭
35 కౌమోదకీ గదాఽథాస్య మత్స్యాద్యా స్సమనామకాః,
అవతారా నృసింహస్తు హిరణ్యకశిపుద్విషన్. ౧౮
ఉపేంద్ర ఇంద్రావరజో వామనో బలికట్టకః,
ఆదిత్యో ద్విపదస్తార్క్ష్య స్త్రివిక్రమ ఉరుక్రమః. ౧౯
విష్ణుశ్చ జామదగ్న్యస్తు రామో దాశరథిః పునః,
40 రాఘవో జానకీకాన్తో రామో రావణసూదనః. ౨౦
[దూషణారిః ఖరారిశ్చ కుంభకర్ణారి రేవచ,
రాక్షసఘ్న స్సుఖకరః కౌసల్యానన్దవర్ధనః. ౨౧
పార్థివేన్ద్రో ధనుష్పాణి ర్బలీ దశరథాత్మజః,]
రామస్సంకర్షణః సీరో బలదేవో హలాయుధః. ౨౨
45 బలభద్రః ప్రలంబారిః కాలిన్దీకర్షణో హలీ,

తాలాఙ్కో రేవతీకాన్త స్సాత్త్వతో ముసలీ బలీ. ౨౩
భద్రాఙ్గో భద్రవదనః కామపాల స్సితాసితః,
బలో నీలామ్బరశ్చాథ తస్య సంవర్తకం హలమ్. ౨౪
సౌనన్ద మస్య ముసలం కృష్ణో దామోదరోఽద్రిధృత్,
50 దాశార్హో నరకారాతి ర్వనమాలీ గదాగ్రజః. ౨౫
శైనిః కంసరిపు శ్శౌరి స్సారథి స్తస్య దారుకః,
వసుదేవోఽస్య జనకో దుందు రానకదుందుభిః. ౨౬
ప్రద్యుమ్నో మన్మథః కామో మారో మనసిజః స్మరః,
కన్దర్పో దర్పకోఽనఙ్గో మీనాఙ్కో మకరధ్వజః. ౨౭
55 పుష్పధన్వా రతిపతి శ్శంకరారి రనన్యజః,
శూర్పకారి ర్మధుసఖః పంచేషు ర్విషమాయుధః. ౨౮
బంధు ర్వామో జరాభీరు ర్హృచ్ఛయో మధుసారథిః,
బ్రహ్మసూ రనిరుద్ధః స్యాదృశ్యకేతు రుషాపతిః. ౨౯
అథాన్యే హ్యవతారాః స్యు ర్నరనారాయణా వృషీ,
60 అశ్వో హయశిరా శ్శేషః కపిలో వ్యాస ఇత్యపి. ౩౦
దత్తాత్రేయశ్చ కల్కీ చ బుద్ధ శ్చేత్యేవమాదయః,
కపిల స్తు మహావిష్ణు ర్వ్యాస స్సత్యవతీసుతః. ౩౧
పారాశర్యో ద్వైపాయనః కృష్ణద్వైపాయనోఽపి చ,
బుద్ధస్తు శ్రీఘనశ్శాస్తా బోధిసత్త్వో వినాయకః. ౩౨
65 సమన్తభద్ర స్సర్వజ్ఞో మారజి ల్లోకజి జ్జినః,
షడభిజ్ఞో దశబలో ధర్మరాజ స్తథాగతః. ౩౩
మునీంద్ర స్సుగతశ్శాక్యో మునిరద్వయవాద్యపి,
శాక్యసింహస్తు సర్వార్థసిద్ధ శ్శౌద్ధోదని ర్గురుః. ౩౪
గౌతమశ్చార్కబంధుశ్చ జిన స్త్వర్హం స్త్రికాలదృక్,

70 అష్టకర్మపరిభ్రష్టో వీతరాగశ్చ కేవలీ. ౩౫
లక్ష్మీః పద్మాలయా శ్రీర్మా క్షీరోదసుతేందిరా,
రమాబ్ధిజా భార్గవీ చ స్త్రీలిఙ్గాశ్చాంబుజాహ్వయాః. ౩౬
గరుడః కాశ్యపసుతో గరుత్మా నురగాశనః,
సుపర్ణీతనయస్తార్క్ష్యో వైనతేయో మహేంద్రజిత్. ౩౭

75 పన్నగారిర్విష్ణురథ స్సుపర్ణో విహగాధిపః,
మహేశ్వరః పశుపతిః శ్రీకంఠః పాంసుచందనః. ౩౮
శంకరో గిరిశో రుద్రో గిరీశ శ్శశిభూషణః,
భద్రేశ్వర శ్చంద్రమౌళిః పినాకీ శశిశేఖరః. ౩౯
కపర్దీ ధూర్జటిశ్శర్వః కపాలీ నీలలోహితః,

80 ఈశ ఈశ్వర ఈశానో భర్గో మృత్యుంజయో మృడః. ౪౦
వ్యోమకేశో మహాదేవః ప్రమథాధిపతిశ్శివః,
శూలీ దక్షాధ్వరారాతిః కామారిః పరమేశ్వరః. ౪౧
కృత్తివాసా అహిర్బుధ్న్యో నీలగ్రీవ స్త్రిలోచనః,
గంగాధరో విరూపాక్షో వామదేవో వృషధ్వజః. ౪౨

85 భూతేశః ఖండపరశుః స్థాణురంధకసూదనః,
భగనేత్రాంతకో భీమస్త్రిపురారి ర్ద్రుగాయుధః. ౪౩
కటాటంకో జటాటీరో జటాఝూటో మహానటః,
హిండీకాంతో లేరిహాణః సర్వజ్ఞో నందివర్ధనః, ౪౪
స్థాలో డిండీశ ఉడ్డీశః కంఠేకాలో మహావ్రతః,

90 కృశానురేతా జోటింగః కంకటీక ఉమాపతిః. ౪౫
ఖట్వాంగీ మందరమణి రులందో వృషవాహనః,
ఉగ్రః కటప్రూర్ధిగ్వాసా ఘాండష్షాండోఽకుతశ్చనః. ౪౬
బహురూపోఽధర్మకుటో దశబాహుర్దశావ్యయః,

జ్ఞానం వైరాగ్యమైశ్వర్యం తపస్సత్యం క్షమా ధృతిః. ౪౭
95 స్రష్టృత్వమాత్మసంబంధోఽప్యధిష్ఠాతృత్వమిత్యపి,
అవ్యయాని దశైతాని శంభోరవ్యయ మస్త్రియామ్. ౪౮
వామా జ్యేష్ఠా శివా రౌద్రీ చిత్తోన్మాదకరీ సుఖా,
కాలీ కలేబరా భూతదమనీ చేశశక్తయః. ౪౯
కపర్దోఽస్య జటాజూటః ఖట్వాంగోఽస్య సుఖంఘుణః,
100 పినాకోఽజగవం యుగ్మమజగావ మజీగవమ్. ౫౦
ప్రమథాః స్యుః పారిషదా నందీస్యాన్నందికేశ్వరః,
అథ కూశ్మాండకః కేలికిలో గణపతిప్రియః. ౫౧
భృంగరీటః పునర్భృంగీ చర్మి భృంగిరిటిశ్చలః,
వృషాణో లూనదోర్బాణో ఖేలుకస్తు కృతాలకః. ౫౨
105 వీరభద్రస్తు దేవాజో విఘ్నేశస్తు వినాయకః,
లంబోదరో హస్తిరాజ ఏకదంతో గజాననః. ౫౩
ద్వైమాతురః పరశుభృదాఖుయానో గణాధిపః,
కుమారశ్శరజః స్కందస్తారకారి రుమాసుతః. ౫౪
మహాసేనో మహాతేజాశ్శక్తిపాణిర్గుహోఽగ్నిభూః,
110 వైజయంత స్సిద్ధసేన స్సేనానీశ్శిఖివాహనః. ౫౫
స్వామీ గాంగేయ గౌరేయ బ్రహ్మచారిమహౌజసః,
షాణ్మాతురః కార్తికేయో బ్రహ్మగర్భషడాననః. ౫౬
సుబ్రహ్మణ్యో నీలదంష్ట్రః క్రౌంచారిః కుక్కుటధ్వజః,
అస్యశాఖో విశాఖశ్చ నైగమేషశ్చ పృష్ఠజాః. ౫౭
115 ఉమా మేనాత్మజా రౌద్రీ రుద్రాణీ సర్వమంగళా,
ఆర్యాఽద్రిజా మహాదేవీ శర్వాణీ పార్వతీ శివా. ౫౮
భ్రామరీ రేవతీ షష్ఠీ గౌతమీ వాజ్రవీ సతీ,

అపర్ణాపరుజా జారీ శండిలీ వారుణీ హిమా. ౫౯
బర్హిధ్వజా శతముఖీ యోగినీ పరమేష్ఠినీ,
120 సునన్దా నన్దినీ నన్దా నన్దయన్తీ కలాపినీ. ౬౦
కాలరాత్రీ మహారాత్రీ రక్తదన్త్యేకపాటలా,
ఏకపర్ణా భద్రకాలీ మహాకాలీ కరాలికా. ౬౧
దుర్గా కాత్యాయనీ చండీ కైటభీ సింహవాహనా,
యమేన్ద్రీ కృష్ణ మైనాక రామాణాం భగినీ స్వసా. ౬౨
125 వింధ్యమందరకాంతార మలయేభ్యశ్చ వాసినీ,
చణ్డముండా తు చాముణ్డా చర్చా మార్జారకర్ణికా. ౬౩
కర్ణమోటీ మహాచణ్డీ మహాగంధా కపాలినీ,
బ్రాహ్మీ మాహేశ్వరీ చైన్ద్రీ వారాహీ నారసింహ్యపి. ౬౪
కౌమారీ వైష్ణవీ చేతి తా ఏతా స్సప్తమాతరః. ౬౪½

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం స్వర్గకాణ్డ ఆదిదేవాధ్యాయః.

లోకపాలాధ్యాయః

ఇంద్రో దుశ్చ్యవనో వజ్రీ వృత్రారి ర్వాసవో వృషా,
వృద్ధశ్రవా స్సునాసీర స్సహస్రాక్షో దివస్పతిః. ౧
వాస్తోష్పతి ర్బలరిపుః పురుహూతః పురందరః,
మఘవా పూర్వదిక్పాలః పృతనాషాట్ సురాధిపః. ౨
5 సంక్రన్దనో హరిహయో గోత్రభిత్ పాకశాసనః,
పులోమశత్రు ర్హరివా నూర్ధ్వధన్వా శచీపతిః. ౩
కారుర్జమ్భరిపు ర్జిష్ణు ర్మరుత్వాన్ హరివాహనః,
స్వారాడృభుక్షా స్సుత్రామా బిడౌజా స్సితకుంజరః. ౪
భూరిశ్రవా శ్చిత్రరథ స్సునాసీరో యుధిష్ఠిరః,
10 పరమన్యు ర్వజ్రపాణి శ్శతమన్యు ర్విభీషణః. ౫
ఆఖండల ఉగ్రధన్వా మేషాణ్డో౽ప్సరసాం పతిః,
ఖదిరో మాంహిరో బాల్మి శ్శ్యయాచిర్వియునో జయః. ౬
గౌరవస్కన్ది బన్దికో వారణో దేవదుందుభిః,
మహేంద్రో బాహుదన్తేయ స్తురాషా డ్వజ్రదక్షిణః. ౭
15 దృషస్వసు ధనావ్యస్య పురాజశ్శా న్తికర్మకృత్,
సుతో జయో జయన్తశ్చ జయదత్తో౽ప్యథో సుతః. ౮
జయన్తీ దేవసద్ధి తు ద్వార్స్థ స్సూతస్తు మాతలిః,
ప్రాసాదో వైజయన్తో౽స్య వైజయన్తో ధ్వజో౽పి చ. ౯
అమరావత్యస్య పురీ స్యా త్సుదర్శన మిత్యపి,
20 ఆనో౽స్యవృషణశ్వస్స్యా ద్దారామ స్త్వస్య నన్దనమ్. ౧౦
క్రీడాసరో నన్దిసరః క్రీడాభూ స్త్వస్య నన్దికా,
పులోమజా శచీన్ద్రాణీ పౌలోమీ జయవాహినీ. ౧౧

ఐరావతోఽరాథ స్తరిరభ్రనాగోఽభ్రముప్రియః,
ఐరావణ శ్చతుర్దంష్ట్ర స్సూర్యభ్రాతారి మర్దనః. ౧౨
25 అస్త్రియాం వజ్రకులిశౌ భిదురం శతధారకమ్,
వ్యాధామః పుంసి దంభోలి శ్శతకోటిః పవిర్భిదుః. ౧౩
వహ్ని ర్వైశ్వానరో ఘృణిః కృష్ణవర్త్మా సమస్తభుక్,
జాతవేదా బృహద్భాను ర్వీతిహోత్ర స్తనూనపాత్. ౧౪
దహనో జ్వలనశ్శుష్మా రోహితాశ్వ ఉషర్బుధః,
30 శోచిష్కేశ స్త్రిధామాగ్ని రుదర్చిః పావకోఽనలః. ౧౫
హిరణ్యరేతా స్సప్తార్చి ర్వసురేతా హుతాశనః,
కృపీటయోని రర్చిష్మాన్ ధూమకేతు ర్దురాసదః. ౧౬
మన్త్రజిహ్వ స్సప్తజిహ్వ స్స్రుగ్జిహ్వో హవ్యవాహనః,
ఆశ్రయాశో వాతసఖః కృశాను ర్వాతసారథిః. ౧౭
35 వమిర్భుజః పచిస్సూచి శ్శిరిర్వచతిరంచతిః,
జాగృవిస్సహురిస్సక్రిర్దమునీ పావనో హవః. ౧౮
స్రుడాకుర్భరథః పీథో జుహురాణోషిరా శిరాః,
తేజోఽప్పిత్త మపాంపిత్తం స్వాహాగ్నాయీ చ తత్ప్రియా.
స్కన్ధాగ్ని స్థూలకాష్ఠాగ్ని ర్ముర్ముర స్తు తుషానలః,
40 ఛాగణస్తు కరీషాగ్ని ర్మేఘవహ్ని రిరందమః. ౨౦
కుక్ష్యగ్ని ర్హృచ్ఛయోఽథౌర్వో ద్వౌ సంవర్తకబాడబౌ,
సహారక్షౌ దవోదుధ్రస్తార్క్ష్యౌ మతరత్సవా. ౨౧
క్రవ్యాత్తు ప్రేతదాహాగ్ని ర్దేవాగ్ని ర్హవ్యవాహనః,
సహారక్షాస్తు దైత్యానాం పితౄణాం కవ్యవాహనః. ౨౨
45 అపానపాత్తు యజ్ఞాగ్నిః క్రత్వగ్నిః స్యాదపాన్నపాత్,
శుక్రాన్వాహార్యపచనా వధ్వరే దక్షిణానలే. ౨౩

గార్హపత్యో గృహపతిః పవమానశ్చ పశ్చిమే,
శంస్య ఆహవనీయశ్చ పూర్వోఽగ్ని ర్హవ్యవాహనః. ౨౪
సభ్యావసథ్యౌ తత్పూర్వౌ వాయుస్స్యాత్ పాశుబంధికః,
50 పథికృద్వ్రాత్యవహో మేషు పదవహో మేష్వనీకవాన్. ౨౫
ఆధానాదిష్వహస్తాన స్సురభిర్యాపకర్మణి,
బ్రహ్మౌదనాగ్ని ర్భరతో యవిష్ఠస్సవనాహుతౌ. ౨౬
మహిమాంస్తు వివాహాగ్ని ర్వైశ్వదేవాగ్ని రద్భుతః,
వ్రతాన్తే బహులరన్నాదః సులభః పాకయాజ్ఞికః. ౨౭
55 సవ్యస్తు మృతకే వహ్ని రపసవ్యస్తు సూతకే,
ధూమస్తరి ర్మేఘవాహీ ధూపోఽసౌ గంధవాసితః. ౨౮
శిఖాజిహ్వార్చిరపుమాన్ కీలాజ్వాలా చ నృస్త్రియోః,
రఘులకా తు మహాజ్వాలా ప్రవర్గ్యో నీలకోఽపి చ. ౨౯
సప్తజిహ్వాః పునః కాలీ కరాలీ విస్ఫులింగినీ,
60 ధూమవర్ణా విశ్వరుచి ర్లోహితా చ మనోజవా. 3౦
త్రయీ స్ఫులింగోఽపుంజో నా ఖట్వాంగశ్చాథ సంజ్వరః,
సన్తాపః స్యా త్ప్రకాశస్తు ద్యోత ఆలోక ఆతపః. 3౧
దీప్తాగ్రం కాష్ఠముల్కా స్యా త్ప్రముకోఽలాతముల్ముకమ్,
అంగారోఽస్త్రీ ప్రశాన్తార్చి రింగారః కారికాగ్నివిట్. 3౨
65 భసితం భస్మభూతిః స్యా దగ్న్యుత్పాత ఉపాహితః,
యమః పితృపతి ర్దణ్డధరో మహిషవాహనః. 33
యమరాడ్యమునాభ్రాతా మందో వైవస్వతోఽన్తకః,
సావిత్రేయ శ్శ్రాద్ధదేవ స్సమవర్తీ పరేతరాట్. 3౪
కాలః కృతాన్త శ్శమనః కీనాశో దక్షిణాధిపః,
70 ధర్మరాజః పురాణాన్తః కాలకుంఠో విశీర్ణపాత్. 3౫

పత్నీ యమస్య ధూమోర్ణా చిత్రగుప్తస్తు లేఖకః,
పంజికాత్వగ్రసంధానీ కాలీచీ తు విచారభూః. ౩౬
నరకో నారకోప్యేష నిరయో దుర్గతిః స్త్రియామ్,
అవీచ్యన్తా రౌరవాద్యాః ప్రాయశో నరకా నరి. ౩౭

75 నారకా జన్తవః ప్రేతా యామ్యా అప్యాతిబాహికాః,
ప్రేతాః పరేతా వేతాలా గంధర్వాస్సత్త్వకాగ్రహాః. ౩౮
యాతనాకారణాదుఃఖం త్వావమనస్యం ప్రసూతిజమ్,
స్యాత్కష్టం కృచ్ఛ్రమాభీలం త్రిష్వేషాం తద్వదగ్ధకాః. ౩౯
అథ రక్షాంసి యాతూని రాక్షసా అలలోహితాః,

80 రాత్రించరా రాత్రిచరా క్రవ్యాత్ క్రవ్యాదనైరృతాః. ౪౦
కైకసేయా యాతుధానాః పురుషాదాః ప్రవాహికాః,
అనుషా విధురా రక్తగ్రహాశ్శంకవ ఆశరాః. ౪౧
అలక్ష్మీ ర్నిరృతి ర్జ్యేష్ఠా రావణస్తు హారానతః,
దశాస్యో వింశతిభుజ శ్చతుష్టాన్నానమన్దిరః. ౪౨

85 లంకేశ్వరో యాతుపతి స్సన్నాహోఽస్య విచోలకః,
చంద్రహాసస్తు ఖడ్గోఽస్య క్రీడాభూ స్త్వమరావళీ. ౪3
అశోకవనికోద్యానం త్రిశిర స్సమనీపదః,
ఇంద్రజిన్మేఘనాదః స్యాత్ ప్రహస్తః స్యాదలంబుసః. ౪౪
వరుణ శ్శీతలో వామో దుందుభిస్సంవృతోఽప్పతిః,

90 అంబువాసోఽంబుకాంతారః పాశీ మకరవాహనః. ౪౫
ప్రచేతా యాదసాన్నాథః ప్రత్యగాశాపతి స్తథా,
జలభూషణఉద్దామో గౌరి తు వరుణప్రియా. ౪౬
వాతో వాయు ర్జగత్ప్రాణ శ్శుషిల శ్శ్వసనోఽనిలః,
గంధవాహో గంధవహో మాతరిశ్వా సమీరణః. ౪౭

95 యుజినో లఘుగో వాతి ర్ధ్వజప్రహరణో జగత్,
దైత్యదేవో వహః ప్రాణో నభఃప్రాణోఽంకతి స్వరః. ౪౮
ఆశుగః పవనః స్పర్శః పవమానః ప్రభంజనః,
మరుద్ధూలిధ్వజో మర్క స్సమీరోఽగ్నిసఖశ్చలః. ౪౯
శుష్మి ర్మహాబలో వేగీ నభోజాత స్సదాగతిః,
100 నభస్వాన్ మారుతశ్శీఘ్రః పృషదశ్వః ప్రకంపనః. ౫౦
సంక్రావాత స్సవృష్టిస్స్య ద్వాత్యావాతస్తు మండలీ,
మృదువాత శ్ఛించిలికో వేథాలిట్ సౌరతోఽపి చ. ౫౧
మధ్యమో హారితో నేరీ యానికః స్వేదచూషకః,
ఖరః స్వారింగణోఽథాసౌ గ్రీష్మే ఝంఝానిలోఽనిలః. ౫౨
105 పయోదాన్తే తు పవనో వసంతేఽమలపాలికః,
గరవాయు ర్నిదాఘేఽల్ప శ్శిశిరే సపుటానిలః. ౫౩
జారవాయుస్తు హేమంతే శారద స్సారణ శ్శరః,
గోగంధనః పురోవాత ఉత్తరస్తు హిమానిలః. ౫౪
రంహ స్తరః క్లీ ప్రసభో జవో వేగః స్యదో రయః,
110 కుబేరో యక్షరాడ్యక్షః కుతనుః కిన్నరేశ్వరః. ౫౫
మనుష్యధర్మైల బిలః పౌలస్త్యో ధనదో ధనీ,
కైలాసనాథ స్త్రిశిరా ధనాధ్యక్షో వటాశ్రయః. ౫౬
నిధిపాలో వైశ్రవణో విత్తేశో నరవాహనః,
రాజరాజః పరావిద్ధః కింశాలి సుహ్యకేశ్వరః. ౫౭
115 ఏకపింగో రుద్రసఖః కుడః పుణ్యజనేశ్వరః,
ఇచ్ఛావసూ రత్నగర్భో రత్నహస్త స్సితోదరః. ౫౮
అస్యోద్యానం చైత్రరథం పుత్త్రస్తు నలకూబరః,
పురీవస్వౌకసారాస్య విమానం పుష్పకోఽస్త్రియామ్. ౫౯

నిధానం శూఢకేశోనా నిధిశ్శేవధిరస్త్రియామ్,
120 భేదాః పద్మోమహాపద్మ శ్శంఖో మకరకచ్ఛపౌ. ౬౦
ముకుంద కుందనీలాశ్చ చర్చశ్చేతి నిధేర్నవ. ౬౦౫

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం స్వర్గకాణ్డే లోకపాలాధ్యాయః.

స్వర్గ్యానన్దాస్త్వప్సరస స్సుమదాశ్చ రతేమదాః,
స్వర్వేశ్యాశ్చథఖాషేయో యక్షోఽథ తురగాయనః. ౧
గంధర్వో గాతు గాంధర్వా సిద్ధాః స్యు స్సనకాదయః,
భూతాపుత్రాస్తు భూతాని భూతాశ్చ శివపార్శ్వగాః. ౨
5 కిన్నరాః స్యుః కిం పురుషా మయవోఽశ్వముఖాశ్చ తే,
గుహ్యకామాణిచరయ స్తథా దేవజనాస్సుతాః. 3
విద్యాధరాస్తు ద్యుచరాః ఖేచరా స్సత్యయావనాః,
పిశాచః స్యాత్కాపిశేయోఽనృజుర్ద్దర్వశ్చ పిండకః. ౪
దేవయోనయ ఏతేస్యు స్స్వర్వేశ్యాద్యా స్సురకుసః,
10 నాసత్యదస్రౌ నాసత్యా వశ్వినౌ వరవాహనౌ. ౫
ఆశ్వినేయా యజ్ఞవహా దేవవైద్యా వరాన్తకా,
నాసిక్యా వశ్వినౌదస్రౌ విశ్వకర్మాద్యవర్ధకిః. ౬
త్వష్టానామ సదేవానాం మయోనామ సురద్విషామ్,
సనత్కుమారో వైధాత్రో నారదః కలహప్రియః. ౭
15 రుద్రావసవ ఆదిత్యా విశ్వే సాధ్యా మరుద్గణాః,
తుషితా భాస్వరాద్యాశ్చ బహవో దేవతాగణాః, ౮
మన్వన్తరేషు భద్యన్తే దేవా స్సప్తర్షిభి స్సహ,
అసురా దానవాదైత్యా దైతేయా దేవశత్రవః. ౯
పూర్వదేవా శ్శుక్రశిష్యా రసాగేహా హరిద్విషః,
20 ఈదృజ్చేత్యాదిభిర్మన్త్రై స్సప్తప్రోక్తా మరుద్గణాః. ౧౦
స్వానభ్రాడితి గంధర్వగణా ఏకాదశోదితాః,
సుధర్మాస్యా ద్దేవసభా దివ్య ఉచ్చైశ్శ్రవా హయః. ౧౧

మేరు స్సుమేరు స్స్వర్ణాద్రి ర్మణిసాను స్సురాలయః,
మహామేరు ర్దేవగిరి ర్గోధుక్ చాథాఽపరేఽద్రయః. ౧౨

25 తాలాకా మేరుగండాశ్చ యే మేరుం పరితః స్థితాః,
మన్దాకినీ వియద్గంగా స్వర్నదీ సురదీర్ఘికా. ౧౩
పఞ్చైతే దేవతరవో మందారః పారిజాతకః,
సన్తానః కల్పవృక్షశ్చ హరిచందన మస్త్రియామ్. ౧౪

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం స్వర్గకాణ్డే యక్షాద్యధ్యాయః.

స్వర్గకాణ్డ స్సమాప్తః.

అథ అన్తరిక్షకాణ్డః

జ్యోతిరధ్యాయః

అన్తరిక్షం నభో వ్యోమ గగనం సురవర్త్మ ఖమ్,
వియద్విష్ణుపదం దివ్యం వాయువర్త్మ విహాయసమ్. ౧
తారావర్త్మామ్బరం మేఘవర్త్మ చాకాశమస్త్రియామ్,
దిగ్దిశాశా కకుబ్ధీర్ణా హరిద్దేవవధూస్స్వరిః. ౨
5 అవ్యయీభావోఽపదిశమవాన్తరదిశా విదిక్,
క్రమాత్పూర్వాది దిఙ్నాథా ఇన్ద్రాద్యాశ్శక్రరాష్టమాః.
లోకపాలాస్తతో గ్రాహ్యా దిక్త్వైన్ద్రీచాదయోభిదాః,
ఆగ్నేయీ తు చరాశాన్యా నైరృతీ తు దిగన్ధకీ. ౪
మారుత్యనన్తా శార్వీ తు శాలాతూప్యపరాజితా,
10 కౌబేర్యాదిషు తూదీచీ ప్రాచ్యవాచీ ప్రతీచ్యపి. ౫
బ్రాహ్మీతూర్ధ్వాఽథనాగీ స్యాన్నారకీచాధరాకకుప్,
దిఙ్మణ్డలం చక్రవాళం దిగన్తః కరిశోలుకమ్. ౬
దిఙ్మధ్యే కరిణీచారం దిగ్వ్యగ్రే మండపీఠికా,
అభ్యన్తరం త్వన్తరాలమవకాశోఽన్తరం పదమ్. ౭
15 ఐరావతః పుణ్డరీకో వామనః కుముదోఽఞ్జనః,
పుష్పదన్తః సార్వభౌమస్సుప్రతీకశ్చ దిగ్గజాః. ౮
కరిణ్యోఽభ్రముః కపిలా పిఙ్గలా నుపమా క్రమాత్,
తామ్రపర్ణీ శుభ్రదన్తీ చాఙ్గనా చాఞ్జనావతీ. ౯
అర్కస్సూర్యోఽర్యమా సూరో ద్వాదశాత్మా దివాకరః,
20 మార్తాణ్డస్సవితా భానుర్భాస్వతః పూషా దినప్రణీః. ౧౦
సప్తసప్తిః పద్మబన్ధుస్తపనోఽనూరుసారథిః,

ద్యుమణి ర్హరిదశ్వో౽ర్చి రశీతాంశు ర్వికర్తనః. ౧౧
ద్యుమాన్ కుముద్వతీశత్రు స్త్విషాంపతి రహస్పతిః,
భాస్కరో౽హస్కరో భాస్వా న్వివస్వాఞ్జ్వలతస్కరః. ౧౨
25 రశ్మిమాలీ దృగధ్యక్షః కర్మసాక్షీ త్రయీతనుః,
తర్షుర్మార్తణ్డ ముణ్డీర పాథిఫేరుగభస్తయః. ౧౩
పాసిదృశానో రాత్రిద్విట్ ప్రభాకర విభాకరౌ,
ఖాధ్వనీనః ఖతిలకః ఖగః ఖాఙ్క్ష స్తమోరిపుః. ౧౪
చణ్డాంశు రంశుమానంశు స్సహస్రాంశు స్సదాగతిః,
30 ఆదిత్యో మిహిరో మిత్రో రవిః ప్రత్యూషడమ్బరః. ౧౫
ఘృష్టిపాదమయూఖాంశు సాంధ్యోద్యోతగభస్తయః
కిరణోస్రౌ చ రోచిః క్లీ రశ్మిరక్లీ మరీచివత్. ౧౬
తాసాం శతాని చత్వారి రశ్మినాం వృష్టిసర్జనే,
శతత్రయం హిమోత్సర్గే తావద్ఘర్మస్య సర్జనే. ౧౭
35 ఆనన్దనాశ్చ మేధ్యాశ్చ నూతనాః పూతనా ఇతి,
శతం శతం వృష్టివహాస్తా స్సర్వా అమృతాస్త్రియః. ౧౮
తా ఏవ భన్దనామాన్దాః కాతనాః కోతనాః క్రమాత్,
అథ మేష్యశ్చ పోష్యశ్చ హ్లాదిన్యశ్చ శతం శతమ్. ౧౯
హిమోత్సర్గాయ తాస్సర్వా స్సర్వా శ్చన్ద్రాశ్చ నామతః,
40 తా ఏవ రేశ్యో వాశ్యశ్చ మేధ్యా శ్చేతి యథాక్రమమ్. ౨౦
అథ రుద్రా విశ్వభృతః కకుహాశ్చ శతం శతమ్,
ధర్మాయ శుక్లాస్తాస్సర్వా మాధ్వశ్శక్వర్య ఇత్యపి. ౨౧
ఆలోకస్తు ప్రభాభారుగ్రుచిదీధిత దీప్తయః,
అథాతపో రౌద్ర మిద్ధం మృగతృష్ణా మరీచికా. ౨౨
45 సంజ్ఞాస్య రేణుర్ద్యుమయీ త్రసరేణు స్సువర్చలా,

త్వాష్ట్రీ ప్రభా పన్థచ్ఛాయా వితుభా భూమిమయ్యాపి. ౨౩
హిమద్యుతి శ్శశీ చన్ద్ర శ్చన్ద్రమా శ్శశభృ ద్విధుః,
పరిజ్ఞా రోహిణీకాన్తో నిశానాథో నిశాకరః. ౨౪
పునర్నవా దశాశ్వో గ్లౌరిన్దుః కుముదబాంధవః,
౫౦ ఓషధీశో నిశాకేతు ర్మృగలక్ష్మా౽త్రినేత్రజః. ౨౫
హృద్యాంశుసంశుసజ్జారి రమ్యతాంశుః కలానిధిః,
యజుస్తపసః క్లేదు స్స్యన్దస్సపన్దో యథాసుఖః. ౨౬
ప్రాచీనతిలకో జస్రః వ్యావస్సుప్రస్తృపిస్తృపత్,
ఉడురాజ శ్శశాంకశ్చ సముద్రనవనీతకమ్. ౨౭

55 చన్ద్రపాదాస్తు సంవాలా జ్యోత్స్నా చ శశినః ప్రభా,
చన్ద్రికా చన్ద్రిమా చాన్ద్రీ కౌముదీ చన్ద్రగోలికా. ౨౮
అంకశ్చిహ్న మభిజ్ఞానం లాంఛనం లక్ష్మలక్షణమ్,
పుష్పవన్తౌ సహైవోక్త్యాం సూర్యాచన్ద్రమసావుభౌ. ౨౯
పరిగ్రహో పరక్తౌతు గ్రస్తార్కేన్ద్వోరథగ్రహః,
60 ఉపప్లవోపరాగౌ ద్వౌ స తు సన్నిహితో రవేః. ౩౦
గజచ్ఛాయాస్యథార్కేన్ద్వోః పరిధిః పరివేషకః,
కుజార మంగలాంగారా లోహితాంగో ధరాసుతః. ౩౧
కర్షకో రుధిరో భౌమః ప్రావ్యలో౽ప్యథహార్షులః,
బుధః శ్యామాంగ ఏకాంగ స్సౌమ్య శ్చాన్ద్రమసాయనిః. ౩౨

65 వాచస్పతి రనిర్వాప స్సురాచార్యో బృహస్పతిః,
గీష్పత్యాంగిరసౌ చక్షా శ్చారుశ్చిత్రశిఖండిజః. ౩౩
ప్రచక్షా దీదివి శ్చాథ శుక్రో దూతో దివాచరః,
తిర్యగ్గామ్య సురాచార్య ఉశనా భార్గవః కవిః. ౩౪
మందః ఖోడో౽సితః క్రోడ శ్ఛాయాపుత్ర శ్శనైశ్చరః,

70 సౌరిః స్థిరగతిః కోణో దీర్ఘాంగో యుగవర్తకః. ౩౫
శ్రుతకర్మా నీలవాసా వక్రః కోలః స్థిరశ్శనిః,
స్వర్భానుర్గ్రహకల్లోల స్సైంహికేయో విధుం తుదః. ౩౬
రాహురభ్రపిశాచశ్చ కేతవో వికచాః కృశాః,
ధూమజా శ్శిఖినో బ్రహ్మపుత్రా శ్శ్రీమన్త ఆహికాః. ౩౭

75 తారాభం రాత్రిజం ధిష్ణ్యం తన్నక్షత్రముడున్నా,
మృగశీర్షం మృగశిరో మార్గాయణ్యగ్రహాయణీ. ౩౮
ఇన్వకాస్తచ్ఛిరోదేశే తారకా ఇల్వలా మతాః,
రోగ్యస్తిష్యశ్చ పుష్యస్స్యాద్యామకౌతు పునర్వసూ. ౩౯
నిష్ట్యాస్వాతీ విశాఖే తు రాధే ఆర్ద్రాతుకాలినీ,

80 శ్రవణే శ్రోణామూలే తు మూలవర్హణ్యథ శ్రవిష్ఠాసు. ౪౦
మందాగాశ్చ ధనిష్ఠాశ్చ భరణ్యోఽపభరణీషు రోగ్యాశ్చ,
జ్యేష్ఠా జ్యేష్ఠఘ్ని స్యాత్ ప్రోష్ఠపదాః పుంస్త్రియోస్సభద్రపదాః
అశ్విన్యౌ వాలిన్యావశ్వయుజావాశ్వకిన్యౌ చ,
యథాప్రయోగమేతేషు వచనం స్యాద్వ్యవస్థితమ్. ౪౧

85 ఆషాఢాః కృత్తికాశ్లేషా మఘాభూమ్ని స్త్రియశ్చతాః,
ఫల్గున్యౌతు ద్విత్వభూమ్నోర్హస్తశ్శతభిషక్చసా. ౪౩
అనూరాధాస్తు పుంభూమ్ని శేషం సర్వచస్త్రియామ్,
వీథ్యో న వైవ నక్షత్రై రశ్విన్యాద్యై స్త్రిభిస్త్రిభిః. ౪౪
త్రివీథికా త్రయో మార్గా దక్షిణోత్తరమధ్యమాః,

90 ఉత్తరో దేవయానస్స్యా ద్యోగియానస్తు మధ్యమః. ౪౫
దక్షిణః పితృయాణః స్యా త్తత్రాద్యా నాగవీథికా,
రోహిణ్యాద్యాజవీథీస్యా త్తతస్త్వైరావతీ పరా. ౪౬
మార్గోఽయం దేవయానాఖ్యో మఘాద్యా పునరార్షభీ,

హస్తాదికా తు గోవీథీ తతో జారద్గవీ పరా. ౪౭
95 మార్గోఽయం యోగియానాఖ్యో మూలాద్యా గజవీథికా
శ్రోణాద్యా మృగవీథీ స్యాత్తతో వైశ్వానరీ పరా. ౪౮
మార్గోఽయం పితృయాణాఖ్య స్థానాన్యేషాం పథాం దివి,
ఐరావతం జారద్గవం వైశ్వానర మితి క్రమాత్. ౪౯
సప్తర్షయ స్తు ఖేతారా రూపాశ్చిత్ర శిఖణ్డినః,
100 జ్యోతిషామయనం జ్యోతిశ్శాస్త్రం రాశి గ్రహాహ్వయః ౫౦
పూర్వపశ్చిమరాశ్యర్థే సందాలవలయా క్రమాత్,
సంజ్ఞా ద్రేక్కాణహోరాద్యా శ్శాస్త్రే జ్ఞేయా స్సలిఙ్గకాః. ౫౧
కాలోఽనేహా చ దిష్టశ్చ ససూక్ష్మః స్త్రీ తుటి స్త్రుటిః.
ద్వే తుటీ లఘ్వక్షరక స్తాద్వావక్షరపాతకః. ౫౨
105 తాని మేషో లిప్తికా తు తా ద్వే కాష్ఠా తు తా నవ,
తే ద్వే లవో లవాః పంచకలా దశ చ తద్ద్వయమ్. ౫౩
వేశో వేశాః పఞ్చదశక్షణో నాడీ తు షట్ క్షణాః,
ద్వే తు నాడ్యౌ ముహూర్తోఽస్త్రీ ఘటికా ఘురికేతి చ. ౫౪
త్రింశతా తై రహోరాత్రః పక్షాంగోఽప్యథవాసరః,
110 దివసం చాస్త్రియాం భాను ర్ఘృణి ర్ఘుస్రో రవిధ్వజః. ౫౫
పద్మబంధుః లోకహితో ద్యుశ్చక్లీస్యా దహార్దినమ్,
రజనీ యామినీ యామా త్రియామా క్షణదా క్షపా. ౫౬
తమీ తమస్వినీ రాత్రి ర్నిశా ఘూరి ర్విభావరీ,
తమిస్రా క్షాణినీ క్షాణీ శర్వరీ వాసతేయ్యుషా. ౫౭
115 నిశిథినీ నిశీథా చ జ్యోత్స్నా జ్యోతిష్మతీ నిశా,
పూర్ణేందు స్తు దినమ్మాన్యా గర్భకం తు నిశాద్వయమ్. ౫౮
బహ్వ్యస్తు గణరాత్రం చ చిరరాత్రం చ రాత్రయః,
పక్షాభ్యా మితయాఽహోభ్యాం యుక్తాసా పక్షిణీ నిశా.

తామసీ సాత్త్వికీ చిత్రా చిత్రోపన్నా చ రాజసీ,
120 ఖండితా చేతి శర్వర్యః ప్రావృడాద్యృతుషు క్రమాత్ ౬౦
యామస్తస్తతితమే వర్షేమాసి చ సప్తమే,
సప్తమీ ప్రాణినాం ఘోరా రాత్రిర్భైమరథీహి సా. ౬౧
ధ్వాన్తం తిమిరమాసక్తం తామిస్రం శార్వరం తమః,
ఆతతిశ్చాన్ధకారోఽస్త్రీ తత్తుసంతమసంయుచి. ౬౨
125 పరితోఽన్ధాతమసం లఘ్వన్ధతమసం మహాత్,
ఛదోఽస్యావధిర న్తర్ధి ర్వారణం చాపవారణమ్. ౬౩
అపిధాన తిరోధాన పిధానాచ్ఛాదనాని చ,
దినాదౌ ప్రాహ్ణపూర్వాహ్ణౌ తతస్సంగవసంగవౌ. ౬౪
మధ్యం దినస్తు మధ్యాహ్న ఉచ్ఛాగస్తు విశాలకః,
130 సాయాహ్నోఽప్యపరాహ్ణోఽస్త్రీ ప్రదోషో మైథిలస్సమౌ.
సంబాధికః పరస్తస్మాన్నిశీథ స్త్వర్ధరాత్రకః,
మధ్యరాత్రో మహారాత్ర ఉచ్ఛన్దోఽపరరాత్రకః. ౬౬
బ్రాహ్మోఽప్యేతే క్రమాద్యామాయామే ప్రహరయామకౌ
పుణ్యాహమహ్ని పుణ్యేఽంశే స్త్రిసంధ్యం తూపవైణవమ్.
135 విహానోఽస్త్రీ ప్రవిసరో గోసర్గ ప్రత్యుషావుషః,
వ్యుష్టం విభాతం ప్రత్యూషం సాయంత్రిక మహర్ముఖమ్ ౬౭
కాల్యం ప్రభాతం స్త్రీవోవ స్సంధాసంధ్యా పితృప్రసూః,
తిథిర్నువణ కర్మవాటీ ప్రతిపత్త్వేకపక్షతిః. ౬౮
పక్షతిశ్చాథపాటూరో భూతేష్టా చ చతుర్దశీ,
140 నిపక్షతి ర్ద్వితీయాస్యా ద్దర్శోఽమావాస్యమావసీ. ౭౦
అమావస్యాఽప్యమావాస్యాఽప్యమామంస్యాఽప్యమామసీ
సాదృష్టేందు స్సినీవాలీ నష్టచంద్రకలాకుహూః. ౭౧
పి, త్స్నాతు పూర్ణిమా చాంద్రీ చంద్రమాతా నిరంజనా,

పూర్ణా చ పూర్ణమాసీ చ పౌర్ణమాసీ చ పూర్ణిమా. ౨౨
145 చంద్రే కలోనేఽనుమతి స్సైవ రాకా తు పూరితే,
పర్వణీ పంచదశ్యౌ ద్వే పక్షాంతౌ నందివర్ధనౌ. ౨౩
ఆగ్రాయణీ శంకమూర్తి పౌర్ణమాస్యాగ్రహాయణీ,
పౌషీ తు మహిమాషీనా తా మాఘీ స్యా దగ్నిపూర్ణిమా. ౨౪
ఫాల్గునీ దండపాణా స్యా చ్చైత్రీ తు మదనధ్వజా,
150 విశ్వవిస్తా తు వైశాఖీ జ్యైష్ఠీ తూప నివేశినీ. ౨౫
ఆషాఢీ కృత్రిమాచారీ శ్రావణీ తు ద్వివేదినీ,
అథ ప్రోష్ఠపదీ గాంగీ స్యా దాశ్వీన్యవగావిలా. ౨౬
వత్సరాన్తా త్వరిత్రేణీ త్వథ సుకీచాపి కార్తికీ,
మాసాఖ్యా కృచ్ఛ నక్షత్ర యోగశ్చ గురుణాయదా. ౨౭
155 మహాగ్రహాయణీత్యాద్యా స్స ఏవ తిథయః క్రమాత్,
జయ న్త్రీత్యాదికాస్సంజ్ఞాః పురాణే తిథిషూదితాః. ౨౮
పక్షోఽర్ధమాసః పూర్వస్తు శుక్లాఖ్యోఽన్యోఽసితాహ్వయః,
క్షీయమాణతిథిప్రాయః పక్షోరిక్తోఽపర స్త్వణిః. ౨౯
అణికూర్చ స్త్వమావాస్యా భూతేష్టా ప్రతిపత్ క్షయాత్,
160 మాసస్సాంవత్సరస్త్వన్త స్సంక్రాన్త్యా తు సతారణః. ౩౦
జ్యౌతిషః పునరాచారా త్సావనో దినసంఖ్యయా,
ఆగ్రహాయణికో మార్గశీర్షో వర్షముఖస్సహః. ౩౧
సహాస్యస్స్యస్సైషపౌషస్సైధామాఘే తు శానకః,
శాతరశ్చ తపాశ్చాథ ద్వౌ ఫాల్గునిక ఫాల్గునౌ. ౩౨
165 తపస్యః ఫల్గునాలశ్చ చైత్రే మాహానికో మధుః,
చైత్రికో మన్మథసఖో వైశాఖో రాధ ఉచ్ఛునః ౩౩
జ్యేష్ఠామూలీయ ఈజానో జ్యైష్ఠశ్చ ఖరకోమలః,
తే శుక్రేస్స్య రథాషాఢే శుచిశ్శ్రావణికే నభాః. ౩౪

శ్రావణశ్చ నభస్యే తు భాద్రో భాద్రపదోఽపి చ,
170 అపి ప్రోష్ఠపదస్తస్మిన్ స్యాదాశ్వినాశ్వయుజావిషే. ౮౫
కార్తికేస్యాత్కార్తికికో బాహులశ్చైల కౌముదౌ,
క్లీబేఽప్యేషు సకారాన్తా ఋతుర్బిజం సతేరకమ్. ౮౬
హేమన్తః ప్రసవో లోధ్రశ్శైఖస్తు శిశిరోఽస్త్రియామ్,
మధుర్వసన్తస్సురభి ర్వలాంగః పుష్పసారణః. ౮౭
175 పుష్పకాలోఽపీధ్మమస్త్రీ గ్రీష్మస్త్వాభోగ ఊష్మకః,
శుచిరుష్ణాగమః పాత్మ ఉష్ణ ఊష్మాప్యథ తకురీ. ౮౮
ప్రావృడ్వార్షీ భూమ్నివర్షాః కాలోక్షీ చ ఘనాగమః,
ఘనాత్యయశ్శరత్స్త్రీస్యాద్విసర్గో దక్షిణాయనమ్.
ఉత్తరాయణమాగ్రేయం విషువా న్విషవోఽస్త్రియా, ౮౯
180 సంవత్సరోఽథఆగ్నేయో వత్సరః పరివత్సరః. ౯౦
వత్సవాయవ్య సౌర్యాశ్చ వర్షోఽస్త్రీస్త్రీ శరత్సమా,
కృతం సత్యయుగం సౌమ్యం త్రేతాగ్నేయీ విసర్జికా. ౯౧
ద్వాపరే యజ్ఞియాగ్నేయా పుష్యోర్ఘుర్ఘ్వరకః కలిః,
త్రియుగంతుయుగాసారంద్వాత్రి యోగం తుయుగద్వయమ్.
185 మన్వన్తరం త్వన్తరంస్యాత్ కల్పభాగే చతుర్దశే,
చతుర్యుగసహస్రం తు కల్పస్తద్ బ్రహ్మణో దినమ్. ౯౩
తద్రాత్రౌ తు మహాసుప్తి స్సమసుప్తి ర్జగత్క్షయః,
మహాప్రలయకల్పాన్తౌ యుగాన్తో భూతసంప్లవః. ౯౪
ప్రతిసర్గస్తు సంహారః ప్రలయః ప్రతిసంచరః. ౯౪౪

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యామన్తరిక్షకాణ్డే జ్యోతిరధ్యాయః.

మేఘాధ్యాయః

మేఘోఽబ్దో జలదో నభ్రాట్ తటిత్వాన్ జలముగ్ఘనః,
ధారాధరో వారిధరో ధూమయోనిర్వలాహకః. ౧
తటిత్పతిః పయోగర్భో నదను ర్ముదిరోఽంబుభృత్,
కాదమ్బినీ మేఘమాలా కాలీ కృష్ణనవాంబుదః. ౨
5 ఇంద్రాయుధం త్వింద్రధను స్తద్దీర్ఘ మృజురోహితమ్,
ఐరావతం చ విద్యుత్తు చంచలా చపలా చలా. 3
ఆకాలికీ శతావర్తా జలదా జలపాలికా,
క్షణాంశుః క్షణికా చమ్పా తటిద్దీప్తా శతహ్రదా. ౪
సౌదామ న్యైరావతీ చ తద్భేదేఽవ్యన్తిమత్రయమ్,
10 గర్జితం స్తనితం శీర్ణవజ్రే హ్రాదునయస్త్రియః. ౫
వాతపాతస్తు నిర్ఘాత శ్చడకోఽప్యశనిర్నషణ్,
స్ఫూర్జథు ర్వజ్రనిష్పేషో న స్త్రీ వజ్రోఽశనిర్నషణ్. ౬
వర్షోఽస్త్రీ వర్షణం వృష్టి శ్శీకరోఽస్త్ర్యంభసః కణాః,
ఘనోపలస్తు కరకః పుఞ్జికా మటచీతి చ. ౭
15 విప్రుట్ స్త్రీ పృషతో బిన్దుః స్తోకో ద్రప్సః పృషన్న పుమ్,
అనావృష్టిరవగ్రాహో మేఘచ్ఛన్నేఽహ్ని దుర్దినమ్. ౮
అవశ్యాయస్తునీహార స్తుషార స్తుహినం హిమమ్,
ప్రాలేయం మిహికా చాథ హిమానీ హిమసంహతిః. ౯
కుహిఢోఽస్త్రీ కుహేలిః స్త్రీ కుహేడిర్ధూమికా త్రయీ. ౯½

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యా మన్తరిక్షకాణ్డే మేఘాధ్యాయః.

ఖగాధ్యాయః

పక్షీ పత్త్రరథః పత్త్రీ పిత్సన్ పిపతిషన్ పతన్,
పతంగః పతగః ప్లావీ పతత్త్ర్యంగుపతత్త్రయః. ౧
విహంగమో విర్విహగో విహంగో నభసంగమః,
నీడోద్భవశ్శ్యకో నీడీ మలూకో విష్కిరోభసన్. ౨
5 వశాకుర్మదనః పీతుర్మశాకో మదురో ద్విజః,
ఊకశ్శకున్తిశ్శకునిశ్శకున్తశ్శకునః ఖగః. ౩
శలకో వికిరస్తుండీ నీడజో వాతగామ్యపి,
సతీపోతస్తు చిల్లాకశ్ఛంపుకః పీలుకానటౌ. ౪
గృహ్యాశ్ఛేకాశ్చ గేహేషు సంసక్తా మృగపక్షిణః,
10 హంసో మరాళో నీలాక్షశ్చక్రపక్షస్సితచ్ఛదః. ౫
మానసౌకాః పరిప్లావీ వక్రాంగో జాలపాదకః,
సూతిస్సంకుచితశ్శంకుర్జైత్రః ప్రస్థితధోగణౌ. ౬
క్షీరాశ్లశ్చాప్యసౌ రాజహంసో రక్తైః పదాననైః,
మలినైర్మల్లికాక్షస్తైర్ధార్తరాష్ట్రస్సితేతరైః. ౭
15 కాదంబః కలహంసశ్చ హంస అధూసరచ్ఛదః,
వరటా హంసకాన్తాస్యాద్వారాలావరలాపి చ. ౮
హంససాచిః క్షుద్రహంసః క్షయిస్తు కువలాయికః.
చక్రవాకో రథః కోకశ్చక్రశ్చక్రాహ్వయాహ్వయః. ౯
బకో బకోటః కహ్వోఽథ బలాకా బిసకంఠికా,
20 బకజాతిర్ద్విర్వితుండో దర్విః క్రౌఞ్చశ్చ దర్విదా. ౧౦
మద్గుస్తు జలకాకః స్యాద్దాతిస్త్వాటిశ్శరాటికా,
కారండవో మహాపక్షో జలరంకుస్తు బంజులః. ౧౧

దాత్యూహాశ్చాథ శకటా బిలే ప్లవపరిప్లవౌ,
అన్వర్థనామధేయౌ ద్వౌ జాలపాదాంబుకుక్కుటౌ. ౧౨
25 కుక్కుటోఽద్రిఘ్న వాగ్దక్షు శ్శిఖిచూలిక ఆరణీ,
కృకవాకు ర్విష్ణుత్వాక్షు స్తామ్రచూడ శ్శిఖండికః. ౧౩
మయూరశ్చటకశ్చాండః పాదాయుధ నఖాయుధౌ,
పారావతః కలరవో రక్తదృష్టి ర్మదోత్కటః. ౧౪
కాకస్తు ద్విక ఏకాక్షు శ్చిరజీవీ దివాటనః,
30 ఆత్మఘోషో మహానేమిః కంటకో పరాకలిః కుణః. ౧౫
బలిపుష్ట ఉలూకారి ర్నాడిజంఘోఽప్రహృష్టకః,
ధూలిజఙ్ఘోఽన్యవాపశ్చ పరభృద్వాయసోఽన్యపుట్. ౧౬
ద్రోణస్సకృత్ప్రజోఽరిష్టో ధ్వాంక్షః కరటఇత్యపి,
కృష్ణకాకో వృద్ధకాక ఐన్ద్రిః కాకోల ఆసురః. ౧౭
35 ధూంక్ష్ణా తు శ్వేతకాకోఽథ చటకో పర ఆటకః,
బలిభుక్కలవింకశ్చ సేవ్య స్తిలకకంటకః. ౧౮
కలవింక స్త్వసాపీత ముండశ్యామాతుపోతకీ,
వ్యాఘ్రాటస్తు భరద్వాజః క్షిప్ర శ్శ్యేనః సుపర్ణకః. ౧౯
శ్యేనాయాం ప్రాచికా చిత్రపక్షే శరుకపింజలౌ.
40 వాచాలా ముఖరా శారిః కోయష్టి శ్శిఖరిసమా. ౨౦
కులాల కుక్కుటో గర్త కుక్కుటః పేచికా పునః.
ఉలూకచేటీ హికాక్కాస్య త్కనకాక్షీ చ పింగలా. ౨౧
ఉలూకః పేచకః కౌంతః కాకారి ర్హరిలోచనః,
నక్తంచరో ఘుర్ఘురకో నిశాదర్శి బహుస్వనః. ౨౨
45 మహాపక్షీ చ కృష్ణోఽసౌ నక్తకః కృతమాలకః,
కపోతో బాలవత్సః స్యాత్ ఖంజరీటస్తు ఖంజనః. ౨౩

మిథునీ చంచలశ్చాథ సుప్తోఽస్మిన్ కృష్ణవక్షసి,
గోలత్తికా ఖంజరీటీ శార్ఙ్గః కీర్యాచ పిప్పికా. ౨౪
శుకస్త్రికేతుర్మేధావీ శ్రీమాన్ వాగ్మీ ఫలాశనః,
50 దరణో దండికీరా చ లోపాలోపాయికేపమే. ౨౫
పాత్రం తు కుండ్రనాచీస్త్రీ కంఠపాలస్తు బజ్జులః,
కాకపుష్టస్త్వన్యభృత స్తామ్రాక్షః కోకిలః పికః. ౨౬
వసన్తఘోషో మధువాక్కాలకంఠో వనప్రియః,
భృంగః కలింగో ధూమ్రాటో రాజభృంగస్తు బుద్ధిమాన్.
55 మాంధీరో వాగ్గుదస్తుల్యస్సతు మాంధీలవో మహాన్,
ఆతాపీ చిల్లికోఽథస్యాత్ స్వస్తికః పుష్టివర్ధనః. ౨౭
కికిదీవి స్స్వర్ణచూడ శ్చాషో రాజ విహంగమః,
మణికంఠ శ్చిత్రవాజో విశోకః పూర్ణకూటకః. ౨౮
గృధ్రస్తు పురుషవ్యాఘ్రో దూరదర్శీ సుదర్శనః,
60 దాక్షాయ్యశ్చాప్యథ శ్యేనో వర్తులాక్ష శ్శశాదనః. 3౦
కంకస్తు కర్కటస్కంధః పర్కటః కమలచ్ఛదః,
దీర్ఘపాదః ప్రియాపత్యో లోహపృష్ఠశ్చ మల్లకః. 3౧
పూర్ణకూటేకుటపురి శ్శకున్తే భాస కుక్కుటౌ,
చాతకస్త్వంబుజోఽనంబుః పౌరేన్ద్రిః స్తోకకః ఖగః. 3౨
65 సారసో మైథునీ కామీ గోనర్దః పుష్కరాహ్వయః,
దార్వాఘాటే శతపత్రో లక్ష్మదా సారసప్రియా. 33
క్రౌంచశ్చ కృజ్జథోత్క్రోశః కురరో మత్స్యనాశనః,
టిట్టిభస్తు కటుక్వాణ ఉత్పాదశయనోఽణ్డుకః. 3౪
తిత్తిరిస్తు ఖరక్వాణో వరిష్ఠశ్చేశ్వరప్రియః,
70 చకోరస్తు చలచ్చంచు రుత్పిబశ్చన్ద్రికాప్రియః. 3౫

కృకరే త్వథ కృకణో దాత్యూహో కాలకంఠకః,
మయూరో బర్హిణో బర్హీ శుక్లాపాంగ శ్శిఖావళః. ౩౬
వర్షామద శ్శిఖీ కేకీ శిఖండీ చిత్రపత్రకః,
భుజంగారిశ్శ్వా పటికో మయూకశ్చిత్రపింగలః. ౩౭
75 మార్జారకంఠః కేకాలి ర్విష్కిరో నర్తనప్రియః,
మేఘనాదానుసారీ చ దార్వాండశ్చంద్రకీతి చ. ౩౮
శబ్దోఽస్య కేకా బర్హాస్తు ప్రచలాకకలాపకాః
శిఖణ్డాః పింఛమప్యస్య మేచకో బర్హచన్ద్రికః. ౩౯
పక్షిభేదాః ఖిలిఖిల శ్రీకర్ణియకవర్తకాః,
80 లావకుక్కుటహారీత జీవంజీవాదయోఽపి చ. ౪౦
హంసాదయో జలచరా గ్రామ్యాః స్యుః కుక్కుటాదయః,
వనజాః పీతముండాద్యా భృంగాద్యాః క్షుద్రపక్షిణః. ౪౧
భృంగే భ్రమరభృంగాణ మధులిణ్మధుపాలినః,
అలిర్ద్విరేఫో లోలంబో భసలః పుష్పలోలుపః. ౪౨
85 ఇన్దిందిరో మధుకర శ్చంచరీకో మధువ్రతః,
శిత్పుటష్షట్పదశ్చాథ పతంగశ్శలభస్సమౌ. ౪౩
జతుకాజినపత్రాస్యా త్వరోక్షి తైలపాయికా,
మలిమ్లుచాస్తు మశకా ఝంఝరాలితు మక్షికా. ౪౪
చర్వణా మక్షికానీలా సరఘా మధుమక్షికా,
90 అరణ్యమక్షికా దంశో దంశీ తజ్జాతిరల్పికా. ౪౫
కషాయికా తు జలజా ఘోణాకుంభీర మక్షికా,
గండోలీ వరటా నక్ష్ణి గృహిణీ గృహకారికా. ౪౬
అన్వర్థాఖ్యా కోష్ఠకారీ కంటకా కంటకాననా,
నిశామణి ర్ధ్వాన్తమణిః ఖద్యోతో జ్యోతిరింగణః, ౪౭

95 భృంగారీ ఝిరికా చీరీ ఝిల్లికాఽథ ప్లుషిః పుమాన్,
పుత్తికా చ పతంగీ చ పుత్తాండాః క్షుద్రపక్షిణః. ౪౮
ఛదః పక్షో గరుద్వాజ శ్ఛదనం చ తనూరుహామ్,
పతత్రం చ కులాయస్తు పంజరం నీడమస్త్రియామ్. ౪౯
పేశీకోశశ్చ డింబోఽండం త్రోటిశ్చంచు స్సృపాటికా,
100 డయనం గతి రుడ్డీన సండీనాది విశేషకమ్. ౫౦

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యా మన్తరిక్షకాణ్డే ఖగాధ్యాయః.

శబ్దాధ్యాయః

శబ్దో వాఽస్త్రీ మగుణస్స్వానస్వననిస్వాననిస్వనాః,
నిర్హ్రాదో రవణో నాదః క్ష్వేడో ధ్వానో ధ్వనిః కవః. ౧
కణిర్హ్రాదో రసో ఘ్రాణా ఘోషో గుంజనముంజనే.
గంజనం మశనం కానం గానం కోరణరేభణే. ౨

5 కూజనం కూజితం గర్జా నక్లీబే గర్జనా ననా,
క్రోశ ఉచ్చస్వనే ప్రాణిస్వనేత్వారావ ఆరవః. ౩
రవో విరావస్సంరావో రుతంచేత్యథ వాశనమ్,
వాశితం చ తిరశ్చాంస్యాద్ ధ్వాంక్షీ స్త్రీఘోరవాసితమ్.
ఘోరితం తురగాదీనాం నాసాపుటభవే ధ్వనౌ,

10 తందనం రంభణం రంభా రంభితం చ గవాం ధ్వనిః. ౫
బుక్కనం శ్వవృకధ్వానే భషణం భషితం శునః,
వృకస్య రేషణం రేషా హేషా హ్రేషా చ వాజినామ్. ౬
బృంహితం కరిణాం శబ్దో రాణోఽస్త్రీ మణితం రతేః,
కాకుః స్త్రీ భిన్నకంఠోత్థ శ్శోకకోపాదిభిః కృతాత్. ౭

15 డక్కనం పాత్కృతే పత్ర వస్త్రాదీనాం తు మర్మరః,
పర్దనం గుదజే శబ్దే కర్దనం కుక్షికూజితే. ౮
విస్ఫారో ధనుషః స్యాన్నో భూషాదీనాం తు సింజితమ్,
ప్రణాదస్త్వనురాగోత్థ శ్చీత్కృతం స్యందనధ్వనౌ. ౯
స్రోతసాం ఖరణో యుద్ధధ్వానే క్రందనమోధనే,

20 మార్జనా మురజధ్వానే గుందిలో మద్దలధ్వనౌ. ౧౦
వాణం హుంధుక్క హిక్కాయాం భేరీనాదే తు టట్టరః,
క్వణనం క్వణితం క్వాణో నిక్వాణో నిక్వణః క్వణః. ౧౧

వీణాయాః క్వణతేః ప్రాదేః ప్రక్వాణప్రక్వణాదయః,
స్త్రీ ప్రతిశ్రుత్ ప్రతిధ్వానే తుములో వ్యాకులే భృశమ్.
25 గంభీరే మంద్ర ఉచ్చేతు తారో రమ్యాస్ఫుటే కలః,
సమాహితస్తు నిర్ఘోషవర్ణే దోషయుతాః పరే. ౧౩
అత్యుచ్చారణగర్వేణ పీడితోఽపి సమాహితః,
వణీకృతః ప్రతిధ్వానదంతురో మాహిషశ్చసః. ౧౪
కల్వాస్తు గలమూలస్థో గద్గదస్సమునాక్స్ఫుటః.
30 లాలకో బాలానుకృతౌ లల్లరో జిహ్వయాహతః. ౧౫
శిథిలోఽస్పష్టసంయోగస్తుంబుకస్సానునాసికః,
సాంత్వంస్యాన్మధురంవాక్యం స్యాదవాచ్యమనక్షరమ్. ౧౬
అనిర్బద్ధం తూచ్చావచ మశ్లిష్టార్థం తు సంకులమ్,
అనృతేవితథాలీకా వాహతం తు మృషార్థకే. ౧౭
35 అంబూకృతం సనిష్ఠీవం స్యాదబద్ధమనర్థకమ్,
కల్యా తువాచికల్యాణ్యాం రుశతీ తద్విపర్యయే. ౧౮
ఛలవాక్తు నిరానన్దా శోకభారే తు తీరితా,
క్రోధగర్భా తు వైదోత్యా దైన్యగర్భాతు నశ్వరీ. ౧౯
నిర్వేదగర్భా నిస్సంగా స్నేహగర్భా తు మాలుకీ,
40 విరహే ఖండితామోహే శూన్యా లోభే తు జాంగలీ.
నిష్ఠురా పరుషాక్షేపే త్రిషుస్యుస్తుములాదయః,
అప్రియా వర్ణమూర్ణం చ వాక్యం తు వచనం వచః. ౨౧
ఆమ్రేడితం ద్విస్త్రిరుక్తం గుణితం ఘోషితం సమే,
ఆరణిర్నా ముహుఃప్రోక్త మనులాపశ్చవర్తనమ్. ౨౨
45 సంభాషణం త్వాభాషణమాలాపః కురుకుంచికా,
ఉపసంభాషణం సామ్ని తత్స్యాపచ్ఛందనం యది. ౨౩

ధనాది స్యాత్ప్రతిజ్ఞానం గుహ్యే తదుపమన్త్రణమ్,
విభాషణం వివాదే స్యాదనువాదోఽనుభాషణమ్. ౨౪
ఆఖ్యాయనీ తు సందేశో దిష్టం సంవదనం చ తత్,
50 సంవాదనం వాచికం చ వలనాఽత్యతిచాటువాక్. ౨౫
లుంజనా పింజనా చేతి సూత్రితే వచనద్వయమ్,
భంజనా స్యా ద్వివరణే పోటనా తూత్కటం వచః. ౨౬
కోలాహలః కలకలః కుంజనాఽస్మిన్నుపక్రుధి,
చర్చరీ చర్ఘటీ స్తుల్యే రథ్యావాదే తు కోహలమ్. ౨౭
55 ఉద్ఘాతస్తు క్రూరవాక్ స్యాత్ విగర్వ్యాగర్వహారికా,
లోచనా తు విచారోక్తి ర్ఘోటనా సానుసారవాక్. ౨౮
విప్రలాపో విరోధోక్తి స్సంలాపో భాషణం మిథః,
కాకా వర్ణనముల్లాపో విలాపః పరిదేవనమ్. ౨౯
ప్రలాపోఽనర్థకం వాక్య మపలాపస్త్వపహ్నవః,
60 అపవ్యయోఽపవ్యవజ్ఞాపి హూతిస్తాన్ కరణా హవః. 3౦
హాకారామంత్రణాహ్వానం సంహూతి ర్బహుభిః కృతా,
అభిధానం నామధేయం నామాఖ్యాహ్వాభిదాహ్వయః.
మిథ్యాభియోగోఽభిఖ్యాన మభిశాపోఽభిశంసనమ్,
శాపోఽధిక్షేప ఆక్రోశః పరివాదోఽప్యవర్ణవత్. 3౨
65 అవర్ణవాదో నిర్వాదోఽప్యపవాదో విరూక్షణమ్,
ఘూరణం గర్హణం నిన్దా జుగుప్సా గాలికుత్సనాః. 33
జనవాదస్తు వచనం భర్త్సనం ప్రతితర్జనమ్,
ఆఘూరణం నిధువన మాక్రోశో మైథునం ప్రతి. 3౪
ఉత్ప్రాసః స్యాదుపాలంభః పరివాగ్భాషణేతి చ,
70 శ్లాఘాశంసా ప్రశంసా చ స్తవః స్తోత్రం స్తుతిర్నుతిః. 3౫

యగోజయోదాహరణం సాధువాదో గుణావలీ,
ఖ్యాతిః కీర్తిః సమజ్ఞా చ సందేశగిరివాచకమ్. ౩౬
అర్థవాదః పరార్థోక్తిః ప్రశ్నః పర్యనుయోగవత్,
అనుయోగశ్చ పృచ్ఛా చ ప్రతివాక్యం తదుత్తరమ్. ౩౭

75 కథాత్వాఖ్యాయికాఖ్యానం పురాణం పంచలక్షణమ్,
ఇతిహాసః పురావృత్తమైతిహ్యమితిహావ్యయమ్. ౩౮
వార్తోదన్తోఽపివృత్తాన్తః కిం వదంతీ జనశ్రుతిః,
ప్రవహ్లికా ప్రహేలికా ప్రజల్పనం బహూదితమ్. ౩౯
వికల్పనా పృథక్క్రియావధారణాన్యనిహ్నుతిః,

80 సమస్యా తు సమాసః స్యాత్ సంక్షేపః స్యాదవిస్తరః. ౪౦
ఉపోద్ఘాత ఉదాహార ఉపన్యాసః పురోవచః,
ప్రస్తావః పునరుద్ఘాతస్సోఽధికార ఉపక్రమః. ౪౧
గద్యపద్యమయీ చంపూ స్సారణీ పద్యమాత్రికా,
శృంగారాద్యధికం కావ్యం సమాసాఢ్యం తు దండకమ్.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యామన్తరిక్షకాణ్డే శబ్దాధ్యాయః.

అన్తరిక్షకాణ్డస్సమాప్తః.

అథ భూమికాణ్డః

దేశాధ్యాయః

భూమిరుర్వీ ఘనశ్రేణీ స్థగణా గిరికర్ణికా,
క్షోణీ సర్వభృతా దక్షా కుః క్ష్మా క్షాన్తిః క్షమాక్షరీ. ౧
ధరిత్రీ ధరణీ ధాత్రీ భూతధాత్రీ ధరా స్థిరా,
వసుంధరా వసుమతీ వసుధా విపులా రసా. ౨

5 గ్రావిశ్వా పృథివీపృథ్వీ హేమా సర్వం సహా మహీ,
అబ్ధివస్త్రా నగాధారా మేదినీలాగిరిస్తనీ. ౩
అచలా కీలినీ పేరా బీజసూ రత్నసూః స్వసూః,
రత్నగర్భా కాశ్యపీ భూః కుహ్వార్వ్యవనిరుర్వరా. ౪
ద్యావాపృథివ్యావేకోక్త్యా రోదస్యౌ రోదసీ ఇతి,
10 నాభీదం భారతం వర్షం హిమాద్రేస్తచ్చ దక్షిణమ్. ౫
తేన హైమవతంనామ పరాణ్యప్యేవమున్నయేత్,
హైమకూటం కింపురుషం హారివర్షం తు నైషధమ్. ౬
ఇలావృతం సౌమేరవం సుమేరుం పరితో హి తత్,
భద్రాశ్వం తు తతః పూర్వం కేతుమాలం తు పశ్చిమమ్. ౭
15 వర్షావేతౌ క్రమాత్పూర్వగంధికా పరగంధికా,
ఉదక్ తు రమ్యకం నైలం నీలాద్రేరుత్తరం హి తత్. ౮
తతో హిరణ్మయం శ్వైతం తచ్ఛ్వేతాద్రేరుదక్,
కురువర్షం శార్ఙ్గవతం కురవశ్చేత ఉత్తరాః. ౯
జంబూద్వీపః కుమారీస్యాద్యత్రేమే భారతాదయః,
20 లావణో లవణోదస్స్యాద్యేనాసౌ వేష్టితోఽబ్ధినా. ౧౦
ప్లక్షద్వీపాదయోఽప్యేవం వృతా ఇక్షూదకాదిభిః,

షష్ఠోదధిస్తు క్షీరాబ్ధిః క్షీరోదః కలశోదధిః. ౧౧
అథాప్యన్యేఽన్తరద్వీపా భారతా త్సప్తదక్షిణాః,
ఏకో వైద్యుత్వతో నామ విద్యుత్వా న్యత్ర పర్వతః. ౧౨
25 మాలం మైనం వ్రతం జాలం నారాసంగే పరాణిషట్,
అనుద్వీపాశ్చ షట్ తేషా మంగద్వీపాదయో యథా. ౧౩
అంగద్వీపం యవద్వీపం మలయద్వీప మిత్యపి,
శంఖద్వీపం కుశద్వీపం వరాహద్వీపమిత్యపి. ౧౪
అంగద్వీపం చాక్రగిరం మధ్యేపశ్చిమవారిధి,
30 పూర్వాబ్ధౌ తు యవద్వీపం యత్ర కాలోదకోఽర్ణవః. ౧౫
మలయద్వీపమబ్ధౌ స్యా ద్దక్షిణే తచ్చ దార్దురమ్,
మాలయం మాహామలయం తత్పార్శ్వే తు చతుర్థకమ్.
అతః పూర్వం కుశద్వీపం చంపకద్వీపమప్యదః,
యతః పురో రక్తవహో లోహిత్యో నామవారిధిః. ౧౬
35 అథ ప్రతీచ్యాం వారాహం వరాహద్వీపమాయతమ్,
యత్ర యజ్ఞవరాహోఽసౌ హారిరద్యాపి తిష్ఠతి. ౧౭
బర్హిణం సింహాలం హేమకుడ్యం ద్వారవతీపదమ్,
పారశీకకులం స్వర్ణద్వీపం వైద్యుతమార్షభమ్. ౧౮
ఆయోముఖం తార్ణసోమం స్యాత్తార్ణం గ్రామణీకులమ్,
40 ఇత్యాద్యా భారతేవర్షే క్షుద్రాద్వీపా స్సహస్రశః. ౨౦
నీవృజ్జనపదో దేశ స్తద్భేదాః పుంసిభూమ్ని చ,
స్త్రియో వరేంద్రీ స్త్రీవ స్త్రీరాథాద్యానైవ భూమని. ౨౧
ప్రాగ్దక్షిణ శ్శరావత్యాః ప్రాచ్యోఽస్యాః పశ్చిమోత్తరః,
ఉదీచ్యో మధ్యదేశస్తు దేశో యో మధ్యమస్తయోః. ౨౨
45 ఆర్యావర్తో బ్రహ్మవేది ర్మధ్యం వింధ్యహిమాగయోః,

అథో దీచ్యా జనపదా స్తత్ర చీనాః ఖరంభరాః. ౨౩
గాంధారా స్తు విహండాః స్యుర్యవనా స్తుహురుష్కరాః,
సంభాలాః స్యు శ్శూరసేనా అపితే శూరసేనయః. ౨౪
మధ్యే తు శూరసేనానాం మధురానామవై పురీ,
50 లంపాకా స్తు మురుండాః స్యుస్తౌషారాస్తు యుగాలికాః.
జాలంధరా స్త్రిగర్తాః స్యుర్హోలాః స్యుః ఖశటీస్త్రియామ్,
ప్రత్యగ్రథా స్త్వహిచ్ఛత్రా స్త్రైతులాస్తు కలింగకాః. ౨౬
టక్కవాహీకకాశ్మీర తురుష్కేషు ససింధుషు,
బాహ్లీకా బాహ్లికాః కీరా శ్శాఖియో దారదాః క్రమాత్.
55 కుమాలకాస్తు సౌవీరా యాధేయాస్తు నృగాలికాః,
అప్యన్యే పారదాః కింజాః కుల్యా ఇత్యాదినీవృతః. ౨౮
అథ ప్రాచ్యా జనపదా స్తత్ర ముద్గరకాః కుజాః,
ప్రాగ్జ్యోతిషాః కామరూపా స్తథా ప్రాగ్జాలికా అపి. ౨౯
విదేహా స్తీరభుక్తిః స్త్రీ ప్రాచ స్తీ తు పురంజకాః,
60 రాఢా తు సుహ్మాః పుండ్రాస్తు వరేంద్రీ పుండ్రలక్షణా. ౩౦
భౌరికాః స్యు స్సమతటా అంగా శ్చంపోపలక్షణాః.
వంగాస్తు హరికేలీయా మగధాః కీకటాః స్మృతాః. ౩౧
అప్యన్యేఽన్ధ్రప్రతాస్సాల్వా ఇత్యాద్యానీవృతః పృథక్,
వింధ్యాత్తు దక్షిణా దేశా దక్షిణాపథసంజ్ఞితాః. ౩౨
65 తత్ర పాండ్యాః పాండియాస్స్యుః కుస్తలా స్త్వాసహాలకాః,
చోలాః స్యురుత్పలావర్తా మహారాష్ట్రాస్తు దండకాః. ౩౩
అప్యన్యే కేరలాః కుల్యాః సేతుజాః కులకాలకాః,
ఇషీకాశ్శబరాకష్టా ఇత్యాద్యానీవృతః పృథక్. ౩౪
అపరాన్తాస్తు పాశ్చాత్యాస్తే చ సూర్యారకాదయః,

70 అథేమే మలదాద్యాఖ్యా వింధ్యపర్యన్తవాసినః. ౩౫
తత్ర స్యుర్మలదాః స్థారాః కరూశాస్తు బృహద్గృహాః,
త్రైపురాస్తు హాహాలాః స్యుశ్చైద్యాస్తే చేదయశ్చతే.
దశార్ణాః స్యుర్వైదిశా మాలవాః స్యురవన్తయః,
అప్యన్యే మేకలాభోజాః కోసలాద్యాశ్చనీవృతః. ౩౬
75 అథ దేశా మధ్యదేశే మరవస్తు దశేరకాః,
సాల్వాస్తు కారకుక్షీయాస్తేషాం త్వవయవాః పరే. ౩౭
ఉదుంబరాస్తిలఖలా మహాకాలా యుగంధరాః,
హులింగాశ్శారదండాశ్చ షట్సాల్వావయవా ఇమే. ౩౯
అప్యన్యే కున్తలాః కుల్యాః కలింగాః కాశికోసలాః,
80 మేకలాః కుసటాస్త్రైరాః జాంగలాః పృథవాపృకాః ౪౦
పటచ్చరాదయశ్చాన్యే మధ్యదేశస్యనీవృతః,
ఉక్తానామంతరాలేషు బహవః క్షుద్రనీవృతః. ౪౧
మరవః పుంసిధన్వాన ఆసారీతుస్థలీస్థలమ్,
కచంగలా తు నీలింగీ భూర్నానా జంతు సంయుతా. ౪౨
85 పంకిలః పంకవాన్ దేశో వేతస్వాన్ బహువేతసః,
శాద్వలశ్చాదహారితః కుముద్వాన్ కుముదాధికః. ౪౩
సనలో నడ్వలో నాడ్వాఞ్ఛార్కరశ్శార్కరాధికః.
దేశశ్శార్కరిలోఽప్యేవ మున్నేయా సికతావతి. ౪౪
కృష్ణభూమః పాండుభూమః కృష్ణాపాండుశ్చయత్రమృత్
90 అనూపస్సాంబురన్యస్తు జాంగలస్త్వన్య ఉజ్జటః. ౪౫
స్ఫుటితే సారణారట్టౌ రాజన్వాంస్తు సురాజని,
అన్యత్ర రాజవాన్ వృష్టి జీవనో దేవమాతృకః. ౪౬
స్యాన్నదీమాతృకో దేశో నద్యంబూత్పాద్యసస్యకః,

పద్యః పదాంకయోగ్యః స్యాత్ త్రిష్వేతే పంకిలాదయః. ౮౭

95 శ్మశానంస్యాత్పితృవనం స్త్రీవాసః క్రిమిపర్వతః,
శతమూర్ధా వామలూరో నాకుర్వల్మీకమస్త్రియామ్. ౮౮
మార్గోఽధ్వా పదవీపంథాః పద్యాచైకపదీసృతిః,
సుపంథా అతిపంథాశ్చ సత్పథశ్చ శుభేపథి. ౮౯
విపథః కాపథో వ్యధ్వో దురధ్వశ్చకదధ్వని,
100 అపంథాస్త్వపథం దూరశూన్యే ప్రాంతరమధ్వని. ౯౦
వృతిమార్గస్త్వర్గపదః ప్రాగ్వంశః పదికోఽపి చ,
సంక్రమస్త్రిత్రిరిస్తుల్యా శృంగాటం తు చతుష్పథః. ౯౧
జంఘాపదం చతుష్పాద స్త్రిపాదస్తు గృహాంతరమ్,
అంగులోఽస్త్రీ యవా అష్టౌ సమస్తు చతురంగులః. ౯౨
105 ధనుర్గ్రహాశ్చ దిష్టిశ్చ స్యాతామష్టాంగులా వుభౌ,
దశాంగులః క్రకచికో వితస్తిర్ద్వాదశాంగులా. ౯౩
కిష్కుః స్యాదవటో హస్తః స్యాచ్చతుర్వింశతి రంగులా,
బద్ధేన ముష్టినా హస్తః స్యాద్రత్ని ర్ముష్టికో వసుః. ౯౪
అరత్ని ర్నిష్కునిష్ఠోఽసౌ సప్రజాపతి హస్తకః,
110 కుత్సశ్చాప్యథవాకుత్స సధను ర్ముష్టి రేవసః. ౯౫
అథ వర్ధకి హస్తః స్యాద్ద్విచత్వారింశదంగులః,
తస్మి న్వికిష్కుః క్రకచః కిష్కుః క్రాకచికోఽపి చ. ౯౬
హస్తద్వయం తు సక్తిష్కు ర్హస్తత్రయ మలీమకమ్,
చతుర్హస్తో ధనుర్దండో ధనుర్ధన్వాంశరం యుగమ్. ౯౭
115 ఐశ్వరం నాలికాచాథ పంచహస్తోఽర్ధహస్తకః,
అష్టహస్తా తు రజ్జుః స్యా న్నవహస్తా తు నాలికా. ౯౮
దశహస్తః పితృనల్వో దీర్ఘదండో నిదేశకః,

సప్రావేశనికశ్చాథ పరివేషో ద్విరజ్జుకః. ౧౧౯
నివర్తనం తు తిసృభీ రజ్జుభిర్వేష్టితం చ తత్,

120 నల్వికః కిష్కుభిః షష్ట్యా నల్వః కిష్కుచతుశ్శతమ్. ౬౦
దశధన్వంతరం స్తోమో దశస్తోమస్తు వంశికః,
దశవంశిక ఆనాహో దశానాహో నలాంతరః, ౬౧
ధన్వన్తరసహస్రంతు క్రోశో గవ్యా తు తద్ద్వయమ్,
స్త్రీగవ్యూతిశ్చ గవ్యూతం గోరుతం గోమతం చ తత్. ౬౨

125 గవ్యూతాని తు చత్వారి యోజనా కోసలాదిషు,
గవ్యూతిద్వయమేవన్యా ద్యోజనం మగధాదిషు. ౬౩

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యామ్ భూమికాణ్డే దేశాధ్యాయః.

శైలాధ్యాయః

శైలోఽగః పర్వతః క్ష్మాభృత్సానుమాన్ దుర్గమో గిరిః,
ఆహార్యగోత్రకుట్టార కుట్టారా భూధరోఽచలః. ౧
బంధాకిః ఫలికః కుధ్రః ప్రపాత్యద్రి శ్శిలోచ్చయః,
సువేలః స్యాచ్చిత్రకూట స్త్రికూట స్త్రికకుచ్ఛసః. ౨
5 లోకాలోకశ్చక్రవాలో లోకాంతాద్రిః పరాచలః,
మలయే త్రికలామాషా వింధ్యస్తు జలవాలకః. ౩
హిరణ్యనాభో మైనాక స్సుదారుః పారియాత్రకః,
మాల్యవాంస్తు ప్రస్రవణో హిమవాంస్తు హిమాచలః. ౪
రజతాద్రిస్తు కైలాసో హరాద్రి గ్గహితశ్చసః,
10 వేంకటో వృషభస్సింహః కేసరః కేశవప్రియః. ౫
ఉదయస్తూదయాద్రిః స్యా దస్తస్త్వస్తమయాచలః.
దరీగుహా కందరోఽస్త్రీ ప్రపాతస్తుతటో భృగుః. ౬
ఉత్సః ప్రస్రవణం తోయప్రవాహో ఝరనిర్ఝరౌ,
స్నుర్వప్రోఽస్త్రీ సానురస్త్రీ పాదాః పర్యంతపర్వతాః. ౭
15 కూటోఽస్త్రీ శిఖరం శృంగం నితంబః కటకోఽస్త్రియామ్,
పాషాణ ఉపలోఽశ్మాచ ప్రస్తరశ్చ శిలాదృషత్. ౮
గండశైలాస్తు పాషాణాః స్థూలాః ప్రగలితా గిరేః,
ఉపత్యకాత్పథో భూమి ర్గిరేరూర్ధ్వ మధిత్యకా. ౯
కుడంగోఽస్త్రీ నికుంజోఽస్త్రీ కుంజో వృక్షవృతాంతరే,
20 ఆకరస్త్రీస ఖని ర్గంజా రుమాంతు లవణాకరః. ౧౦
గైరికం పీతధాతుః స్యాత్ కునటీ తు మనశ్శిలా,
రోచనీ రంజనీ హ్రాద్యా రసనేత్రీ మహాసనా. ౧౧

కరవీరా కలావిద్యున్నాగమాతా విగంధికా,
శిలా మనోఽభిధా కాలా నాగజిహ్వా చతాస్సమాః. ౧౨

25 శుక్లధాతౌ పాకశుక్లా కఠినీ కక్ఖటీ ఖటీ,
హారితాలం తు ఖర్జూరం పింజరం నటభూషణమ్. ౧౩
తాలమాలం వంశపత్రం పీతనం రోమహృద్బ[illegible]మ్,
సౌగంధికస్తు పామారిః పీతో గంధాశ్మగంధకౌ. ౧౪
బోలో గోల శ్శశః పిండః ప్రాణో గంధరసో రసః,

30 అభ్రకం వ్యోమమేఘాఖ్యం చక్రసంజ్ఞం తు మాక్షికమ్.
శిలాజతు తు గైరేయ మర్థ్యమశ్మజ మద్రిజమ్,
సౌరాష్ట్రీ పార్వతీ కాక్షీ కాలికా పర్పటీ సతీ. ౧౫
ఆఢకీ తువరీ కాలీ భూనామా చ మృదాహ్వయా,
సురాష్ట్రజాప్యథో గోలా నైపాలీ కునటీతి చ. ౧౬

35 రుక్మం కార్తస్వరం స్వర్ణం మహారజత మాజసమ్,
చామీకరం జాతరూపం తపనీయం శిలోద్భవమ్. ౧౭
లోభనం కనకం శుక్రం సువర్ణం చంద్రకాంచనే,
దాక్షాయణం శ్రీమకుటం దారుడం తారజీవనమ్. ౧౮
అగ్నిబీజం రత్నవరం గైరికం హేమకర్బురమ్,

40 జాంబూనదం శాతకుంభం హాటకం భూరిరస్త్రియా. ౨౦
వైణవం కర్ణికారాభం వేణూతటజకాంచనమ్,
సువర్ణద్వీపజా స్వర్ణ శుక్తికాభ్రకసన్నిభా. ౨౧
రసవిద్ధం తు దేవార్ణం పవిత్రం వజ్రధారణమ్,
అలంకారసువర్ణం తు శృంగీకనకమాశుచ. ౨౨

45 రూప్యహేమ్నా తు సంశ్లిష్టే వనగోలకమస్త్రియామ్,
రజతం త్రాపుషం రూప్యం చంద్రభీరు యవీయసమ్. ౨౩

సౌధం సుభీరుకం శుభ్రం ఖర్జూరం వంగజీవనమ్,
తామ్రం శుల్బం మర్కటాస్యం రక్తం వ్యష్ఠం కనీయసమ్.
మ్లేచ్ఛం వరిష్ఠం మ్లేచ్ఛాస్యం శ్రేష్ఠం కామ్యముదుంబరమ్,
50 దిరీతురీతిరుత్సాహా పీతలోహం సులోహకమ్. ౨౫
లోహ్యమప్యారకూటోఽస్త్రీ పిత్తలం త్వారమస్త్రియామ్,
రాజరీత్యాం బ్రహ్మరీతిః స్వర్ణరీతి ర్మహేశ్వరీ. ౨౬
కాంచనీ కపిలా రాజ్ఞీ బ్రాహ్మణీ కపిలోహకమ్,
మాలికాయాం తు సాటీ నిష్ఠురం దారుకంటకమ్. ౨౭

55 గురుజ్యేష్ఠం సింహమలం పంచలోహాస్యలోహకే,
కాంస్యం తు కృత్రిమం నాట్యం ప్రభాసమసురాహ్వయమ్.
ఘంటాస్వనం భూరిలోహం రవణం లోహజం మలమ్,
సౌరాష్ట్రం చాథసీసోఽస్త్రీ యాగేష్టం భుజగాహ్వయమ్.
యవనేష్టం సమోలూకం హేమఘ్నం భూతలోద్భవమ్,
60 త్రపునాగం చీనపట్టం రంగమప్యథ పిచ్చటమ్. ౩౦
రంగం వంగం త్రపుతోభ్యం మృద్వంగం నాగజీవనమ్,
పరాసం సింహాలం జ్యేష్ఠం వక్రాఖ్యం ముఖభూషణమ్. ౩౧
కస్తీరం శోభనం నాగమజిరం హేమజం శఠమ్,
గురుపత్రం తమరకం ఘనం సలవణం రజః. ౩౨

65 అయః కృష్ణాయసం చీనం శస్త్రాఖ్యం విషమాయుధమ్,
ధీవరం ధీమకం లోహం లౌహకాలదృఢాని చ. ౩౩
స్త్రీకుటిర్నా పారశవో గిరిసారోఽశ్మసారకః,
అథ కాలాయసం తీక్ష్ణం సులోహం రూక్షమాసుకమ్. ౩౪
వైకృన్తః స్యాద్రసవరో రసజ్ఞో వ్యోమధారణః,
70 రసకస్త్వయసస్సారో వికారో లోహజః కుశీ. ౩౫

ధూర్తమండూరసింహాణ విష్ఠాఖ్యానిత్యయోమలే,
లోహం తు తైజసం సర్వం వసురత్నం మణిర్న షణ్. ౩౮
స్ఫటికోఽర్కో రవిగ్రావా సూర్యకాన్తోఽనలోపలః,
చంద్రకాంత శ్చంద్రమణి స్సుసామోఽథత్వయో మణిః.
75 అయస్కాంత స్త ద్విశేషా శ్చుంబకభ్రామకాదయః,
గారుత్మతం మరకత మశ్మగర్భం హరిన్మణిః. ౩౯
శోణరత్నం లోహితకం పద్మరాగోఽరుణోపలః,
విద్రుమోనా ప్రవాలోఽస్త్రీ వజ్రోఽస్త్రీ హీరకః పుమాన్.
ఇంద్రనీలం మహానీలం వైడూర్యం వాలవాయజమ్,
80 కురువిందా స్తు కుల్మాషా రత్నభేదా స్తు మౌక్తికమ్. ౪౦
మాణిక్యం పౌష్యకం శంఖః పులకో విమలాదయః,
రసాంజనం తార్క్ష్యశైలం శైలేయం రసగర్భకమ్. ౪౧
స్రోతోఽంజనం తు సౌవీరం కపోతాంజనయామునే,
తుత్థాంజనం శిఖిగ్రీవం వితున్నక మయూరకే. ౪౨
85 రీతిపుష్పం పుష్పకేతుః పౌష్పకం కుసుమాంజనమ్,
తుత్థం తు దార్వికా క్వాథసంభవం కర్పరీతి చ. ౪౩
కులుత్థికా తు చక్షుష్యా కుంభకారీ కులాలికా,
రసస్తుపారతస్స్యాత్తో హింగులో దాదదో రసః. ౪౪
హింగులం హంసపాదం చ కురువిందం చ కేచన. ౪౪౫

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే శైలాధ్యాయః.

వనాధ్యాయః

అటవీ కాటికారణ్యం విపినం కాననం వనమ్,
కక్ష్యకం కుందిలం వార్క్షం వనీ గహనమిత్యపి. ౧
మహాటవీత్వరణ్యానీ ప్రస్తారస్తు తృణాటవీ,
కృత్రిమం కనమారామో౽పవనోపవనే అపి. ౨
5 తదేవ రాజ్ఞ ఉద్యానమాక్రీడశ్చాథ తస్య తత్,
సాన్తఃపురస్య ప్రమదావనం గేహస్య నిష్కుటః. 3
పుష్పవాటి త్వమాత్యాదే త్రియీవాటీ ఫలాయచేత్,
వృక్షో ద్రుమో భూరుహో ద్రుర్విటపీ విష్టరో౽ంఘ్రిపః. ౪
అనోకహో నగో భూరుట్ తరుశ్శాఖీ కుతః కుజః,
10 వసుః కరాలికో౽గచ్ఛో జర్ణోరూక్షః పులాక్యపి. ౫
వనస్పత్యః పుష్పఫలీ ఫలీత్వేవ వనస్పతిః,
ఓషధిః ఫలపాకాన్తా హ్రస్వశాఖా శిఫః క్షుపః. ౬
అప్రకాండే స్తంబగుల్మౌ పులపస్తు ప్రతానినీ,
గుల్మిన్యపి చ వల్లీ తు వ్రతతి ర్వ్రీతతీ లతా. ౭
15 వంధ్యో వృక్షో౽వకేశీ స్యాదవన్ధ్యస్తు ఫలేగ్రహిః,
పుష్పితః స్యాత్కుసుమితః ఫలితః ఫలినః ఫలీ. ౮
ఫుల్లే ప్రఫుల్ల సంఫుల్ల వ్యాకోచ వికచ స్ఫుటాః,
ఉత్ఫుల్లో న్మిషితోన్నిద్రా ఉద్బుద్ధో న్మీలితస్మితాః. ౯
ఫలమామం శలాటుః స్యాద్వానం శుష్కతరం ఫలమ్,
20 త్రిషువంధ్యాదయో౽థస్యా దంకురో౽ంకూరమస్త్రియామ్.
ప్రరోహశ్చాథవంశఃస్యా ద్యో౽ంకురః పర్వసూత్థితః,
వరుః పర్వ పుమాన్ గ్రంథి ర్ని ర్యాసః ఖపురో లశః. ౧౦

శిఫాజటాఽవరోహస్తు సాశాఖాజా వటాదిషు, [కమ్.
మూలంబుధ్నోఽంఘ్రినామాస్మాదా స్కన్ధాత్ స్యాత్ప్రకాణ్డ
25 సదారుమాత్రం స్థాణ్వస్త్రీ దారుకాష్ఠమథ త్రయీ,
భల్లీ త్వక్ స్త్రీ త్వచానక్లీ వల్కలం చోలకోఽస్త్రియామ్. ౧౩
చోచం వల్కంచ సారస్తు మజ్జాస్నావః కినాటకమ్,
నిష్కుటః కోటరో న స్త్రీ విదలం దారు పాటితమ్. ౧౪
స్కన్ధః ప్రఘాణోఽథశిఖా శాఖాథ శిఖరం శిరః,
30 స్కన్ధశాఖా తు శాలా స్యాత్ప్రవాలః పల్లవాంకురః. ౧౫
విస్తారో విటపః స్తంబ ఉచ్ఛ్రాయస్తు సమున్నతిః,
ఛదస్తు ఛదనం పత్రం పలాశం పతనం దలమ్. ౧౬
పర్ణం బర్హం పతత్రం చ త్రయీ శుంగాస్యకోశికా,
పల్లవోఽస్త్రీ కిసలయం కిసలోఽపి న వేదలే. ౧౭
35 పత్రమధ్య సిరామాఢిః పుష్పోఽస్త్రీ కుసుమం సుమమ్,
మణీచకం ప్రసూనం చ సూనం సుమనసః స్త్రియః. ౧౮
మకరందో మరందోఽస్య రసేజాలం తు జాలకమ్,
కలికా కోరకశ్చాథ కుట్మలో ముకులోఽస్త్రియామ్. ౧౯
గుచ్ఛో గులుచ్ఛః స్తబకో మంజర్యాం మంజరి వల్లరీ,
40 ప్రసవః పిప్పలం సస్యం ఫలం వృంతం తు బంధనమ్. ౨౦
షండాస్త్వ మ్రాదయశ్శబ్దాః ఆమ్రాదిఫలపుష్పయోః,
హారీతక్యాదికం స్త్రీ స్యాదశ్వత్థాది ఫలే పునః. ౨౧
ఆశ్వత్థమైంగుదం ప్లాక్షం నైయగ్రోధం చ బార్హతమ్,
వైణవం శైగ్రవం చాథ జంబూః స్త్రీ జంబుజాంబవమ్. ౨౨
45 జాత్యాదయః స్వలింగాః స్యుః పుష్పార్థే వ్రీహయః ఫలే,
విదార్యాద్యాస్తు మూలేఽపి పాటలా కుసుమేననా, ౨౩

సప్తమ్యన్తపదారంభాః పర్యాయా ఇహామత్రచిత్,
సప్తమ్యన్తం చ పుంలింగం విజ్ఞేయం సంశయేసతి. ౨౪
ఆమ్రే కామాంగమాకందా చూతో వేలోఽంగనాప్రియః,
50 కరకోవలయశ్చాథ శ్రేష్ఠేఽత్ర సహకారకః. ౨౫
అథశ్యామలకేలాలా లవలీలావలీ ఫలా,
కేసరే వకులో మవ్య లాలస స్సింహకేసరః. ౨౬
ద్రాక్షాఫలో గుడశ్చాథ న్యగ్రోధో బహుపాద్వటః,
శ్రీవృక్షే పిప్పలోఽశ్వత్థః ప్లక్షశ్చలదలోఽంగులః. ౨౭
55 ఉదుంబరే ప్రాణిఫలో మశకీ హేమదుగ్ధకః,
ప్లక్షస్తు పర్కటిజటి కలాపి గిరి లక్ష్మణాః. ౨౮
పలాశే కింశుకః పర్ణో వాతపోథస్త్రిపర్ణకః,
ఆస్ఫోతో బ్రహ్మవృక్షశ్చ హస్తికర్ణదలే కృతీ. ౨౯
బిల్వో మాలూరమంగల్యా శ్రీఫలో గోహరీతకీ,
60 పరివ్యాధే బాలభీరు ర్భీరువాలోఽంబువేతసః. ౩౦
శీతేఽభ్రపుష్పోవానీరో వంజులో వేతసో రథః,
విదులే ప్రియ ఆమ్రాతే ద్వ్యాపీతనకపీతనా. ౩౧
కపిత్థే స్యు ర్దధిఫలో దధిత్థగ్రాహి మన్మథాః,
హృద్యోదన్తశఠః పుష్పఫలోఽరిష్టే తు ఫేనిలః. ౩౨
65 మాతులుంగే చ రుచకో వరామ్లః కేసరీ శఠః,
బీజపూరే మాతులుంగో లుంగ స్సుఫలపూరకా. ౩౩
దేవికాయాం మహాశల్కా దూష్యాంగీ మధుకుక్కుటీ,
అథాత్యమ్లా మాతులుంగీ పూతిపుష్పీ వృకామ్లికా. ౩౪
ఛాగే తు కరుణో లక్షో మల్లికా కుసుమప్రియః,
70 జంబీరే జగ్ఘకోదన్తశఠో జంభిర జంభలా. ౩౫

నాగరంగే తు నారంగో నార్యగస్తక్రవాసనః,
త్వగ్గంధవల్కలో యోగీ ముచులిందే తు నిమ్నకః. ౩౬
న్యుబ్జే కర్మఫలో భవ్యః కర్మరంగశ్చ శేశ్వరా,
మహీంపతి ర్దన్తశఠః కర్తానేతా చ కర్మ చ. ౩౭

75 వికంకతే గ్రంథిలః స్యా ద్వ్యాఘ్రపాచ్చ మధుచ్ఛదః,
సర్జేఽశ్వకర్ణస్సాలే తు కాష్ఠకస్సస్యసంవరః. ౩౮
పీతసాలే గౌరసర్జ ప్రియకాసనపీవరాః,
రక్తపుష్పోఽప్యథో సింధు సర్జే బాణః ఖరోఽర్జునః. ౩౯
రోహితే రోహిషో రోహీ రక్తో రోహితకోఽపి చ,

80 స్త్రీప్రియే వంజులోఽశోకః కంకేలిః కర్ణపూరకః. ౪౦
హేమపుష్పోఽప్యథోఽంకోలే నిచోలోఽంకోథశోధనౌ,
రసాలే వరణస్సేతు స్తిక్తశాకోఽశ్మరీరిపుః. ౪౧
దీపగ్రహే తు కతరో ద్రావణ స్సరణ స్సరః,
ఉల్లేఖనీయో లక్ష్మీవాం స్తైరస్తోయ ప్రసాదనః. ౪౨

85 రాజాదనే ఫలాధ్యక్షః ప్రియకశ్చ మధుస్రవః,
మధుపుష్పే మధుష్ఠీలో వానప్రస్థో మధూకవత్. ౪౩
గుడపుష్పోఽప్యద్రిజేఽస్మిన్ గౌరశాకో మధూలకః,
పారిభద్రస్య భేదే చ మందారః పారిజాతకః. ౪౪
భూర్జపత్రే భుజో భూర్జో మృదుత్వాక్ చర్మిచర్మికా,

90 పీలా గుడఫలస్స్రంసీ శ్యామశ్చాథాత్ర శైలజే. ౪౫
అశోడః కర్పరాలశ్చ నేమీ యేత్పరిముక్తకః,
చిత్రకృత్తి మిశో నేమీ వంజులోఽథాయుగచ్ఛదే. ౪౬
సప్తపర్ణో విశాలత్వాక్ ఛారదో విషమచ్ఛదః.
కోవిదారే చ మరికో రక్తపుష్పో యుగచ్ఛదః. ౪౭

95 కాంచనారోఽప్యార్గ్వధే తు వ్యాఘాత శ్చతురంగులః,
ఆరగ్వధ ఆరేవత శ్శమ్యాకః ప్రగ్రహోఽగ్వధః. ౪౮
కృతమాల స్సువర్ణశ్చ మదనే తు ఫణీరసః,
పిండీతకే మరుతక ఇక్ష్వాకు ర్గాలవామనౌ. ౪౯
విచులః పిచులో రాధః కైడర్యో విషపుష్పకః,
100 కాకర్ద శ్ఛర్దన శ్చైనో గరలః కంటకీతి చ. ౫౦
కాలస్కంధే తిందుకోఽక్షీ స్ఫూర్జక శ్శితిసారకః,
కాకేందౌ కాకపీలుః స్యా త్కులకః కాకతిందుకః. ౫౧
సితేలోధ్రే మహాలోధ్ర శ్శబర శ్చాథ లోహితే,
తిరీటో మార్జన శ్చిల్వః కృష్ణేఽస్మిన్ లోధ్రగాలవౌ. ౫౨
105 గుగ్గులౌ కాలనిర్యాసో దేవధూపో మహేశ్వరః,
శ్రీమాన్ స్నిగ్ధస్సర్వసహా శ్శ్లేష్మఘ్నీ తిక్తః కటు ర్లఘుః. ౫౩
కామః పురో జటాయుశ్చ కుంభోలూఖలకం పరమ్,
రజ్జుదాలే నీచుదారః కచ్ఛ్రాదారో గృహద్రుమః. ౫౪
గూఢవృక్షః శ్లేష్మఫలో విషఘ్నో ద్విజకుత్సితః,
110 ఉద్దాలో బహువారో నాసేలు శ్శ్లేష్మాతకీ నపణ్.
శోభాంజనే తీక్ష్ణగంధ శ్శిగ్రుః కాక్షీబమోచకౌ,
ఉష్ణో మురుంగీ రక్తేఽస్మిన్ మధుశిగ్రు స్సుభంజనః. ౫౫
గుంజనః స్వాదుగంధా చ ప్రియాలుస్తు ధనుః పటుః,
కాష్మర్యే గోపభద్రా స్యా త్కాష్మరీ కృష్ణవృంతికా. ౫౬
115 శ్రీపర్ణీ కుముదా గృష్టి ర్గంభారీ భద్రపర్ణికా,
కైడర్యే కట్ఫలః కుంభీ శ్రీపర్ణీ కుముదేతి చ. ౫౭
సుపార్శ్వ స్స్యా త్కందరాలో గర్దభాండః కపీతనః,
తామ్రపాకీ ఫలేపాకీ ప్లక్షకో గంధముండకః. ౫౮

కదంబే పులకీ శ్రీమాన్ ప్రావృషేణ్యో హలీమకః,
120 మహాకదంబకే నీపో ధూర్తో ధూర్తారదీపనా. ౬౦
వాసన్తేస్యాత్కురవక స్తిలకః క్షురకో మధుః,
శుక్లపుష్పః కురవకో మదనో ధూర్తనాగరా. ౬౧
కరంజేస్యాన్నక్తమాలః ప్రకీర్యశ్చిరిబిల్వకః,
కలింగే పూతికరజః పూతికో కలికారకః. ౬౨

125 బాలపత్రే తిక్తసారః ఖదిరో దన్తధావనః,
సితే తు తస్మిన్ కదర శ్శల్యకశ్చ మరుంధనః. ౬౩
మరూద్భవేవిట్ఖదిరోఽప్యరిమోఽప్యరిమేదకః,
కంటకీ చాప్యథైరండే హస్తపర్ణోఽప్యలంబకః. ౬౪
రువుః పంచాంగులశ్చంచు రామండ స్తరుణోఽంబుకః,
130 గంధర్వహస్తో రువుకో వాతఘ్నో వ్యాఘ్రపుచ్ఛకః. ౬౫
ప్రియకే తు ప్రియంగ్వాఖ్యా కారంభా ఫలినీ ఫలీ,
విష్వక్సేనా బలావృన్తా గుంద్రా గోవందినీ లతా. ౬౬
భావజ్ఞా సర్షపీ ప్రాఖ్యా వృత్తాంగీ సుయమావనీ,
కన్యా చాపి కదంబస్తు నిచులోఽంబుజ ఇజ్జలః. ౬౭
135 స్యోతకే శోణకటుగా దీర్ఘవృన్తః కటన్నటః,
మండూకపర్ణః పత్రోర్ణో భల్లూక శ్శుకనాసకః. ౬౮
భూతపుష్పో నటో ఢంక బుక్షుష్టుండుక ఆరలుః,
తిలకే పలలః శ్రీమాన్ సుగంధో ముఖమండనః. ౬౯
కర్ణపూరోఽల్పపుష్పశ్చ పున్నాగే సురవల్లభః,
140 కిదిరో దీనకం బోజా తద్భేదే సురపర్ణికా. ౭౦
పారిభద్రే ద్రుకిలిమం దేవదారు సురాహ్వయమ్,
పూతికాష్ఠం భద్రదారు పీతదారు చ దారు చ. ౭౧

వృక్షోత్పలే కర్ణికారః పరివ్యాధోఽథభండిలే,
కపీతన శ్శిరీషశ్చ కరకే దాడిమిత్రయీ. ౭౨

145 కుటజే కుటచో వత్స శ్శక్రాఖ్యో గిరిమల్లికా,
ఏతస్యైవా స్త్రియామిన్ద్రి యవభద్రయవౌ ఫలే. ౭౩
పనసే కంటకీఫలః పరోఽండో జఘనే ఫలః,
కర్కటీ మధుబీజశ్చ సరలే పూతికాష్ఠకమ్. ౭౪
నింబే పార్వత్యకైడర్య ద్వేషిచ్ఛర్దనమాధికాః,

150 రోమశః పిచుమందశ్చ లకుచే లికుచో డహుః. ౭౫
పిచులే ఝావుకశ్శాకే పృథుచ్ఛదహలీమకౌ,
ఉన్మత్తే ధూర్త ధుత్తూర ధుస్తూరకితవాశ్శఠః. ౭౬
ధుర్ధూరః కా చనాహ్వోఽథ త్రిపురే మదమత్తకః,
ప్రేతాలయే తుతిత్తిక శ్శాఖోటో గండమాలహా.

155 కృపరే భీమ మార్జార కింశుకా ఇంగుదీనపణ్,
పిండారకే తు పిండీక కృష్ణేత్యస్మిన్ వలాహకః. ౭౭
పుత్రజీవే త్వక్షఫలో రుద్రాక్షే తు మహామునిః,
ఏకాస్యే త్వత్ర మాభేదో ద్విముఖే తు వరార్గలః. ౭౮
చతుర్ముఖే బ్రహ్మసంజ్ఞః పంచవక్త్రే హరాహ్వయః,

160 షణ్ముఖే తు గుహాఖ్యోఽథ కింపాకే కాకమర్దకః. ౮౦
తింతృడీకేఽమ్లికా చించా శుక్తిర్నారి కపిప్రియా,
తింత్రిణీ చాప్యథో హేమపుష్పే చాంపేయ చంపకౌ. ౮౧
హారణః శీతలః కాన్తః కమనీయః పచంపచః,
హీనేత్యంజిః కుంభఫల శ్చాంపేయో నాగకేసరః. ౮౨

165 కరమర్ద్దే వశశ్చేలః కృష్ణపాకఫలైః పదైః,
వ్యస్తై స్సమాసై ర్వ్యస్తైశ్చ పుంసి పంచదశాభిధాః. ౮౩

సుషేణో విగ్నకోఽప్యల్ప ఫలేఽస్మిన్ కరమర్దికా,
వందాకే వృక్షకోవందా జీవన్త్యపవరోహిణీ. ౧౪
వృక్షాదనీ వృక్షరుహా సేవ్యాస్మిన్ క్షీరవృక్షజే,
170 తనుస్తుష్టో జయః కాన్తః కుణిః కాతులకో ద్రుమః. ౧౫
అగ్నిమన్థే హవిర్మన్థోఽప్యరణిః పావకోపళా,
గణికార్యప్యథో దేవతాడే వేణీ ఖరాగరీ. ౧౬
కాలస్కంధే తమాలోఽస్త్రీ తాపింఛే కాకతుండికా,
కదర్యా కువలీ కోలిః కూలీ క్రూరాతిరిటికా. ౧౭
175 లతాకోలా తు ఖలుకీ గిరికోలా తు సాంసా,
హస్తికోలా మహాఘోణ్టా గోపఘోణ్టా మహాఫలా. ౧౮
జలకోలా తు సంగాలీ నరకోలా తు కర్కశీ,
సృగాలకోలా హింస్రాథ శమీసక్తుఫలాజయా. ౧౯
కాచస్థాల్యాం కుబేరాక్షీ కృష్ణవృన్తాఫలేరుహా,
180 అమోఘాపాటలిర్నక్తీ పూరణ్యాంశాల్మలి ర్నుషణ్. ౨౦
కాష్ఠీలా తూలినీ తూల ఫలాథ కూటశాల్మలౌ,
రోచన శ్శింశపాయాం తు తీక్ష్ణధూమావసాదనీ. ౨౧
కప్పిలా పిచ్ఛిలా భస్మ గర్భామండలపత్రికా,
జంబ్వాం త్రిసారా విరజా మహాజంబ్వాం మహాఫలా. ౨౨
185 సురసాథో రాజజంబ్వాం సుఫల స్సురభిచ్ఛదః,
కాకజంబ్వాం తు మేఘాభ శ్శివేష్ట శ్శితపల్లవః. ౨౩
జంబూట నీలజంబూటౌ శఫర్యాం శ్లక్ష్ణపత్రకః,
శిఖీంద్రా శ్శన్తకామ్లోటా ధవేగౌర ధురంధరౌ. ౨౪
భల్లాతక్యాం త్రిలింగాయా మగ్నిముఖ్య ష్యరుష్కరః,
190 కంపిల్లేరోచనీగుండా రక్తాంగ శ్చంద్రకర్కశౌ . ౨౫

సల్లక్యాం సురభిర్హస్తిప్రియా హస్త్యశనా ధ్రువా,
వైజయన్త్యాం తు తర్కారీ నాదేయీ చ జయా త్వపి. ౯౬
ధాతక్యా మనలజ్వాలా సుభిక్షా ధాతృపుష్పికా,
స్నుహ్యాం సమంతదుగ్ధాస్నుగ్వజ్రానందాసిపత్రికా. ౯౭
195 సిద్ధుండ స్స్నుహ్యస్యాం విపత్రాయాం త్రికంటకః,
వజ్రీ గండస్థో ఘంటారవాయాం శణపుష్పికా. ౯౮
తుండకేర్యాం సవాశీరా కేసరా బదరాఫలా,
కార్పాస్యక్ష్యత్రనన్యాయాం భారద్వాజ్యపికుష్ఠనుత్.
విషంధ్యాం భంజికా భాంజీ విష్ఠా బ్రాహ్మణయష్టికా,
200 బ్రహ్మదండీ చ పద్మా చ సారపర్ణ్యాం స్థిరాధ్రువా. ౧౦౦
కోకిలాక్షస్తు కాండేక్షు రిక్షురః క్షురకః క్షురః,
వాసకే త్వాటరూషః స్యా త్సింహాస్యో వాజిదంతకః. ౧౦౧
వాశా సింహీ వైద్యమాతా వార్తాక్యాం దుష్ప్రధర్షిణీ,
వాతింగనస్తు భండాకీ వార్తాకుర్హింగులుః స్త్రియామ్. ౧౦౨
205 గోష్ఠవాతింగనే త్వేలా పరుకా జలజంబుకా,
హస్తివాతింగనేత్విభ్యా విశాలాదద్రునాశినీ. ౧౦౩
బృహత్యాం ప్రసహా కాలీ వార్తాకీ హింగుదీ కులీ,
లతాబృహత్యాం సుస్నిగ్ధా ధన్యాప్రసహానీ లతా. ౧౦౪
నిదిగ్ధికాయాం సంధానీ మహాసంధా గిరిప్రియా,
210 కంటకార్యాం పరిక్రూరా కుల్యాకుల్య స్స్పృశీవరా. ౧౦౫
దుఃస్పర్శా రాష్ట్రికా సింహీ కంటకాలీనిదిగ్ధికా,
దండోత్పలే సహాదేవా తలపోటీ ప్రమేహనుత్. ౧౦౬
హయపుచ్ఛీ తు కాంబోజీ మాషపర్ణీ మహాసహా,
మార్కవే భృంగరాజః స్యా త్పర్పణాస్తు శ్వపామనః. ౧౦౭

215 కాలమేష్యాం కృష్ణఫలా వాగూజీ వసువల్లికా,
సోమవల్లీ పూతిఫలీ సోమరాజిర వల్గుజః. ౧౦౮
పరిత్రాణాయాం త్రాయమాణా త్రాయన్తీ బలభద్రికా,
రేవత్యాం రామదూతీ స్యాద్వారుణీ నాగదంత్యపి. ౧౦౯
శ్రీఫల్యాం క్షీతకీ నీలీ నీలకేశీ మహాసా,
2‥0 గ్రామీణా రంజనీ తుత్థా కారవాహీ చ నీలినీ. ౧౧౦
ఫల్గుః కాకోదుంబరికా బలయూర్జఘనేఫలా,
దాస్యాం షడశ్రా శార్ఙ్గష్ఠా కాకజంఘా విలోమికా. ౧౧౧
కాకనాసా తు కాకాంగీ జీవనీయా శిరోరుహా,
తృడ్ఘ్న్యాం వయస్యా కాకోలీ కాకమాచీ తు వాయసీ.
225 ప్రత్యక్ఛ్రేణ్యాం సుశ్రేణీ ద్రవన్తీ శంబరీ వృషా,
చిత్రోపచిత్రా న్యగ్రోధీ రండా మూషికపర్ణ్యపి. ౧౧౩
దేవ్యాం మూర్వా ధనుశ్శ్రేణీ గోకర్ణీ పీలుపర్ణికా,
మధూలికా తిక్తవల్లీ పీలునీ తేజనీస్రవా. ౧౧౪
ప్రత్యక్పర్ణీ తు శిఖరీ కిణిహీ ఖరమంజరీ,
230 అపామార్గ శ్శైఖరికో ధామార్గవ మయూరకౌ. ౧౧౫
అజశృంగ్యాం విషాణీస్యా ద్గోజిహ్వాదర్వికే సమే,
శంఖినీ చోరపుష్పీస్యా త్కేశినీ చాస్యఫో లఘుః. ౧౧౬
వర్షాలంకాయికాస్పృక్కా మరున్మాలా లతామరుత్,
కచూర్ఘకే ద్రావిడకః కాల్యకో వేధముఖ్యకః. ౧౧౭
235 నిర్గుండ్యా మింద్రసురస స్సిందువారశ్చ సిందుకః,
కుంఠేరకే తు పర్ణాసో మాలోజ్జరకఠింజరా. ౧౧౮
సితేఽస్మిన్ మంజరీ తీక్ష్ణ స్తీక్ష్ణగంధోఽర్జకోఽత్ర తు,
సుగంధా శ్వేతసురసా భారతీ తులసీ శివా. ౧౧౯

అల్పపత్రస్తు జంబీరః ఫణిజ్ఝకసమీరణే,
240 అస్మిన్ సుగంధా సౌవాసో కుంజరిక మయూరకౌ. ౧౨౦
తీక్ష్ణే తీక్ష్ణా ర్జకో గౌరీ భూతఘ్నీ దేవదుందుభిః,
అల్పమాత్రే తు వైకుంఠో బిల్వగంధో వచాచ్ఛదః. ౧౨౧
కాల పర్ణ్యాం తు సురభిః కరాలః కాలమాలకః,
మాలో బ్రహ్మ జటాయాం తు సలజ్జం దానవాంజనమ్.
245 పుండరీకం దమనకం కాన్తం దాన్తం మునిః పుమాన్,
విష్ణుక్రాన్తా తు సుముఖీ గవసీస్యా న్మహారసా. ౧౨౩
ఋషణీ ద్రోణికా ఛత్రా చక్షుష్యా ద్రోణపుష్పికా,
సూర్యావర్తే పర్ణికాయాం మోరటా మూలపుష్పికా.
ముండ్యాం ముండితికా ముండా శ్రమణీ శ్రామణీ ఋథా,
250 రోదన్యాం కచ్ఛురానన్తా తామ్రమూలా దురాలభా. ౧౨౫
యాసో యవాసో దుస్స్పర్శో ధన్వయాసః కునాశకః,
వృశ్చికాయా ముష్ట్ర ధూమ్ర పుచ్ఛికా నాగవృంతికా. ౧౨౬
సర్పదంష్ట్రా మరాకాలీ విషఘ్నీ వృశ్చికచ్ఛదా,
వాట్యపుష్ప్యాం బలా వాట్యా సన్మానసా చాన్య సంజ్ఞికా.
255 వాట్యాలో ఽతి బలాయాం తు పుష్పవీర్యా జనీ సహా,
అశ్వకన్ద స్త్వశ్వగంధీ తిక్తే తు కటుపర్పటౌ. ౧౨౭
ఋషభీత్వ జహాధ్యండా కండూరా ప్రావృషాయణీ,
అపికచ్ఛా శ్యూకసింబి రాత్మగుప్తా చ కచ్ఛురా. ౧౨౮
అస్థిమాం స్తస్థి సంఘాతో ఽస్యస్థి సన్నహనో ఽపి చ,
260 ఏకాష్ఠీలా పాపచేలీ స్థాపనీ వనతిక్తికా. ౧౩౦
పాఠాంబష్ఠా విద్ధకర్ణీ ప్రాచీనా శ్రేయసీరసా,
గుడూచ్యాం కుండలీధీరా ఛన్నా ఛిన్నరుహాధరా. ౧౩౧

వత్సాదనీ సోమవల్లీ విశల్యా చక్రలక్షణా,
జీవన్తీ ఖరుహా దేవీ విషఘ్న్యమృతవల్లికా. ౧౩౨
265 దీర్ఘవల్ల్యాం వేత్రవన్యా కురువేత్రశ్చ భూరదః,
గవాక్ష్యాం కిణిహీ జైత్రీ ప్రత్యక్ఛ్రేణ్య పరాజితా. ౧౩౩
విష్ణుక్రాన్తా పరాస్ఫోతా శ్వఖురి శీతలాత్ర తు,
శ్వేతాయాం చారిణీ సూర్యాగిరికర్ణీ గవాదినీ. ౧౩౪
నీలాయాం తు మహాశ్వేతా నిష్ట్యాంతా స్థూలపుష్పికా,
270 జింగ్యాం సమంగా వికలా ముంజిష్ఠాంజనవల్లికా. ౧౩౫
పృశ్నిపర్ణ్యాం పృథక్పర్ణీ లాంగూలీ పదపర్ణికా,
గుహాకలశిధావన్త్యో దీర్ఘాసా చిత్రపర్ణికా. ౧౩౬
సింహాపుచ్ఛీ ఫేరువిన్నా చిత్రాంఘ్రిః క్రోష్టుమేఖలా,
నాగర్యాం కేశికాత్ర్యశ్రా త్రిపుటా త్రిపుటీ త్రివృత్. ౧౩౭
275 రేచనీ మహతీ శ్యాసా మాంయాంకురరుణాత్ర తు,
కృష్ణాయాం రోచనీ శ్యామా కాలా చిత్రా సుషేణ్యపి. ౧౩౮
గోపా తు శారివా భద్రా నాగజిహ్వా సుగంధికా,
జ్యోతిష్మత్యాం పీతరసా లగణాకటభింగుదీ. ౧౩౯
పారావతపదీ పిణ్యా జీవన్తీ స్ఫుటవల్కలీ,
280 నాగవల్లీ తు తాంబూలీ తథా తాంబూలవల్లికా. ౧౪౦
క్షురేతు కంటకిఫల స్త్రీగోభ్యాం కంటకః పరః,
గోక్షురః స్థలశృంగాట ఇక్షుగంధా పలంకషా. ౧౪౧
శ్వదంష్ట్రా భీరుపర్ణ్యాం తు శతమూలీ శతావరీ,
ఇందీవరీ బహుసుతాప్యహేరుః పీవరీతి చ. ౧౪౨
285 సుదర్శనాయాం చక్రాంకా దధ్యాలీ వృషపర్ణ్యపి,
జీవన్త్యాం జీవనీ జీవా జీవనీయా మధుశ్చసా. ౧౪౩

చర్మపర్ణ్యాం తు శార్ఙ్గేష్ఠా సుతాహ్వయా ముపోదకా,
బ్రహ్మ్యాం సత్యవతీ బ్రాహ్మీ మత్స్యాక్షీ సోమవల్లరి. ౧౪౪
మండూకపర్ణ్యాం భండీరీ భాండీ యోజనవల్ల్యపి,
290 శోఫఘ్న్యాం పూరణా పూరీ వర్షాభ్వీ జీవబోధినీ. ౧౪౫
పునర్నవా చ రక్తాయాం తస్యాం యోగ్యా కటిల్లకా,
శ్వేతాయాం వృశ్చికోఽల్పాయాం దీర్ఘపత్రీ విటాటికా.
అన్యాజాత్యన్తరే స్వల్పే పూరణీ హస్తిపూరణీ,
తుండికేర్యాం రక్తఫలా బింబోష్ఠీ పీలుపర్ణ్యపి. ౧౪౭
295 లజ్జాలుస్తు నమస్కారీ బద్ధ్యంజలికారికా,
గండకాలీ ఖదిర్యాంతు లజ్జాలుః స్యాచ్ఛమీఫలా. ౧౪౮
కలంబ్యాం శతపర్వాస్యాత్ కలంబూర్వాయసీ తథా,
పటుంచికాయాం తు శివ శ్వాస్త స్వస్తిక కుక్కుటా.
నిద్రాలుః కరుణోమానీ వనాలుస్సునిషణ్ణకః,
300 మారిషే జీవశాకః స్యాద్రక్తాల్పే తండులీయకః. ౧౫౦
మేఘనాదో విగండీర మథస్యు ర్దేవమారిషే,
విభాజనో రసోత్సృష్టా కాణమారిష ఓలకః. ౧౫౧
లతామారిషతువరా వరశా కోలతాటికాః,
జలజోఽసౌచంచటకః కుకుండే కవకోఽస్త్రియామ్. ౧౫౨
305 భూవల్లూరమహిచ్ఛత్రం భూస్ఫోటం భూమికందరమ్,
ఛత్రాకశ్చ సిలింధశ్చ ముకులేఽస్మిన్ పలాండుకమ్. ౧౫౩
సృగాలవాస్తుకేత్వారు ర్వాస్తుకే క్షారపత్రకః,
ప్రవాలో వీరశాకశ్చ త్రపాయాం కాసమర్దకః. ౧౫౪
హారిపర్ణే మూలకోఽస్త్రీ నేకిమంబుస్తికా న షణ్,
310 నీలకంఠోఽథమరుజే శివం చాణక్యమూలకమ్. ౧౫౫

మత్స్యాక్ష్యాం శాలశాలినా పత్తూరో లోహమారకః,
అగస్త్యే మునిమార్జారా వగస్తి ర్వంగసేనకః. ౧౫౬
శుకనాసోఽప్యథోపశ్చా త్సుందరో గ్రీష్మసుందరః,
కపిత్థపత్త్ర్యథః పుష్పీ వ్రణఘ్నీ ఝురసీ ఝురా. ౧౫౭
315 ప్రపున్నాటే త్వేడగజో దద్రుఘ్న శ్చక్రమర్దనః,
ఘోషే కోశఫలా ఘంటా ఘంటాలా ఫలినీఫలీ. ౧౫౮
జాలీ పటోలీ ఝుండాలీ కోశాతక్యపి చాత్ర తు,
పృథ్వా మహాకోశాతకీ మృదంగః కృతవేధనః. ౧౫౯
జ్యోత్స్నిక్యాం స్వల్పఫలా గ్రామ్యా మృదంగః కృతవేధనః,
320 అథ జింగీ దీర్ఘఫలా మాగధీపాలనోత్తమా. ౧౬౦
బహుజాల్యాం కోశఫలా వన్యా తిక్తపటోలికా,
కర్కోటక్యాం కోశఫలా రాజకోశాతకీ ఫలా. ౧౬౧
మహాజాలీ పీతఘోషా క్ష్వేడో ధామార్గవోఽపి చ,
హాసిఘోషే తరంగోఽల్పే త్వాదాలీ దేవనాల్యపి. ౧౬౨
325 చాంగేర్యాం చుక్రికా దంతశఠాంబష్ఠామ్లలోణ్యపి,
సుషవ్యాం తిక్తచ్ఛదనః కారవేల్లః కటిల్లకః. ౧౬3
రాజవల్ల్యురువల్ల్యంబువల్లీ కంజనవల్ల్యపి,
సుగంధకే తు కర్కోటః కిలాసఘ్నః కటుచ్ఛదః. ౧౬౪
బృహత్కర్కోటకే త్వైహో హస్తికర్కోటకో బలీ,
330 పటోలకే తు రాజీవాన్ రవణః కర్కశః పటుః. ౧౬౦
రాజీ రాజామృతా పాండుఫలా తేభ్యశ్చ ఫలః పరః,
తిక్తే రాజపటోలశ్చ భీరుస్త్వేర్వారుకర్కటీ. ౧౬౬
చోదన్యుర్వారువాలుక్యోఽప్యల్పా సా రాజకర్కటిః,
తుంబ్యాం పిండఫలాలాబూః కటుతుంబ్యాం నృపాత్మజా.

335 ఇక్ష్వాకుర్వ్యాసనీ నిమ్నా వృంతతుంబ్యాం తు తుంబుకా,
అల్పతుంబ్యాం కుక్కుటాణ్డో వృన్తే కర్కారు చిత్రలే.
కాలింగోఽల్పేఽత్ర చేల్లాణా చేన్నాలా క్రోష్టుకర్కటిః,
కాలింగ్యాం ఛత్రకస్సోమః కర్కారు ర్ఘనవాసకః. ౧౬౯
కూశ్మాండకః పుష్పఫలః పీతపుష్పో వృషాత్మజః,
340 మహాఫలా శాకఫలా సుభద్రా శంకులాపి చ. ౧౭౦
సుఖవాసే శీర్ణవృన్త ఉగ్రగంధ స్సువాసకః,
త్రిలింగే త్రపుషే తాలు శ్ఛర్దసీ హాస్తిపర్ణినీ. ౧౭౧
చిద్భిటే పునరుర్వారు ర్మృగాద్యాం గజ చిద్భిటా,
విటంకోఽతి మృగేర్వారు ర్విశాలైంద్రీంద్రవారుణీ. ౧౭౨
345 అథో గవాక్ష్యాం గోడుంబా చిత్రా చ కదలే పునః,
వృషావారబుసా రంభా కాష్ఠీలానంశు మత్ఫలా. ౧౭౩
కదలీ దీర్ఘపర్ణీ చ రంభా సా గౌరపర్ణికా,
కృష్ణా తు లంపా కదలీ మాహేంద్రీ తు బృహత్ఫలా.
సుగంధ్యల్పఫలా మోచా సాష్ఠీ కాష్ఠీ కదల్యసౌ,
350 విభీతకస్త్రిలింగః స్యా త్కలి స్తిష్యః కలిద్రుమః. ౧౭౪
విభీదకః కర్షఫలో భూతవాసో బహేటకః,
దైత్యః పాసస్తుషః కల్పః కాలేయ స్తు ములాతుకః. ౧౭౫
సంవర్తశ్చ వడశ్రాయాం త్రిలింగ్యామలకీ శివా,
ధాత్రీకర్షఫలాతిష్యా సేవ్యాధ్యండా ఝుటా దృఢా. ౧౭౬
355 హారీతక్యాం శుక్రసృష్టా నందినీ సాధికాభయా,
అవ్యథా చేతకీ పథ్యా ధారణీ కాలకూణికా. ౧౭౭
గుంజాయాం కృష్ణలాతామ్రా శార్ఙ్గేష్ఠా రక్తికావరా,
చూడామణిః కపిక్రోడా కాలవృంతీ పరానవ. ౧౭౮

కాకశిమ్బా త్విలుపీఛ్యా చించాణం త్యదనీ నఖీ,
360 జంఘా తిక్తా చ దక్షా చ సా శుక్లా చేన్మధుస్రవా. ౧౮౦
ద్రాక్షాయాం కృష్ణికా ఖాద్వీ ప్రియాలా కాలమేషికా,
హారభూరా దారుఫలా మృద్వీకా గోస్తనీ రసా. ౧౮౧
మాలత్యాం రేవతీ జాతి ర్యూథికాయాం మనోజ్వలా,
మానవీ చాత్రపీతాయాం వాసన్తీ హేమపుష్పికా. ౧౮౨
365 మల్లికాయాం విచకిలో భూపదీముక్తబంధనా,
శీతభీరు ర్మదయన్తీ గవాక్షీ తృణశూన్యకమ్. ౧౮౩
దేవమాల్యాం వరారోహా గోధామాల్యాం తు సేవనీ,
సురూపాయాం తృణం వేశ్యం కాకమాల్యాం నవోద్భవా.
ఆస్ఫోతాచైకపటలమాల్యాం బాలాధరక్తకః,
370 బంధూకో బన్ధుజీవశ్చ సప్తలాయాం విభావనీ. ౧౮౫
సుగంధా గ్రైష్మికాతానా మాలికా నవమాలికా,
శేఫాలికా తు నిర్గుండీ నీలికా నివహోత్రతు. ౧౮౬
సితాయాం శ్వేతసురసా వాసన్త్యాం మాధవీ లతా,
నిస్సంగజా కాన్తనాలా ప్రహాసన్తీ కుటుంబికా.
375 అతిముక్తశ్చ కన్యాయాం కుమారీ తరుణీసహా,
మహాసహాయామమ్లానః పీతామ్లానే కురండకః. ౧౮౮
శోణే బలీ కురవకో ఝాటేఽస్మిన్ కలశోదకః,
కింకిరాతే కింకిరాటః ప్రలోభీచాపి లాతకః. ౧౮౯
సైరేయకే తు ఝింటీస్త్రీ తస్మిన్ కురవకోఽరుణే,
380 దాసీసహాప్యార్తగలః కురండశ్చ సనీలకః. ౧౯౦
పీతేఽవ్యథః కురవక స్సహాస్త్రీ సహాచర్యపణ్,
కుందేమాఘ్య శ్శుక్లపుష్పో వాసోఽథ కరవీరకః. ౧౯౧

ప్రతిహాస శ్వేత ప్రాస శ్చితికుంభో౽శ్వమారకః,
చండాతో౽శ్వరిపుః శ్వేతే మారాల్యో౽ త్ర్రాతిలోహితే.
385 భుజ ఉగ్రవిషః కాకనాసాయాం శివమల్లికా,
బకపుష్పస్తూలపుష్పః కాకశీర్ష శ్శివప్రియః. ౧౯౩
వసుభట్టః పాశుపత ఏకాష్ఠీలో౽ంబుకో వసుః,
నంద్యావర్తే తు తగర స్తారావట నభో౽ంగణౌ. ౧౯౪
జపాయాం రుద్రపుష్పం స్యా దత్ర పద్మాదయో౽పి చ,
390 విదార్యాం భూమి కూశ్మాండ స్సా తు కృష్ణాపలాశికా.
క్రోష్ట్రి కాక్షీరశుక్లేక్షు గంధికేక్షు విదారికా,
శ్వేతాక్షీర విదారీసా మహాశ్వేతర్క్ష గంధికా. ౧౯౬
శారదాయ్యాం లాంగలీ తోయ పిప్పలీ శుకలాదనీ,
గోలోమ్యాం జటిలోగ్రోగ్ర గంధా తీక్ష్ణా జయా వచా.
395 మంగల్యా చాథ శుక్లాసా షడ్గ్రంథా జల లంబికా,
శ్యామా తు సా ఘుణాభీష్టా కాశ్మీరి దేవదుందుభిః. ౧౯౮
కైవర్తా ములకేత్యాసౌ గుంద్రాయాం భద్రముస్తకః,
మహోదరీ వరారోహా నాదేయీ వలరోవరమ్. ౧౯౯
ముస్తాయాం ముస్తకం న స్త్రీ సుగంధః కర్ణపూరకః,
400 శకులాక్షు శ్శ్వేతమధ్యో హంసః పీతర దుందుభే. ౨౦౦
జలముస్తే తు ప్లవనం గోదర్భం పరిపేలవమ్,
కుటన్నటం దశపురం గోపురం వర్తకం ప్లవమ్. ౨౦౧
బాలం తు పింగలం వజ్రం హ్రీబేరం దీర్ఘరోమకమ్,
చామరం చమరం జ్యేష్ఠం బర్హిష్ఠం జటిలం జటా. ౨౦౨
405 శైలమూలం తు కచ్చోరం పలాశో హిమజా జటీ,
అర్శోఘ్న్యాం ముసలీ తాలీ తాలమూలీ ఫలిన్యపి. ౨౦౩

ఖంజేరిష్టో గృహోచ్ఛిష్టో రసోనో గృంజనః కటుః,
కాయాంగం లశునం దివ్యం మహాకందామృతోద్భవే. ౨౦౪
జీర్ణకం చ పలాండుస్తు శ్వేతకందో ముకుందకః,
410 హారితేఽస్మిన్ లతార్కః స్యాత్ షరుండో దుద్రుమోరసః.
స్వల్పకం దేహరిద్రక్తే గృంజనో గర్జనో గుజః,
లశునం దీర్ఘపత్రం చ పిచ్ఛగంధో మహౌషధః. ౨౦౫
పరుండశ్చ పలాండుశ్చ లతార్కశ్చ పరారికా,
గృంజనో యవనేష్టశ్చ పలాండోర్గంధజాతయః. ౨౦౬
415 కందంత్వస్త్రీ చిత్రదండ ఉల్లుః కండూరసూరణౌ.
అర్శోఘ్నో దైత్యమదనః కచూస్తు దలకూర్చికా. ౨౦౭
శకటశ్చాథ కాలాచీ నూతనం వేష్టితం దలమ్,
శోథశత్రుర్మహాపద్మో మోహహోమాణో బృహచ్ఛదః. ౨౦౮
వరాహకందే వారాహీ చ క్రోష్ట్ర్యాం మాలువాస్త్రియామ్,
420 మధ్వాలుకో మధురసః కందలః కందలీ సమౌ. ౨౧౦
గౌర్యాం హరిద్రా దార్వ్యాఖ్యా హేమఘ్నీ కాంచనీ పరా,
రోచనీ రంజనీ పీతా పింజా పిండా మనశ్శిలా. ౨౧౧
తోషణీ వర్ణినీ బాలా విటకాన్తా తరంగిణీ,
దార్వ్యాం దారు హరిద్రాస్యాత్పీతదారుశ్చ పర్జనీ. ౨౧౨
425 పచం పచా కర్కటినీ పర్పటా పర్పటీవరా,
కటంకటేరీ కాలేయః ప్రకోష్ఠ్యాం తు కటాత్కటమ్. ౨౧౩
కటుభంగం శృంగిబేర మార్ద్రం మార్ద్రకమస్త్రియా.
వేణౌ తు వంశకర్మారా మృత్యుపుష్ప స్తృణధ్వజః. ౨౧౪
త్వచిసారో యవఫలః ఖేల స్తేజ నమస్కరా,
430 చపస్తు తేషు పవనోద్ధూతధ్వనిషు కీచకాః. ౨౧౫

నిస్నుషో విషమో వేణౌ క్షుద్రే లగుడ వంశికా,
తృణరాజే తలస్తాలో మహాపత్రః ఫలేరుహః. ౨౧౫
క్రముకే వాటికా ఘోంటా గువాకః క్రూర ఆసవః,
కషాయో రాగవాన్ పూరః ఫలే పర్కటమస్యతత్. ౨౧౬
435 పక్వంజోడం ఖరం శుష్కం చిక్కణే చక్కచక్కణే,
దీర్ఘవృంతే రాసుపూగో లతాపూగే తు యోజనః. ౨౧౭
భూపూగే లఘుకః క్షుద్రఫలే పాథోవకాపి చ,
పూగే గైరేయక శ్శైలజాతేఽథ స్యాల్లతాంకురః. ౨౧౮
హింతాల స్తృణరాజశ్చ నాలికేరే తు లాంగలీ,
440 దాతిణాల్యోఽప్ఫలో బాల స్సుతంగః కూర్చకే సరః.
సదా ఫలో బలీచాస్మిన్ హ్రస్వేస్యా త్ఖుద్దకోఽత్ర తు,
రక్తే స్వర్ణోఽగ్నికశ్చాథ పరిక్రోణాస్యపట్టకే. ౨౨౧
ఖపురః పూగపట్టోఽథ మధుక్షీరో మహారసః,
పరుషః పాండుఖర్జూరా తస్మిన్ ఖర్జూరికాల్పకే. ౨౨౨
445 హాలీమే కేతకీ నక్లీ దీనో వ్యంజన జంబులా,
స్త్రీభూషణో రజః పుష్పే గుస్తరాగో వలీనకః. ౨౨౩
తాలాఖ్యం దృఢపలా తాడీ పత్రతాలీ వరాంగనా,
పత్రలా ఫలపాకాన్తా స్తాలాద్యాః స్యు స్తృణద్రుమాః.
సవేణవ స్తే త్వక్సార స్తృణానీక్షుయవాదయః,
450 ఇక్షుర్వృష్యో మధుతృణో మృత్యుపుష్పో మహారసః. ౨౨౪
ఖడ్గపత్రోఽప్యథానిక్షు ర్వాయసావీక్షు పాలికా,
ఇక్షుభేదాస్తు కాంతార వంశపుండ్రాద యోనరి. ౨౨౫
దర్భోఽశ్వవాలః కాశిత్వా కాశోఽస్త్రీస్త్రీక్షుగంధికా,
కుశేమునిః కుథోదర్భో వీనాహో యజ్ఞజాగరః. ౨౨౬

455 లతాకుశే తు శీరీ స్త్రీ ధమనే సుషిరో నలః,
శరో ముంజో భద్రముంజో గుంద్ర స్తేజనకః ఖరః. ౨౨౭
ముంజస్తు యజ్ఞియో మేధ్యో మృదుత్వగ్బ్రహ్మమేఖలః,
ఉల్లూకస్తూలపోదర్భ ఊర్ధ్వమూలః ఖరచ్ఛదః. ౨౨౮
బాలకేశ్యాం దృఢదలా జూర్ణాకృకణపత్రికా,

460 పుంభూమ్ని వల్వజా వాట్యాం తూత్కటః స్యాత్పరాశకః.
స్యాద్వీరణం వీరతృణం మూలేఽస్యోశీరమస్త్రియామ్,
సేవ్యా మృణాల నలద లామజ్జాని జలాశయమ్. ౨౩౦
నియుత స్తంబజ దృఢదైత్య గౌరకుదానవమ్,
అభయం చావదాహం చ దూర్వా తు హరితాలికా.

465 వరాసహస్రవీర్యా చ భార్గవీ చాథ సా సితా,
గోలోభీశతవీర్యా చ గోఽర్గలస్త్వేరకా తృణమ్. ౨౩౩
సౌగంధికం దేవజగ్ధం ధ్యామకం కత్తృణం పురమ్,
ఛత్రాతిచ్ఛత్రపాలఘ్నా మాలాతృణకభూస్తృణే. ౨౩౪
పుంజీలస్తు తృణస్తంబ ఇషీకా తూలికా సమే,

470 శష్పం బాలతృణం శాద స్సర్వం తు తృణమర్జునమ్. ౨౩౫

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే వనాధ్యాయః.

సింహో మృగేంద్రః పంచాస్యః పారీంద్ర శ్శ్వేతపింగలః,
వ్యాఘ్రదీర్ఘాస్యో మహానాద శ్శార్దూల స్తుల్యవిక్రమః. ౧
కంఠీరవో మృగరిపు స్సుగంధి ర్హారితో హరిః,
హారిక్ష స్తృణసింహః స్యా త్తుకాటరు ర్మృగసింహకః. ౨
5 వ్యాఘ్రో మృగారి శ్శార్దూలో హింసారు శ్చంద్రకీ మృగాత్,
హుండశ్చాల్ప స్త్వయం ద్వీపీ చులుకో భేలమేహినౌ. 3
తరక్షు స్తు మృగాజీవ స్తిలిత్సక మృగాదనౌ,
పిండారకస్తు చిత్రాంగో మహాదంష్ట్రో వరోత్కటః. ౪
వరాహ స్సూకరో ఘోణీ వక్రదంష్ట్రో జలప్రియః,
10 పీనస్కంధ స్తబ్ధరోమా కామరూపీ తలేక్షణః. ౫
భూదారః కుముఖో ఘృష్టిః స్థూలనాసో బహుప్రజః,
పంకక్రీడనకః పోత్రీ కిటిరాఖనికః కిరిః. ౬
భల్లూకో దీర్ఘగో ఋక్షో భల్లాటో వృకధూర్తకః,
వికరాలోఽచ్ఛభల్లశ్చ గండకే ఖడ్గ ఖడ్గినౌ. ౭
15 వార్ధ్రీణసో గణోత్సాహః కోక స్త్వీహా మృగో వృకః,
మహిష స్సైరిభోఽశ్వారి ర్జలాత్తా గద్గదస్వరః. ౮
లులాయః కాసర శ్శృంగీ హేరంబః కృష్ణశృంగకః,
జరంతః కలుషః పోత్రీ వీరస్కంధో రజస్వలః. ౯
స్కంధశృంగో యమరథః కటాహో దంశలాలికః,
20 హంసకాలీ సుతశ్చాథ సృజయా మహిషోఽసితః. ౧౦
గవలశ్చ పరస్వాంశ్చ మహిషః స్యా దరణ్యజః,
మృగః ప్లావీ భీరుచేతా వననో మరుకో లిగుః. ౧౧

నిత్యశంకీ చ కృష్ణస్తు కృష్ణసారో నిరంజనః,
యజ్ఞాంగవేణస్తామ్రస్తు హారిణ స్తృణసంవరః. ౧౨
25 రాజీవ స్త్వేష రాజీమాన్ సితక్రోడ స్సచీనకః,
శంబర స్స్వల్పహారిణః పృషత స్తు సబిందుమాన్. ౧౩
రురుర్మహాన్ కృష్ణసారః కురంగో హారిణో మహాన్,
రోహిదృశ్యో హారిణవ న్మృదుశ్శృంగః ప్రతాపసః. ౧౪
న్యంకుశ్చ శంబరాకార స్త్రికేణ విపులోన్నతః,
30 పరంపర స్తు గోకర్ణః పోటరూప స్తు తత్సమః. ౧౫
రాహింపో గర్దభాభాసో రోహిత శ్శ్వేత రాజిమాన్,
వాతాయుః స్యాద్వాతమృగో జవీ వాతప్రమీ శ్శినః. ౧౬
ప్రియకోరో మభిర్యుక్తో మృదూచ్ఛమసృణైర్ఘనైః,
నీలస్స శ్వేతరేఖావా నథవా శ్వేతచంద్రకః. ౧౭
35 కదలీ తు బిలేనేతే మృదురోమోచ్ఛ కర్బురైః,
నీలాగ్రైరో మభిర్యుక్తా సావింశ త్యంగులాయతా. ౧౮
శ్యామికా తు శ్వేతబిందు శ్శ్యామలా షోడశాంగులా,
చతురా తు ఘనస్నిగ్ధ రోమా శ్యామా సచంద్రకా. ౧౯
కాలకాత్వసితాయద్వా కపోతా పింగబిందుకా,
40 సామూనా తు సమూరుర్నా సార్ధహ స్తసమాయతా. ౨౦
గోధూమాభాఽథవాకృష్ణా స్నిగ్ధోచ్ఛ మృదురోమికా,
చీన స్తు చీనసీ స్త్రీత్వే కపోతా త్రింశదంగులా. ౨౧
మరుజా తూచ్ఛమసృణ మృదుపాండురరోమికా,
రోమరాజీమతీ మధ్యే ద్వాదశాంగులసంమితా. ౨౨
45 చనకా తు చ మూరుర్నా సితాభా యది వాసితా,
కృష్ణరోమానువిద్ధావా పుచ్ఛోఽస్యా న భవత్యపి. ౨౩

సేలిసస్తు మృదుశ్వేతరూక్షోచ్చ ఘనరోమకః,
చమూరుస్తు మహాగ్రీవస్సితః కేసరవాఞ్జవీ. ౨౪
కందలీ తు శ్యామవర్ణా హస్తాయామా మహోదరీ,
50 ఏతేస్యుః కృష్ణసారాద్యా మృగా అజినయోనయః. ౨౫
శశతుల్యా విజాతిశ్చ రక్తాభా మృగమాతృకా,
బిలేశయా తు క్రిమిరా కుమారీ తు హిమద్యుతిః. ౨౬
కుచారు శ్చారుపుచ్ఛః స్యాత్ సువిషాణో వృషాకృతిః,
కృతారుస్తు స నిష్పుచ్ఛో జాయతే హిమవత్తటే. ౨౭
55 రుచుస్తు శుక్లో మేషాభః సపీత స్సూకరాకృతిః,
కృష్ణే శృంగే చ తస్యాథ కృతమాలో వృకాకృతిః. ౨౮
సృమరః స్యా ద్బాలమృగః పరుర్నా చమరీ న షణ్,
కాలపుచ్ఛస్తు తత్ప్రాయో నామార్థేనైవ భిద్యతే. ౨౯
చారుకస్తు కిశోరాభః కందరస్తూచ్ఛజానుకః,
60 మృగాః స్యుః కృష్ణసారాద్యా స్తఏవ పశవ స్సహ. 30
సింహాద్యైశ్చ శశాద్యైశ్చ గ్రామ్యైశ్చైవ గవాదిభిః,
శశస్తు రోమకర్ణః స్యా న్మృదురోమా చ శూలికః. 3౧
గంధర్వః స్యా ద్గోలపుసో రామస్తున్యకధోరణః,
శరభస్తు గజారాతి రుత్పాదశ్చాష్టపాదపి. 3౨
65 గవయః స్యా ద్వనగవో గోవాహీ వాహవారణః,
కోకాంగకస్తుజలకో భాలుకో భలుకాకృతిః. 33
పురోక్షీస్యా త్కులచరో లాలనాఖు ర్బకాకృతిః,
కోద్బృంగః స్యాత్ జంతుధరో మార్జారి చమరాకృతిః. 3౪
శాలిజాతస్తు ఖట్టాసః పూతిః ఖట్టాసికాపి చ,
70 శివేవస్యా ద్గంధమృగః కస్తూరీ మృగపాలికా. 3౫

అండా తు తస్యాః కస్తూరీ రాజార్హం సితి చందనమ్,
మార్జారికా వేధముఖ్యా మదనీ గంధచేలికా. ౩౬
శ్వావిచ్ఛలలశల్యాస్తల్లోమ్న్యస్యా శలలీశలమ్,
సృగాలో భరుజః క్రోష్టా శ్వభీరు ర్మృగమత్తకః. ౩౭
75 శయాలు స్సూచకో ఘోరః ఫేరు ఫేరుండ ఫేనవాః,
మృగధూర్తో భూరిమాయో గోమాయు ర్వృకధూర్తకః.
కిఖిః స్త్రీ క్రోష్టు భేదేఽల్పే హృఘా లోపాశగృండివౌ,
వానరో మర్కటః కీశః కపిశ్శాఖామృగో హరిః. ౩౮
మహావేగో దధిముఖః కురంగో భల్లుకః పృథుః,
80 వలీముఖో వనౌకాస్స గోలాంగూలోఽసితాననః. ౪౦
నీలశీర్షోఽప్యథత్ర్వంకో వానరో రోహితాననః,
శృంగిణీ సౌరభేయీ గౌ రఘ్న్యా మాహేయ్యుషా శుభా.
అనడ్వాహ్యనడుహ్యుస్రా తంబా తంపా నిలింపికా,
రజః స్రూతా చ కృష్ణా సా బహులా క్షితిసంభవా. ౪౨
85 సితా తు ధవలా పుండ్రా సునందా జలసంభవా,
కపిలా త్వగ్నిజా దాక్షీ సురభిః కామరూపిణీ. ౪౩
రక్తవర్ణా రోహిణీ స్యాచ్ఛితలా వాయుసంభవా,
శబలీ తు పుష్కరాంగీ సుమనా వ్యోమసంభవా. ౪౪
వరాంగా తు చతుర్వర్షా ద్వివర్షా తు ద్విహాయనీ,
90 ఏకహాయ న్యేకవర్షా బహుక్షీరా తు పంజులా. ౪౫
నైచికీ గౌర్గవాం శ్రేష్ఠా భద్రా గౌర్గోమతల్లికా,
కాల్యోపసర్యా ప్రజనే పలిక్నీ బాలగర్భిణీ. ౪౬
పష్ఠా హ్యన్యా వశా వంధ్యా వేహద్గర్భోపఘాతినీ,
అవతోకా స్రవద్గర్భా వత్సకామా తు వత్సలా. ౪౭

95 చిరసూతావష్కయణీ గృష్టిస్సూతవతీ సకృత్,
సమాంసమీనా సా గౌర్యా ప్రతివర్షం ప్రసూయతే. ౪౮
పీనస్తనీ తు పీనోధ్నీ సుఖదోహ్యా తు సువ్రతా,
దుఃఖదోహ్యా తు కరటా ప్రస్తుతా ప్రసవోన్ముఖీ. ౪౯
ద్రోణక్షీరా ద్రోణదుఘా బహుసూతిః పరేష్టుకా,
100 ధేనుర్నవప్రసూతాగౌ ర్ధేనుష్యా బంధకే స్థితా. ౫౦
అభివాన్యాన్యవత్సా గౌ ర్వృషాక్రాన్తా తు సంధినీ,
ఆపీనమూధో వృంతం తు స్తనో వత్సస్తు తర్ణకః. ౫౧
విషాణీ వృషభ శ్శృంగీ వాహో గౌ రక్షుధూస్త్రిలః,
ఉక్షా గౌ ర్వృషలో౽నడ్వాన్వాహ్యః స్కంధవహో వహీ.
105 సౌరభేయో బలీవర్దో బాడవేయశ్చ శాక్వరః,
షండస్తు గోపతి శ్శ్రీమాన్ డంకఇట్వర ఈశ్వరః. ౫౩
కకుదీ గోవృషో ఘోణః కకుద్మా న్మదకో హలః,
జాతోక్షో జాతమాత్రోక్షా దమ్యో వత్సతర స్సమా.
మహోక్షః స్యా దుక్షతరో వృద్ధోక్షస్తు జరద్గవః,
110 ఆర్షభ్య షండతాయోగ్యౌ నైచిక్యాః ప్రాక్పరే త్రిషు.
భగ్నశృంగపశుః కూటః ప్రష్ఠవా హ్యుగపార్శ్వగః,
స్థూరీపృష్ఠ్యః పృష్ఠవాహ్యః స్కంధికః స్కంధవాహకః. ౫౫
నస్యోతో న స్త్రితేషోడన్ షడ్రదేఽథో ధురంధరే,
ధురీణ ధుర్య ధౌరేయాః ప్రాసంగాదే ష్టు వోఢృషు. ౫౬
115 ప్రాసంగ శ్శాకటో యుగ్యో హాలిక స్సైరికాదయః,
ఏవం సర్వధురీణైక ధురీణైక ధురా అపి. ౫౭
కర్ణః కర్ణ విహీనః స్యాత్ షండస్తు ఛిన్నపుచ్ఛకః,
గోమాన్ గోమీ చ గోస్వామీ గోవిన్దో౽ధికృతో గవామ్.

నైచికీ గో శ్శిరోదేశ స్సాస్నా తు గలకంబలః,
120 గోశకృద్గోమయో న స్త్రీ గోగ్రంథి శ్శుష్కగోమయః. ౬౦
దోహాలం తు కరీషోఽస్త్రీ గోకులం గోధనం సమే,
గోమహిష్యాదికం జీవధనం స్యాత్పాశబంధనమ్. ౬౧
ఛగస్తు ఛగలశ్ఛాగో లంబకర్ణః స్తభః పశుః,
బస్తోఽజశ్చ ఛగీమంజీ సర్వభక్షాగలస్తనీ. ౬౨
125 చులుంపా చిత్రలాహ్వాద్యా పర్ణాదాపలికీస్యజా,
ఇలికస్తు వనచ్ఛాగో వాలవీజ్యో నిరాయశః. ౬౩
మేషే శృంగిణ సంఘాల వృష్ణిపేత్వహాలుహ్వాదాః,
ఏడకోఽప్యురణో మేఢ ఉరభ్రో రోమశోఽప్యవిః. ౬౪
మేషీ తు కురరీ వేణీ జాలకిస్యవిలారుజా,
130 ఖరరాసభ చక్రీవ ద్వాహవావేయగర్దభాః. ౬౫
రూక్షస్వరో ధూమ్రకర్ణో నేమిర్భారసహాశ్శలః,
చిరమేహీ గర్దనకః కోలింటో బడబాపతిః. ౬౬
కరభశ్చ మయస్తూష్ట్రో మహాగ్రీవః క్రమేలకః,
దాశేరకశ్చ రవణః కరభః స్యాదసౌ శిశుః. ౬౭
135 కరభాః స్యుః శృంఖలకా దారవైః పాదబంధనైః,
శ్వాసారమేయ శ్శునకో భషణో మృగదంశకః. ౬౮
దీర్ఘనాదీగృహామృగః కుక్కురః క్రోధన శ్శునిః,
యక్షఇంద్రమహాశ్వాలః కపిలో మండలశ్శునః. ౬౯
జిహ్వాపానః పురోగామీ కృతజ్ఞో రాత్రిజాగరః,
140 కౌలేయకోఽస్థిఖాదశ్చ భవనో భలువాహోఽపి చ. ౭౦
శునీ తు సరమా శ్వాలీ విట్చలో గ్రామసూకరః,
ఓతు ర్బిడాలో మార్జార ఆఖుభుక్ పృషదంశకః. ౭౧

జాహకో గాత్రస కోచీ మండలీ న ఖరాయుధః,
పశుస్తుమలుకో మోకః కపశ్శ్రుద్ధజడశ్చరిః. ౭౩

1₄5 బాలే తు బర్కర స్స్యాత్ తూబర శ్శృంగవర్జితః,
హింస్రో వ్యాఘ్రాదికో వ్యాల శ్శ్వాపదో మరుల శ్శరిః.
పుచ్ఛోఽస్త్రీ లూమ లాంగూలం వాలహస్తశ్చ వాలధిః,
ఖురశ్శఫశ్శకో విష్ఠా ఘాసస్తు యవస శ్శిరిః. ౭౪
రోమం ధనం తు రోమన్ధో రోమోర్ణోర్ణాస్తుకోఽపి చ. ౭౪½

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే పశుసంగ్రహోఽధ్యాయః.

మనుష్యాధ్యాయః

మనుష్యా మానుషా మర్త్యా మనుజా మానవా నరః,
ద్విపాదో నహుషా గోథా వ్రాతాః పంచజనా నరాః. ౧
బ్రహ్మ క్షత్రియ విట్ఛూద్రా ఇతివర్ణా శ్చతుష్టయే,
ఉపవర్ణాస్తు సంకీర్ణా వివర్ణా స్త్వంత్యజాతయః. ౨
5 ఏకవర్ణా స్సవర్ణాః స్యు ర్హీనవర్ణాస్తు జంగితాః,
సవర్ణం బ్రాహ్మణాద్రాజ్ఞీ సూతే మూర్ధావసిక్తకమ్. ౩
వైశ్యాంబష్ఠం నిషాదం తు శూద్రా పారశవశ్చసః,
ఏతే వివాహజాః పుత్రా వ్యభిచారసుతాః పునః. ౪
అభిషిక్తః కుంభకారః శౌలికశ్చ యథాక్రమమ్,
10 విప్రాదావృతముగ్రస్త్రీ నిషాదీ తు మనోజవమ్. ౫
అంబషకన్యా త్వాభీరం ఖంజమంతావసాయినీ,
ఆయోగవీధిగ్వనకం కుక్కుటీ తు పరాజకమ్. ౬
భృజ్జకంఠీ తు సౌధాతం శనకీ తు బహిర్గతమ్,
వైదేహకీ కారువిందం మైత్రేరంధ్రం భటీ సటమ్. ౭
15 చండాలీ తు శ్వచండాలం శబరీ తు పరిచ్ఛదమ్,
కాలకించం తు కరణీ యవనీమాంసశాదనమ్. ౮
నటీభటం ఖషీద్రోహం మాగధీ తుదమండకమ్,
పరాజకీ తు సిద్ధుండం కారువిందీ కువిందకమ్. ౯
రథకారీ రథాశ్మాన మావృతీ తు ఖరుంజకమ్,
20 సూతా పారావతం సూతే శ్వపాకీ పాలుఖంజనమ్. ౧౦
పుల్కసీ భర్మిణం సూతే ధీవరీ తీవరం తతః,
ఏతే బ్రాహ్మణపుత్రాః స్యు ర్నాదా మోషి త్సముద్భవాః.

సూతం విప్రా నృపాద్వైశ్యా మాహిష్యం యవనశ్చసః,
అశ్వపణ్యమనూఢాసా శూద్రాసూఢైవ శూలికమ్. ౧౨
25 ఉగ్రమూఢా నిషాదీ తు వేణుకం కుక్కుటీ కుటమ్,
తీవరీ మహిషం వేనీ రట్టాసం పుల్కసీ బకమ్. ౧౩
చండాలీ రుచిరం మల్లీ పల్లముగ్రీ ఝషాపరమ్,
శ్వపాకీ కలుషం సూతా కీపుషం ఘుర్ఘరీ మిషమ్. ౧౪
సిద్ధుండీ డిండికం జల్లీ భర్కుంచం శానకీ కచమ్,
30 కచీభేర్ణాం భర్కుంచీ తు పాగలం పాగలీగిలమ్. ౧౫
ఏతే క్షత్రియపుత్రాః స్యుర్నానాయోషిత్సముద్భవాః,
వైశ్యాద్వైదేహకం విప్రా క్షత్రకన్యా తు మాగధమ్.
శూద్రా తు కరణంసైవ జారాత్కుటకరం తతః,
కటకర్మాసవేనీ తు వాగురం వేణుకీ వటమ్. ౧౬
35 అంబష్ఠం కోహాలీ రంధ్రీ ఘుర్ఘరం విందకీభ్రషమ్,
కారులిందీ పరావిద్ధముగ్రీ వేశం కుటీమటమ్. ౧౭
కుక్కుటీ పలిస్మేదీ మాలుకం మాలుకీ మకమ్,
చండాలీ నీలికం వాటీ మేణకం కరణీ వశమ్. ౧౮
రథకారీ సనాలింగం వైదేహీ వాసవాసికమ్,
40 శ్వపాకీ పాణిశం మల్లీ విబుకం డిండికీ కశమ్. ౨౦
మైత్రీవాటం నటీభోలం ప్రసూతే కీలుషీ కిటమ్,
ఘుర్ఘరీ ఘిర్ణిణాం ఘోల మిత్యేతే వైశ్యసూనవః. ౨౧
చండాలం బ్రాహ్మణీ శూద్రాత్ క్షత్రియా పారధేనుకమ్,
వేలవం సైవ చౌర్యేణ వైశ్యాత్వాయోగవం తతః. ౨౨
45 చౌర్యాత్స చక్రికం వేనీ వంశికం ఫలినీ కుథమ్,
నిషాదే కుక్కుటం భిల్లీ శబరం కోహాలీ నసమ్. ౨౩

పుల్కసీ కవటం వాటీ సంజనం సానుకీములమ్,
వైదేహికీ నీవలకం ధీవరీ కలశీనకమ్. ౨౪
భృఙ్గకంతీ కువాదుష్కం కరణీ కాలశీనకమ్,
50 సూతామాల సుపర్ణాండౌ సైరంధ్రీ రథవారకమ్. ౨౫
నటీభార్గిణాంజకం వాటీ లిఖండం ద్రమిడీద్రుహమ్,
కైవర్తీ ధీవరం రంధ్రీ కలశం యవనీ క్షుదమ్. ౨౬
కారావతీ సులలికం కువాహ్కష్కినకాముఖమ్,
చండాలీ పాండుకం ద్రోహీ ఘాణకం మహిషీపురమ్. ౨౭
55 వరుటీ రుండకం ఘోలీ వీలకం కవటీ పుటమ్,
ఏతే శూద్రస్య పుత్రాస్స్యు ర్నానాయోషి త్సముద్భవాః.
నిషాదా ద్బ్రాహ్మణీ భేకం క్షత్రియా కాలకుండకమ్,
వైశ్యా సూచిం హారిం శూద్రానోఽపిచాయోగవః క్వచిత్.
కైవర్తీ బురులం భిల్లీ శనకం శనకీ రసమ్,
60 శ్వపాకీ గర్తుటం ఘోలీ ఘుర్ఘురం ద్రమిడికణమ్. ౩౦
వైదేహీ కలశం ద్రోహీ భేణకం ఘాణకీలుషమ్,
రథకారీ మందుపాలం మాగధీ మద్గుకైరికమ్. ౩౧
ఆయోగవీ తు కైవర్తం నిషాదా న్మార్గరశ్చసః,
ఏతే నిషాదపుత్రాస్స్యు ర్నానాయోషి త్సముద్భవాః. ౩౨
65 జాలం వైదేహకాద్విప్రా క్షత్రియా రథకారకమ్,
వైశ్యా ధన్వవనం శూద్రా గైరుషం కరణీకృమిమ్. ౩౩
ఆంబష్ఠీ వేనముగ్రీ తు గర్గరం శనకీహనుమ్,
ఆయోగవీ తు మైత్రేయం పుల్కసీ కణ కుక్కుటమ్. ౩౪
నిషాదీ మేధ మంధ్రం తు సైవచేన్నాన్యపూర్వికా,
70 ఏతే వైదేహ పుత్రాః స్యు ర్నానాయోషి త్సముద్భవాః.

మైత్రేయా ద్బ్రాహ్మణీ లాలం క్షత్త్రియా జాలభూమణమ్,
వైశ్యా ఘండఝుటం శూద్రా నిషాదీ లోహమూలకమ్. ౩౬
అయోగవీ తు మధుకం ఘంటికం నాన్యపూర్వికా,
ఏతే మైత్రేయపుత్త్రాః స్యు ర్నానాయోషిత్సముద్భవాః.
75 విప్రానావిక మంబష్ఠా దస్మిన్ క్యాపిశ్వపాదవాక్,
వైణవం సైవమాహిష్యా ద్రజకం పారధేనుకాత్. ౩౭
శ్వపచం సైవచండాలా చ్చర్మకంచుకజీవనమ్,
మాగధా త్తామ్రజీవం సా తక్షాణాం కరణావసా. ౩౮
అయోగవా చ్చర్మకారం రాజ్ఞీ వార్త్తికసూచకా,
80 మాహిష్యా చ్చర్మకారం సా ఖనకం మాగధాదసా. ౪౦
ఉద్బంధం ఖనకాచ్ఛూద్రా స్పృశ్యమంబరనేజకమ్,
అథో నాపితమంబష్ఠా కరణా న్మత్స్యబంధకమ్. ౪౧
వైశ్యా సాముద్రమాజీవే త్పణ్యం సాముద్రమేవ షః,
నిషాదీ ధిగ్వనాచ్చర్మకారం కారావరోఽపి సః. ౪౨
85 కారావరో నిషాదేన వైదేహ్యా మితికే చ న,
వైదేహీ పాండుసోపాకం చండాలా త్కంకణశ్చసః. ౪౩
ఆహిండికం నిషాదాత్సా కవటీ తుహలుకంజకమ్,
నిష్ట్యా తూస్రద్రామధుశ్రేణిం శౌండికం మండహారకమ్. ౪౪
ఉగ్రీ క్రమేలకం తస్మా న్నిర్ణేక్తా రజకశ్చషః,
90 సోపాకం పుల్కసీ నిష్ట్యా చ్చండాలా దితి కేచన. ౪౫
ఆంధ్రీ తు శబరాన్నిష్ట్యం భిల్లం సా నిష్ట్యపూర్వికా,
కిరాతం పణ్ణశబరీ శబరాన్నిష్ట్యపూర్వికా. ౪౬
పులిందపణ్ణశబరా కిరాతీ నిష్ట్యపూర్వికా,
పులింద శ్వపచౌ నిష్ట్యాత్ కిరాతీ నాన్యపూర్వికా. ౪౭

95 రథకారం తు మాహిష్యాత్కరణీ మాహిష్యకమ్,
పుల్కసంస్త్వైవ చండాలాత్కిరాతాత్పలగండకమ్. ౪౭
చండాలాత్పుల్కసీ డోంబం నిషాద్యంత్యావసాయినమ్,
డోంబీఖషంస్త్వైవ నిష్ట్యాత్ విభేణం హడ్డికం ఖషీ. ౪౮
తీవరీ ధీవరాత్పౌంద్రం బర్బరం యవనాదసౌ,
100 పుల్కసాత్పామరం వేనాచ్ఛ్వపం డోంబాద్వైరాణకమ్.
శ్వపాకం క్షత్తురుగ్రస్త్రి కేచిదాహు ర్విపర్యయమ్,
మాచుం కిరాతీ శబరా ద్వైదేహా త్పుల్కసాత్ క్వచిత్.
నిష్ట్యాత్తు వరుటీపుద్రం వల్లారం తు కిరాతికా,
నిషాద పుల్కసాద్యాస్తు పూర్వోక్తా ఇహానోత్తరే. ౫౨
105 విప్రా వ్రాత్యాద్ భృజ్జకంఠ మావంత్యం విప్రపూర్వికా,
అప్యా ధావాటధానం సా శైఖం సా నాన్యపూర్వికా. ౫3
సా పుష్పవం పుష్పవతీ సమ్యగూఢా ద్విజన్మనా,
విచ్ఛిలిం క్షత్రియా వ్రాత్యా జ్జల్లం సా విప్రపూర్వికా, ౫౪
వ్రాత్యపూర్వా తు సా మల్లం క్షత్రపూర్వా తు సా నటమ్,
110 ప్రాక్ప్రసూత స్వజాతిస్సా వరుటం కరణశ్చపః. ౫౫
సా వైశ్యపూర్వా ద్రమిడం శూద్రపూర్వా తు సా ఖషమ్,
వైశ్యా వ్రాత్యాత్ సుధన్వానమాచార్యం విప్రపూర్వికా.
సుధన్వాచార్యపక్షే వా మైత్రం సా వైశ్యపూర్వికా,
శూద్రపూర్వా ద్విజన్మానం సాత్త్వతం క్షత్రపూర్వికా. ౫౬
115 అపూర్వ్యాభారుషంకారుం బ్రహ్మక్షత్రీవిశామపి,
వ్రాత్యానాం క్రమశః పుత్రాన్శూద్రా వ్రాత్యాచ్ఛ్వకంటకమ్.
కుర్వన్త్యనుపనీతా యే వివాహం బ్రాహ్మణాదయః,
వ్రాత్యా వ్రాతాశ్చ తే సర్వే తత్సుతాశ్చ వృతాసు యే. ౫౮

అపరేట స్స్వవర్ణాయాం జారాజ్జాత స్స్వవర్ణకాత్,
120 పత్యౌ జీవతి కుండోఽసౌ భర్తర్యసతి గోలకః. ౬౦
అవివాహ్యాసుజాతాశ్చ తథాస్యుః కుండగోలకాః,
యేచ ప్రవ్రజితాత్పుత్రా స్తథా ప్రవ్రజితస్యయే. ౬౧
క్షత్రకుండః పట్టభద్రో భోజః క్షత్రియగోలకః,
దేవప్రేష్యో విప్రకుండో గ్రామప్రైష్యస్తు గోలకః. ౬౨
125 మణికారో వైశ్యకుండ శ్శంఖకారస్తు గోలకః,
శూద్రకుండో మాలవకో ఘాసహారస్తు గోలకః. ౬౩
ఏషాం లక్షణసిద్ధ్యర్థం కేషాం చిద్వృత్తిరుచ్యతే,
ఉక్తా ప్రాగేవ కేషాం చిన్నామ్నా కేషాం చిదూహ్యతే. ౬౪
మూర్ధావసిక్తస్సేనేశో ధనుర్వేదాస్త్రధారకః,
130 మణిమంత్రౌషధిజ్ఞశ్చ సోఽంబష్ఠో యానశిక్షయా. ౬౫
చికిత్సాగణితజ్యోతిర్ జ్ఞానీస్యా దభిషిక్తకః,
అంబష్ఠో భృజ్జకంఠోఽస్య చికిత్సా శస్త్రసాధనా. ౬౬
కష్యో జీవాత్సదోష్యన్తో నిషాదో ధ్వజఘోషణాత్,
కుంభకారో భాండవృత్తి రేషస్యాదూర్ధ్వనాపితః. ౬౭
135 నాభే రూర్ధ్వం వపన్ పుంసాం సూతకప్రేతకాదిషు,
చిత్రమర్ద్దలనృత్తజ్ఞః కాలిం పారశవోఽర్పయేత్. ౬౮
శూలికో దండయేద్దండ్యాన్ శూలారోపాదికర్మణా,
నిషాదో మృగఘాతాత్స హాహింష్యోన్నృత్తగీతవిత్. ౬౯
సవపమంకుశోఽథాసౌ నిషాదస్సస్యరక్షయా,
140 జీవన్ సవర్ణో నక్షత్రస్సోఽంబష్ఠో వైద్యశాస్త్రవిత్. ౭౦
మహానర్త్తా చ మద్గుశ్చ సశ్రేష్ఠీ వైశ్యవృత్తితః,
అశ్వపణ్య స్త్వాశ్వికాఖ్య స్సోఽశ్వవాహ్యాపారజీవనః. ౭౧

ఉగ్రో దండ్యాన్ దండయేత్స దౌష్యన్తోమత్స్యఘాతవాన్,
నిషాదో వ్యాలాదివధా ద్వనం కుంజరగ్రహాత్. ౨౨
145 పురోధావన్ పారశవో రాజ్ఞశ్ఛత్త్రం చ ధారయన్,
ధనాంతః పురరక్షశ్చ శౌల్కికశ్శౌల్కికోపమః. ౨౩
కరణో లేఖకో రాజ్ఞాం వారకశ్శకనామకః,
చూచుక శ్శకతాంబూల క్రముకాదిక విక్రయాత్. ౨౪
రథకారో నిధిప్రశ్న ద్యూతాపణ నిరూపణాత్,
150 రథకారో వ్యాలమృగహింసావృత్తి రితిక్వచిత్. ౨౫
ఉగ్రః పారశవోదుర్గధనాంతః పురపాలనాత్,
అన్వష్ఠః స్యాత్కుటకరో ద్వాదశైతేఽనులోమజాః. ౨౬
ఇతిహాసపురాణజ్ఞ స్సూతో దేవాంశ్చపూజయేత్,
సూతఊఢాసుతః పక్తా స్థానాలంకరణాదికృత్. ౨౭
155 సోఽనూఢాజో రథాశ్వానాం వాహకో రథకారకః,
వైదేహకస్య స్త్రీరక్షా సవందీ స్తుతిజీవనాత్. ౨౮
మాకల్యో రామకో వస్త్రసూత్యతిరంజనజీవనాత్,
మాగధోఽసావనూఢాజో జంఘాకరికవృత్తికః. ౨౯
వాహ్యద్యవతరేచ్ఛద్మైశ్చ క్షాలయే న్మలినాంబరమ్,
160 వణిక్పథే మాగధస్య వాగ్మీ రాజప్రజోధనమ్. ౩౦
చూచుకో వేధనే నాసౌ సవన్దీ స్తుతికర్మణా,
వైతాలికో బోధనయా వేణువీణాదివాదనైః. ౩౧
ధీవరో మార్గసంత్రాణా ద్రామకో దాత్యజీవనాత్,
ఆయోగవః పుల్కసశ్చ సవాసః కాంస్యజీవనాత్. ౩౨
165 చౌర్యాజాతః పులిందోఽసౌ సహన్తా దుష్టసత్త్వకాన్,
చండాలో ఝల్లరీకణ్ఠో వర్ధ్రికంఠో మలం హారేత్. ౩౩

స్యాత్త్వాం ధేనుకో వేనో గోఘాదివధబంధకృత్,
సనిషాదో మత్స్యఘాతా న్మద్గురాఘోషణే నసః. ౮౪
క్షత్తా దౌత్యద్వారపాల్యా త్పుల్కసో మద్యవిక్రయాత్,
170 వేలవః పునరస్పృశ్యో జంభకో నృత్తగానవిత్. ౮౫
ఆయోగవస్తైజసకృ ద్భ్రిమకృ న్మణివేధకృత్,
సతక్షాతక్షణాజీవన స్థపతి ర్నగరాధికృత్. ౮౬
అన్త్యావసాయీ వపనా న్మాగధశ్చిత్రకర్మణా,
సవై దేహః పాశుపాల్యా త్తద్రసానాం చ విక్రయాత్. ౮౭
175 పుల్కసస్తా న్తవేనాసౌ చాక్రికస్తైలవిక్రయాత్,
లవణక్రీతకోఽసౌస్యా ల్లవణస్యైవవిక్రయాత్. ౮౮
ఏవమేకాదశ ప్రోక్తా వర్ణానాం ప్రతిలోమజాః,
గోఘాదివధబంధాస్తు హారిణాం పుల్కసాశ్చతే. ౮౯
రథకారో వాస్తువృత్తి రిజ్యాథానోపనీతిమాన్,
180 ఆవృతానాం తు హా స్త్యశ్వస్యందనేష్వధికారితా. ౯౦
శూర్పచ్ఛత్రాదికర్మాణి సూచీనాం తే చ పుల్కసాః,
కైవర్తానాం పక్షిపశు మృగఘాతనజీవనమ్. ౯౧
ఆంధ్రాణాం తు గృహద్వార రథ్యావస్కరశోధనమ్,
మేదానాం చక్రవృత్తిత్వం విణ్మూత్రగ్రహణోజ్ఝనమ్. ౯౨
185 ఆహిండికానాం కారాసుబహిః స్థిత్వాభిరక్షణమ్,
మేదాంధ్రచూచుమద్గూనా మారణ్యపశుహింసనమ్. ౯౩
మైత్రేయకః ప్రశంసేన్నృపాన్ ఘంటాతాడోఽరుణోదయే,
పారావరశ్ఛత్రధరో దీపధృద్వ్యాహకీ నృణామ్. ౯౪
కుర్యాదాసనరక్షాం చ చర్మచ్ఛేదనసీవనమ్,
190 కుక్కుటానాం శస్త్రకృతీ రాజ్ఞాం కుక్కుటఖేలనమ్. ౯౫

మాగధాదపి శూద్రాయాం కుక్కుటో నామ జాయతే,
రామోఽన్వేష్టోద్యానవప్రాదే ర్వైశ్యాజ్జాతోఽపి కుక్కుటః.
నిషాద్యాంతస్తు వామోఽసౌ వృషచ్ఛేదావరోపకృత్,
ధిగ్వ్యానానాం తు కర్త్రార్థం వేనానాం భాండవాహనమ్. ౯౮

1?5 వేణః కుశీలవశ్చాసౌ లంఘనప్లవనాదిభిః,
వేణో రాజ్ఞి సుతోఽప్యుగ్రాన్మాయూసౌ మ్మోహనాదికృత్.
వైదేహ్యాంబష్ఠజో వేనో నాట్యరంగావతారకృత్,
ఆభీరాణాం జీవధనం కూటానాముశ్చ తక్షణమ్. ౯౯
నౌవాహో మార్గ్గోనద్యాం నావికస్త్వబ్ధినౌగమః,

200 శైఖోఽభిచారం కుర్వీత కార్మణం భృజ్జకంటకః. ౧౦౦
మన్త్రౌషధై ర్విషచ్ఛేనాం వశీకుర్వీత పుష్పకః.
ఆవన్త్యో వాటధానశ్చ స్వనేనాచిత్తవృత్తివిత్. ౧౦౧
వ్రాత్యాః క్షత్రసుతాశ్చైత్ర కోశమంత్రాదివేదినః,
ఖషాణాం తోయాహరణం ద్రమిలానాం ప్రసాకృతిః. ౧౦౨

205 నటానాం కరణానాం చ చారవృత్తిః స్ఫుటాస్ఫుటా,
భారుషస్త్వర్చయేన్మాంశ్యాశ్మశానాది చతుష్పథమ్. ౧౦౩
సుధన్వాచార్య ఈశానం శాక్యచైత్యాది మైత్రకః,
భూతప్రేతపిశాచాంస్తు విజన్మా సూతివేశ్మ చ. ౧౦౪
సాత్త్వతః పూజయే ద్విష్ణు ముక్తో భాగవతశ్చ సః,

210 సన్తి భాగవతాశ్చాన్యే బ్రాహ్మణా భగవత్పరాః. ౧౦౫
శ్వకంటకస్య శూద్రాది మాలవస్యాశ్వపాలనమ్,
వైణవీం పాండుసోపాక స్సోపాకో మూలవృత్తికః. ౧౦౬
శ్మశానచేలరక్షాది వృత్తయోఽంతావసాయినః,
వనశ్మశానరక్షా తు చండాలాంతావసాయినామ్. ౧౦౭

215 గణానలప్రయోగాశ్చ ప్రోచ్యన్తే దస్యుజాతయః,
బ్రాహ్మణస్య త్రయః పుత్రా వర్ణస్త్రీష్వనులోమజాః. ౧౦౮
శూద్రస్య చ త్రయః పుత్రాస్త్వన్యే ప్రతిలోమజాః,
త్రయస్త్రయః క్షత్రవిశోః ప్రతిలోమానులోమజాః ౧౦౯
ఏతే ద్వాదశవర్ణానాం పుత్రా ఏకైకశస్తు తే,
220 చాతుర్వర్ణ్యైః ప్రసూయన్తే చతుశ్చతుర స్సుతాన్. ౧౧౦
తే చత్వారింశదష్టౌ చ పూర్వైర్ద్వాదశభి స్సహ,
బ్రాహ్మణాద్యైశ్చతుర్భిశ్చ చతుష్షష్టిర్హి జాతయః. ౧౧౧
తే సర్వే దస్యవో దోషైశ్చౌర్యాద్యైస్సద్బహిష్కృతాః,
ఆయావికస్తు సైరింధ్రో దస్యోరాయోగవీ సుతః. ౧౧౨
225 దస్యూనాం బహుజాతిత్వా ద్బహ్వ్యస్సైరింధ్రజాతయః,
ప్రసాధనోపచారజ్ఞా మృగాదివధజీవనాః. ౧౧౩
శాకపుష్పఫలానాం చ విక్రేతారో బహిష్కృతాః,
రాజస్త్రీణాం సూతికానాం బాహ్యద్వాః ప్రేతాంబరావృతాః.
విక్రేతార స్సురాం కృత్వా సైరింధ్ర్యః స్యు ర్యథోచితమ్,
230 దస్యుమ్లేచ్ఛగణానాం తు కృషిశస్త్రోపజీవనమ్. ౧౧౪
మ్లేచ్ఛాః స్యు ర్విప్రకృష్టా యే మ్లేచ్ఛవాచో వనౌకసః,
కారుకాస్తూగ్రవైదేహ్యా స్స్యాత్తిరగర్హితాః. ౧౧౫
మేదాంధ్రైర్గర్హితా వృత్తిరసుక్తాః కులవృత్తయః,
తత్రాపి మాతృకీం వృత్తిం గర్హితామనులోమజాః. ౧౧౬
235 భజేర్యు ప్రతిలోమాస్తు పైతృకం కర్మ గర్హితమ్,
అనులోమా నికృష్టాయా ఉత్కృష్టా దుద్భవన్తి యే.
ప్రతిలోమా విపర్యస్తా వ్రాత్యాస్తత్ప్రతిలోమజాః,
అనులోమ ప్రాతిలోమ్యా ద్వ్యన్తరాలికసంజ్ఞితాః. ౧౧౭

వర్ణమాత్రానులోమా యే షట్ తేఽపశదసంజ్ఞితాః,
240 షడపధ్వంసజా యేస్యు ర్వర్ణానాం ప్రతిలోమజాః. ౧౨౦
రజకశ్చర్మకారశ్చ వేనోబురుల ఏవచ,
కైవర్తమేదభిల్లాశ్చ సప్తైతా అన్త్యజాతయః. ౧౨౧

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే మనుష్యాధ్యాయః.

బ్రాహ్మణాధ్యాయః

బ్రాహ్మణో ముఖజో విప్రో భూదేవో మైత్ర ఏతశః,
అగ్రజన్మా వేదగర్భో బాడబశ్చ త్రయీపురుషః. ౧
సంస్కారాస్తు నిషేకాద్యాశ్శ్మశానాన్తా ద్విజన్మనామ్,
గర్భాధానం తు యానం స్యాత్ప్రాజాపత్యం చ మౌలికమ్.
5 ఆధానికం పుంసవనం పౌంస్నమప్యథ గార్భిణమ్,
సీమన్తోన్నయనం నామ కర్మామన్త్రణికే సమే. 3
చౌలం తు చూడాకరణం క్షురకర్మ తు ముండనమ్,
మౌండికం భద్రాకరణం వపనం పరివాపణమ్. ౪
సశిఖం వపనం తోడం నిశ్శిఖం భిక్షులోచికమ్,
10 ఓట్టితం త్వతిఘృష్టం తత్ పంచచీకోట్టితం పునః. ౫
ఆడిండికం త్రిషుపరే ముండః స్యాన్ముండితోఽశిఖః,
శిఖావానవముండఃస్యాత్ పంచచూడస్తు సావణః. ౬
ఉపనాయస్తూపనయ ఆనాయశ్చ వటూకృతిః,
బ్రహ్మచారీ వ్రతీవర్ణీ నైష్ఠికస్తు స ఆశ్రమీ. ౭
15 గాయత్ర్యస్తూపకుర్వాణో వైదికోఽధీతవేదకః,
ప్రాజాపత్యః కృతోద్వాహః స్నపనో సంబరాయణః. ౮
వర్ణిలింగీ లింగవృత్తిర్నిస్సంధా [illegible] నిరాకృతిః,
వాన్తాశీ భోజనార్థం యో గోత్రాది వదతి స్వకమ్. ౯
ఉచ్ఛిష్టభోజనో దేవనివేద్యబలిభోజినః,
20 జాతిమాత్రోపజీవస్తు యస్స స్యాద్బ్రాహ్మణబ్రువః. ౧౦
అజపస్త్వసదధ్యేతా దేవాజీవస్తు దేవలః,
అఘాయువో వఘురతా విగీతాః ఖ్యాతగర్హణాః ౧౧

అపగీతాశ్చ హన్తా తు గురూణాం నాకీలకః,
శిశ్విదానో దురాచారో నిషిద్ధైకరుచిః ఖరుః. ౧౨

25 త్యక్తాత్మా త్యక్తసంవాసో హ్యవకీర్ణి క్షతవ్రతః,
శాఖారణ్డోఽన్యశాఖాస్థో వర్ణిలిఙ్గాన్యదయస్త్రిషు. ౧౩
పానకం తు బ్రహ్మచర్యం నియమప్రయవగా వ్రతే,
అగ్నిం ధనం త్వగ్నికార్య మాగ్నీధ్రీ చాగ్నికారికా. ౧౪
గ్రాసే తు పావనీ భిక్షా పుష్కలస్తచ్చతుష్టయమ్,
30 తే చత్వారో హన్తకారో హన్తకారద్వయం పునః. ౧౫
ముష్ట్యష్టకేఽవ్యయం కించి త్పుష్కలం తు తదష్టకే,
పుష్కలాని తు చత్వారి పూర్ణపాత్రక మస్త్రియామ్. ౧౬
భిక్షాచారః కౌక్కుటికః స్త్రిషు స్యాద్దోగ్ధ్వానభ్యకః,
మౌఞ్జీ తు మేఖలా క్షౌణీ మౌర్వీ త్రైకలమాత్రికా. ౧౭
35 సావిత్రీ తు ఘటినీ రంభా దణ్డస్తు దమయన్తికా,
పాలాశో దణ్డ ఆషాఢో వ్రతే రంభస్తు వైణవః. ౧౮
బైల్వసారస్వతో రాచ్యః పైలవస్త్వాపరోఽధికః,
ఆశ్వత్థస్త్వజితనేమి రౌదుంబర ఉలూఖలః. ౧౯
ద్విజాయనీ బ్రహ్మసూత్రం సూత్రం యజ్ఞోపవీతకమ్,
40 పవిత్రం చోపవీతం తు ప్రోద్ధృతే దక్షిణే భుజే. ౨౦
ప్రాచీనావీత మన్యస్మి న్నివీతం కంఠలంబితమ్,
కృష్ణాజినం కర్ణికం స్యాత్కృత్తిః స్త్రీచర్మ చాజినమ్. ౨౧
గురుర్దిశానో బోధానః క్షౌణీ చ బ్రాహ్మిణోఽథపః,
మన్త్రవ్యాఖ్యాదినాచార్య ఉపాధ్యాయస్తు పాఠనాత్.
45 పాఠకే తు పఠిర్వేద పఠితా కలపాఠకః,
పాఠకో ధర్మశాస్త్రాణాం ధార్మికో ధర్మమాణవః. ౨౩

ఏకతోర్థో సతీర్థ్యైక గురుః సబ్రహ్మచార్యపి,
ధర్మభాగినో సహాధ్యాయీ శైక్షాః ప్రాథమకల్పికాః ౨౪
ఛాత్రస్తు శిష్యోమోకః ప్రాడుపజ్ఞా జ్ఞానమాదిమమ్,
50 సమౌ సిద్ధాన్తరాద్ధాన్తౌ జ్ఞాత్వారంభ ఉపక్రమః. ౨౫
పాఠే బిందు ర్బ్రహ్మబిందు ర్బ్రహ్మాంజలి రిహాంజలిః,
ఋక్ స్త్రీసామయజూశ్చేతి వేదాస్తే తు త్రయస్త్రయీ. ౨౬
ఆథర్వణం పౌరోహితం వేదాశ్చత్వార ఏవ తే,
ఛందో బ్రహ్మ శ్రుతిర్వేదోఽస్యథ విద్యా శ్చతుర్దశ. ౨౭
55 శిక్షా కల్పో వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛందసాం చయః,
జ్యోతిషామయనం చేతి వేదాంగాన్యంగిభి స్సహ. ౨౮
మీమాంసయా పురాణేన స్మృత్యా న్యాయగణేన చ,
ఆయుర్వేదో వైద్యశాస్త్రం గాంధర్వం గీతిశాసనమ్. ౨౯
అర్థశాస్త్రం దండనీతి ర్ధనుర్వేదోఽస్త్రశాసనమ్,
60 చత్వార ఉపవేదాస్తే విద్యాశ్చాష్టాదశోదితాః. ౩౦
ఆన్వీక్షికీ తర్కవిద్యా నిరుక్తం పదభంజనా,
నామశాస్త్రే నిఘంటుర్నా సర్వవిద్యైకదన్నికా. ౩౧
అధ్యాయః కామికః కావ్యే తూచ్ఛ్వాస స్సర్గ ఇత్యపి,
ప్రపాఠకస్త్వాహ్నికోఽథో అనువాకశ్చ ఖండికా. ౩౨
65 బ్రాహ్మణంచే త్యవచ్ఛేదా ఏకగ్రంథస్తు షక్కికా,
విధ్యర్థవాదమన్త్రాస్తు ఖిలాన్యుపఖిలాని చ. ౩౩
ఛందోభేదాస్తు గాయత్రీ ప్రముఖా ఏకవింశతిః,
స్త్రియస్తాసు క్రమాత్ క్లీబే స్యుర్గాయత్త్రోష్ణిహాదయః. ౩౪
ముఖశోభా వేదశాలి ముఖే చిత్రావనిశ్చసా,
70 విధాహల్యచ్చారణాభేదా స్స్పృష్టసంవృతతాదయః. ౩౫

కాదయో వ్యఞ్జనాః క్లీబా స్పర్శాస్తే మావసానకాః,
స్త్రియోఽన్తస్థా యరలవా ఊష్మాణ శ్శషసా స్సహాః ౩౬
విసర్గస్త్వభినిష్ఠానః పరే త్రిష్వనునాసికః,
నీచోఽనుదాత్తో నిహత ఉదాత్తః స్వరితోఽపి చ. ౩౭

75 పరివస్యా తు శుశ్రూషా సేవా భక్తి రుపాసనా,
పరిచర్యారాధనం చ సేవనం చ ప్రసాదనమ్. ౩౮
పూజార్చనా నమస్యార్చా సపర్యే జ్యార్హణాంచనమ్,
నమస్యా తు నమస్కారో వందనం చాభివాదనమ్. ౩౯
ఉపసంగ్రహణం పాదగ్రహణే నాభివాదనమ్,

80 గృహస్థః స్నాతకశ్చక్రీ గృహమేధీ గృహీతి చ. ౪౦
తస్మిన్ సావిత్రశాలీనౌ యః కుసూలేన ధాన్యభృత్,
పృథుచిత్రః కుండధాన్యో విఘసాశీ దినత్రయా. ౪౧
యాయావర శ్చక్రచర స్సద్యః ప్రక్షాలితాన్నకః,
పరివేత్తాగ్రజేఽనూఢే కృతదారపరిగ్రహః. ౪౨

85 పరివిత్తస్తు తజ్జ్యాయాన్ పరివిత్తిః కురీచసః,
భ్రాతు ర్మృతస్య జాయాయాం సంక్తో దిధిషూపతిః. ౪౩
సతుస్యాదగ్రదిధిషు ర్యోఽనుజ్ఞో రమతే తయా,
స్యాదగ్రే దిధిషుశ్చాసౌ స్యాదగ్రే దిధిషూరపి. ౪౪
యా జ్యేష్ఠాయామనూఢాయా మూఢాగ్రే దిధిషూరనా,

90 పునరూఢా పునర్భూః స్యా దుర్శీలా త్యక్తభర్తృకా. ౪౫
దేవరే వినియుక్తాయా యాత్యంతం సాభిసారికా,
ప్రసభా నిరిణామూఢా నిర్లజ్జా ధర్షణీ చ సా. ౪౬
విస్తీర్ణజాను ర్వికటా నతజానుస్తు సింహికా,
దూషికా క్రోధ వివశా పృషతా శ్వేతబిందుకా. ౪౭

95 అన్యానురక్తా విగతా నష్టా సంస్పృష్టమైథునా.
కన్యా ప్రసూతిజా జారీ హారీ నామ్నైవ దూషితా. ౪౮
హారితా పతితోత్పన్నా కోహాలీ ముఖరాభృశమ్,
జడా తు పాలీకుబ్జా తు దుర్దర్శా కాలికాపి చ. ౪౯
ధృష్టా ప్రాపణికా వ్యంగా నిఘృష్టా కుత్సితా హతా,
100 అరణిర్నిస్స్పృహా పాలి ర్హ్రస్వరులా వికలా సరుక్. ౫౦
శరభా తు విశీర్ణాంగి స్వల్పదేహమదూషికా,
ద్యోతా పింగలకేశాక్షీ ఋషభా వృషలక్షణా. ౫౧
వర్షకారీ ప్రవత్స్యాణి పాదా రాత్రా విహారిణీ,
సాంకారికా తు పిత్రాది గృహేష్వగ్న్యదిదాయినీ. ౫౨
105 వైధవ్యలక్షణోపేతా పతిఘ్నీ ఖండనాపి చ.
సుతాత్వజీవవత్స్యాయా మాతుర్యాసా విదూషికా. ౫౩
వికటాద్యాస్తు నోద్వాహ్యాః కన్యకా సప్తవింశతిః,
ఉపయామః పరిణయో వివాహోదారసంగ్రహాః. ౫౪
ఉద్వాహోపయమౌ పాణిగ్రహో జంబూలమాలికా,
110 కన్యాదానే తు యద్దత్తం యౌతకం యౌతుకం చ తత్.
గోపాలీ వర్ణకేశాన్తి యాత్రావరనిమన్త్రణే,
దౌందుభీ వరయాత్రాయాం ధూళిభక్తే తు వార్తికమ్.
స్యాదింద్రాణీ మహేపేలి రులూలు ర్మంగలధ్వనిః,
ఘోరీ హులి హులీ చాసౌ నైవమంగలమాలికా. ౫౬
115 క్లీబే స్వస్త్యయనం పూర్ణకలశే మంగలాహ్నికమ్,
నందికాతోరణస్తంభౌ శుకకూటస్తయోః స్రజి. ౫౮
నైవవందనమాలాపి కుహాలిః పూగపుష్పికా,
హస్తసూత్రం ప్రతిసరస్తద్బంధే హస్తకో హావిః. ౫౯

తద్గ్రంథిస్త్వవకాథానీ కరణం హాస్తలేపనమ్,
120 ఉత్సవేషు సుహృద్భిర్య ద్బలాదాకృష్య గృహ్యతే. ౬౦
వస్త్రమాల్యాది తత్పూర్ణపాత్రం పూర్ణానకం చ తత్.
ఉత్సవో మహ ఉద్ధర్ష ఉద్ధవో హర్ష వేణుకః. ౬౧
క్షణః పర్వ చ కల్యాణం భోజ్యం తు జఠరోత్సవః,
మధుపర్కస్తు నిష్టంక శ్శంఖపాత్రం తు పాటలీ. ౬౨

125 యజ్ఞాధ్యయన దానాని యాజనాధ్యాపనగ్రహాః,
షట్కర్మాణి మహాయజ్ఞా దేవయజ్ఞాది పంచకమ్. ౬౩
నివాపః పితృదానం స్యా ద్దామపాత్రం తు వాపిమమ్,
మృతస్నానముపస్నానం శ్రాద్ధం తు పితృభోజనమ్. ౬౪
దశాహే శ్రాద్ధమాగ్నేయం సాజ్యమేకాదశేఽహని,
130 సంప్రేషణీ ద్వాదశేఽహ్ని మాసప్రాప్తౌ తు మాసికమ్. ౬౫
ఏవం త్రిపక్షీ షాణ్మాసీ జ్ఞేయా సాంవత్సరీతి చ,
గయాయాం పిండదానం య త్పితృకార్యం తదాక్షయ్యకమ్.
ఆమ్రసేకస్తు యస్తత్ర సాచారిసా పితృప్రపా,
త్రిష్వాతిథ్యమతిథ్యర్థం విఘాసో విప్రశేషితమ్. ౬౭
135 ఆవేశికః స్యాదాగంతు రాతిథ్యః ప్రాఘుణోఽతిథిః.
సూర్యోఢస్తు సంప్రాప్తో యస్సూర్యేఽస్తం గతేఽతిథిః,
అథాగ్న్యాధానమాధేయ మాధానం చాగ్నిసంగ్రహః,
హోమస్తు సవనం హోత్రం హవనం హుతిరాహుతిః. ౬౯
అగ్నిహోత్రం నిత్యహోమః సుత్వితా స్త్వగ్నిహోత్రిణః,
140 వీరోజ్ఝప్రముఖా స్తత్ర వీరోజ్ఝో నజహోత్రియః. ౭౦
అగ్నిహోత్రం స్వయంవర్ష ముత్సన్నాగ్నిస్తు వీరహా,
అగ్నిహోత్రచ్ఛలాద్యాజ్ఞా పరోవీరోపజీవకః. ౭౧

వీరవిప్లావకో జుహ్వాత్ ధనైశ్శూద్ర సమాహృతైః,
జాతమాత్ర గృహీతాగ్ని ర్యస్సజాతారణి ర్ద్విజః. ౭౨

145 యస్స్యాత్పాసన ఏవాగ్ని రేకాగ్నిః కల్పికశ్చసః,
అగ్న్యాహిత స్త్వాహితాగ్ని ర్నష్టః పునర నగ్నికః. ౭౩
సర్వాధానా గ్రజేఽనగ్నా కృతాధానోఽగ్రజ స్త్వసౌ,
పర్యాహిత స్తథాన్యాయః పరియష్ట్వ పరిష్టయోః. ౭౪
ఇజ్యాశీలో యాయజూక స్సోమపీథీ తు సోమపః,

150 సుత్వాత్వభిషవా దూర్ధ్వం చితవానగ్ని మగ్నిచిత్. ౭౫
యష్టాతు యజురాదేష్టా యజమానశ్చహోత్వవత్,
సోమే తు దీక్షితః సోత్వా యజ్వాస్యాదిష్టవానసౌ. ౭౬
సర్వవేదా స్సయోయాగే దత్తసర్వస్వదక్షిణః,
యజ్ఞత్యాగీ వృథాజాతోఽపంచయజ్ఞో మలిమ్లుచః. ౭౭

155 యాజకా భరతా యజ్ఞలిహః కురవ ఋత్విజః,
యత స్స్రుచో దేవయవో వాఘతో వృక్తబర్హిషః. ౭౮
అధ్వర్యూ ద్గాతృహోతారో బ్రహ్మాచేతి మహర్త్విజః,
మంత్రాణాం దైవతం ఛందో నిరుక్తం బ్రాహ్మణా స్త్వృషీన్.
కృత్తద్ధితాదిచాజ్ఞాత్వా యజన్తో యాగకంటకాః,

160 యాజయన్తో వైంగధూమా కౌటాస్తు భయకారిణః. ౮౦
ప్రసర్పకో దృశీకుశ్చ దర్శనాయాధ్వరం గతః,
ఉపద్రష్టాసదస్యాః స్యా చ్ఛాందస శ్శ్రోత్రియాః సమాః. ౮౧
అధీత సాంగవేదోయ స్సోఽనూచానో యుగీగణిః,
యజ్ఞో యాగోఽధ్వరస్సోమ స్సప్తతంతు ర్మఖస్సవః. ౮౨

165 సహసాను ర్జయస్సాను ర్వసునో విశ్వహార్యకః,
పాకయజ్ఞాః పార్వణాద్యా హవిర్యజ్ఞాస్త్వ సోమకాః. ౮౩

పశుబంధాస్తు పశవ స్సోమా స్సోమ్యాశ్చ సోమినః,
సవనై స్త్రిభిరేకాహా స్తైరావృత్తై రహర్గణాః. ౭౪
తేదీక్షితైః కృతాస్సత్రాణ్యహీనా యాజకైః కృతాః,
170 అహీనా ద్వాదశాహాత్ప్రాక్ సత్రాణ్యూర్ధ్వంసతుద్వయః.
సర్వేఽమీయజ్ఞక్రతవ స్తపైంద్రాః ప్రజాగమాః,
జ్యోతిష్టోమ శ్చతుష్టోమో జ్యోతిరాన్వాణ్యనిత్యపి. ౭౫
అగ్నిష్టోమాదయ స్సంస్థా భేదాస్సస్తాస్యతంతవః,
సౌమికీ దీక్షణీయేష్టి ర్దీక్షా తు వ్రతసంగ్రహః. ౭౬
175 ప్రయాణీయో దనీయా త్రిష్వాద్యేఽన్త్యే చ కర్మణి,
పురోడాశస్య ప్రథనే పణికం ప్రథికైరుకే. ౭౭
ప్రోక్షణ్యాసాదనం ధైష్టం పత్నీ సన్నహానం స్పృశా,
స్రుచాం సమ్మార్జనం శుద్ధిః స్రుగాసాదనమాహుతిః. ౭౮
హుతి రాజ్యాధిశ్రయణ మాజ్యావేక్షణముక్షితిః,
180 స్యాదిధ్మప్రోక్షణం కార్ష్ణిం చైత్యమాజ్యాధివాసనమ్. ౮౦
వేద్యా స్తరణమాప్రాసః ప స్తరః స్తరణం ఛదిః,
త్రైహోత్రం సమిదాధాన మదితిస్తా సుసేచనమ్. ౮౧
పావకం సోమపానం స్యా న్మిశ్రకం తు ఘృతాంజనమ్,
ఉపాంశు స్తు ప్రాణికః స్యా దన్తర్యామ స్త్వపానికః. ౮౨
185 శైత్యతనోధసయో ర్గానం సామ్నా రుపనిమన్త్రణమ్,
వ్యంజనాః పశుసంస్కారా స్సామికం త్వభిమంత్రణమ్. ౮౩
పరం పరాకం శమనం ప్రోక్షణం చ పశో ర్వధే,
అథ యజ్ఞోపకరణం యజత్రం యజనం చ తత్. ౮౪
హోమధేను స్త్వగ్నిహోత్రీ హోమకాష్ఠీ తు నాలికా,
190 హోమధూమస్తు నిగణో హోమభస్మ తు వైష్ణతమ్. ౮౫

హోమేంధనేస్యాదిధ్మో౽స్త్రీపుమానేధస్సమిత్ స్త్రియామ్,
ఇంధనం త్వేధ ఆలాద్య మహోత్రం తు తృణేంధనమ్.
కాష్ఠేంధనం తు గరహం గోకరీషేంధనం బుసా,
యవాదిత్వకృతం హవ్యం తండులాస్తు కృతాకృతమ్. ౯౭

195 అన్నాదికృతమామిక్షా దధ్నోష్ణం సంయుతం పయః,
పయస్యా చ క్షీరశర స్తన్మస్తుని తు వాజినమ్. ౯౮
సాన్నాయ్యం తు దధిక్షీరం పృషదాజ్యం పృషాతకః,
పృషతో౽పి చ దధ్యాజ్యే పురోడాశస్తు తృప్రకః. ౯౯
హవనీస్రుక్ స్రుచో భేదాః స్యుర్జుహూ రుపభృద్ ధ్రువా,

200 అథాగ్నిహోత్రహవణీ శ్రపణ్యాఘూరణః స్రువః. ౧౦౦
చమసో౽స్త్రీతి పాత్రాణి వాయవ్యం సోమికే త్రిషు,
పరిప్లవార్ఘదండాస్రుక్ దర్వీ తు ఘృతలేఖినీ. ౧౦౧
చమూః స్త్రీ చన్మసుత్యార్థం గ్రావాణస్త్వభ్రయో౽శ్మసు,
విఘనో ఘనో ముద్గరే నవం సోఫ్యర్ధధననందనాః. ౧౦౨

205 యూపో౽స్త్రీ సంస్కృతస్తంభో హోమయూపస్తు శౌభికః,
యూపావగ్నిషు పార్శ్వస్థా వుపస్థావితి సంజ్ఞితౌ. ౧౦౩
అగ్నిష్ఠం త్రిషుయూపావి యదగ్నేః సమ్ముఖే స్థితమ్,
యూపమధ్యం సమాదానం యూపాగ్రం తర్మ నస్త్రియామ్.
కటకే౽ప్యచషాలో౽స్త్రీ మూలేతూపరమత్షతే,

210 వేష్టనం తు పరివ్యాణం కుంబా సుగహనావృతిః. ౧౦౪
యూపే సప్తదశారత్నావరత్నిర్మేథికో౽ధరః,
ఉత్తరేషాం క్రమాదాఖ్యా ఉత్త్రాపస్స్వరుమోచనః. ౧౦౫
తథాంజనో వైయథితః ఝాలనశ్చపశీర్షకః,
సుధన్వో రథగరుతశ్శైఖాలీక కరంజకౌ. ౧౦౬

215 వాసవో వైష్ణవః త్వాష్ట్ర స్సామ్యో మాధునవేజసా,
సంఘాతికారణిన్క్లే కుళావరుణకాష్ఠికా. ౧౦౮
ఖజనీ కృష్ణవిషాణా వేదిర్యాభిః పరిమృక్రళా,
కుండం హావిత్రీ హావనీ కుండేస్యా ద్వర్తులేపకమ్. ౧౦౯
వేదిః స్త్రియాం చతుష్కోణే త్రికూటం తు త్రికోణకే,
220 తస్మిన్నాస్తావసంస్తావౌ స్తువతే యత్ర సామభిః. ౧౧౦
చాత్వాలోఽస్త్రీ మృత్ఖనః స్యాదుత్కరోఽవకరాలయః,
శాస్త్రాణ్యుక్థాని సామాని స్తోత్రాణిస్తుతయోఽపి చ. ౧౧౧
యాజ్యా పురోనువాక్యా చ యాజ్యాపుట మితిద్వయమ్,
సౌవిష్టకృత్యాసంయాజ్యే కూర్చాలోల స్ఫుటో పశుః. ౧౧౨
225 ప్రాశ్యవృత్ శ్రమోవిధిః కల్ప ఉపకల్పోఽనుకల్పకః,
పౌర్వాపర్యంత్వానుపూర్వ్యం పర్యాయోఽనుక్రమః క్రమః.
అనుపాత్యయఆవృత్ స్త్రీ పరిపాట్యానుపూర్వ్యపి,
పర్యయస్త్వతిపాతః స్యా దతిక్రమ ఉపాత్యయః. ౧౧౪
ఇష్టం యాగాత్మకం కర్మ పూర్తం ఖాతాదికర్మణి,
230 ఆచారో వృత్తచారిత్ర చరిత్ర చరణాని చ. ౧౧౫
వృత్తస్స్యాధ్యయనస్యాపి సంపత్తిర్బ్రహ్మవర్చసమ్,
పతనం సత్పథాద్భ్రంశః చర్యాత్వీర్యాపథ స్థితిః. ౧౧౬
హింసా కర్మాభిచారః స్యా న్మూలకర్మ తు కార్మణమ్,
వశీకారస్సంవననం వికర్మాకార్యసేవనమ్. ౧౧౭
235 త్యాగో దానం వితరణం విశ్రాణన విసర్జనే,
విహాపనం నిర్వపణం స్పర్శనం ప్రతిపాదనమ్. ౧౧౮
ఉత్సర్జనం ప్రాదేశన మపవర్జనమంహతిః,
అతోయం సాత్త్వికం దాన ముదపూర్వం తు పౌష్టికమ్.

ఆశిషా శాంతికం దానం కామ్యదానం ప్రవాపణమ్,
240 ఆశాసనేఽర్థనా యాచా సూచనాధ్యేషణార్దనా. ౧౨౦
శిక్షా చ సనిరక్లేస్స్యా స్మార్గణా తు గవేషణా,
పర్యేషణా పరీచ్ఛా చ మృగణాన్వేషణా మృగః. ౧౨౧
యస్తునీలవృషోత్సృష్ట సషండో వృషపూతనః,
ఉస్బంధ వృషభశ్చాయ మాపింగలక ఇత్యపి. ౧౨౨
245 లోహితః స్యా న్నీలవృషః పుచ్ఛశృంగఖురే సితః,
యష్టిర్నక్లే స్త్రియాంమీనా ఖనిత్రి తు విశాఖికాః, ౧౨౩
బద్ధదర్భో వేసయష్టిః కుండికా నాకమండలుః,
వైఖానసో వనేవాసీ వానప్రస్థశ్చ తాపసః. ౧౨౪
కాపోతో వర్షమాత్రస్య సవన్యాహారసంగ్రహాత్,
250 ఔదుంబరస్తు షాణ్మాస సంగ్రహీతుర్య కాలభుక్. ౧౨౫
పరే త్రిషు తపస్వీస్యా త్తాపసః పారికాంక్షికః,
చతుర్థకాలికో భిక్షు ద్వ్యష్టి రష్టమకాలభుక్. ౧౨౬
చాంద్రాయణవ్రతశ్చంద్ర వ్రతిక స్సామికశ్చసః,
షష్ఠకాలీ తు బలికో నైశోనక్షత్రకాలికః. ౧౨౭
255 పుష్పాద్యస్తు స్వయంశీర్ణ పుష్పమూలఫలాశనః,
భుంక్తే పక్షాంతయో రేవ యోయవాన్ సద్యకాలికః.
శీర్ణకః శీర్ణపర్ణాశీ వృక్షమూలీ తు మూలికః,
భూమా విపరి వృత్త్యాస్తే యస్సపాతాలమూలికః. ౧౨౮
వర్షవాతా తపానంగే బిభ్రదభ్రావకాశికః,
260 శివవ్రతీ సహోపావిప్రః పాదేనైకేన తిష్ఠతి. ౧౩౦
రుద్రవ్రతీ క్షత్రియశ్చే ద్వాతాహార స్త్వహివ్రతీ,
మత్స్యవ్రతీ జలాహార స్తృణాశయ్యస్తు పర్ణశః. ౧౩౧

తత్రైవస్యాత్ స్థండిలశ శౌలూకోఽంగారశాకటే,
పాణిపాత్రస్తు ఖపుటో దన్తోలూఖలకో వృశ్యపః. ౧౩౨
265 పిబత్యధోముఖం ధూమం యస్సధుర్ధ్వపకర్తికః,
జానుభ్యాం జానుకస్తిష్ఠ న్నష్టగ్రాసో మునివ్రతీ. ౧౩౩
పద్మాసనీ తు వసికః క్షీరాహారస్తు లోచకః,
నీవారపిష్టకానష్టా వశ్నాతి మునిపిష్టకీ ౧౩౪
ఏకాంత రైకాంతరితే తథాకాలావలోలకః,
270 ఔర్ధ్వవ్రతీ జలాహారో ఘృతాశీ ఘృతభుగ్ఘృతే. ౧౩౫
తపోవ్రతోఽస్త్రీ కృచ్ఛ్రోఽస్త్రీ తచ్చచాంద్రాయణాదికమ్,
చాంద్రాయణం చంద్రవ్రతం ప్రాజాపత్యం తు కృచ్ఛ్రకమ్.
ప్రాజాపత్యం తు గోకృచ్ఛ్రం కృతం గోమూత్రయావకైః,
శిశుకృచ్ఛ్రం కృతం పృచ్ఛః కృచ్ఛ్రమద్భిస్తు యః కృతః.
275 కృచ్ఛ్రః కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రోఽసౌ స్యాద్ద్వాహాన్యేకవింశతిమ్
శిశుకృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రం తత్త్రిసంధ్యం చేదపః పిబేత్. ౧౩౬
ప్రాజాపత్రం పాణిపాత్రం పూర్ణాన్నేకాతి కృచ్ఛ్రకమ్,
తప్తకృచ్ఛ్రం తదస్నానాత్ క్షీరసర్పిర్జలైః కృతమ్. ౧౩౭
ఏకైకం త్ర్యహమభ్యస్తై శ్శీతైస్తై శ్శీతకృచ్ఛ్రకమ్,
230 బిల్వేనమాసం శ్రీకృచ్ఛ్రం మూలకృచ్ఛ్రం బిసాశనాత్.
పానేన సాంబుసక్తూనాం మాసం వరుణకృచ్ఛ్రకమ్,
త్రిస్సప్తాహం పయఃపానం క్వచిత్ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రకమ్.
పిణ్యాకాచామతక్రాంబు సక్తూన్ భుక్త్వా క్రమాదహః,
ఉపోష్య సౌమ్యకృచ్ఛ్రంస్యా జ్జలాచామావినైవవా.
235 స్యాత్తులా పురుషోఽభ్యాసా దేకైకస్య దినత్రయమ్,
సౌమ్యస్య తు ద్విరభ్యాసాత్ స్యాత్తులా పురుష శ్శిశోః.

ఉపవాస స్త్వాపనస్తు స్వస్నాసః స్యాదనాశకమ్,
ద్వాదశాహే పరాకోనా షోడశాహే తురాయణమ్.
తురాయణద్వయే సౌమ్యం చాతుర్మాస్యే పరాయణమ్,
290 పరాయణం జలేనైతత్ క్షీరేణైతత్పరావసు. ౧౪౫
ఏకాంతరితమర్ధాశం షష్ఠకాలేషు షాష్ఠికమ్,
గోమూత్రయావకై ర్మాసో వజ్రోఽస్త్రీ యావకైః పునః.
త్ర్యహం వజ్రాభిషవణం పయసా తు పయోవ్రతత్,
పంచరాత్రం పయః పానం సంగమ స్సంగతశ్చ సః. ౧౪౭
295 మాసం గోష్ఠే పయః పానం గోవ్రతం వ్రాజికం చ తమ్,
పిబేచ్ఛ్రిష్టా సువర్చలా ముపోష్యోపస్కరవ్రతమ్. ౧౪౮
కణాన్నస్యైవ భోజనం ద్వాదశాహం వసువ్రతమ్,
కుశాపీడః కుశవటో వ్రతినామాసనం వ్రతీ. ౧౪౯
యోగపట్టస్తు చీనాస్యాత్ పర్యస్తికవసక్థికా.
300 ఋషిస్త్రికాలదర్శీస్యా న్మౌనీవాచం యమోమునిః. ౧౫౦
అగస్త్యః కలశీపుత్ర స్తపనః పీతసాగరః,
ఔర్వశేయః కుంభయోని రగస్తి ర్వింధ్యకూటకః. ౧౫౧
మైత్రావరుణిరాగ్నేయో మునిర్వాతాపి సూదనః,
దక్షిణాశారతః క్వాథి స్వత్యాగ్ని శ్చాగ్ని మారుతః. ౧౫౨
305 తస్యకౌషీతకీ భార్యా లోపాముద్రావరప్రదా,
ప్రాచేతసస్తు వాల్మీకి ర్వాల్మీకశ్చ కుశీ కవిః. ౧౫౩
సాలా తురీయకో దాక్షీ పుత్త్రః పాణి నిరాహింకః,
హాలభూతి స్తూపవర్షః కృతకోటి కవిశ్చ సః. ౧౫౪
యాజ్ఞవల్క్యస్తు యోగాంజి ర్యోగేశో బ్రహ్మరాత్రికః,
310 ఆపవస్తు వసిష్ఠః స్యా ద్వ్యజ్ఞాఢ్యస్తు పరాశరః. ౧౫౫

గౌతమస్తు శతానందో యవక్రీతస్తు రోహితః,
యాయావరో జరత్కారు ర్దుర్వాసాస్తు కుశారణిః. ౧౫౬
అష్టావక్రస్తు గర్భజి ద్దృఢచ్యుత్త్విధ్మవాహకః,
మత్స్యగుశ్చ్యవనోఽథ స్యా ద్గోనర్దీయః పతంజలిః. ౧౫౭
315 అథవ్యాలి ర్విన్ధ్యవాసీ నందనీ నందనోఽపి చ,
కాత్యాయనో వరరుచి ర్మేధజిచ్చ పునర్వసుః. ౧౫౮
వాత్స్యాయనస్తు కౌటిల్యో విష్ణుగుప్తో వరాణకః,
ద్రావిలః పక్షిలః స్వామీ మల్లనాగోఽంగులోఽపి చ. ౧౫౯
యతిః పారాశరీ భిక్షుః పరివ్రాట్ పారికాంక్షికః,
320 అనాశకీ ప్రవ్రజితః కర్మందీ మస్కరీ యతీ. ౧౬౦
పరమాత్మా పరో బ్రహ్మ జీవః క్షేత్రజ్ఞ ఆవిశః,
శక్తిస్తు మాయా ప్రకృతి ర్వ్యవమాఖ్యం మూలకారణమ్.
అసదక్షర మవ్యక్తం తమస్సద సదాత్మకమ్,
అలింగం గుణసామాన్యం గుణాస్సత్త్వం రజస్తమః. ౧౬౨
325 మహాంస్తు లైంగికో బ్రహ్మ లింగజ్యేష్ఠశ్చ చేతనా,
మనీషా శేముషీ బుద్ధి ర్ధీః పూః ఖ్యాతి ర్విదాబుధా. ౧౬౩
జ్ఞప్తిః పండోపలబ్ధిస్తు సంవిత్తి రనుభూ శ్చితిః,
అవగత్యనుభూతీ చిజ్ఞప్తి ర్జ్ఞానం చ బోధనమ్. ౧౬౪
బోధాధీ స్తత్త్వధీః పండా మేధా ధీ ర్ధారణక్షమా,
330 ఊహాపోహక్షమాచార్వీ గృహీతి ర్గ్రహణక్షమా. ౧౬౫
శుశ్రూషాబహులా శ్రౌషి శ్శ్రవణజ్ఞా తు చత్వరీ,
ధృతిస్తు తుష్టి స్సంతోషః ప్రాప్తిస్తు కియదేతికా. ౧౬౬
యత్నోత్సాహోద్యమాయామా స్తరీహోఽధ్యవసాయవత్,
వైరాగ్యం వర్ధముద్వేగో నిర్వేదశ్చ విరాగవత్. ౧౬౭

335 ధర్మోఽస్త్రీ సుకృతం పుణ్యం పాప్మాధర్మౌ తు దుష్కృతమ్,
దురితం పాతకం పాపం త్రస్తమంహోఽఘకల్మషే. ౧౬౮
స్మయోఽభిమానోఽహంకారో గర్వః స్త్రీగర్వి రస్మితా,
శౌటీర్యం చాథ శృంగార గర్వే ఘుంఘూరవేంఘురా.
ఆహోపురుషికా స్యాత్ గర్వాదాత్మని గౌరవమ్,

340 అహంపూర్వ మహంపూర్వ మిత్యహం పూర్వికోన్నతిః.
సాస్యాదహమహమికా యోఽహంకారః పరస్పరమ్,
అత్యాకారః పరిభవ స్తిరస్కారోఽప్యనాదరః. ౧౭౧
రీడావమాననావజ్ఞాప్యవహేల మసూర్క్షణమ్,
ఉచ్ఛలం మానసం చేత శ్చిత్తముచ్ఛలితం మనః. ౧౭౨

345 స్వాంతం గూఢపదం హృచ్చ సంకల్పో మానసీ క్రియా,
మనోబుద్ధి రహంకార ఇత్యంతః కరణం త్రిధా. ౧౭౩
ఆకూతిర్మతమాకూతం భావోఽభిప్రాయ ఆశయః,
చిత్తాభోగో మనస్కార ఉత్ప్రేక్షా స్యామనీషికా. ౧౭౪
మీమాంసా తు విజిజ్ఞాసా ప్రత్యగ్దృష్టి ర్వికుంఠనా,

350 తర్కమాలిక సమ్యక్చ ఊహోనక్ష్యాహానా న నా. ౧౭౫
సంభావనా స్యాదాశంకా వితర్క స్తర్కమస్త్రియామ్,
ప్రతిభా ప్రతిభాసః స్యా నిర్ణయోఽంతశ్చ నిశ్చయః. ౧౭౬
విచికిత్సా తు సందేహ స్సంశయో విశయో భ్రమః,
విస్మరణం ప్రస్మరణ మున్మాద శ్చిత్తవిభ్రమః. ౧౭౭

355 తంద్రా కౌసీద్యమాలస్యం ప్రమాదోఽనవధానతా.
స్యాదాయల్లకమౌత్సుక్య ముత్కంఠోత్కలికా రతిః. ౧౭౮
హృల్లేఖో రణరణకోఽప్యభిధ్యా విషమస్పృహా,
తృషిః కాంక్షా స్పృహేహేచ్ఛా వాంఛా కామో మనోరథః.

అభిలాషశ్చ లిప్సా తు ధనాయేప్సా తు గర్ధనా,
360 గర్భిణ్యాః పునరిచ్ఛాయాం శ్రద్ధా దోహలదౌహృదే.
రాగోఽనురాగోఽనురతి ర్వ్యతీయాం మోహావిస్మయా,
శోషుర్ష్యా శుషికోదన్యా పిపాసాప్యపలాసికా. ౧౮౧
బుభుక్షేచ్ఛాశనాయాతు జిఘత్సా శిశిషాపచిః,
రాజ్యలౌల్యం తు కౌహోలం తపసీచ్ఛా ప్రశాంతికమ్.
365 శోకస్తుమన్యురుత్ఖేద శ్శుక్స్త్రీ ఖైన్యానుశోచనే,
క్రోధఃకోపోఽమర్షరోషౌరుషారుట్ క్రుత్ క్రుధాఃస్త్రియః.
మర్షః క్షమా తితిక్షాస్యా దసూయా దోషదృగ్గుణే,
వైరం విరోధో విద్వేష ఈర్ష్యా మాత్సర్య మున్నతే.
తంకోఽస్త్రీభీ ర్భియాభీతి స్సాధ్వసం భయనం భయమ్,
370 విప్రతిసారోఽనుశయః పశ్చాత్తాపోఽనుతాపవత్. ౧౮౫
స్నేహోఽస్త్రీ ప్రేమ సౌహార్దమజయ్యం హార్దసౌహృదే,
ఆనందనం సంగతం స్యా దప్రచ్ఛన్నం సభాజనమ్. ౧౮౬
సఖ్యం సాప్తపదీనంస్యా త్కౌతుకం తు కుతూహలమ్,
కౌతూహలం వినోదశ్చ దుఃఖం పీడా వ్యథా స్త్రియః. ౧౮౭
375 శంభరస్తు మదోహర్షః ప్రమోదో మోదసమ్మదౌ,
ఆనందో నందథుర్హ్లాద స్తృప్తిమున్నందిహృష్టయః. ౧౮౮
శర్మశాతం సుఖం సౌఖ్యమయ శ్శుభఫలో విధిః,
విధా దైవం దిష్టభాగ్యే విపాకో భవితవ్యతా. ౧౮౯
ఉపలింగం త్వరిష్టంస్యా దజన్యం డింబవిప్లవౌ,
380 డమరో పప్లవోత్పాతా ఉపసర్గ ఉపద్రవః. ౧౯౦
సంపత్సంపత్తి లక్ష్మ్యశ్శ్రీ ర్విపత్తి ర్విపదాపదౌ,
అవసాదస్తు సాదః స్యా ద్విషాదశ్చ క్లికుర్ష్ణా. ౧౯౧

ఉగ్రతా తూగ్రికా రౌద్రీ కరుణా తు దయాకృపా,
ఘృణాను కంపానుక్రోశః కారుణ్యం చాథ కౌతుకే.
385 క్లేశాయాసౌ జుగుప్సాతు హృణీయా........
బుుతిః కుత్సా ప్యుపక్రోశో గర్హాదోషశ్చ గర్హణా. ౧౯౩
మందాక్షం హ్రీ స్త్రపాలజ్జా వ్రీలాసాపత్రపాన్యతః,
హాసికా తు వా మోహాసో హాసనంహాస్య ఘుర్ఘరే. ౧౯౪
వ్యాజో మిషం ఛలం ఛద్మ నిభం చ కపటో౽స్త్రియామ్,
390 దంభోపండాజినం కూటం డాందుభి శ్ఛందనోపధా. ౧౯౫
రేభటి రుక్కుక్కుటీ మిథ్యా చర్యా చ పరికల్పనా,
జాగరితం జాగరణం జాగర్యా జాగరా వషణ్. ౧౯౬
ప్రమీలా తామసీ తన్ద్రా స్వాపస్తు స్వప్న సంశయా,
నిద్రా గుడాకా సుప్తం చ స్వప్న స్త్వేవాత్ర దర్శనమ్.
395 సంస్కారమాత్రజః స్వప్నః కామికో రసకో౽పి చ,
అదృష్టజ స్త్వత్ర చాగ్రో దోషజస్త్వంగ లౌకికః. ౧౯౭
ప్రదోషే బలకః స్వప్నో నిశీథే లోచమాలకః,
నచకో౽పర రాత్రే స్యా త్సద్యః పాకో నిశాత్యయే. ౧౯౮
నందీముఖీ శ్వాసహేతి స్సుషుప్తి స్సుఖసుప్తికా,
400 మూర్ఛా తు మూర్ఛనామాధ్యం వైచిత్త్యం కశ్మలం లయః.
కాలధర్మస్తు దిష్టాంతో నిపాతో గమిరంధకః,
కటమోహో భూమిలాభో దీర్ఘనిద్రా నిమీలనమ్. ౨౦౧
పంచత్వం మరణం మృత్యు ర్క్లీస్యా దమతో౽స్త్రియామ్,
సర్వలోకతతే మృత్యౌ మారిః స్త్రీమారకో౽స్త్రియామ్.
405 హృషీకమింద్రియం ప్రాణః ప్రాణానాభూమ్ని చాసవః,
ప్రాణాపానాదయ స్త్వస్య వృత్తయఃపంచ వాయవః. ౨౦౩

శ్వాసస్తు శ్వసితం సోఽన్తర్ముఖ ఉచ్ఛ్వాస ఆహరః,
ఆనశ్చాథ బహిర్వృత్తో నిశ్వాసః పాన ఏతనః. ౨౦౪
స్థిరస్త్వాశ్వాస వత్తి చ స్యాద్దూవథ్యం గుదాసిలే,
410 తన్మాత్రాణ్యవిశేషాః స్యు ర్విశేషాః పంచఖాదయః. ౨౦౫
మహాభూతాని భూతాని లోకో భువనవిష్టపే,
మర్త్యలోకో జీవలోకో మర్త్యోఽప్యథభువోఽవ్యయమ్.
స్వర్మహాశ్చ క్రమాల్లోకా మహారేవ మహానపి,
ప్రాజాపత్యో జన స్తస్మా ద్గోలోకస్తు తపోనపుమ్. ౨౦౭
415 బ్రహ్మలోక స్సత్యలోక స్తత్రపుర్యపరాజితా,
యోగస్త్వథ్యాత్మికోఽథాసా వష్టాంగోఽంగైర్యమాదిభిః.
అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మదర్య మసంగ్రహాః,
యమాః స్యు ర్నియమాశ్శౌచ సంతోష తప ఆదయః. ౨౦౯
ఆసనం కరణం తస్య భేదాః పద్మాసనాదయః,
420 ఉత్తానౌ చరణావూర్వో ర్న్యస్యేన్నాభౌ కరద్వయమ్.
దక్షిణోత్తరముత్తానం ఘూర్ణిదృక్పద్మకాసనీ,
అర్ధపద్మాసనం త్వేకపాద ఊరోరధః స్థితే. ౨౧౧
నిగూఢచరణం తూర్వోరధశ్చే చ్చరణావుభౌ,
పాదోపవేశ స్త్వన్వర్థ స్సంయుజ్యపదయో స్తలే. ౨౧౨
425 తే చత్వారోఽపి పర్యంకాః పృష్ఠవంశశిరోధరమ్,
నియమ్య మీలితాక్ష శ్చే త్పర్య స్తికరణేన వా, ౨౧౩
నాగదంతకమూర్ధ్వజ్ఞో ర్జానుస్థౌ ప్రసృతౌ భుజౌ,
సూచీముఖమిదం పాణితలౌ చేత్సంహతే మిథః. ౨౧౪
అర్ధసూచీ తు తౌ ద్వౌచే త్ప్రదేశా న్తరతోముఖాత్,
430 కుట్మల మ్ముకులీభూతౌ తౌ చే దూర్ధ్వముఖౌ స్థితౌ. ౨౧౫

అస్పృష్టో నాగదన్తస్య స్ఫిచౌ చేద్భువ ముత్కటమ్,
వహిత్రకర్ణస్సంయుజ్య జంఘాయుగ్మప్రసారణాత్. ౨౧౬
ఏషపాదప్రసారోఽపి స్యాదథోమరణాలసమ్,
వస్తిశుండకమప్యస్య జంఘైకాచే త్ప్రసారితా. ౨౧౭
435 అర్ధనాకులమూర్ధ్వజ్ఞో జ్జంఘే బద్ధే భుజేనచేత్,
ద్వాభ్యాం చేన్నాకులం దోర్భ్యామథవజ్రాసనంయది. ౨౧౮
జంఘే పద్మాసనావస్థే తత్సంధి నిహితౌ కరౌ,
తాభ్యామేవ స్థితౌ భూమా వన్తరిక్షాసనం చ తత్. ౨౧౯
గోధాసనం తదేకేన స్థితశ్చేత్ పాణినా భువి,
440 పదాసనస్య పదయోః పాణినా పృష్ఠగామినా. ౨౨౦
వామేన దక్షిణాంగుష్ఠం వామం చాన్యేన పీడయేత్,
వేతాలాసన మిత్యేత దేకాంగుష్ఠగ్రహాత్మకః. ౨౨౧
కర్ణయోర్జానుపార్శ్వాభ్యాం స్పర్శే జాను నికుంచనమ్,
భుజవేష్టితజంఘోరో శ్చూలికా శ్లేషితావనేః. ౨౨౨
445 పృష్ఠతో భుజపాశశ్చే న్మృత్యుసంయమనోఽపిసః,
బిందుభేదోఽప్యథో జాను సంధ్యోః పాదప్రవేశనాత్.
స్వస్తికోఽథ సమస్థానం పాదౌ కుంచిత సంపుటౌ,
ఆసీనస్యాసనాన్యేతా న్యథ సుప్తస్య సామ్యతః. ౨౨౪
గవాదీనాం నిషణ్ణానాం స్యాద్గోనిషదనాదికమ్,
450 ఉత్తానస్యోర్ధ్వపాదత్వ మిత్యే తట్టిట్టిభాసనమ్. ౨౨౫
దండాసనాది భేదేన పంచధాస్యాత్ స్థితాసనమ్,
దండాసనం స్యా దస్వ్థం యత్ర దండవదుత్థితః. ౨౨౬
స్యాద్వీరాసనముత్పాదః కృత్వాభూమౌ శిరః స్థితః,
దుర్యోధనాసనమపి మృత్యుసంయమనోఽపిసః. ౨౨౭

455 దండపద్మాసనం తస్మిన్ జంఘే పద్మాసనోచితే,
త్రివిక్రమాసనం తార్క్ష్యాసనమిత్యపి సామ్యతః. ౨౨౮
ప్రాణాయామః ప్రాణయమ ఉద్ఘాతో మానవస్య యత్,
ఛోటికాస్త్రిః పరామృశ్య జానుస్ఫోటక్రియాऽథ తాః. ౨౨౯
షట్త్రింశ న్మంద ఉద్ఘాతో ద్విగుణ త్రిగుణౌ పునః,
460 మధ్యమశ్చోత్తమశ్చ ప్రథమో ద్వాదశైవ వా. ౨౩౦
ప్రత్యాహారస్త్విన్ద్రియాణాం విషయేభ్యః సమాహృతిః,
ధారణా తు క్వచిద్ ధ్యేయే చిత్తస్య స్థిరబంధనమ్. ౨౩౧
ధ్యానం తు విషయే తస్మి న్నేకప్రత్యయ సంతతిః,
సమాధిర్నా తదేవార్థ మాత్రాభాసనరూపకమ్. ౨౩౨
465 ప్రయుక్తం ధారణాద్యేతత్త్రయమేకత్ర సంయమః,
ఓంకారః ప్రణవస్తార స్తారకం సర్వవిన్నతిః. ౨౩౩
విద్వాన్ సన్ కోవిదస్సూరి ర్మేధావీ పండితో బుధః,
సుధీర్విపశ్చి త్సంఖ్యావాన్ ప్రాజ్ఞో ధీమా న్విచక్షణః.
దీర్ఘదర్శీ దూరదర్శీ లబ్ధవర్ణో మనీష్యపి,
470 త్రివర్గో ధర్మకామార్థ శ్చతుర్వర్గ స్సమోక్షకాః. ౨౩౪
నబలైస్తై శ్చతుర్భద్ర శ్చాస్త్రియాం తు ఫలం గతిః,
సాందృష్టికం ఫలం సద్యః కార్యం కృత్యం ప్రయోజనమ్.
ప్రాప్తి రైక్యేన సాయుజ్యం సార్ష్టి రైశ్వర్యతుల్యతా,
బ్రహ్మభూయం బ్రహ్మభావో దేవభూయాదికం తథా.
475 అమృతత్వం తు కైవల్యం ముక్తిర్మోక్షోऽపునర్భవః,
మోక్షావలంబినః ప్రాయః పాషండా బాహ్యలింగినః.
తే చ హేరుక శోభాద్యాః ప్రోక్తా షణ్ణవతిః క్వచిత్,
దశోత్తరం శతం కైశ్చి త్పాషండానాం ప్రదర్శితమ్.

శతత్రయం షష్ట్యధిక ముక్తం చీనేశ సంసది,
480 వేషాజీవ కృతాన్తాద్యై స్తేషాం భేదః పరస్పరమ్. ౨౪౦

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే బ్రాహ్మణాధ్యాయః.

క్షత్రియాధ్యాయః

క్షత్రం బాహుజ రాజన్యౌ భూశక్రః క్షత్రియో విరాట్,
రాజా తు పార్థివో క్ష్మాభుగ్రాట్ భూపో నృపతి ర్నృపః.
నరేంద్రో నరదేవశ్చ వశ్యామాత్యస్త్వధీశ్వరః,
సార్వభౌమ శ్చక్రవర్తీ నృపోఽన్యో మండలేశ్వరః. ౨
5 స్వామ్యమాత్య సుహృత్కోశరాష్ట్రదుర్గబలాని చ,
రాజ్యాంగాని ప్రకృతయః పౌరాణాం శ్రేణయోఽపి చ. 3
గుణాస్సాంగ్రామికాస్సర్వే స్వామినస్త్వభిగామికాః,
ఇంద్రవ్రతాదయశ్చాష్టౌ సంపత్తి ర్వ్యాపదోఽపరాః. ౪
తత్రయా శ్శక్తయ స్తిస్రః ప్రభావోత్సాహమంత్రజాః,
10 షాడ్గుణ్యమస్త్రాద్యభ్యాసో గుణాస్సాంగ్రామికా ఇమే. ౫
షడ్గుణా ఆసనం యానం ద్వైధం విగ్రహ ఆశ్రయః,
సంధిశ్చేంద్రయమాదీనాం వృత్తమింద్రవ్రతాదికమ్. ౬
అథ విద్యార్జన దాన మష్టవర్గస్య వర్ధనమ్,
ద్వికపంచకషట్కాణాం విజయస్స్వప్నవర్జనమ్. ౭
15 ఉపాయనైపుణం ధర్మ ఇత్యాద్యాః శోభనాః క్రియాః,
దృష్టాదృష్టో దయార్థాయా స్తేగుణా అభిగామికాః. ౮
తత్రాష్టవర్గ ఆరంభః కృషిస్సేతు ర్వణిక్పథః,
ఖనిస్థానం వనచ్ఛేదో దుర్గం శూన్యనివేశనమ్. ౯
ద్వికం తు మన ఆత్మానా వింద్రియాణి తు పంచకమ్,
20 షట్కం కామో మదో మానో లోభో హర్షో రుషాపి చ. ౧౦
మృగయాక్షాః స్త్రియః పానం వాక్పారుష్యార్థదూషణే,
దండపారుష్యమిత్యేత న్మహావ్యసనసప్తకమ్. ౧౧

ముఖ్యోపాయా స్తుసామాద్యాః క్షుద్రోపాయాః పునస్త్రయః,
మాయోపేక్షేంద్రజాలం చేత్యేతే మాయా తు శాంబరీ.

25 ద్వంద్వజాలం తు కుహక ముపేక్షా త్వవధీరణమ్,
ఉపజాపస్తు భేదః స్యాత్ సామసాంత్వం చ సాంత్వనమ్. ౧౩
తంత్రం స్వరాష్ట్రచిన్తాస్యా దావాపస్త్వరిచింతనమ్,
అదృష్టం వహ్నితోయాది దృష్టం స్వపరచక్రజమ్. ౧౪
రాజ్ఞా మహీ భయం తు స్యా త్స్వపక్షప్రభవం భయమ్,

30 హైమం సింహాసనం భద్రాసనం త్వన్య న్నృపాసనమ్. ౧౫
ఛత్త్రం స్యాదాతపత్రం తన్నృపలక్ష్మ నృపస్య చేత్,
అభిసారస్త్వనుచర స్సహాయోఽనుప్లవోఽనుగః. ౧౬
సేవకశ్చానుజీవీ చ యస్తుకేలి సహాయకః,
వైహాసికః కేలికిల స్తస్మిన్ హాసనికోఽపి చ. ౧౭

35 సామంతా రాజ్యసంధిస్థా ఆరక్షాః పురరక్షిణః,
మంత్ర్యమాత్యౌ తు ధీకర్మసహాయేఽతః పరే త్రిషు. ౧౮
అధ్యక్షః స్యా దధికృతః స్థానే చేత్ స్థానికో హ్యసౌ,
క్షుద్రోపకరణేషు స్యా దధ్యక్షః పారికర్మికః ౧౯
కుమారోఽమాత్యకో మన్త్రి వర్గే ధర్మే తు ధార్మికః,

40 హస్తే ధీకర్మికః పుర్యాం చోరి కోదండపాశికః. ౨౦
రజతే నైష్కికో గ్రామే స్థాయుకో హేమ్ని భౌరికః,
మహానసే పౌరోగవో దండపాలోఽఖిలే బలేః. ౨౧
అంతఃపురేఽన్తర్వంశికో గోపో గ్రామేషు భూరిషు,
కాలికోఽధికృతశ్శుల్కే సౌవిదల్లస్తు సౌవిదః. ౨౨

45 స్థాపత్యకంచుకార్యార్యాశ్చ షండోవర్షవరస్సమా,
ప్రదేష్టా పంచజనీనో భాండాగారిక ఇత్యపి. ౨౩

దౌవారికో వేత్రధరో ద్వార్స్థః క్షత్తా చ దర్శకః,
ద్వారపాలే పురోధాస్తు సౌవస్తికపురోహితౌ. ౨౪
మౌహూర్తిక మౌహూర్త జ్యౌతిషికజ్ఞానిగణకదైవజ్ఞాః,
50 సాంవత్సరఆదేశీ కార్తాంతిక ఇత్యమీ తుల్యాః. ౨౫
యథార్హవర్ణో మంత్రజ్ఞో భ్రమరో గూఢపూరుషః,
చారోఽప్యథ వణిగ్భిక్షు శ్ఛాత్రోలింగీ కృషీవలః. ౨౬
ఇతి సంస్థాచరాః పంచ తత్ర భిక్షు రుదాస్థితః,
కృషీవలో గృహపతి శ్ఛాత్రే కాపటికశ్చరే. ౨౭
55 సంచారా స్త్వపరే చారాః స్థితా స్సంస్థాచరేషు యే,
తీక్ష్ణోఽతి హింసన శ్శూర శ్ఛత్రి ఛద్మ ప్రధారవాన్. ౨౮
అపసర్పాః కర్మకర వ్యాజాత్ స్థానే వస న్తియే,
వార్తిక స్సందేశహారో దూతస్సాందేశికోఽరభూః. ౨౯
వైతాలికో బోధకరో వందీ తు స్తుతిపాఠకః,
60 మాగధో మధుకో ఘంటా తాడే ఘాంటికచాటికౌ. 3౦
కృతాభిషేకా మహిషీ మహాదేవ్యప్యథాపరా,
దేవీ రాజ కులోత్థా చేత్ పరివృక్తే తు పూజితా. 3౧
వావాతా తు ప్రియతమా స్వామినీత్వ నృపాత్మజా,
పాలాకలీ యుద్ధజితా నృపస్స్పర్ధాః ప్రియా ఇమాః. 3౨
65 అనూఢాస్తు ప్రియా రాజ్ఞః కలాజ్ఞా గణికాః స్మృతాః,
గణికా సా ప్రగణికా యానా స్త పరిచారికా. 33
ఆజ్ఞాస్యా దాజ్ఞా గణికా యా రాజ్ఞాస్తపరిచ్ఛదా,
అథాల గంధికాఽప్యాజ్ఞా గణికా కులసంభవా. 3౪
యా తుభోగాయ వేశ్యాత్వం గతా వైషయికీతి సా,
70 బంధకీ తు గతావేశ మర్యాదా నాస్త సత్కృతిః. 3౫

శయ్యా ప్రగ్భాషణా దౌ తు నియుక్తా పరిచారికా,
సంచారికా మహాకార్యే కథాయాం ద్రవిణాదిషు. ౩౬
విచారికా తూపవన కక్షాంతర విచారిణీ,
ఆశీస్స్వస్త్యయనాభిజ్ఞా యావృద్ధా సా మహత్తరీ. ౩౭
75 ప్రతీహారీ తు రాజానాం సంభావయతి యా సదా,
అయుక్తి వినియుక్తా యా సా తాంబూలకరంగికా. ౩౮
అసిక్న్యంతః పురప్రేష్యా నాస్తభోగా కుమారికా,
విషయానంతరో రాజా శత్రుర్మిత్రమతః పరమ్. ౩౯
ఉదాసీనః పరస్తస్మాత్ పార్ష్ణిగ్రాహస్తు పృష్ఠతః,
80 శత్రుర్దస్యురమిత్రారి అరాతిరహితో ద్విషన్. ౪౦
ద్వేషణః ప్రత్యనీకో ద్విట్ జిఘాంసుర్హింసనో రిపుః,
సపత్నోఽసహనో వైరీ దూషకశ్శాత్రవః పరః. ౪౧
ప్రత్యర్థీ పర్యవస్థాతా ప్రతిపక్షో విపక్షకః,
దుర్హృద్ద్వేష్యభియాతిశ్చ పరిపంథీ విరోధ్యపి. ౪౨
85 మిత్రం నపుం త్రిషుస్నిగ్ధవయస్యేష్టహితప్రియాః,
నిజాత్మీయాస్తసుహృద స్సహాయ స్సధ్రుచి స్సఖా. ౪౩
కోశోఽర్థసంచయో రాజ్ఞాం భాండాన్యర్థా హి కోశగాః,
ఆయోదయా ధనోత్పత్తౌ తత్ క్షయేఽపచితి ర్వ్యయః.
పర్యాహారః ప్రజాస్వాయో భాగధేయో బలిః కరః,
90 ఉపదా తూపహారః స్యా దుపగ్రాహ్య ముపాయనమ్. ౪౪
ప్రదేశనం ప్రాభృతం చ లంబాతూత్కోచ ఆమిషః,
దండోదమ స్సాహసోఽస్త్రీ ద్విపాద్యో ద్విగుణోదమః.
అపరాధో మంతురేనః ఖస్పృషం విప్రియాగసీ,
అపవాదస్తు నిర్దేశో నిదేశశ్శాసనం తథా. ౪౫

95 శిష్టిరాజ్ఞా ప్యథన్యాయ్యో దేశరూపం సమంజసమ్,
రాష్ట్రం తు విషయస్సోఽపి యుక్తో గ్రామైశ్శతాధికైః. ౪౮
ఉపవర్తనమప్యస్మి న్మండలం త్రైశ్శతాధికైః,
దుష్ప్రాపం తు పురం దుర్గం యంత్రశైలజలాదిభిః. ౪౯
వారకాదీనియంత్రాణి పరిఖాయా బహిర్భువి,
100 పాదుకా కంటకీ గర్తః పాంశుచ్ఛన్నో మహాపథే ౫౦
తలయన్త్రం క్షురాకారం యదివా క్రకచోపమమ్,
శ్వదంష్ట్రార్గలశృంగాట మండూకాద్య న్వైశార్థకమ్. ౫౧
శరభా జానుమాత్రీదా వారుజా జానుభంజినీ,
అవపాతస్తు హస్త్యర్థో గర్తశ్ఛన్న స్తృణాదినా. ౫౨
105 స్యాత్కంటకప్రతీసారా రజ్జుః కంటకసంచితా,
అహిపృష్ఠం తు నిర్మాంస పృష్ఠాస్థ్యాభమయోమయమ్. ౫౩
ఉపస్కర ప్రక్షలినీ భూమిః స్థపుట పిచ్ఛిలా,
ఛన్నైర్రేత్రైః శ్ఛన్నపథం సురుంగాదిః కృతశ్చయః. ౫౪
సైన్యం చక్రం బలం సేనా చమూర్వాహిన్యనీకినీ,
110 పతాకినీ చ పృతనా ధ్వజినీ చ వరూథినీ. ౫౫
సైన్యం తు భిన్నకూటం తన్నష్టావాంతరనాయకమ్,
శూన్యమూలం తదస్థాన మన్త్రశ్శల్యం తదోషకమ్. ౫౬
త్రిహాయం పంచపాదాతం యదేకరథకుంజరమ్,
సైన్యం సా పత్తిరేతస్యాస్త్రైగుణ్యాత్ స్యుర్యథాక్రమమ్.
115 సేనాముఖం గుల్మగణౌ వాహినీ పృతనా చమూః,
అనీకినీత్యనీకిన్యః పునరక్షౌహిణీ దశ. ౫౮
ప్రత్యాసారశ్చమూపార్ష్ణి స్సజ్జనం తూపరక్షణమ్,
హస్త్యశ్వరథపాదాతం బలం స్యా చ్చతురంగకమ్. ౫౯

ఇభో మతంగజో హస్తీ దంతీ కుంభీ కరీ రదీ,
120 స్తంబేరమో గజో గర్జో ద్విరదోఽనేకపో ద్విపః ౬౦
దంతావలో మహాకాయో వారణః కుంజరోఽసురః,
మహామృగశ్శూర్పకర్ణ స్సామజ స్సింధురః కపిః. ౬౧
మదబృందః కుషీకంబు శ్శుండాల ష్షష్టిహాయనః,
భద్రో మంద్రో మృగ ఇతి గజాస్సంకరజా స్తథా. ౬౨

125 అంగప్రత్యంగ భద్రత్వం సంతుష్టం భద్రలక్షణమ్,
పృథుత్వం శ్లథతా స్థౌల్యం సంతుష్టం మంద్రలక్షణమ్. ౬౩
తనుప్రత్యంగదీర్ఘోచ్చ ప్రాయో మృగగణో మృగః,
భద్రమంద్రో భద్రమృగో భద్రమంద్ర మృగోఽపి చ. ౬౪
మంద్రభద్రాదయోఽప్యేవ మితి సంకరజా నవ,

130 ఊర్ధ్వాధః కాయభేదా స్తే ద్విధేత్యష్టాదశోదితాః. ౬౫
పంచవర్షో గజో బాలః పోతస్తు దశవర్షకః,
త్రింశద్వర్షస్తు కలభో విక్కో వింశతివర్షకః. ౬౬
కాలేఽప్యజాతదన్తశ్చ స్వల్పాంగోఽపి చ మక్వణః,
ఆజ్ఞాకృద్వినయగ్రాహీ యూథనాథస్తు యూథపః. ౬౭

135 లగ్నో మదకలో మత్తః ప్రభిన్నోప్యథ నిర్మదః,
ఉద్వాన్తోఽసౌ పరిణత స్తిర్యగ్దంతప్రహారకః. ౬౮
ఔపవాహ్యో రాజవాహ్య స్సన్నాహ్య స్సమరోచితః,
స్థూలహ్రస్వరదోఽసోఢ ఈషాదన్త ఉదగ్రదన్. ౬౯
కరేణుః కరిణీ ధేనుః కల్పనా సజ్జనా ఘటా,

140 గండూషకో బహిష్కర్ష స్సంభోగశ్చాతి హస్తకః. ౭౦
స్థూలహస్తః ఫలీహస్తః పృథుహస్త ఇతి క్రమాత్,
ఉపర్యేతే గజాంగుల్యాః ప్రదేశాస్సా తు కర్ణికా. ౭౧

ఆకర్షః పరికర్షశ్చ బహిష్కర్షశ్చ పార్శ్వయోః,
కిరీటీ దంతమూలం స్యాత్ప్రవేష్టస్తు తతః పరమ్. ౭౨
145 మధ్యముఖం తు వాహిత్థం పిలాటౌతస్య పార్శ్వయోః,
కర్ణమూలే పీతలికా చూలికా పిప్పలీతి చ. ౭౩
తస్యాస్తు పరఉద్గాత ఆరక్షుః కుంభయోరధః,
ఉరః పార్శ్వే తు విష్కోభా ద్ద్వారాగలపార్శ్వయోః.
కరటోఽస్యకటోగండో గాత్రం పూర్వోఽంఘ్రిరస్య తు,
150 మూరేధోఽధః ప్రదేశాస్తు క్షుయశ్చ పతిపాదకః. ౭౪
కూర్మ స్పందానభాగశ్చ ప్రోహా ఉత్సంగ ఇత్యపి,
విశేషభాగో జఘనభాగో వైశాఖ్యపి క్రమాత్. ౭౬
గాత్రేనవ నఖాదూర్ధ్వం పిండికాన్త మవస్థితాః,
పుచ్ఛవంశోఽపవంశః స్యా స్నిష్కోశఃకుక్షి మధ్యకమ్.
155 అవరం పశ్చిమః పాద స్తత్రాధోఽధస్స్థితాః క్రమాత్,
కాలభాగో బహిష్పార్శ్వ స్తథా జఘనపిండికా. ౭౮
మండుకీ శకుటాపార్ష్ణి స్తలప్రోహాశ్చ సక్థి చ,
సందానభాగః కూర్మశ్చ ప్రదేశాః సుర్నఖావధేః. ౭౯
అత్యూహాః కకుదం మేఢ్రో క్షీరికా చూచుకాంతరమ్,
160 అథపుచ్ఛేస్థితాః కిల్లి సంవాలో వాల పుష్కలమ్. ౮౦
వాలపాశక మిత్యేవ సుధోఽధః స్యు ర్యథోత్తరమ్,
దన్తభాగః పురోభాగః పృష్ఠభాగస్తు పార్శ్వతః. ౮౧
ముఖే పృషన్తి పద్మాని వమథుః కరశీకరః,
ప్రవృత్తిర్మద ఆలానం స్తంభస్తోత్రం తు వేణుకమ్. ౮౨
165 అందుకో **నిగలో** నస్త్రీ భిదురం శృంఖలాత్రయీ,
కలాపకః కంఠబంధ స్త్రిపదీ పాదబంధనమ్. ౮౩

చూషా కక్ష్యావరత్రాస్యా దంకుశోఽస్త్రీ సృణిర్నపణ్,
అపష్ఠం త్వంకుశస్యాగ్రం సూనాదండోఽర్పితాంకుశః.
సూనాపష్ఠాంతరం మన్యా వక్రకీలో హరుట్టకః,
170 కీలస్తు పుష్యలశ్చాంకు ర్హింజీరో లోహశృంఖలః. ౮౫
పశ్చాచ్చరణశంకా తు పడ్వీశో ఘుటికోఽపి చ,
కదలిః కరిణాం కేతుః శృంగారో గజమండనః. ౮౬
స్థానకో నక్షత్రమాలా కర్ణశంఖా తు శంకిలా,
గజోపచారకుశలో వాహితోమలహారకః. ౮౭
175 ఆధోరణా హస్తిపకా హస్త్యారోహా నిషాదినః,
తత్ప్రధానా మహామాత్రా ఆరోహా గజజీవనాః. ౮౮
పాదకర్మయుతం తేషాం యాతమంకుశవారణమ్,
వీతం తదుభయం యచ్చ నిస్సారం హయకుంజరమ్. ౮౯
అశ్వస్తురంగ స్తురగో హయస్సప్తి స్తురంగమః,
180 శాలిహోత్రీ ప్రతీకుండీ ప్రోథీవారుః ప్రకీర్ణకః. ౯౦
కుదరో ఘోటకస్తార్క్ష్యః క్రమణో గ్రహభోజనః,
పాకలః పరులః పీతి ర్వాహాశీహి సవిక్రమః. ౯౧
శ్రీవృక్షకీ వక్షసిచే ద్రోహావర్తో ముఖేఽపి చ,
మల్లికాక్షస్సితైర్నేత్రైః కృష్ణైరింద్రాయుధో హయః. ౯౨
185 పంచభద్రస్తు హృత్పృష్ఠ ముఖపార్శ్వేషు పుష్పితః,
పుచ్ఛోరః ఖురకేశాస్యైః సితైః స్యా దష్టమంగలః. ౯౩
ఆజానేయాః కులీనాః స్యుః పారశీకాదయశ్చ తే,
పారశీకాది సంజ్ఞాస్తు పారశీకాది దేశజాః. ౯౪
యే తు కాంబోజ బాహ్లీక వనాయుజముఖా హయాః,
190 తేనిహీనకులాః కించిత్ పశ్చిమోత్తర దేశజాః. ౯౫

నిహీనాః స్వబ్జలారట్టశంభలా దోషిణః పరే,
తత్ర శృంగి శృంగపదే మాంసబుద్బుదవాన్ హయః. ౯౬
ముసల్యన్యప్రబైకాంఘ్రిః కరాలీ తు జరూర్ధ్వదః,
ఋషభః కకుదావర్తో యమోహీనాధికాంగకః. ౯౭

195 ఇంద్రవృద్ధిస్తు నిర్ముష్కః స్త్రీసరీ తు ఖురేత్రికే,
వృత్తికాపింజరస్స్యాదశ్వః పృష త్పింజ పింజరః. ౯౮
అశ్వానామాగమే సంజ్ఞా వర్ణితావర్ణహేతవః,
సితే ద్వౌ కర్కకోకాహసా ఖోంగాహ శ్వేతపింగలః. ౯౯
ఆనీలః స్యా న్నీలకోశః పుంగాహః కృష్ణవర్ణకః,

200 శోణః కోకనదచ్ఛాయ స్త్రియూహః కపిలోహయః. ౧౦౦
కియాహో లోహితం పీతరక్తస్తూద్రకలాహకః,
ఉరాహస్తు మనాక్పాండుః కృష్ణం జంఘాద్వయం యది.
పాటలోవోరుఖానః స్యా ద్దర్భాభ స్సురూహకః,
హాలాభ శ్చిత్రలోరేఖా పృష్ఠస్యకృష్ణాస్తి పృష్ఠగా. ౧౦౨

205 కలాహస్తు మనాక్పీతః కృష్ణస్స్యా ద్యదిజానుని,
ఖేల్లాహః కపిలచ్ఛాయః పాండువాలధికేసరః. ౧౦౩
పీతస్తు హరియాహః పీత హారితే హారి హాలకౌ,
పీయూషవర్ణే సేరాహః పంగుల స్సితకాచసః. ౧౦౪
సర్వ ఏవాన్య సంజ్ఞాః స్యుః కర్కాద్యాః పుండ్ర కేసతి,

210 కోకురాహః ఖురురాహో హాలురాహ ఇతి క్రమాత్.
కర్కాద్యాః ఖురురాహస్తు ఫాలే రేఖా చ పృష్ఠగా,
సురురాహ స్సేరురాహో ద్వౌ సేరాహే సపుండ్రకే. ౧౦౫
అశ్వపోతః కిశోరః స్యాత్ వామ్యాశ్వా బడబార్వతీ,
లురితోఽశ్వ ఉపావృత్త స్సూకరో దుర్వినీతకః. ౧౦౬

215 అహ్నాశ్వగమ్యమాశ్వీనం త్రిష్వేతేఽశ్వతరః పునః,
స్యాద్వేసరో వేగసరో మూకరుండౌ తు వేసరాత్. ౧౦౮
అశ్వాసూతేఽశ్వతర్యాం తు మూకాజ్జాతాకి సిట్టకః,
నిగాలస్తు గలోద్దేశే నాసాగ్రే ప్రోథమస్త్రియామ్. ౧౦౯
ఆవర్తో రోమజో దేవమణిస్త్వేష నిగాలజః,

220 కశ్యమశ్వస్య మధ్యం స్యాద్దంతవేష్టస్తు నాలికా. ౧౧౦
కాచికా దంతరేఖా స్యాద్దంతచ్ఛిద్రములూఖలీ,
కర్తనం ఘూలి లుఠితం వర్తనం తూషవర్తనమ్. ౧౧౧
లోఠభూ ర్ఖురజ్జుస్తు స్యాద్దంతా ల్యవకత్తిణీ,
దామాంచనం పాదపాశో నాసారజ్జుస్తు లాలికా. ౧౧౨

225 కలిణోఽస్త్రీ ఖలీనోఽస్త్రీ పంచాంగా కలికా కలీ,
ప్రాక్పాదరజ్జురాత్రాలో బకాస్స్యా ద్విగ్రహే ద్వయోః.
పర్యాణం స్యాత్పల్యయనం వల్గావ క్షేపణీ కశా,
కశాకామ్రా వక్త్రపట్టీ తలికా తలసారకమ్. ౧౧౪
పాదపుట్యాం పాదఫలీ ప్రక్షురం ప్రఖరోఽస్త్రియామ్,

230 యుగ్యాశనప్రసేవే తు ద్వౌ బోక్కాణప్రరోహకా.
ఆయానం స్యాదలంకారో గ్రీవా భూషా తు గండకః,
లవణస్య ప్రదానాయ కృతా లవణ లాయికా. ౧౧౫
తైలస్య నాలికా సూత్ర సంగ్రహోఽశ్వస్య కర్షకః,
కేశకారక్షౌరకారా న లివాహాస్తు ఘాసకః. ౧౧౬

235 అశ్వానాం తు గతిర్ధారా విభిన్నా సా తు పంచధా,
ఆస్కందితం ధౌరితకం రేచితం వల్గితం ప్లుతమ్. ౧౧౮
ఇత్యేతేషాం చ పంచానామేకైకం బహుభేదకమ్,
గత్యర్థాస్తద్వదర్థాశ్చ సర్వే తే వాచ్యలింగకాః. ౧౧౯

తత్రాస్కన్దితకం కోపా దినసరై ర్వ్యైః పదై ర్ద్రుమాః,
240 ఉత్ప్లుతో త్ప్లుత్యగమన ముపకంఠాపరాభిధమ్. ౧౨౦
అథ ధౌరితకం ధౌర్యం ధౌరితం ధౌరణం చ తత్,
తచ్చకంక శిఖిక్రోడనకులానాం గతైస్సమమ్. ౧౨౧
రేచితం స్యా ద్భ్రమవహం తచ్చావక్రగతిర్ద్రుతా,
వల్గితం వల్గనం పద్భి ర్భిదాశ్చాశ్చేష్టా యమాదయః. ౧౨౨
245 ప్లుతం తు లంఘనం పక్షిమృగధర్మేణ భిద్యతే,
యానం సాంయాత్రికం యుగ్యం వాహనం వాహ్యధోరణే.
యోగ్యం చాస్మిం శ్చక్రయుతే శతాంగస్స్యందనో రథః,
వహిత్రం వహనం చాస్మిం శ్చతురశ్రేసకూబరే. ౧౨౪
దీర్ఘ ద్విపక్షవహన మనః క్లీ శకటోఽస్త్రియామ్,
250 ప్రవాహి ర్నా వృత్తమధ్యే పక్షకూబరవర్జితే. ౧౨౫
దేవతార్థో దేవరథో యుద్ధార్థస్సాంపరాయికః,
క్రీడార్థః స్యా త్పుష్యరథః కృతః కర్ణీరథో మృదా. ౧౨౬
కర్ణీరథం ప్రవహణం హాయనం రథగర్భకే,
గంత్రీ స్త్రీ కూబరం న స్త్రీ రథైకంబలివాహ్యకే. ౧౨౭
255 రథస్తు జయకృజ్జైత్రో యాత్రార్థః పారియాణికః,
రథోఽత్ర ద్వైప వైయాఘ్రౌ ప్రావృతే వ్యాఘ్రచర్మణా.
వృతే రథే పాండుభిః స్యా త్కంబలైః పాండుకంబలీ,
ఏవం కాంబలవాస్త్రాద్యాః కంబలాదిభి రావృతే. ౧౨౯
యోగ్యారథో వైనయికో జైత్రప్రభృతయస్త్రిషు,
260 ధూఃస్త్రీధుర్వీ యానముఖం యుగమీషాంతబంధనమ్.
కస్తంభి యుగమధ్యేఽస్త్రీ స్యాదక్షశ్చక్రధారణమ్,
అక్షకీలే త్వణి ర్నాక్లీ ధ్రువః కీలోఽప్యనిర్నషణ్. ౧౩౧

రథనీడో రథస్యాంతం బంధురాతనుకూబరమ్,
రథగుప్తి ర్వరూథోనా కూబరోనా యుగంధరః. ౧౩౨
265 అనుకర్షో రథస్యాధోధరణం దార్వథానసః,
యుగో ద్వితీయః ప్రాసంగః పతాకాతు ధ్వజోఽస్త్రియామ్.
అస్యోచ్చూడావచూడౌ ద్వౌ వూర్ధ్వాధో ముఖచూడకౌ,
అరిచక్రం రథపదం రథాంగం కేశవాయుధమ్. ౧౩౪
స్త్రీనేమిర్నా ప్రధిశ్చక్రప్రాంతే తుంబా తు నాభికా,
270 అరాస్తయోః స్థితామధ్యే రథాంగాని త్వపస్కరాః. ౧౩౫
శిబికా యాప్యయానం స్యా ద్దోలా హేలార్ధరూపణమ్,
ప్రేంఖోలనం తు ప్రేంఖోలం ప్రేంఖో రింఖోలనాద్యపి. ౧౩౬
ఆందోలనం స్యా దాందోలో దోలాస్యా ద్దోలికాపి చ,
పరంపరావాహనం య త్తద్వైనీతక మస్త్రియామ్. ౧౩౭
275 నియన్తా ప్రాజితాక్షన్తా యన్తా సూతశ్చ సారథిః,
సవ్యేష్ఠో దక్షిణస్థశ్చ స్యందనే పార్ష్ణి సారథిః. ౧౩౮
సేవకా యుధియోద్ధౄణాంభటాయోధాశ్చయోధకాః,
పదాతి పత్తిపాదాత పదాతిక పదాజయః. ౧౩౯
పాతికః పాదికః పద్గో రథికో రథినో రథీ,
230 సేనాస్థా సైనికా సైన్యాస్సేనారక్షాస్తు సైనికాః.
పార్ష్ణిగ్రాహాస్తు పృష్ఠస్థాః సాహస్రాస్తు సహస్రిణః,
పరిధిస్థాః పరిచరా స్సేనానీ ర్వాహినీపతిః. ౧౪౦
దంశితే స్యుః కవచిత సజ్జసన్నద్ధవర్మితాః,
ఆబద్ధః పునరాముక్తః ప్రతిముక్తః పినద్ధవత్. ౧౪౨
285 కాండపృష్ఠ స్త్వాయుధిక ఆయుధీయోఽస్త్రజీవనః,
ధన్వీ ధనుష్మాన్ ధానుష్కో నిషంగ్యస్త్రీ ధనుర్ధరః. ౧౪౩

చర్మీ శక్తీకయాష్టీక పారశ్వధిక కౌంతికాః,
కాండీర ఖాడ్గికాద్యాశ్చ చర్మశక్త్యాదిధారిణః. ౧౪౪
ఛాయాకర శ్ఛత్రధరః పతాకీ వైజయంతికః,
290 పురస్సరః పురోగోఽగ్రేసరః ప్రష్ఠోఽగ్రతస్సరః. ౧౪౫
పురోగమః పురోగామీ య స్త్వలం యాత్యరీ న్ప్రతి,
సోఽభ్యమిత్ర్యోఽభ్య మిత్రీణోఽప్యభ్యమిత్రీయఇత్యపి.
శూరో వీరశ్చ విక్రాంతః పటుశ్చారభటోఽపి చ,
అశూరో హాతకః క్లీబో జిష్ణా తు జయిజిత్వరా. ౧౪౬
295 శక్యే తు జేతుం జయ్యః స్యా జ్జేయో జేతవ్యమాత్రకే,
జైత్రో జేతా జితో భగ్నః కృతహస్తస్తు శిక్షితః. ౧౪౭
లఘుహస్త స్సుహస్తశ్చ కృతాస్త్రః కృతపుంఖకః,
సాంయుగీనో రణేసాధు రత్యంతీనో భృశంగతే. ౧౪౮
కామం గామ్యనుకామీనో జవీతు జవనో జవః,
300 జంఘాలోఽతిజవే ధీర మన్ధతా మందగామిని. ౧౫౦
స్యాదురస్వానురసిల ఊర్జస్వ్యూర్జస్వలోర్జితా,
బలీ ప్రబల ఓజస్వీ వాచ్యవద్రథికాదయః. ౧౫౧
సంశప్తకాస్తు సంగ్రామా త్సమయేనా నివర్తినః,
త్వక్త్రం తు దరిశనం వర్మ తనుత్రం కవచోఽస్త్రియామ్.
305 మాలిః స్త్రీ జాగరో వక్ష శ్ఛదస్సన్నాహకంకటౌ,
తత్సూత్రకం సూత్రమయం జాలికా స్యా దయోమయీ.
నాగోదర్యుదరత్రాణం జంఘాత్రాణం తు మత్కుణమ్,
పట్టస్తు లిపిసన్నాహః ప్రకోష్ఠాదౌ కృతో యథా. ౧౫౨
బాహులం బాహురక్షా చ మర్దనీ పాదరక్షణే,
310 గోధాతలా చ నవరా హస్తఘ్నో జ్యా నివారణే. ౧౫౩

అంగులిత్రే కపీ శీర్షత్రాణే శీర్షణ్య శీర్షకే,
అధికాంగం సారసనం మధ్యేత్థాన్యం సకంకటైః. ౧౫౬
సర్వాభిసార స్సర్వౌఘు స్సన్వసన్నహనార్థకః,
నక్లీ హేతిశ్శస్త్రమస్త్ర మాయుచ్ఛత్రుఘ్నమాయుధమ్.

315 ఋష్టిః ఖడ్గః ప్రచారోఽసి ర్ధర్మపాలః ప్రజాగరః,
ధర్మో విశసనో దేవో మనుష్యేష్ట శ్శివంకరః. ౧౫౮
శ్రీగర్భో విజయశ్శాస్తా కృపాణాసంగరిష్టయః,
కౌక్షేయకో భద్రసుతో హ్రస్వనిర్వంశకస్త్వసిః. ౧౫౯
స్నుహీదలాభో నిస్త్రింశో మండలాగ్రోఽన్యతార్థకః,

320 చంద్రహాసోఽర్ధచంద్రాగ్ర ఇలీ తు కరవాలికా. ౧౬౦
జంబూగర్గస్తు ఖడ్గాంబు న్యస్తతైలరుచిర్యది,
వరాభోఽనిల ఏరండ బీజాభ పులకావలిః. ౧౬౧
హుష్టుతః పులకై రండ స్సితదీర్ఘానవస్థితైః,
హారకస్తరవారిః స్త్రీ యష్టిశ్చాపి మృదా పృథా. ౧౬౨

325 కుండలో దీర్ఘ నిర్వంశే పులకాస్త్వణురాజయః,
అథాసిపుత్రీ క్షురికా శస్త్రీకాచాసిధేనుకా. ౧౬౩
సాతిదీర్ఘాపత్రఫలా కుట్టస్తీహలమాత్రికా,
పట్టసో లోహదండోయ స్తీక్ష్ణధారః ఖురోపమః. ౧౬౪
కంటకచ్ఛేదనోఽప్యేవం ద్విముఖశ్చ భవత్యసౌ,

330 ప్రాసః కున్తో హాటకస్తు స త్రికంటక సంస్థితః. ౧౬౫
భిండిపాలః క్షేపణీయ స్సృగో దీర్ఘే మహాఫలే,
తోమరోఽస్త్రీలోహహల దండేకాసూశ్చ సర్వలా. ౧౬౬
కణయో లోహమాత్రేఽథ శంకుర్నా శల్య మస్త్రియామ్,
వరాహకర్ణకోఽన్యార్థః క్షురికాద్యాహులాగ్రకాః. ౧౬౭

335 హులం ద్విఫలపత్రాగ్రం మునయోఽస్త్ర్యస్య శేఖరమ్,
ప్రత్యాకార పరీవారౌ కోశో ముష్టౌత్సరుః పుమాన్.
శతఘ్నీ తు చతుస్తాలా లోహకంటకసంచితా,
అయః కంటక సంఛన్నా శతఘ్న్యేవ మహాశిలా. ౧౬౯
భుసుంఠీ స్యాద్దారుమయీ వృత్తాయః కీలసంచితా,
340 హస్తిచారో గజత్రాస హేతుశ్శరభసన్నిభః. ౧౭౦
దేవదండోఽరత్నిమాత్రో దీర్ఘో ముసలయష్టికః,
ద్రుఘణే ముద్గరఘనౌ పరిఘః పరిఘాతనః. ౧౭౧
అస్త్రియాం చాపధనుషీ వాసేష్వాసౌ ధనుర్ద్రుణమ్,
కార్ముకం ధన్వకోదండ మాయుధాగ్ర్యం శరాసనమ్. ౧౭౨
345 కార్ముకం తు చతుర్హస్తం కోదండం త్ర్యంగులం వినా,
కార్ముకాత్తు క్రమాత్పంచ విద్ధాయుధశరాయుధే. ౧౭౩
గోతమం రథాయుధకం కోసలం గాండివోఽస్త్రియామ్,
పాతనం మార్గణం చేతి ద్విగుణాని యథోత్తరమ్, ౧౭౪
ఉచ్ఛలం బ్రహ్మదండశ్చ వైశిఖం బింబసారకమ్,
350 ద్విగుణాని క్రమాదాద్యం త్వష్టోత్తరశతాంగులమ్. ౧౭౫
కేతనం పంచవింశత్యా పలైర్ద్వే ద్విగుణే పరే,
కరీరపృష్ఠం వ్యాసం చ సహితం తు శతైస్త్రిభిః. ౧౭౬
పలానాం పంచభిస్త్వేషాం శతైః స్యాత్సహితోత్తరమ్,
లస్తకో ధనుషో మధ్య మగ్రం లుస్తమటన్యపి. ౧౭౭
355 అర్త్రిరార్త్రిః కిరిః కోటిర్జ్యా జీవా మౌర్వికా ద్రుణా,
తూణీతూణ ఉపాసంగ తూణీకా విశిఖాశ్రయః. ౧౭౮
నిషంగ ఇషుధిర్నక్షీ పత్రీ తు విశిఖః ఖగః,
పృషత్కోఽరోపణో బాణః కలంబో మర్మభేదనః. ౧౭౯

చిత్రపుంఖో వీరశంకు శ్శరోరోధ ఇషుర్ద్వయోః,
360 ప్రక్ష్వేళనస్తు నారాచ ఏషణశ్చాయసే శరే. ౧౮౦
అర్ధశల్యోఽర్ధనారాచః కంకపత్ర శ్శిలీముఖః,
త్రిభాగశల్యనారాచే ద్వౌ దండాసనదండికౌ. ౧౮౧
అర్ధచంద్రః క్షురప్రః స్యా ద్ద్వికర్ణిః కర్ణికారలః,
స్నుహీ దలఫలో భల్లశ్చిపాటోఽల్ప స్తదాకృతిః. ౧౮౨
365 పాదదండోఽన్వితార్ధః స్యా ద్బాణస్తు గణపత్రణః,
తీరిత్వల్పా వేగవతీ త్వగ్బలా శ్శరజాలకాః. ౧౮౩
అయశ్శలాకా కూటోఽస్త్రీ పత్రకూట స్సపత్రణః,
ద్విద్వింశత్యంగుళిః స్యా న్నిచోళే ద్వ్యంగులోత్తరః,
స్యుశ్చోటలింగకస్తాలః కులికో బింబసారకః,
370 కర్తరి పుఖ ఆరాగ్రం త్వగ్రం వాజ శ్ఛదావలిః. ౧౮౪
పత్రణా పక్షరచనా ధారా శస్త్రముఖం ఫలమ్,
స్థానాని ధన్వినాం పంచ తత్ర వైశాఖ మస్త్రియామ్. ౧౮౫
త్రివిత స్త్యంతరౌ పాదౌ మండలం తోరణాకృతీ,
అన్వర్థం స్యా త్సమపద మాలీఢం తు తతోఽగ్రతః. ౧౮౬
375 దక్షిణే వామ మాకుంచ్య ప్రత్యాలీఢం విపర్యయే,
వైహాయసం చ వేధే తు యోగావాప ఉపక్రమః. ౧౮౭
హస్తావాప శ్శరాదానం ప్రమాథోల స్తకగ్రహః,
ముష్ట్యా యోజనమాదాన మిషోర్జ్యాయాం సమూహానమ్.
వితానం సంహితస్యేషోః కించిదేవ వికర్షణమ్,
380 నిమిత్తగ్రహణం లక్ష్యగ్రహో బుద్ధిదృగాదినా. ౧౯౦
ఆకర్ణకర్షణం పూర్ణ మాయామం త్వంగులాదికమ్,
తతోఽప్యర్ధాంగులాకృష్ట సంధానం తేజనం ననా. ౧౯౧

ముష్టిహూంచన్యం నిర్హ్వారణం వ్యవచ్ఛేదస్తు మోక్షణమ్,
నైకై రాతీగతి రూర్ధ్వాథ ప్రకర్షస్తు గతేర్మ్లయః. ౧౯౨
385 దృఢదుష్కరచిత్రాణి కర్మాణి హారిణాని చ,
ముచుటీ సింహకర్ణీ చ పతాకా చేతి ముష్టయః. ౧౯౩
లక్షం తు లక్షణం లక్ష్య మభిసంధాన మాసికమ్,
వేధ్యం శరవ్యం సవరి శ్రమస్థానం ఖలూరికా. ౧౯౪
యోగ్యాభ్యాసః పరిచయో బాణాభ్యాస ఉపాసనమ్,
390 శక్త్యాద్యస్త్రం పాణిముక్తం యన్త్రముక్తం శరాదికమ్.
ముక్తాముక్తం ధృతం ముక్తం నాగపాశాదిదీర్ఘకమ్,
ఆముక్తం ఛురికాదిస్స్యా దితిశస్త్రం చతుర్విధమ్. ౧౯౬
ధాతే నిశాత స్నిశితం క్ష్ణుతం తేజిత మర్థవత్,
ఫలం చర్మమయం చర్మఫలకం ఖేటకం సమమ్. ౧౯౭
395 అన్తలేహిన బద్ధాన్తే ఫలాన్తే స్యాద్బలాహకా,
హస్తికర్ణః పరోవంటః ఫలీఫలకికాల్పికా. ౧౯౮
కావాటో లఘుకాష్ఠః స్యా త్సయష్టి ర్యష్టివారణః,
కటికా సూత్రసంస్యూతా శలాకాః పరిమండలాః. ౧౯౯
అడ్డనం సైవ వేత్రాద్యై స్సంగ్రాహో ముష్టిరేషయా,
400 లోహాభిహార ఉద్యోగే రాజ్ఞాం నీరాజనావిధిః ౨౦౦
యత్సేనయాభి నిర్యాణం పత్యుస్త దభిషేణనమ్,
ఆసారస్తు ప్రసరణే ప్రచక్రం చలితార్థకమ్. ౨౦౧
విరతం తు భటోద్యోగోఽభిక్రామో యానమభ్యరిన్,
వీరపాణం తు యత్పానం వృత్తే భావినివారణే. ౨౦౨
405 నాసీరోఽస్త్ర్యగ్రయానం స్యా దవస్కందస్తు సౌప్తికః,
మృధమాస్కందనం యుద్ధం సమికం సాంపరాయికమ్.

ఆయోధనం రణం సంఖ్యం ప్రధనం ప్రవిదారణమ్,
సంప్రహారసమాఘాత కలిసంస్ఫోట సంయుగాః. ౨౦౪
అభిమర్దాభి సంపాత ప్రఘాతాభ్యాగమాహవాః,
410 సముదాయ స్సముదయ స్సమ్మర్ద స్సంగరస్స్పశః. ౨౦౫
సంగ్రామ స్సమరోఽస్త్రీ స్త్రీ సంయదాయుచ్చ యుత్సమిత్,
వీరాశంసనమాజేర్యా ఘోరా లోలో మహారణమ్. ౨౦౬
నియుద్ధం బాహుయుద్ధం స్యా దవమర్దస్తు పీడనమ్,
అభ్యవస్కందనం త్వభ్యా సాదనం స్ఖలితం చలమ్. ౨౦౭
415 అవిషాదో ధృతిర్ధైర్య మవష్టంభస్తు సౌష్ఠవమ్,
వీరాణాం యద్రణే నృత్తం తస్మిన్వీరజయన్తికా. ౨౦౮
ప్రసభోఽస్త్రీ బలాత్కారో హఠశ్చ విజయో జయః,
ప్రతీకారో వైరశుద్ధి రపదానం పరాక్రమః. ౨౦౯
శౌర్యం వీర్య మథస్థామ బలం శుష్మ తరస్సహాః,
420 నాశస్త్వపక్రమోఽపాయో విప్రయాణం పలాయనమ్.
సంద్రవోద్రావసంద్రావ ప్రద్రావద్రవ విద్రవాః,
విశస్తు ఘాత ఉన్మథో విశరం ప్రమథో వధః. ౨౧౧
నిర్వాసనం నిహననం నిబర్హణ నిషూదనే,
నిస్తర్హణం నిశరణం నికారణ నిశుంభనే. ౨౧౨
425 నిర్వాపణం నిరసనం నిర్గ్రంథన నిహింసనే,
ప్రమాపణం ప్రమథనం ప్రవాసన మపాసనమ్. ౨౧౩
పరాసనం విశసనం మారణం ప్రతిఘాతనమ్,
ఉద్వాసనం ప్రశసనం క్షణనం పరివర్జనమ్. ౨౧౪
ఉజ్జాసనం సంజ్ఞపనం క్రాథనం ప్రవిసారణమ్,
430 వ్యాపాదనం చ హింసా చ కదనం సంకులో వధః. ౨౧౫

రుండోఽశిరాః కబన్ధోఽస్త్రీ కుణపస్తు శవోఽస్త్రియామ్,
శవయానం కటః ఖాటి శ్చితాచిత్యాచితిః స్త్రియామ్. ౨౧౬
అరుః క్షతం నా క్షణి తు ర్వ్రణోఽపీర్మోఽపి న స్త్రియా,
కీర్ణోరూఢం వ్రణస్థానే తుములం రణసంకులమ్. ౨౧౭

435 జితకాశీ జితరణః కాందిశీకో భయద్రుతః,
అపరాద్ధశరోఽసౌస్యా ద్యస్య లక్ష్యాచ్చ్యుతశ్శరః. ౨౧౮
పరాజితః పరాభూతః ప్రణష్ట స్త్వ గృహీతదిక్,
ప్రస్కన్న పతితౌ ధ్వస్తే మూఢే మూర్చాలమూర్ఛితౌ.
పరాసురుపసంపన్నః ప్రమీత స్సంస్థితో మృతః,

440 జీవో జీవన్ దినాదూర్ధ్వం త్రిషుజీవత్సు జీవితమ్. ౨౨౦
ఆయుర్జీవితకాలే క్లీ జీవాతు ర్జీవితాగదః. ౨౨౦౧

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే క్షత్రియాధ్యాయః.

వైశ్యాధ్యాయః

అర్యా భూమి స్పృశో వైశ్యా ఊరవ్యా ఊరుజావిశః,
ఆజీవో జీవికావృత్తి ర్వార్తా వర్తనజీవనే. ౧
భృతం క్లీయాచితం భైక్ష మమృతం స్యా దయాచితమ్,
ఉంఛో ధాన్యశ ఆదానం కణిశాద్యార్జనం శిలమ్. ౨
5 ఋతం తదుభయం స్త్రీ తు కృషిః క్లీ ప్రమృతాన్మృతే,
సత్యానృతం తు వాణిజ్యం వాణిజ్యా వణిజా స్త్రియా. ౩
పాశుపాల్యం జీవవృత్తిః స్యా దృణం పర్యుదంచనమ్,
తదవృద్ధికముద్ధారః కుసీదం తు సవృద్ధికమ్. ౪
వార్ధుష్యం వార్ధుషం ధాన్యవృద్ధి ర్వృద్ధిః పునః కలా,
10 సా కాయికా న్వహందేయా ప్రతిమాసం తు కాలికా. ౫
కాలికా తు స్వయం దృష్టా చక్రవృత్తిస్తు వృద్ధిజా,
పరివర్తే న నిర్వృత్తం వస్తు స్యాదాప మిత్యకమ్. ౬
సేవాశ్వవృత్తి రేతాశ్చ యాజనాద్యాశ్చ వృత్తయః,
త్రిష్వాలేఖా త్కుడుంబీ తు క్షేత్రాజీవః కృషీవలః ౭
15 కర్షకోఽథ ద్వైగుణికో వృద్ధ్యాజీవః కుసీదికః,
వార్ధుషీ స్యా ద్వార్ధుషికే ప్రయోక్త ర్యుత్తమర్ణకః. ౮
గ్రహీత ర్యధమర్ణః స్యా ద్దాత్తః ప్రత్యయితస్సమా,
మధ్యస్థః ప్రాశ్నిక స్సాక్షీ మూలిస్యాద్దుష్టసాక్షిణి. ౯
కూటసాక్షీ మృషాసాక్షీ ప్రతిభూ ర్లగ్నకోఽంతరః,
20 అభియోక్తా శిరోవర్తీ శిరఃస్థోఽథాభియుక్తకే. ౧౦
సందంశితోఽభిశస్తశ్చ వసుగాత్తారికోఽపి చ,
సదేవా సత్కృతం సభ్యై స్తిరితం సాక్షిణా తు చేత్. ౧౧

అనుశిష్టమథో లేఖో లేఖ్యం దివ్యం తు దైవికమ్,
న్యాసస్తూపనిధి స్థాప్య నిక్షేపాన్యస్తకోఽస్త్రియామ్. ౧౨
25 సదస్యా దేశికాః స్థేయా స్సభాస్తారా స్సభాసదః,
సభ్యా స్సామాజికాశ్చాథ గోష్ఠ్యాస్థా పరిషత్సభా. ౧౩
సమజ్యా తారణీ సంస ద్ఘటాస్థానం సదోఽప్యనా,
ద్రష్టరి వ్యవహారాణాం ప్రాడ్వివాకోఽక్షదర్శకః. ౧౪
న్యాయోఽక్షో వ్యవహారోఽథ సంప్రశ్న స్సంప్రధారణమ్,
30 సమర్థనం చ సంస్థా తు మర్యాదా ధారణా స్థితిః. ౧౫
అర్థినో వచనం భాషా స్యాత్ప్రత్యర్థిన ఉత్తరమ్,
కారణం త్వభ్యవస్కందః ప్రత్యవస్కంద ఇత్యపి. ౧౬
అవస్కందశ్చ భాషార్థ మంగీకృత్య విశేషగీః,
కేదారః కేదరః క్షేత్ర ముర్వరా సర్వసస్యభూః. ౧౭
35 భూమిశ్ఛిద్రం కృష్యయోగ్యా ప్రహతం నాలముత్థితమ్,
ఖిలం త్వ ప్రహతం స్థానమూషవ త్యూషరేరిణే. ౧౮
మౌద్గీనకౌద్ర వీణాద్యాః క్షేత్రే ముద్గాదిసంభవే,
యవ్యవ్రైహేయ శాలేయ షష్టిక్యా స్సయవక్యకాః. ౧౯
యవాదే స్తిల్యతైలీనా తిలస్యోమాణుభంగతః,
40 మాషాచ్చైవం ద్విరూపత్వం శాకాచ్ఛాకినశాకటౌ. ౨౦
ఏవం వాస్తుకవార్తాక బాలకాశేక్షుమూలకాత్,
ద్రోణాఢకాదివాపేషు ద్రౌణికాఢకికాదయః. ౨౧
ఖరీవాపే తు ఖారీకం హాల్యం సీత్యం చ కృష్టకే,
తృతీయాకృతం త్రిసీత్యం త్రిహాల్యం త్రిగుణాకృతమ్. ౨౨
45 త్రిష్కృష్టమేవం ద్విష్కృష్టే శంబాకృత మిహాధికమ్,
బీజాకృతం తూప్తకృష్టం ప్రహాత ప్రముఖా స్త్రిషు. ౨౩

లోష్టోఽస్త్రీ దరణి ర్నష్టి ర్వేష్టర్నా మృత్తు మృత్తికా,
పురీషం మృత్తికాచూర్ణంమృత్స్నామృత్స్నా ప్రశస్తమృత్.
ఝురుకా స్త్వవష్టకాయా విదూషస్తు క్షారమృత్తికా,
50 ధూలిః స్త్రియాం రజః పాంసూ రేణుః పుంస్యథ కర్దమే.
దారిప త్పరిప త్పంక చికిలాశ్చ నిషద్వరః,
శాదావకీల జంబాలా వప్రోఽస్త్రీ పాలిరాల్యపి. ౨౬
క్షేత్రమధ్యే కృతా సాల్పా స్థాలాస్యాదథ లాంగలమ్,
హాలం గోదారణం సీరమీషా సీరాదిదండకః. ౨౭
55 నిరీషః కృషకః ఫాల శ్శమ్యా తు యుగకీలకమ్,
యోక్త్రం తు యోత్రమాబంధః ఖనిత్ర మవదారణమ్. ౨౮
గోదారణం తు కుందాల మఖ్రిః స్త్రీ క్షురాస్తు తన్ముఖే,
ప్రతోదః ప్రాజనం తోత్రం కోటిశో లోష్టభంజనః. ౨౯
దాత్రం లవిత్రమసిదో యోఽస్యముష్టిస్సవంటకః,
60 స్యాత్సమీకరణం మత్యం సీతా లాంగలపద్ధతిః. ౩౦
నస్త్రీ మేథిః ఖలేవాలీ ఖలధానం పునః ఖలః,
వ్రీహిర్వ్రరేణుకో వీజో ధాన్యం సస్యం లవేటికా. ౩౧
వ్రీహయః స్తంబకరయ శ్శాలయ శ్శ్వేతతండులాః,
సుగంధికో మహాశాలీ రక్తశాలి స్సలోహితః. ౩౨
65 సంవత్సరః కృష్ణశాలి ర్బాలక శ్చావరోహకః,
శ్వేతశాలోఽపారశూర చపలాః కరసూకరా. ౩౩
షష్టికో గర్భపాకీస్యా త్పరివర శ్శాలియష్టికః,
కలాపకాస్తు కలమా హాయనాస్తు మహాబుసాః. ౩౪
మాషస్తు మలదో నన్దీ ఘురీ బీజవరో బలీ,
70 వృష్యో మహావృషోగుచ్ఛా కులింగాటీ ఫలాంకురా. ౩౫

ముద్గస్తు ప్రథనో లోభ్యో బలాంగో హారితో హరిః,
పీతో౽స్మిన్ వసుఖండీర ప్రవేలజయశారదాః. ౩౬
సురాష్ట్రచీన చతుష్యో హారిమంథార్ధరూపకౌ,
కృష్ణే ప్రవరవాసన్తౌ హారిమంథజశింబకౌ. ౩౭
75 వనముద్గే తు వరక నిగూఢక కులీమకాః,
ఖండీ చ రాజముద్గే తు మరిష్టకమయష్టకౌ. ౩౮
జర్తిలో౽రణ్యజతిలో జాలక శ్యామలిక స్తిలః,
కృష్ణే౽స్మిం స్తిలకే షండే పింజపేజౌ తిలాత్పరౌ. ౩౯
తిలపుష్పం వజ్రపుష్పం మసురస్తు మసూరకః,
80 మంగల్యం పృథుసూప్యశ్చ వ్రీహికంకో మసూరికా. ౪౦
కదంబకస్తు శుభక స్సర్షపో౽స్మిన్ పునస్సితే,
త్రిష్టుభ భాగిత్రరక్షోఘ్నా శ్శరస్సిద్ధార్థతోటకౌ. ౪౧
పర్తికా త్రిష్టుభా చాస్మిన్ గౌరే౽ర్థో రాజసర్షపే,
క్షుధా క్షుధాభిజనన స్తావ్రష్ట్రకో రాజికా సురీ. ౪౨
85 వంశవర్ణే కృష్ణవర్ణ సంవర్తో వాతులశ్చణాః,
కలాయః స్యా త్కాలపూరః ఖండికః కాలపూరకః. ౪౩
పూరకో౽ప్యహాలాజాడ్యః వర్తులే౽త్ర సతీనకః,
ఖుడారే త్రిపుటః ఖేలా రంకుటీ తు హారేణుకః. ౪౪
స్నేహాపూరే తు ఫలకః కర్షాయకా పాకచూడకౌ,
90 సువర్చలా మసృణో౽శ్వ చ క్షుమాచోమాప్యతస్యపి. ౪౫
ఖల్వే తు పవనిష్పావౌ శింబికాస్య ప్రియైలికా,
అలసాంద్రే రాజమాషో నిష్పావ శ్శ్వేతశింబికా. ౪౬
కాకాండః స్యా చ్ఛోదనికా కృష్ణశింబి ర్ద్విచక్షణా,
కృష్ణవృంతే ఖలకులం తామ్రవృంతః కులస్థకః. ౪౭

95 ప్రమోదకః కఫహారీ ప్రవృత్తిశ్చ కులుత్థికా,
ఆఢకీ తువరీ వల్లా సౌరాష్ట్రీ కరవీరికా. ౪౮
పతంగనా చ పృథ్వీసా వర్ణాస్యా త్పాటలింగికా,
ఛత్రా కుస్తుంబరీ ధాన్యా ధన్యా ధానా ధనీయికా. ౪౯
కుమారీ ముసలీ వంశ్యా గడూచీ కటుకైషణా,
100 సుచరిత్రా చ ధన్యాక ధన్యేయ కతకాని చ. ౫౦
కుస్తుంబురు చ ధాన్యం చ భృంగాస్యా న్మాతులానికా,
యవేరూఢో దీర్ఘశూక శ్శితశూకో మహాబుసః. ౫౧
ఆరూఢశ్చ పవిత్రశ్చ యాజ్ఞికోఽశ్వప్రియోఽపి చ,
మహాయవే ప్రరూఢోఽల్పే వనాశోఽతియవోఽపి చ. ౫౨
105 యావకే బలకుల్మాషౌ యవకే తోయపర్ణికా,
గోధూమస్తు మ్లేచ్ఛభోజ్య స్సుమనః శ్లేష్మలో గురుః. ౫౩
శతపర్వా బహువక్రః కోద్రవే కోరదూషకః,
వాలనాటక వాట్యాలౌ వరకః కూరదూషకః. ౫౪
విరూక్షకోద్రవో న్నాల మదనా వనకోద్రవే,
110 చిక్కణ కంగునీ కంగుః ప్రియంగుః పీతతండులా. ౫౫
శీతకం గుస్తు ముసుటీ పీతకం గుస్తు మాగవీ,
శ్యామకం గుస్తు మధుకా యావనాల స్తు జోనలః. ౫౬
జూర్ణాహ్వయో దేవధాన్యం జోన్నాలా బీజపుష్పికా,
నీవార స్తు వృషావాహాః ప్రతీచో మునిసేవితః. ౫౭
115 అవ్యాదా లోలికా సేవ్యా జలజా తృణధాన్యకమ్,
శ్యామాకో నీలపుష్పః స్యా త్స్మయాకశ్చ మునిప్రియః.
స్త్రీకాకకంగుశ్చీనః స్యా త్తృణకోలోఽప్యదారకః,
గర్ముత్పున గ్గర్ముటికా ఘులుంచ స్తుంగవీధుకా. ౫౮

జ్యోతిష్మతీ సులవణా గోజిహ్వాభక్షిణీ శివా,
120 గుంద్రా కుత్రఫలా గుచ్ఛా క్షేత్రియా బాలనాయికా.
రూక్షిణీయా జంతుఫలా గవేధుశ్చ గవేధుకా,
గాంగేరుకీ నాగబలా ఝషా హ్రస్వగవేధుకా. ౬౧
గోరక్షతండులశ్చాథ శాకో మర్కటక స్సమా,
మాషాదయ శ్శమీధాన్యే శూకధాన్యే యవాదయః. ౬౨
125 కోద్రవాద్యాః కుధాన్యాని వ్రీహయశ్శాలికాదయః,
స్తంబే గుచ్ఛుపౌ కాండే నాలీత్రయ్యఫలాతు సా. ౬౩
పలావేఽస్త్రీ కర్ణికా స్త్రీ పూలోఽస్త్రీ తృణపంచికా,
కడంగరో బుసోఽథ స్యాత్కణిశం ధాన్యమంజరీ. ౬౪
పీనకోశీ శమీ శింబా తీక్ష్ణాగ్రే శూకమస్త్రియామ్,
130 ధాన్యరాశిస్తు వలజా వరండ స్తృణసంచయః. ౬౫
గృహార్ధోఽసౌకపోలూః స్త్రీ విత్తిః ప్రస్వస్తరోహ్యసౌ,
సమాః ప్రయామనీవాకా క్రపుకాత్ ప్రాక్ పరే త్రిషు. ౬౬
బుద్ధమావసితం ధాన్యం పూతం తు బహులీకృతమ్,
ఖలపూః స్యాద్బహుకర శ్ఛాదిషేయం ఛదిస్తృణమ్. ౬౭
135 క్రాయికః క్రయికః క్రేతా విపూర్వాః క్రేయవస్తుదే,
క్రయే ప్రసారితం క్రయ్యం క్రేయం క్రేతవ్యమాత్రకమ్.
విక్రేయం పణితవ్యం చ పణ్యోఽథ క్రపుకః క్రయః,
ఖేటకః ప్రక్రయః క్రేణీ విక్రయో విపణః పణః. ౬౯
వస్నోఽర్ఘోఽపక్రయో మూల్యం బంధః ప్రణయ ఆధికః,
140 నీవీపరిపణంమూలం ధనం లాభోఽధికం ఫలమ్. ౭౦
పరివర్తో వినిమయో వైమేయో నియమోఽపి చ,
సత్యంకారః పునస్సత్యాకృతి స్సత్యాపనం చ తత్. ౭౧

పణ్యాజీవ స్సార్థవాహో నైగమో వాణిజో వణిక్,
వై దేహకః ప్రాపణికః క్రయవిక్రయికోఽపి చ. ౭౨

145 విటపోఽర్థ స్స్వాపతేయం రిక్థం ఋక్థం ధనం వసు,
విత్తం చ ద్రవిణం ద్యుమ్నం హేమరూప్యాత్మకం తు తత్.
అకుప్యంకుప్యమన్యత్ స్యాద్రూప్యం తద్ ద్వయమాహతం,
కోశమస్త్రీ హిరణ్యం చ హేమరూప్యం కృతాకృతమ్. ౭౪
ఓషధ్యో జాతిమాత్రే స్యు రజాతౌ సర్వమౌషధమ్,
150 స్త్రీ శుంఠి రూషణం విశ్వ భేషజం సింహలం కటమ్. ౭౫
శృంగిబేరం మహాకందం హంసచ్ఛత్త్రం కలాపకమ్,
పిప్పలీ మాగధీ శౌండీ వృషలం చోషణా బలా. ౭౬
శ్యామోపకుల్యా వై దేహీ గ్రంథినీ తీక్ష్ణతండులా,
జాలినీ తండులా తన్వీ కాల్యంబష్ఠా మనోహరా. ౭౭
155 కపివల్ల్యాం కోలవల్లీ గండీరీ హస్తి పిప్పలీ,
కాండీ వసీరకాండీరా గృహకాండ శ్శిరః పుమాన్. ౭౮
మరీచం తు విరావృత్త మూషణం ధర్మపత్తనమ్,
మరిచం పలితం శ్యామం వేల్లనం పేలవం కటు. ౭౯
లోహాఖ్యం శ్యామవల్లీ చ త్ర్యూషణం తూషణాదికమ్,
160 కాబేరం త్రికటు వ్యోష మున్యంకోలం కటూత్కటమ్. ౮౦
గ్రంథికానల చవ్యైస్తు చతుష్పంచ షడూషణమ్,
చవ్యం తు చవికం కోలా భార్గీ పద్మా చ విష్ఠికా. ౮౧
త్రిఫలా తు మహాబర్కా భూతసారీ ఫలత్రికా,
బలకాలీ బలారోహా చిత్రక స్త్వగ్నిసంజ్ఞకః. ౮౨
165 పంచకోలం కణాశుంఠీ చవ్యగ్రంథిక చిత్రకాః,
అజాజీ తు జయా దీప్యో జీరకో జీరణస్సితః. ౮౩

మాగధశ్చాథ సూక్ష్మోఽసౌ కణాజీరణాఽపరః,
అగ్నిమంథో హృద్యగంధ స్సుగంధిః కాలికా కణా. ౧౪
కృష్ణే తు జీరకే పృథ్వీ పృథుః కాలోపకుంచికా,
170 సుషవీ కారవీ ఫారీ పృథ్వీకా పృథుశాలికా. ౧౫
కటుః కటుంభరాశోకా రోహిణీ కటురోహిణీ,
కృష్ణభేదీ మత్స్యపితా చక్రాంగి శకులాదనీ. ౧౬
నిష్కుట్యాం చంద్రవాలైలా పృథ్వీకా త్రిదివా త్రుతు,
సూక్ష్మాయాం త్రిపుటా కుంతి స్త్రుటిస్తుత్థోపకుంచికా. ౧౭
175 కోరాంగీ నందినీ శాలా కలుషీ సంయతాపి చ,
కాశ్మీరం పౌష్కరే మూలే పద్మపత్త్రం చ పుష్కరమ్. ౧౮
అవ్యథాతిచరా పద్మా చారటీ పద్మచారిణీ,
జన్యా జతూకా రజనీ జతుకృ చ్చక్రవర్తినీ. ౧౯
శృంగివిషాప్రతివిషా తివిషోపవిషారుణా,
180 శిగ్రుజం శ్వేతమరిచం త్వక్‌క్షీరావంశరోచనా. ౨౦
పద్మోత్తరం వహ్నిశిఖం మహారజతమిత్యపి,
కుసుంభే పిప్పలీమూలే గ్రంథికం చటికా శిరః. ౨౧
బర్హిపుష్పే గ్రంథిపర్ణం స్థౌణేయం కుక్కురం శుకమ్,
శతపర్ణం చ మిత్త్రం చ కములం చ శిలం చ తత్. ౨౨
185 సమృద్ధిః ప్రాణదాసిద్ధి ర్లక్ష్మీస్సర్వజనప్రియా,
ఋశ్యప్రోక్తా శ్రోత్రకాంతా శ్రావణీ హస్తిపాదికా. ౨౩
ఋషిస్సృష్టా వృషావృష్యా హృద్యా యోగ్యా యుగాహ్వ
అథవృద్ధిరోబ్ధనీయా మహాశ్రావణికాబుధా. [యా,
హారేణూ రేణుకా కౌన్తీ కపిలా భస్మగంధినీ,
190 ఏలా వాలుక మైలేయం సుగంధి హరివాలుకమ్. ౨౫

వాలుకం చాథ శైలేయం వృద్ధం గిరి శిలాహ్వయమ్,
కాలానుసార్యం పాషాణపుష్పం శీతశివం శివమ్. ౯౬
క్రిమిఘ్న స్తండులో వేల్ల మమోఘా చిత్రతండులా,
విడంగోఽస్త్రీ సుగంధా తు సురసా గంధనాకులా. ౯౭
195 నాకులీ సువహా రాస్నా ఛత్రాకీ సర్వలోచనా,
గంధినీ స్యా త్తాలపర్ణీ దైత్యా గంధకుటీ మురమ్. ౯౮
కుష్ఠం వాప్యం పారిభావ్యం రోగాఖ్యం పాకలోత్పలే,
వ్యాలాయుధం వ్యాఘ్రనఖం కరజం చక్రకారకమ్. ౯౯
సుషిరా విద్రుమలతా కపోతాంఘ్రి ర్నటీ నలీ,
200 జటిలా లోమశీ మాంసీ తపస్వి న్యామిషీ జటా. ౧౦౦
ధమన్యంజనకేశ్యౌ తు హనుర్హట్ట విలాసినీ,
అపిశుక్తిః ఖురశ్శంఖో నఖం కోలదలం సమాః. ౧౦౧
అజమోదాతూగ్రగంధా బ్రహ్మదర్భా యవానికా,
కారవీ చ ఖరాశ్వోగ్రా దీప్యకాలో చ మస్తకః. ౧౦౨
205 మధురం క్లీతకం యష్టిమధుకా మధుయష్టికా,
లవంగం దేవకుసుమం శ్రీసంజ్ఞం చ వరాలకమ్. ౧౦౩
త్వక్పత్రం తు త్వచం చోచం వరాంగం భృంగముత్కటం,
మృగనాభి ర్మృగమదో నగః కస్తూరికాపి చ. ౧౦౪
ఘనసార స్తు కర్పూర స్సితాంగో హిమవాలుకా,
210 చంద్రనామాని చాథస్యా త్తక్కోలం కోలకం పరం. ౧౦౫
అపికోశఫలం ఫాలం కార్పాసకృతమాలకా,
జాతీకోశం కోశఫల మథాగరు నృపాహ్వకం. ౧౦౬
లోహాఖ్యం కృమిజం భృంగం జోంగకం జాంగలం మతం,
వంశికం వంశికం శీర్షం ప్రకరం మృదులం లఘు. ౧౦౭

215 వసుహాయః పుంమదః కాకతుండో వనద్రుమః,
కాలాంగరు తు మంగల్యా మల్లికా సమగంధిచేత్. ౧౦౮
శ్రీవేష్టః పాయసం శ్ర్యాఖ్యం శ్రీవాసో రక్తశీర్షకః,
వేష్టః శ్రీవత్సపిణ్యాకో దధిశ్చ సరలద్రవే. ౧౦౯
వృకధూపశ్చతూణాస్తు పిండకశ్చపలశ్చలః,
220 కప్యాఖ్యః కపిలః సిహ్నః కృత్రిమః క్షేత్రికో వరః. ౧౧౦
తురుష్కః పావనశ్చాథ సర్జనో లాలనో రసః,
బహురూపో యక్షధూపోఽప్యరాలోఽప్యథకృత్రిమే.
వృకధూపోఽంగులాలస్తు మహిషాక్షః పలంకషః,
చందనోఽస్త్రీ మలయజో భద్రశ్రీరోహణద్రుమః. ౧౧౨
225 శ్రీఖండో గంధసారశ్చ తామ్రసారం తు చందనం,
పీతచందనమర్కేష్టం గోశీర్షం హరిచందనం. ౧౧౩
కిరాతజం బలాహార్యా పింజనం తైలపర్ణికం,
తథాకుచందనం పీతదారు రక్తే తు చందనే. ౧౧౪
పత్రాంగం రంజనం సేవ్యం ధూర్తమైరావతం లసమ్,
230 కుచందనం జఘన్యం చ రక్తం చ తిలపర్ణ్యపి. ౧౧౫
కుంకుమం ఘుసృణం వర్ణ్యం రక్తం లోహితచందనమ్,
కరటం చితకాబేరం గౌరవం వాసనీయకమ్. ౧౧౬
కాశ్మీరజం పుష్పరజస్సంకోచం పీతనం వరమ్,
ఘోరం చాగ్నిశిఖం చాపి జపాపుష్పం ప్రియంగు చ. ౧౧౭
235 నాగోద్భవం తు సిందూరం కుంకుమేన సమప్రభమ్,
గవలం మాహిషం శృంగం శశోర్ణం శశలోమని. ౧౧౮
అబ్ధిజే లవణే ఖండం త్రికూటం త్రికుటం కుటం,
భోజనీయం కటుకట మణిప్రవరవారిజే. ౧౧౯

అక్షీబం విసిరం సేవ్యం సైంధవం తు నదీభవం,
240 మాణిమంథం శితశివం నాదేయం భేదకం పటు. ౧౨౦
విశుంథ లవణం సంగం సింధి సింధూద్భవం ముఖమ్,
సంభరీ పునరే తద్వ ద్రౌమకం తు రుమాభవమ్. ౧౨౧
వప్నం చాఖ్యో భూలవణం కనిష్ఠం పాక్యముద్భిదమ్,
క్షుద్రకం పాంసు లవణం కుప్యం పానీయ సంభవమ్. ౧౨౨
245 ఊషమూషరజం క్షేత్ర్యం పాంసుజం యవనం పటు,
శూలికా తు మహాజాలీ వేష్టావారం మహావిడమ్. ౧౨౩
విడం తు పాక్యం బహులం కృత్రిమ ద్రావణా సురాః,
ఘుటికా లవణం తూగ్రం విడవ ద్ధనకాలకమ్. ౧౨౪
సౌవర్చలం తు రుచకం దుర్గంధం శూలనాశకమ్,
250 అక్షం తార్క్ష్యం రుచిష్యం చ తిలకం త్వత్రకృష్ణకే. ౧౨౫
సౌవర్చలం ద్రవస్తు స్యా జ్జారణం లోహితోఽస్త్రియామ్,
దశైతం లవణాని స్యు రథోపలవణాస్త్రయః. ౧౨౬
తత్ర క్షారో యవక్షారో నిపీతీ కానసుద్వరః,
శ్వేతక్షార స్తీక్ష్ణరసో విపాకీ చ సతు ద్విధా. ౧౨౭
255 యవాగ్రజో యావశూక స్తత్రాంతో్య బహుసారకః,
రసాఢ్యో రసకో యోగీ పత్రకః పత్రసారకః. ౧౨౮
తీజో్యఽసువర్చికా క్షారః కపోత స్సుఖవర్చకః,
స్నధ్నికా స్వర్జికా స్వర్జి ర్యోగవాహీ సువర్చికా. ౧౨౯
టంకణస్తు క్రామణకో లోహసంశ్లేషకః కటుః,
260 రసయోనిః పావనకో మాలతీ తీరసంభవః. ౧౩౦
పరశు శ్శస్త్రకష్టంక శ్శస్త్రక్షారో మహాబలః,
సహస్రవేధి బాహ్లీకం జతుకం హింగు రామఠమ్. ౧౩౧

పత్రేఽస్య కణ్టకీబాష్పి పృథ్వీకా కారవీ పృథుః,
తింత్రిణీకే తు వృక్షామ్లం చుక్రం శుక్తిః రుచిః స్త్రియామ్.
265 సహస్రవేధీ చుక్రోఽమ్లవేతస శ్శతవేధ్యపి,
గూఢః క్షారస్య వికృతౌ మత్స్యండీ ఖండశర్కరా. ౧౩౩
ఫాణితం క్షుద్రకం ఖండం నస్త్ర్యథో శర్కరా సితా,
మధూలం తు మధుస్స్త్రీ మధుకం తత్పురాతనమ్. ౧౩౪
భ్రామరం తు భ్రమరకం క్షౌద్రం సారఘమాక్షికే,
270 అనర్ఘం పౌత్తికం దాలం ద్రుమజం రూక్షవాలుకమ్.
ఔద్దాలకం తు శాలాకం విషజి న్మధురామ్లకమ్,
ఛాత్రం సరోర్ఘ మత్యర్ఘస్స్వాద్వీమా మధుజాతయః. ౧౩౭
మదనస్తు మధూచ్ఛిష్టం స్నేహోఽస్త్రీ పిచ్ఛిలే రసే,
స్నేహే తిలానాం తైలం స్యా దన్యేషాం నామపూర్వకమ్.
275 ఘృతమాజ్యం హవిస్సర్పిః కౌంభం త్వాజ్యం దశాబ్దికమ్,
హైయంగవీనం పీథం చ నవనీతం చ తక్రజమ్. ౧౩౮
దధి విప్రప్రియం హృద్యం క్షీరజం శ్రీఘనం గురు,
స్థూలం శ్వేతం చ మంగల్యం కట్వారశ్శండగోరసౌ. ౧౩౯
సంజావనే తూత్తమాత్రే ప్రాజ్యందా త్రిస్రకం దధి,
280 మందం తు మండజాతం తద్బాలజాతం తు బాలకమ్. ౧౪౦
అమ్లజాండీ తు గర్భాత్ప్రాగ్ గర్భస్తు ముఖబంధనమ్,
వలీముఖం తు గాఢాస్యం తద్ధ్వంసం తు సశరం దధి ౧౪౧
ఛిన్నం దధి బుసంరూక్షం ఖలం సేవ్యం చ నిశ్శరే,
బహుసూదన మప్యస్మిన్ ద్రప్సం స్యా దఘనం దధి. ౧౪౨
285 పత్రలం చాథ పక్వం స్యా త్సంజాతం పయస శ్శృతాత్,
ధుక్షిమం తూద్ధృతస్నేహా న్మథితాత్తు ప్రమాథితమ్. ౧౪౩

తక్రపిండం చాథమస్తు ప్రాగ్రాథం దధిమండకే,
ఆతంచనం సంజావనం ప్రతీవాపశ్చ మూతకమ్. ౧౪౪
పయోదుగ్ధం చ పీథం చ స్తన్యం పుంసవనం సరం,
290 గవ్యం జ్యేష్ఠం మధుక్షీరం యోగ్యం సోమరసోద్భవం. ౧౪౫
ఊధస్యం జీవనీయం చ ధారోష్ణం త్వమృతం పయః,
ఆసప్తాహాత్తు పీయూషం తతో మోరటమోరకే. ౧౪౬
అవిసోఢావిమరిసే అవిదూతమవేః పయః,
సంతానినీ క్షీరశర శ్శరోగ్ర ద్రవసంహతిః. ౧౪౭
295 తిలాటః కూర్చికా చేతి క్షీరస్య వికృతీ ఉభే,
ఘోలం తూగ్రం కాలశేయం దండాహత రసాయనే. ౧౪౮
మోరటం గోరసశ్చాథ ఘోలః పాదాంబుసంయుతే,
తక్రం కట్వర మర్ధోఘ్నం శ్వేతచ్ఛాణం చ సారణం. ౧౪౯
నిరంబు ఘోలం మథిత ముదశ్విత్తు జలార్ధకం. ౧౪౯½

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే వైశ్యాధ్యాయః.

శూద్రాధ్యాయః

శూద్రోఽన్త్యవర్ణో వృషలో ద్విజపోతో జఘన్యజః,
పజ్జః పద్యోఽప్యేకజాతి శ్శూద్రాస్సంకరజా అపి. ౧
దాసే భృత్యః పరిస్కందః పరజాతః పరైధితః,
నియోజ్య చేటకప్రేష్య భుజిష్య పరిచారకాః. ౨
5 లాడీక కింకరప్రేంఖ పాలూంక పరికర్మిణః,
సంచారితే ధీకరశ్చ గోప్యాః స్యుర్దాససూనవః. ౩
బంధకే స్థిత ఆయత్తో భక్తాన్నైవ స్థితః కృతః,
స్వస్కందో భిన్నకుంభశ్చ భుజిష్యో దాసమోచితః. ౪
భృతకే భృతిభుక్కర్మకరో వైతనిక స్త్రిషు,
10 భరణ్యం భరణం భర్మ వేతనం నిష్క్రయో భృతిః. ౫
కర్మణ్యా తువికా భృణ్యా భారవాహస్తు భారికః,
వార్తాహారో వైయధికో భారయష్టి ర్విహంగికా. ౬
శిక్యం తల్లంబికాచశ్చ పాథేయం శంబలోఽస్త్రియాం,
కారవశ్శిల్పినస్సర్వే కులికాస్తే కులోత్తమాః. ౭
15 కలా శిల్పం చ కర్మాథ తంతువాయః కువిందకః,
వాణిర్వ్యూతిశ్చ వానం స్యా ద్వేమానా వానదండకః. ౮
తర్కుః కర్తనభాండే నా త్రసర సూత్రవేష్టనః,
ధరాః కార్పాసతూలాః స్యు స్తూలమస్త్రీ పిచుః పుమాన్. ౯
పింజనం స్యా ద్విహాననం ధరాణాం ప్రవిసారణం,
20 కల్పనం కర్తనం తుల్యే త్రివృతం తు త్రివృత్త్రిషు. ౧౦
ఆవర్తనం తు వలనం సూత్రాణి నరి తంతవః,
సౌచిక స్తున్నవాయః స్యా త్సూచిసూచా చ చీవనీ. ౧౧

సూచిసూత్రం పిప్పలక మోతం ప్రోత ముభే త్రిషు,
సీవనం సేవనం స్యూతీ రంగాజీవస్తు చిత్రకృత్. ౧౨
25 లేఖనీ తూలికా కూర్చే పుస్తం లేప్యాదికర్మణి,
యాతు లేప్యమయీనారీ సాస్యా దంజలికారికా. ౧౩
పాంచాలికా తు వస్త్రాది పుత్రికా సాలభంజికా,
పలగండో లేపకః కల్పణి స్సమ లేపనీ. ౧౪
సంవాహకోఽంగమర్దీ స్యా చ్ఛత్రమార్జోఽసిధావకః,
30 మణికారో వైఘటిక శ్శౌల్వికస్తామ్రకుట్టకః. ౧౫
నాడింధమః స్వర్ణకారః కలాదో మాష్టికస్సమా,
కర్మారః స్యా దయస్కారో వ్యోకారో లోహకారకః. ౧౬
శాంఖికః స్యా త్కాంబవికో భస్త్రాచర్మప్రసేవికా,
సందంశః స్యా త్కంకముఖః కాణామూకాబుమా స్మృతా.
35 విధ్యతే యేనమణ్యాది రావిధోఽసౌ నిఘోఽపి చ,
ఆస్ఫోటనీ వేధనికా భ్రమః కుందశ్చ యన్త్రకమ్. ౧౭
నారాచీస్యాదేషణికా శాణస్తు నికషః కషః,
రోషాణస్తు ఘృషిర్ఘృష్యో హేమాదినికషాశ్మని. ౧౮
యత్ర నిక్షిప్య కూటేన హాన్యతే సానిఘానికా,
40 ప్రతిచ్ఛాయా ప్రతికృతిః ప్రతిమా ప్రతియాతనా. ౨౦
ప్రతిచ్ఛందః ప్రతినిధి ర్వైరం చ ప్రతిరూపకమ్,
ప్రతిబింబోపమానే చ సాదృశ్యే సన్నిభం నిభమ్. ౨౧
హారిణీ హేమప్రతిమా సూరి స్స్థూణాన్యలోహజా,
కూటోఽశ్మకుట్టకోఽథ స్యాట్టంకః పాషాణదారకః. ౨౨
45 కాయస్థః స్యాల్లిపికరః కరణోఽక్షరజీవనః,
లేఖకోఽక్షర చుంచుశ్చ లిపి ర్లేఖాక్షరస్యయా. ౨౩

లిపిస్త్వ లేఖ్యలేఖా స్యాద్రేఖా తు స్యాదకృత్రిమా,
వర్ణాంతరస్య సర్పాదౌ లాజిర్లేఖా తు కృత్రిమా. ౨౪
మేలామందో మషిఘటీ మేలాంబు మలినాంబు చ,
50 మేలా మణి ర్నపణి తస్యా లేఖన్యా కణికోద్ధృతా. ౨౫
చండిలః క్షురమర్ద్దీ స్యాన్నాపితోఽన్తావసాయ్యపి,
క్షురోఽస్య వపనం శస్త్రం కర్త్రికా కర్తనీ కృపీ. ౨౬
కుంభకారః కులాలోఽస్య పచనం పాకమండలమ్,
ఘూసరశ్చక్రికస్తైలీ పిణ్యాకో నాఖలిస్త్రియామ్. ౨౭
55 ఆభీరస్తు మహాశూద్రో గోపో గోసంఖ్యగోదుహా,
గోపాలో వల్లవశ్చాథ వత్సీయస్త్రిషు తద్ధితే. ౨౮
జాబాలః స్యాదజా జీవః కోణోఽక్లీలగుడో నరి,
సందానం దామనీ దామా సనా దామ పశోస్తుయా. ౨౯
రజ్జుస్స్యా బంధనీ తంత్రి త్వాల్పా పాశస్తు కర్ణికా,
60 గుణోవరాటో రజ్జుః స్త్రీ నవా శుల్బావటీ త్రయీ. ౩౦
గ్రంథి ర్బంధో వ్రజో గోష్ఠో గోష్ఠీనం తు పురా వ్రజః,
మంథస్తు మంథా మంథానో వైశాఖః ఖజకోఽపి చ. ౩౧
కుఠారో మంథవిష్కంభో మంథపాత్రం తు గర్గరి,
ఘోష ఆభీరపల్లీ స్యాత్పక్కణోఽస్త్ర్యంత్యజాలయః. ౩౨
65 మాలాకారో మాల్యజీవీ మాలికః ప్రాతిహారికః,
ఊర్ణాస్నావః కదల్యాదేః కరండీ తు పుటీ త్రయీ. ౩౩
తక్షా తు వర్ధకి స్త్వష్టా రథకారశ్చ కాష్ఠతట్,
గ్రామాధీనో గ్రామతక్షః కౌటతక్షోఽనధీనకః. ౩౪
సఉద్ధనో యత్ర కాష్ఠే కాష్ఠం నిక్షిప్య తక్ష్యతే,
70 వ్రశ్చనః పత్రపరశుః పరశుస్తు పరశ్వధః. ౩౫

స్వధితిర్నా కుఠారో౽క్లీ వాసీస్యా ద్దారుతక్షణీ,
క్రకచో౽స్త్రీ కరపత్రం స్వధితిః కర్తనః నమా. ౩౬
జీవాన్తకో మాంసికశ్చ కౌటికో మాంసవిక్రయీ,
సూనాతటి ర్వధస్థానం కృపాణీపీ చ కర్తరీ. ౩౭

75 మృగయు ర్లుబ్ధకో వ్యాధో ద్వౌ వాగురికజాలకౌ,
ఆచ్ఛోటనం ఖేటనం చ మృగవ్యం మృగయాపి చ. ౩౮
ఆఖేటశ్చ వరాధిశ్చ వాగురా మృగబంధనీ,
శ్వా విశ్వకద్రు ర్మృగయాదక్షో౽లర్కస్తు యోగితః. ౩౯
దక్షిణేర్మా తు సమృగో యో లుబ్ధై ర్దక్షిణే హతః,

80 వైతంసిక శ్శాకునిక ఉన్మాథః కూటయన్త్రకమ్. ౪౦
శల్యమస్త్రీ శలాకా స్యా ద్వీతంసః పక్షిబంధనమ్,
పక్షిణా యేన గృహ్యన్తే పక్షిణో౽న్యే న దీపకః. ౪౧
కైవర్తో ధీవరో దాశో నౌజీవీ జాలిమాగరా,
మత్స్యఘానీకువేణీ స్యా ద్బలిశం మత్స్యవేధనమ్. ౪౨

85 జాలమానాయ ఉద్దాల స్తాన్నతో ముకులాకృతిః,
పాదూకృచ్చర్మకారః స్యా ద్దారాచర్మ ప్రభేదినీ. ౪౩
వర్ధ్రీ నర్ధ్రీ వరత్రా చ శౌండికస్త్వా సుతీవలః,
కల్యాపాలో ధ్వజీచాథ మద్యం స్యా త్కాపిశాయనమ్. ౪౪
శీధుకశ్య మిరాకల్యా శుండా దేవీ పరిస్రుతా,

90 పరిస్రున్నాధపీ హాలా ప్రసన్నా మదిరా సురా. ౪౫
మదనామోహకలికా మదిష్ఠా కాచమాలికా,
కాదంబరీ వారుణీ చ మధూన్యైస్తు మధూలికా. ౪౬
పక్వైస్త్వీక్షురసై రస్త్రీ శీధుః పంకరసశ్శిపః,
శీతపంకో రూక్షణీయో౽పక్వపక్వై రసికాసవౌ. ౪౭

95 మధుమద్యే తు మాధ్వీకం కామికాంతం మదోత్కటమ్,
విక్రాంతం కపిశం హృద్యం ముఖవాస స్సుఖోదయః. ౪౮
మధ్వాసవోఽసితస్తస్య శ్శార్కరో మాధవోఽస్త్రియామ్,
మైరేయ మాసవో ధాత్రీ ధాతకీ గుడవారిభిః. ౪౯
కాకోలీ పైష్టికీ శ్వేతా స్యాత్పానం పానగోష్ఠికా,
100 నగ్నహూర్నా మద్యబీజం కిణ్వమప్యథ మేదకః. ౫౦
జగలోఽథస నిస్సారో మర్కసో మాసరోఽపి చ,
ఆసూతిర్మద్యసంధాన మాసవోఽభిషవోఽపి చ. ౫౧
కారోత్తర స్సురామండ ఆపవోఽప్యథ భక్షణమ్,
ఉపదంశోఽపదంశశ్చ మధువారా మధుక్రమాః. ౫౨
105 శుండాపనం మదస్థానం సపీతి స్సహపానకమ్,
సరకం చషకం చాస్త్రీ గల్వర్తోఽప్యనుకర్షణమ్. ౫3
పానగోష్ఠీషు యన్నృత్తం తత్ర స్యాదుచ్ఛతాలకమ్,
ప్లవచాండాల చండాల మాతంగాస్తు జనంగమే. ౫౪
విష్టిర్నాకారితం కర్మహఠాద్యోఽపి చ తత్కృతః,
110 అక్షైకాగారికశ్చోరః పరిమోషీ మలిమ్లుచః. ౫౫
ప్రతిరోధీ పరాస్కందీ తస్కరః ప్రతిరోధకః,
స్తేనో రాత్రిచరో దస్యు ర్మోషకః పారిపంథికః. ౫౬
పశ్యతో యోహరత్యర్థం సచోరః పశ్యతోహరః,
పటచ్చరః పటచ్చోరో బందిస్త్రీ ప్రగ్రహోగ్రహాః. ౫౭
115 లోప్త్రం హృతోఽర్థ శ్చౌర్యంతు స్తేయం స్తైన్యంచ చౌరికా
ధూర్తోఽక్షధూర్తః కితవో ద్యూతకృత్ కృష్ణకోహలః. ౫౮
చౌరికశ్చాక్షజీవీ చ సభికా ద్యూతకారకాః,
ద్యూతోఽస్త్రియా మక్షవతీ తద్భేదాః పంచికాదయః. ౫౯

సమాధిశ్చ సమంగశ్చ పరివీ రంజనం చ తత్,
120 పణో గ్లాహో దేవనస్తు పాశకో౽క్షో౽థ శారయః. ౬౦
శారాః స్యుః పరిణాయస్తు తేషాం సచరణే౽భితః,
అక్షపాతా అయాస్తే తు చతుస్త్రిద్వ్యేకయోగినః. ౬౧
కృతం త్రేతా ద్వాపరం చ కలిశ్చేతి యథాక్రమమ్,
జాయాజీవస్తు శైలూష శ్శైలాలీ భరతో నటః. ౬౨
125 రంగాజీవో నృతు ర్నప్రో వండో రంగావతీర్యపి,
సర్వవేశీ కృతాశ్వీ చ నర్తకస్త్వభ్రపుల్లకః. ౬౩
యోయష్టిరజ్జుఖడ్గేషు ప్రనృత్యతి స పూరకః,
కేలకః ప్రవకశ్చాసౌ చారణాస్తు కుశీలవాః. ౬౪
నర్తకో భూమికాం ప్రాప్తో దేవానా మధమానుషః,
130 రంగావతారీ రుద్రస్య కృష్ణస్య త్వధమానవః. ౬౫
రామస్య స్యా ద్దేవరథ శ్శక్రస్య తు శచీబలః,
రావణస్య తురంగోపమర్దీ కంసస్య భూమికామ్. ౬౬
ప్రాప్తః ఫాలగలాలేపో యస్తు స్త్రీభూమికాం గతః,
సభ్రూకుంసో భ్రుకుంసశ్చ భ్రకుంసశ్చ భృకుంసవత్. ౬౭
135 తత్తద్వేషో భూమికాస్యా త్తద్ధారీ భూమికాగతః,
పాత్రాణి నాట్యే౽ధికృతా స్సూత్రధారస్తు సూచకః. ౬౮
నాందీ తు పాఠకో నాంద్యాః పార్శ్వస్థాః పారిపార్శ్వకాః,
విదూషకః కేలికిలః ప్రహాసీ ప్రతిభో౽పి చ. ౬౯
వేశ్యాచార్యః పీఠమర్ద ష్షిద్గో వాతసుతో విటః,
140 మార్దంగికో మౌరజికో వీణావాదాస్తు వైణికాః. ౭౦
వేణుధ్మాః స్యు ర్వైణవికాః పాణివాదాస్తు పాణిఘాః,
నృత్తం గీతం వాద్యమితి నాట్యం తౌర్యత్రికం త్రికమ్.
సంగీతకం ప్రేక్షణార్థే నాట్యోక్తే నాట్యధర్మికా,

ఉత్తమోత్తమికం శ్లోకైస్సైన్ధవం ప్రాకృతోక్తిభిః. ౨౨
145 తాణ్డవోఽస్త్రీ నృత్తలాస్య నటనాక్షజ నర్తనమ్,
నటితిర్నాటకీ రాసో నృత్తం బాహ్యం స్వకల్పితమ్. ౨౩
రసభావాంగహారాద్యై శ్శాస్త్రోక్తైరూపకాశ్రయమ్,
నృత్త మాభ్యంతరం నామ స్థాయిభావాత్మకో రసః. ౨౪
శృంగారహాస్య బీభత్స వీరాద్భుతభయానకాః,
150 రౌద్రశ్చ కరుణశ్చాష్టౌ రసాశ్శాంతోఽపి చ క్వచిత్. ౨౫
స్థాయిభావాః క్రమాదేషాం రతిర్హాసో జుగుప్సనమ్,
ఉత్సాహోవిస్మయోభీతిః క్రోధశ్శోక శ్శమోఽపి చ. ౨౬
బీభత్సమానే బీభత్సో విస్మేత ర్యద్భుతో రసః,
భయానకో రసోభీతే హాస్యోహసితరి స్థితః.
155 బీభత్సో వికృతశ్చిత్రం త్వాశ్చర్యం ఫుల్లమద్భుతమ్,
భయానకం ప్రతిభయం భీమం భీష్మం భయంకరమ్. ౨౭
భైరవం భీషణం ఘోర మాభీలం దారుణం చ తత్,
కరుణస్సకృపోరౌద్ర స్తూగ్రోఽమీ వింశతి స్త్రిషు. ౨౮
భావో మనోవికారః స్యా దనుభావోఽస్య సూచకః,
160 విభావో హేతవస్తస్య భావస్య హ్యాదివర్త్యతః. ౩౦
స్థాయిసంచారి భేదేన ద్విధాభావో వ్యవస్థితః,
స్వేదో ఘర్మో నిదాఘః స్యా త్కాలికా తు వివర్ణతా. ౩౧
రోమోద్గమో రోమహర్షో రోమాంచః కంటకోఽపి చ,
రోమాంక ఉల్లసనక ముత్పుల్లకణక మిత్యపి. ౩౨
165 స్మితం త్వదృష్టదశనే హాసోవక్రోష్ఠికాననా,
రుచిః స్త్రీ హసితం దృష్టదన్తే విహసితం శ్రుతే. ౩౩
సోత్ప్రాసేత్వాచ్ఛురితకం తథోపహసితం భవేత్,
నికుంచితశిరోగాత్ర మట్టహాసో మహాహసే. ౩౪

అతిహాసస్త్వనుస్యూతో ఽపహాసో ఽకారణాత్ కృతే,
170 స్వరభేదస్తు కల్లత్వం స్వరకంపస్తు వేపథుః. ౮౫
ఆకారగోపనాయామపటీకాప్యవకటాపిస్త్రీ,
నపుమానవహిత్థా స్యాద్దక్షి గృహజాలికాప్యస్యామ్. ౮౬
క్రందితం రుదితం క్రుష్టం లోతో ఽశ్రు నయనోదకమ్,
అస్రు రోదనమాస్రం చ క్రీడా ఖేలా చ కూర్దనమ్. ౮౭
175 న స్త్రీ కేలిః పరీహాసః క్రీడా లీలా చ నర్మ చ,
జృంభణం తు త్రయీ జృంభా ముఖభేదస్తు జృంభికా. ౮౮
ఏజనం వేపథుః కంపః ప్రలయో ఽస్పందనస్థితిః,
ఆటోపా వేగసంరంభ సంభ్రమాస్తు త్వరాత్వరీ. ౮౯
అసౌమ్యే ఽక్షిణ్యా దృష్టిః స్యాదవలోకస్త్వధః కృతః,
180 ఉన్మీలనం స్యాదున్మేషో నిమిషస్తు నిమీలనమ్. ౯౦
స్ఫురితం స్పందితమథ భ్రుకుటి ర్భ్రూకుటిః స్త్రియామ్,
భ్రకుటి ర్భృకుటి స్సారీ కాలీ తీర తరంగికా. ౯౧
చతురం త్వల్పా భ్రుకుటీ రేచితం త్వేకయా భ్రువా,
చేష్టాః శృంగారజాః స్త్రీణాం హావా లీలా దయో దశ. ౯౨
185 వల్లభాను కృతి ర్లీలా విలాసః శ్లిష్ట విక్రియా,
విచ్ఛిత్తి ర్వస్త్రమాల్యాదే ర్న్యాసో ఽనాస్థోపశోభితః. ౯౩
సకృత్సు శ్లిష్టరుదిత స్మితాది కిలికించితమ్,
బిబ్బోకాఽహం కృతేనైవ ప్రాప్తేఽభీష్టేఽప్యనాదరః. ౯౪
వికృతం తూచిత స్యాపి లజ్జాదిభిరభాషణమ్,
190 మోట్టాయితం వల్లభస్య చింతాకుట్టమితం పునః. ౯౫
స్తనోష్ఠాదే ర్దృఢస్పర్శాత్ దుఃఖవత్ సుఖసంభ్రమః,
విభ్రమో దృగ్విపర్యాసో లలితం కోమలక్రమః. ౯౬
సత్త్వాద్భావ స్తతో హావో లీలా హావా త్సముత్థితా,

అంగహారోఽంగవిక్షేపో నానాకరణసంహతిః. ౯౭
195 కరణా న్యంగచేష్టాః స్యు ర్త్స్థానం కరణం సమే,
వ్యంజకోఽభినయోయస్తు సూచ్యోఽర్థోఽభినయస్స్వచః ౯౮
భూషణా ద్వైక్త్రి రాంగేన సత్త్వేనాభినయాః కృతాః,
త్రిషు క్రమాత్ స్యురాహార్యవాచికాంగిక సాత్త్వికాః.
నాటకం నాటికా భాణో వీథిః ప్రహసనం డిమః,
200 ఈహామృగః ప్రకరణ మంకస్స మవకారకః. ౧౦౦
వ్యాయోగశ్చేతి రూపాణి నాట్యస్యైతా వికల్పనాః,
భారతీ సాత్త్వతీ చైవ కైశిక్యారభటీతి చ. ౧౦౧
చతస్రో వృత్తయో భాషా స్సంస్కృతాద్యా వికల్పితాః,
భారతీ సంస్కృతా వాణీ శేషాశ్చేష్టా ఇతిక్వచిత్. ౧౦౨
205 అథ నాట్యోక్తయో రాజా దేవో భట్టారకోఽపి చ,
మహారాజశ్చ రాజ్ఞీ తు స్వామినీ మహిషీ తు చేత్. ౧౦౩
దేవీస్యా ద్భట్టినీత్వన్యా గణికా పునరజ్జుకా,
భట్టారికా రాజమాతా తత్పుత్రీ భర్తృదారికా. ౧౦౪
తనయ స్త్వస్య గోస్వామీ స్వామీ చాప్యథ రాష్ట్రియః,
210 స్యాలోఽస్య యువరాజస్తు కుమారో భర్తృదారకః. ౧౦౫
పతిస్త్వార్య ఆర్యపుత్ర ఆర్యో మారిష మార్గకౌ,
ఆవుకస్తు పితాంబా తు మాతా జ్యేష్ఠా స్వసాత్తికా. ౧౦౬
బలాబుసా కనిష్ఠాన్యా దావుత్తో భగినీ పతిః,
బాలావాసూర్ద్ధదంతాః స్యుశ్శాక్య క్షపణకాదయః. ౧౦౭
215 ఆర్యభార్యితా క్షుల్లతాతో దేవరస్త్వార్యపుత్రకః,
హండే హంజే హలాహ్వానే నీచాం చేటీంసఖీం ప్రతి. ౧౦౮
అబ్రహ్మణ్య మవధ్యంస్యా న్నిష్ఠా నిర్వహణం సమే,
గీతం గేయం చ గానం చ యత్తుతంత్రీ సముద్భవమ్. ౧౦౯

తన్నిర్గీతం బహిర్గీతం గాంధర్వం దివ్యమైశ్వరమ్,
220 సప్తస్వరాస్త్రయో గ్రామా మూర్ఛనా ఏకవింశతిః. ౧౧౦
తానా న్యేకోన పంచాశ దిత్యేష స్వరవిస్తరః,
స్థానాన్యురశ్శిరః కంఠః శ్రావకః కంఠజో గుణః. ౧౧౧
యో దూరా చ్ఛ్రావయత్యన్యే త్వన్వర్థా మధురాదయః,
కాకీత్యాద్యాః కంఠదోషా స్తత్ర కాకీ నృలింగకః. ౧౧౨
225 అంగభీరః స్వరోఽధస్స్యా త్తుంబికీఘూర్ణినిర్గతిః,
సందష్టో భేదసమ్మిశ్రః కపిలో ఘుఘ్ఘురః కఫాత్. ౧౧3
కాకలి తు కలే సూక్ష్మే రాగా గీతే ద్విధాః పృథక్,
వాదిత్రం వాదనం వాద్య మాతోద్యం త చ్చతుర్విధమ్.
తతం వీణాదికం వాద్యం తాలాద్యం వితతం ఘనమ్,
230 వంశాదికం తు సుషిర మానద్ధం మురజాదికమ్. ౧౧౪
ఘనం చాథాద్యవాద్యే ద్వే వితతం సహకీర్తనే,
విపంచీ వల్లకీ వీణా ఘోషవత్యనువాదినీ. ౧౧౫
స్యాత్కంఠకూణికాచాథ స్యాచ్చిత్రా పరివాదినీ,
తంత్ర్యశ్చే త్సప్తతాశ్చే త్స్యు శ్చతుర్దశ చతుర్దశీ. ౧౧౬
235 ఏకాదశ్యేకాదశ చే దేవం వీణా త్రయోదశీ,
వీణా స్థాణో ర్నాలంబీ గణానాం తు ప్రభావతీ. ౧౧౭
విశ్వావసో స్తు బృహతీ తుంబురో స్తు కలావతీ,
మహతీ నారదస్య స్యా త్సరస్వత్యా స్తు కచ్ఛపీ. ౧౧౮
కోలంబక స్తు కాయోఽస్యాః కకుభ స్తు ప్రసేవకః,
240 వీణావంశ శలాకా తు కణికా కూణికా చ సా. ౧౨౦
పరివాదో వాదనార్థ ఉపనాహ స్తు బంధనమ్,
తంత్రీ ష్వంగుష్ఠసంస్పర్శః కలా స్తాసాం స్తు తాడనమ్. ౧౨౧
నిష్కోటితోఽస్త్రీ సవ్యేన తల స్త్వన్యేన పాణినా,

లయస్తు సామ్యం దశభి శ్ఛందోఽక్షరపద్ధై స్సహ. ౧౨౨
245 విలంబితం ద్రుతం మధ్యం తత్త్వమోఘో ఘనం క్రమాత్,
తాలః కాలక్రియామానం క్రియాంగులికరోద్భవా. ౧౨౩
తాలీత్రయీ కాంస్యతాలీ విణాలీ తాలపత్రికా,
ఝికిల్లస్తు పటహోఽథస్యా ద్దర్దరః కలశీముఖః. ౧౨౪
వంశే తు వంశికాపూరీ మురలీ వేణుకా చ సా,
250 శృంగవాద్యే స్వరముఖం స్యాదాఘుట్టలికేతి చ. ౧౨౫
తోట్టభీ చాథ పిచ్ఛోలా పాలీ తు జతుకాహలా,
కాహలా తు కహలాస్యా చ్చండకోలాహలేతి చ. ౧౨౬
నాలికా సుషిరచ్ఛేదే మురలీ పుష్పికేతి చ,
చాండాలికా తు కండోల వీణా చండాలవల్లకీ. ౧౨౭
255 కాండవీణా కువీణా చ ఘర్కరీ కిన్నరీతి చ,
సారికా కుంభుణీచాథ యో దండోఽల్పకలస్వనః. ౧౨౮
దండికా కారవీ సృష్టా కింఖిరో జర్జరశ్చసః,
మురజాస్తు మృదంగాస్తే త్వంక్యాలింగ్యోర్ధ్వకాస్త్రయః.
పూర్వాః పూర్వోమహానేషా మేత త్పుష్కరమండలే,
260 వ్యాపార స్త్వంగులీనాం యో మార్జనా సా త్రిధాత్వియమ్.
మాయూరీ చార్ధమాయూరీ తథాకర్మారవీతి చ,
ఘుర్ఘురీస్యా ద్దర్ఘురికా వాదనే మూర్ఛనా న నా. ౧౩౧
స్యుః షడ్జర్షభగాంధార మధ్యమాః పంచమ స్తథా,
ధైవతశ్చ నిషాదశ్చ తంత్రీకంఠోద్భవాః స్వరాః. ౧౩౨
265 తే కేకి చాతకా జక్రుజ్ పికభీక గజస్వరాః,
దుందుభి స్త్వానకో భేరీ భంభానాసూశ్చనంద్యపి. ౧౩౩
స్యాద్యశః పటహో ఢక్కా పటహాస్త్వానకోఽస్త్రియా,
హుడుక్కస్తు హాఢక్కోఽస్త్రీ సమాపణావమర్ద్దవౌ. ౧౩౪

వాద్యప్రభేదా డమరు మడ్డు డిండిమ ఝర్ఝరాః,
270 తిమిలా టట్టరీ వేధ్యా లుంకికా కుంజికాదయః. ౧౩౫
వాదిత్ర లగుడే కోణా నవపుం శారికా స్త్రియామ్,
తూర్యోఽస్త్రీ వాద్యనిర్ఘోషే వాదిత్రం వాదనం చ తత్.
తూరకామ ధ్వజౌ చాథ సాయంతూర్యేఽక్షతాడనమ్,
సంవేశనే తు భుగ్నికుటః ప్రకటః ప్రతిబోధనే. ౧౩౬
275 పటహాడంబరౌ యుద్ధే మంగలే ప్రియవాదికా,
దేవతార్చనతూర్యే తు ధూమలోఽస్త్రీ బలిర్నపణః. ౧౩౭
ఝుణ్ణకం మృతయాత్రాయా మర్ధతూరో రణోద్యమే,
నటోత్సాహనమంకేస్యా త్పూర్వరంగా స్త్వతః పరే. ౧౩౮
ప్రత్యాహారోఽత్ర కుతప విన్యాసే కుతపః పునః,
280 వాద్యవాదక సామగ్ర్య మారంభో గీత్యనుక్రమే. ౧౪౦
నివేశనే గాయికానాం నపుమానవతారణమ్,
లోకపాలార్చనే దిక్షు కరణీ పరివర్తనమ్. ౧౪౧
నందీచారీ మహాచారీ కథా సూత్రం ప్రరోచనా. ౧౪౧½

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం భూమికాణ్డే శూద్రాధ్యాయః.

భూమికాణ్డః సమాప్తః.

అథ పాతాలకాణ్డః

సరీసృపాధ్యాయః

పాతాలం బలిసద్మాధో భువనం బడబాముఖమ్,
రసాతలం తలం నాగలోకో దైత్యక్షురోరసా. ౧
అగాధో భువనం రోకం రంధ్రం నిర్వ్యథనం బిలమ్,
కుహరం సుషిరం ఛిద్రం శ్వభ్రోఽస్త్ర్యక్లీసుషిర్వపా. ౨
5 గర్తః పలేరో భూశ్వభ్ర మవఖాతోఽవటోఽవధిః,
శేషోఽనన్తో నాగరాజ స్సర్పరాజస్తు వాసుకిః. ౩
నాగా బహుఫణా స్సర్పా స్తేషాం భోగవతీ పురీ,
సర్పో ద్విరసనో వ్యాలో దందశూక స్సరీ సృపః. ౪
ఉరగో భుజగో జిహ్మో భుజంగోఽహి ర్భుజంగమః,
10 ఫుల్లరీకో లేలిహానః కుండల్యాశీ విషః ఫణీ. ౫
దీర్ఘపృష్ఠో విషధరః పన్నగో దృక్శ్రవా హరిః,
బిలౌకా గూఢపాచ్చక్రీ నాకుసద్మానిలాశనః. ౬
దర్వీకరా మండలినో రాజిమన్తశ్చ పన్నగాః,
రథాంగ లాంగలచ్ఛత్ర స్వస్తికాం కుశలాంఛనాః, ౭
15 ఫణిన శ్శీఘ్రగతయ స్సర్పా దర్వీకరాభిధాః,
దీర్ఘా మందా మండలినో మండలై ర్వివిధై ర్యుతాః. ౮
రాజిమన్తో రాజియుతా రాజీలా రాజిలాశ్చతే,
వైకరంజా స్సంకరజాః త్రయాణాం వ్యంతరా స్తథా. ౯
షడ్వింశతి ర్మండలిన స్తథా దర్వీకరాభిధాః,
20 త్రయోదశ చ రాజీలా వైకరంజాభిధాస్త్రయః. ౧౦
నిర్విషా ద్వాదశేత్యేవ మశీతి స్సర్పజాతయః,

దర్వీకరా మహాసర్పాః ఫుల్లః పుష్పాభికీర్ణకః. ౧౧
కుంభీనసో లోహితాహిః కృష్ణసర్పః కులస్థకః,
శంఖపాలో మహాపద్మః కాకోదర ఇతీదృశాః. ౧౨
25 ఆశీవిషాశ్చ సర్వేఽథ కృష్ణసర్పో వలాహకః,
అథ మండలిన స్తం తు ర్గోనసో వృద్ధగోనసః. ౧౩
కింశుకః పీనసః పింగో దేపభిన్న ఇతీదృశాః,
గోనస స్తు తిలిత్సః స్యా ద్ఘోనాసో ఘోణసోఽపి చ. ౧౪
రాజిలాః స్యుః పుండరీక శ్చిత్రకో లోహితాక్షకః,
30 దివ్యేలక స్సర్పరాజః కికీసాద ఇతీదృశాః. ౧౫
అథ పుష్కరసాదః స్యా త్సర్పరాజశ్చ సర్పభుక్,
వైకరంజాః పోటగల స్తథా పుష్పాభికీర్ణకః. ౧౬
దివ్యోఽలర్కోఽప్యథో సర్పా నిర్విషా దివ్యకాలినీ,
పైంగరాజోఽప్యజగర శ్శుకపోత్రో వలాహకః. ౧౭
35 వర్షాభీ శ్శుకలబ్యోతిః కోలకః పాదవాహికః,
పుష్పకోఽహి పతాకశ్చ గంధాహిక ఇతీదృశాః. ౧౮
అలగర్ద్ధో జలవ్యాలో వాహసోఽజగరశ్శయుః,
మాలుధానో మాతులాహిః పుండరీకస్తు డుండుభః. ౧౯
రాజిలః క్షీరకశ్చాథ నానీపాత స్స్వజస్సమౌ,
40 అహీరిణిః స్త్రీ ద్విముఖీ నిర్ముక్తో ముక్తకంచుకః. ౨౦
సర్పాంచర స్తు నిర్మోకః కంచుకో నిల్వయన్యపి,
అహినిల్వయనీ చాథ స్ఫటాభోగః ఫణానపణ్. ౨౧
గరలం తు విషం క్ష్వేలో గరస్తు కృతకం విషమ్,
క్ష్వేలాస్తు కాలకూటాద్యా మూలపుష్పఫలాత్మకాః. ౨౨
45 కాలకూటః కటోఽథ స్యా ద్దారార్ద్రో బ్రహ్మవాలుకమ్,

బ్రహ్మఘోషశ్చ ఘోషశ్చ పుండరీకం తు వాలుకమ్. ౨౩
ఏవమన్యేఽపి కాకోలో వత్సనాభో హాలాహలః,
సౌరాష్ట్రికో బ్రహ్మపుత్ర శౌక్లికేయేంద్రదారదాః. ౨౪
ముస్తః కుష్ఠో మేషశృంగ ఇత్యాద్యాశ్చాథ వాతికః,
50 విషవైద్యో జాంగలికో వ్యాలగ్రాహ్యహితుండికః. ౨౫
గోధానిహాకా ముసలీ వృకుజా సా శయండకః,
అథ గౌధేరగౌధారౌ భుజగీ గోధయో స్సుతే. ౨౬
గౌధేయశ్చాథ చిక్రోడ స్తాలకో రోమశీతి చ,
నకులః పింగలోఽథైష కశో రోమశ పుచ్ఛకః. ౨౭
55 నకుల స్తు మహాన్ బభ్రు ర్ధరికో నకులాకృతిః,
కృకలాసః ప్రతిరవి శ్శయానస్సటశ్శయః. ౨౮
సకామరూపీ బింబః స్యా త్కృకవాకుస్సు దుష్ప్రభః,
హాలాహల స్త్వం జనికా బ్రాహ్మణీ రక్తపుచ్ఛికా. ౨౯
సృజయా చాథ దైవజ్ఞా జ్యేష్ఠాస్యా ద్గృహగౌలికా,
60 టట్టనీ ముసలీ పల్లీ మాణిక్యా గృహగోధికా. ౩౦
కుడ్యమత్స్య సురశ్వేతా కుండ్రణాచీ సురాజికా,
ఉందురుర్మూషికః కాండమాఖుస్తు ఖనకః క్రమః. ౩౧
చుచుందరీ తు గంధాఖు ర్గిరికా బాలమూషికా,
వృశ్చికే త్వాల్య విద్రూణా మలం తత్పుచ్ఛకండకః. ౩౨
65 ఖర్జూరో వృశ్చికా నక్లీ శూకకీటోఽపి వృశ్చికః,
ఆఢా శతపదీ కర్ణజలూకా ధారికాపి చ. ౩౩
మూషికా లూతికా లూతా తంతువాయశ్చ జాలికః,
ఊర్ణనాభ స్తంతునాభః కృమి ర్మర్కటకోఽపి చ. ౩౪
ఊర్ణావహిశ్ఛిన్నవాహి రాశాబంధోఽస్య జాలకమ్,

70 లూతాపట్టస్తు తత్కోశ ఉద్దంశో మత్కుణ స్సమౌ. ౩౫
ఘుణః కృమిః కాష్ఠభవా లూతాతః స్యాత్పిపీలికా,
బ్రాహ్మణీ సమహాన్ పింగః కపిలా తు గృహేడికా. ౩౬
ఉలంకలో మహాన్ కృష్ణ స్సా మర్కోటపిపీలికా,
యాకృష్ణాల్పాథ సూక్ష్మాన్యా జాతిః కన్యా పిపీలికా. ౩౭
75 వమ్రోవ మ్ర్యుపదీకోప జిహ్వికా చోపదేహికా,
తత్ప్రియా శిథిలీపింగా యూకస్తు శిరసి క్రిమిః. ౩౮
నీలాంగా కృమిరంతర్జః క్షుద్రః కీటో బహిర్భవః,
ఫుల్లకా స్తూభయేఽపిస్యుః కీకసాః కృమయోఽణవః. ౩౯
సరీస్సపా స్తు సర్పాద్యా దందశూకా స్తు దంశకాః,
80 శలభాద్యాః పతంగాః స్యు ర్యాదాంసి జలజన్తవః. ౪౦
పృథురోమా ఝషో మత్స్యో మీనో వైసారిణ స్తిమిః,
జలపిప్పిక ఆత్మాశీ శకులీ స్వకులక్షయః. ౪౧
స్థిరజిహ్వ స్సంఘచారీ విసారశ్శంబరోఽండజః,
అథో సహస్రదంష్ట్రః స్యా ద్గలేవాలోఽపదాలకః. ౪౨
85 వదాలస్త్వహికశ్చిత్రః పాఠీనో మృదుకంటకః,
ఫలకీస్యా చ్ఛిత్రఫలీ లోహితస్త్వవటారికః. ౪౩
వేత్రాలః స్యా చ్ఛినకో మహాశల్క స్సితాయుధః,
శృంగీ తు సర్పశఫరీ ప్రోష్ఠీతు శఫరీ నపుణ్. ౪౪
నలమీన శ్చిలిచిమో గండకా శ్శకులార్భకాః,
90 క్షుద్రాండో మత్స్యసంఘాతః పోతాధానం నపుంసకమ్.
ఉద్దండ పాలన దలద్రేక రాజీవకోత్పలాః,
కులీరః కర్కటః పృష్ఠ చక్షుః పార్శ్వోదరప్రియః. ౪౫
బిల్వకోఽండ ప్రహారణ షోడశాంఘ్రి ర్ద్విధాగతిః,

భేకే శాలుః ప్లవవ్యంగ శాలూరాండుకకేందుకాః. ౪౭

95 మండూకశ్చైవ గృహజో మ్లానః కోణే పిశాచకః,
పీతేఽస్మిన్ కూలమండూకో వారిపిండోఽశ్మమధ్యజః. ౪౮
కృష్ణాస్యే కృతభీః శ్వేతా కోటికా తద్విపర్యయే,
చిత్రే చిత్రాణుకః కూపే భవః కూపే పిశాచకః. ౪౯
కూర్మః కచ్ఛప ఓహారః వంచగూఢ శ్చతుర్గతిః,

100 గుహాశయ స్త్వాసపృష్ఠః కశ్యపో జీవథో భృథః. ౫౦
దులీ ద్రుణీ చ తత్కాంతా మకరో మత్స్యరాడ్ఝషః,
ఖడ్గనామా ఖడ్గపుచ్ఛ స్తిమిస్తు స్తిమింగిలః. ౫౧
తద్భేదో వా స్తిమికరోఽథస్యా ద్వారుణపాశకః,
గ్రాహ స్తంత్ర స్తంతునాగ స్తంద్రశ్చామోఘతంతుకౌ ౫౨

105 నక్రే తు కుంభీ కుంభీరో గోముఖశ్చ మహాముఖః,
తాలుజిహ్వా శ్శంఖముఖ ఆలాస్య స్త్వంబుసూకరః. ౫౩
ఉద్రస్తు జలమార్జారః పారీపకకులోవశీ,
శింశుమార స్త్వంబుకపి రుష్ణవీర్యో మహావసః. ౫౪
అసిప్లవోఽంబులూకీ స్త్రీ వీరల స్తు మహాఝషః,

110 త్రయీ తు కంబుశ్శంఖోఽస్త్రీ సుగ్రీవో మధురస్వనః. ౫౫
త్రిరేఖ షోడశావర్తస్స తు శంఖనఖోఽల్పకః,
ముక్తాస్ఫోటోఽబ్ధిమండూకీ శుక్తి ర్ముక్తా తు మౌక్తికమ్.
ముక్తాఫలం శౌక్తికేయం గంగేష్టిః కటశర్కరా,
శంబూకః క్షుల్లకశ్శంఖః కపర్దస్తు వరాటకః ౫౬

115 స్త్రీచూర్ణిరథశుక్తిః స్యా ద్దుర్నామా దీర్ఘకోశికా,
జలూకా తు జలాలోకా సూక్ష్మా భూమ్ని జలౌకసః. ౫౭
యాజలౌకా తృణచరీ సా స్యా త్తృణజలాయుకా,

గండూపదః కించులుకో భూలతా తత్ప్రియా శిలీ. ౫౯
స్థలే కరినరాశ్వాద్యా యావన్తస్సన్తి జన్తవః,
120 తేజవేఽపి తదాఖ్యాః స్యు ర్జలపర్యాయపూర్వకాః. ౬౦

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం పాతాలకాణ్డే సరీసృపాధ్యాయః.

జలాధ్యాయః

సలిలం మలినం తోయం మరుళం మేఘజం కతమ్,
నీరం వారి పయోఽమ్భోఽర్ణో మేఘపుష్పం కులీనసమ్. ౧
పానీయం జీవనీయం కం జలమమ్బూదకం దకమ్,
విషం పాథోఘనపదం భువనం జీవనం వనమ్. ౨
5 వార్న పుంసి స్త్రియో భూమ్ని స్యాపో ఘనరసః పుమాన్,
వల్లూరం తు సితం తోయ మతిక్షారం తు కిట్టిమమ్. ౩
కాచిమం స్యాదతిస్వచ్ఛ మూతం కలుషమావిలమ్,
శీతలం స్వాదుని జలే ద్రాగ్భృతం తత్ క్షణోద్ధృతమ్. ౪
జలాశయా జలాధారా స్తేత్వగాధ జలా హ్రదాః,
10 అఖాతం దేవఖాతే స్యా త్పుష్కరిణ్యాం తు ఖాతకమ్. ౫
ఆధారస్తు తటాకోఽస్త్రీ కాసార స్సరసీ సరః,
ఆవాహో దీర్ఘికా వాపీ వేశన్త స్త్వల్పపల్వలే. ౬
అంధురబ్ధః ప్రహిః కూప శ్చుండీ చౌండశ్చ చూతకః,
అవఖాతస్తు కీర్ణః స్యా దుత్కీర్ణశ్చ పురీస్త్రియామ్. ౭
15 వికిరః స్యా త్కీర్ణజల ఉద్భిదస్తు జలోద్గమః,
పీనాహస్తు స్త్రియాం నేమిః కూపస్య ముఖబంధనమ్. ౮
ఆహావశ్చ నిపానం చ కూపపార్శ్వ జలాశ్రయః,
ప్రదరస్తూ దపానోఽస్త్రీ బద్ధాంబు స్రోతసో ధృతమ్. ౯
ఆవాలమాలవాలం స్యా త్సేతౌ వారణ సంవరౌ,
20 ఉదధి స్సాగరోఽపారో జలరాశి రపాంపతిః. ౧౦
రత్నాకరో జలనిధి స్సముద్రో మకరాలయః,
ఉదన్వా న్వరుణావాస స్సరితాం పతిరప్పతిః. ౧౧

సరిత్పతిరకూపారః పారావారోఽబ్ధి రర్ణవః,
మితద్రు స్సంవరః పేరు స్తస్సంభీ స్తింభి ర్మహోదధిః. ౧౨
25 కూలోఽస్య వేలా మర్యాదా పూర్ణి ర్వేలాంబువర్ధనమ్,
డిండీరోఽంబుకఫః ఫేనో బుద్బుదస్థాసకౌ సమౌ. ౧౩
భంగ స్తరంగో వీచిః స్త్రీ తస్మిం స్త్వేవ మహత్యపణ్,
ఊర్మిః కల్లోల ఉల్లోలో లహర్యు త్కలికేతి చ. ౧౪
పోహిత్థం తు ప్రవహణం పోథశ్చాప్యథమంగినీ,
30 నౌ స్తరి స్తరణీ వేటీ ద్రోణీ కాష్ఠాంబువాహినీ. ౧౫
ఉడుపం తు ప్లవో భేల ఆరోహాస్యోఽసౌ తరండకః,
కేనిపాతా స్త్వరిత్రాణి పోలిందా స్తు పులిందకాః. ౧౬
కర్ణం పృష్ఠ స్థితారిత్రం నౌశిరో మంగ మస్త్రియామ్,
నావో దండః క్షేపణీ స్త్రీ కూప స్తు గుణవృక్షకః. ౧౭
35 ఆతర స్తరపణ్యం స్యా త్సేకపాత్రం తు సేచనమ్,
సాంయాత్రికః పోతవణిక్ పోతవాహో నియామకః. ౧౮
కర్ణధార స్తు నిర్యామో నావారోహా స్తు నావికాః,
అగాధమతలస్పర్శ మస్థానం చ గభీరకమ్. ౧౯
గంభీరం చాథ నౌతార్యం నావ్యం స్యా త్తే నవ త్రిషు,
40 ఘట్టోఽవతార స్తీర్థోఽస్త్రీ ప్రణాల్యక్లీ పయోవహా. ౨౦
సరణీ హారణి ర్ఝాఖ్రిణీ ర్నిర్గమద్వారి తు భ్రమః,
ఉద్ఘాటనం ఘటీయంత్రం పాదావర్తోఽరఘట్టకః. ౨౧
నదీ స్రోతస్వినీ కుల్యా స్రవన్తీ నిమ్నగా సరిత్,
హిరణ్యవర్ణా గిరిజా రోధోవక్త్రా పయస్వినీ. ౨౨
45 తరంగిణీ శైవలినీ తటినీ హ్రాదినీ ధునీ,
అబ్ధా కూలంకషా సింధు రాపగా వాహినీ వహా. ౨౩

త్రిస్రోతా జాహ్నవీ గంగా దేవసింధు స్త్రిమార్గగా,
భాగీరథీ విష్ణుపదీ స్వర్వాపీ హరశేఖరా. ౨౪
ధర్మద్రవీ త్రిమార్గా చ పాతాలే భోగవత్యసా,
50 యమస్వసా తు యమునా కాలింద్య ర్కాత్మజా యమీ. ౨౫
నర్మదా స్యా త్సోమభవా రేవా మేఖలకన్యకా,
బాహుదా త్వర్జునీ సైతా శ్యామాంగీ సైతవాహినీ. ౨౬
తాపీ తు తాపిసీ శైబ్యా చంద్రభాసా తు చంద్రికా,
శతద్రూస్తు శుతుద్రిస్స్యా ద్విపాశా తు విపాట్ స్త్రియామ్.
55 గోదావరి తు గోదాస్యాత్ కావేరి త్వర్ధజాహ్నవీ,
శరావతీ వేత్రవతీ తుంగభద్రా సరస్వతీ. ౨౮
తామ్రపర్ణీ కృష్ణవర్ణా గోమత్యాద్యాశ్చ నిమ్నగాః,
నదః సరస్వాన్ భిద్యోద్ధ్యౌ కుల్యాకర్షూః కృతానదీ. ౨౯
వేణిర్ధారా ప్రవాహౌఘా పూరస్తు జలబృంహణమ్,
60 చక్రాణి పుటభేదాః స్యు రావర్తః పయసాం భ్రమః. ౩౦
జలోచ్ఛ్వాసాః పరీవాహాః కూపకాస్తు విదారకాః,
సంభేదస్స్యాం సంగమో నద్యో స్సంభేదోఽప్యథరోధసి. ౩౧
తీరం కూలం ప్రపాతశ్చ ప్రాంతే కచ్ఛస్తటీ త్రయీ,
పారావారే పరాత్రత్యే కూలేపాత్రం తదంతరమ్. ౩౨
65 అస్త్రీద్వీపోఽంతరీపంక్లీ పులినం తజ్జలోత్థితమ్,
సైకతం సికతాప్రాయం సికతా భూమ్ని వాలుకాః. ౩౩
ఉత్పలం స్యా త్కువలయం కువేలం కువలం కువమ్,
నీలోత్పలం తు కందోష్ఠం కంధోబ్జం కర్ణభూషణమ్. ౩౪
ఇందీవరం చ నీలాబ్జం రక్తపాణికముత్పలే,
70 వరోత్పలం తు కల్హారం సౌగంధికశిశుప్రియే. ౩౫

కంసోత్పలం విగంధిస్యా ద్వనజం వన్యకం జలే,
పద్మోఽస్త్రీ పంకజం కంజం కువిలీనం సరోరుహమ్. ౩౬
సరసీజం సరసిజం సారసం సరసీరుహమ్,
సరోజమబ్జ మప్పుష్ప మరవిందం మహోత్పలమ్. ౩౭
75 సహస్రపత్త్రం నలినం శతపత్త్రం కుశేశయమ్,
బిసప్రసూనం రాజీవం నిర్లేపం బిసనాభిజమ్. ౩౮
పంకేరుహం తామరసం కమలం దారదోలకే,
రక్తే తు పద్మే కండాలం బిసఖండమథోఽంబుజమ్. ౩౯
చారునాలం కోకనదం శ్వేతే తు శుచికర్ణికమ్,
80 పుండరీకం మహాపద్మం పవిత్రం పుణ్యగంధికమ్. ౪౦
శ్రీపుష్పం స్వర్ణరాజం చ కుముదం గర్దభాహ్వయమ్,
గంధసోమం కుముచ్చంద్రం కైరవం చాథలోహితే. ౪౧
అస్మిన్ కోకనదం జారం సునాలం రక్తకుండలమ్,
కరహాట శ్శిఫాకందం నాలానాలమథ త్రిషు. ౪౨
85 మృణాలీ శతపర్వక్లీ బిసం చ నలినీపునః,
బిసినీ పద్మినీ త్యాద్యాః పద్మ స్తంబే సరస్యపి. ౪౩
భవేత్పుటకినీ పద్మ స్తంబమాత్రే ప్రకీర్తితా,
కుముద్వతీ కుముదినీ శాలూకం కందమౌత్పలమ్. ౪౪
సంవర్తికానవదలం పత్త్రే క్లీ కుసుమచ్ఛదః,
90 కింజల్కః కేసరో న స్త్రీ బీజకోశో వరాటకః. ౪౫
కర్ణికా కర్ణికం చాథ పద్మాక్షం పద్మకర్కటీ,
హఠః కుంభీ వారిపర్ణీ కించోల స్త్వంగలోద్యకః. ౪౬
శుక్లకారం తు కృసరం వృష్యకందం కశేరు చ,
శృంగాటకస్తు గరులో దంతబీజ స్త్రికంటకః. ౪౭

95 క్షీరబీజం క్షీరశుక్ల స్తన్వణో జలకంటకః,
చిచోటికా స్యాదవకా స్యాదుముస్తాగరోలికా. ౭౮
శైవలో జలశూరః స్యా దవకాజలనీల్యపి,
శైవాలం చాథ శేవాలం చూర్ణాభం లోహితం జలే. ౭౯

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం పాతాలకాణ్డే జలాధ్యాయః.

పురాధ్యాయః

పుర్యనా నగరీ పూః స్త్రీ స్థానీయం నగరం పుటః,
పురాన్యశ్శాఖా పురీగృహ్యా పురేఽల్పే ఖేట మస్త్రియామ్. ౧
గ్రామః పర్యుపసన్నిభ్యః ప్రతేశ్చవసథః పరః,
స్థానీయంతుమహాగ్రామో గ్రామాఃక్షుద్రాః పరే క్రమాత్.
5 స్యుః కర్వేటం కర్వటికం కార్వటం నృంగపట్టనే,
కర్వటోఽస్త్రీ ద్రోణముఖం పట్టనం పుటభేదనమ్. 3
పత్తనం చాప్యథానృంగే నృంగోద్రంగం వివేశికా,
కటకోఽస్త్రీసంవాసః స్కంధావారశ్చ రాజధానీస్యాత్. ౪
శిబిరం మార్గనివేశో గ్రామార్థే వాటకోఽస్త్రీస్యాత్,
10 సాకేతం స్యాదయోధ్యాయాం కోసలానందినీతి చ. ౫
ద్వారకా తు ద్వారవతీ మధురా తు మధూషికా,
మధురా తు మధూపఘ్నా కౌశం తు స్యాత్కుశస్థలీ. ౬
వారాణసీ శివపురీ వారణాస్యపి కాశికా,
మిథిలా పూర్విదేహేషు కన్యాకుబ్జో మహోదయః. ౭
15 హాస్తినీ హాస్తినపురం నాగాహ్వం హాస్తినాపురమ్,
అథాస్త్రీ ఖాండవప్రస్థం జయన్తి పురమాహుకమ్. ౮
అవన్తీ స్యాత్తక్షశిలా కాకుందీ వారణావతమ్,
దేవీకోట్టః కోటివర్ష మాహిష్మత్యాం వృకస్థలీ. ౯
గ్రామాది భూమిర్వాస్త్వస్త్రీ సందంశస్త్వస్యకోణభూః,
20 బ్రహ్మస్థలీ వాస్తుమధ్యం బ్రహ్మాధారా తదంతభూః. ౧౦
ప్రశస్తా వాస్తుభూమిర్యా ప్రవీరా నందినీ చ సా,
సీమా తు స్త్రీ...మర్యాదా గ్రామసీమోపశల్యకమ్. ౧౧
అంతరం గ్రామయోర్మధ్య ముపఘ్నం త్వంతికాశ్రయః,

పర్యంతభూః పరిసరః కటో గ్రామేయకః పునః. ౧౨
25 గ్రామిణాం చ త్రిషు గ్రామ్యే గ్రామధాన్యం తు ఖేటకమ్.
ఖేయం తు పరిఖాథ స్త్రీ వప్రః ప్రాకారమూలికః. ౧౩
ప్రాకారో వరణస్సాలః ప్రాచీనన్త్వేష సచ్ఛదిః,
ఆవేష్టకస్తు వాటోఽస్త్రీ వివృతశ్చ వృతిద్రుమైః. ౧౪
వారికూటో హస్తిముఖో నగరద్వారకుట్టకే,
30 గోపురం తు పురద్వారం దిక్షు నిస్సారణం ముఖమ్. ౧౫
రథ్యాప్రతోలీ విశిఖా పృథ్వపరథ్యా తు దర్శనీ,
రాజమార్గే సంసరణం శ్రీఘంటాభ్యాం పథః పరః. ౧౬
సపవపురి దిఙ్మార్గో వాహానీచోపనిష్కరమ్,
అగారం భవనం ధామవస్తం వస్త్యం నికేతనమ్. ౧౭
35 శయ్యం నివసనం సద్మ బుందిరం వేశ్మమందిరమ్,
నికాయ్యవాసా వసథ నికాయ్య నిలయాలయాః. ౧౮
ననోదవసితం న స్త్రీ గేహం పుం భూమ్ని వాగృహామ్,
మహాకీర్తనమోకశ్చ కేతరం కేతనం క్షయః. ౧౯
ఆథర్వణం శాన్తిగృహ మాస్థానగృహ మింద్రకమ్,
40 వాసాగారం తల్పగృహం మరిష్టం సూతికాగృహమ్. ౨౦
కుప్యశాలా తు సంధానీ పక్షిశాలాకునాలికా,
చతురం హస్తినాం శాలా వాజిశాలా తు మందురా. ౨౧
సందానసీ తు గోశాలా హవిశ్శాలా విషాణికా,
ఆవేశనం శిల్పిశాలా తంత్రశాలా తు గర్త్రికా. ౨౨
45 కుంభశాలా పాకపుటీ చిత్రశాలా తు జాలినీ,
సంవాసనం కర్మశాలా ప్రపా పానీయశాలికా. ౨౩
వేశనీ ముఖశాలా చ పక్షశాలా తు పక్షకః,
తైలిశాలా యన్త్రగృహం పోటకీ కటకీ చ సా. ౨౪

ఇక్షుపీడన యన్త్రస్య శాలికా త్విక్షుసూనికా,
50 వపనీస్యా త్క్షౌరకుటీ శిల్పాచాప్యథకుండనీ. ౨౫
తృణాబుశాలాన్యశ్రమే తు పర్ణశాలోటజో౽స్త్రియామ్,
చతుశ్శాలం సంజవనం సత్రశాలా శుభాస్థలీ. ౨౬
మఠావసథ్యా ఛాత్రాది వాసో వేంతం విటాశ్రయే,
కుటీరస్తు కుటీ పల్లి క్షేత్రపల్లీ తు గర్గరీ. ౨౭
55 సన్న్యాసపల్లీ నిర్వీరా మంటపో౽స్త్రీ జనాశ్రయః,
దేవతాయతనం చైవ విహారో లయనాలికః. ౨౮
సౌధో౽స్త్రీ సుధయా శ్వేతం మేటో హర్మ్యం చ మాలికా,
తదేవ రాజ దేవానాం స్యాత్ప్రాసాదః ప్రసాదనః. ౨౯
రాజవేశ్మోపకార్యా స్యా దుపకార్యోపకారికా,
60 స్వస్తిక స్సర్వతోభద్రో నంద్యావర్త్తాదయో౽పి చ. ౩౦
పిచ్ఛందకా రాజధామ్నాం సన్నివేశో నికర్షణమ్,
కూటాగారం తు వలభీ నిర్యూహో మత్తవారణమ్. ౩౧
కుట్టిమో౽స్త్రీ బద్ధభూమిః కోద్రంగస్తుతమంగకః,
ఇంద్రకోశో౽ప్యథో మంచ ఉద్ఘాతో దుందురో౽పి చ. ౩౨
65 వేశ్యాగృహే కాయమానం తద్వైవం కేలిమండపే,
అట్టాలయో౽ట్టః క్షౌమో౽స్త్రీ తలిన్యట్టాలికే సమే. ౩౩
చంద్రశాలా శిరోగేహం పణికస్తు వణిగ్గృహమ్,
ఆపణస్తు నిషద్యా స్యా న్నాటంకో లవణాపణః. ౩౪
సంవాసో విపణిః పణ్యవీథీహట్టస్తు పణ్యభూః,
70 ఆవాలిర్హట్టవేశ్మాలీ వేశో వేశ్యాజనాశ్రయః. ౩౫
అవరోధః పరావిద్ధ శ్శుద్ధాన్తో౽న్తః పురం వృషమ్,
అంకణస్త్వజరం చారం వేదికా తు వితర్దికా. ౩౬
కుడ్యో౽స్త్రీ భిత్తికా కంథా ప్యేదూకం త్వంతరాస్థికమ్,

నీవ్రం వలీకం చోలాన్తే చోటోఽస్త్రీ పటలం ఛదిః. ౩౭
75 సన్ధిస్తు కుడ్యచ్ఛదిషోః కావాతాయని కాకలా,
అపశాలా తు సంహారీ విటకా తు విటాంటికా. ౩౮
గోపానసీ తు వలభీ ఛాదనే వక్రదారుణి,
వేశ్మస్థూణా గృహస్థూణా ముఖ్యస్థూణా తు పాదికా. ౩౯
మేఢీ తు పాదికాశీర్షే స్థూణాశీర్షే శలీ శిలా,
80 నాసా ధారకదారు స్యాత్పాలికాష్ఠం తు ధారణా. ౪౦
కోణప్రతిగ్రాహి శిరోవిష్టబ్ధికరమాధకమ్,
సూకరితూ పరిస్థూణా సన్ధికాష్ఠం తు వాసికమ్. ౪౧
ద్వాః స్త్రీ ద్వారం పక్షకం తు పక్షద్వారం ఖడక్కికా,
తోరణోఽస్త్రీ బహిర్ద్వారం ప్రచ్ఛన్నద్వారమాన్తరమ్.
85 కవాటం ద్వారబన్ధోఽస్య ధారకే వ్యాఘ్రికోఽస్త్రియామ్,
ఉత్తరాంగం తూర్ధ్వదారు ద్వారస్థైగండకః పునః. ౪౩
గృహావగ్రహణీ దేహాల్యమరో దుంబరోబురా,
సట్టం సకట్టీ తత్పార్శ్వే వృకవాలా పరాలినీ. ౪౪
నాసా తు ద్వార్యధోదారు శిలానాసావిధారిణీ,
90 ప్రఘూణా ప్రఘణా లిందాః పిండకోఽలిందవాసనా. ౪౫
బహిర్ద్వారప్రకోష్ఠే స్యుర్గృహశ్రేణీ తు వీథికా,
అథ త్రయ్యాః వాటోఽపి కువాటోఽప్యరరం నపుమ్. ౪౬
పార్శ్వద్వయస్థం తద్వర్గ్య మనీరితి నిగద్యతే,
విష్కంభకేఽస్య గుడకో ద్రుఘణోఽప్యర్గలా న షణ్. ౪౭
95 సూచిస్త్వయోఽర్గలైషా చే ద్వారోర్ధ్వే తూర్ధ్వసూచికా,
మర్కటో మర్కటీసూచి విష్కంభాగ్రమథాం కుటః. ౪౮
సాధారణీ కుంచికా చ ద్వారబంధం తు తాలకమ్,
ఏతస్యోద్ఘాటనం యన్త్రం తాల్యపి ప్రతితాల్యపి. ౪౯

అర్గలం ద్వారపటలం విపండ స్త్వర్గలా త్రయీ,
100 అస్త్రీ తు ఘుర్ఘరోఽట్టాదే రథో ద్వారకవాటికా. ౫౦
గర్భాగారోఽపవరకో భ్రమన్తో గృహకోఽల్పకః,
ఆరోహణం స్యాత్సోపానం నిశ్శ్రేణిస్త్వధిరోహణీ. ౫౧
కోణాస్రౌ నిర్గణి ర్నక్లీ స్త్రియోఽశ్రిస్రక్తికోటయః,
సమ్మార్జనీ శోధనీ తన్మలేఽవకర సంకరా. ౫౨
105 దంతికా నాగదంతాః స్యుర్గ్లంగనీ వస్త్రధారణీ,
కపోతపాలీ స్త్రీ సస్త్రీ విటంకోఽథ గవాక్షకమ్. ౫౩
వాతాయనం గవాక్షశ్చ రసవత్యాం మహానసమ్,
ఉద్ధానమశ్మంతమధిశ్రయణీ చుల్లిరంతికా. ౫౪
హాప స్త్వంగారశకటీ హసన్యంగారధాన్యపి,
110 పిఠరస్థాల్యుఖా కుంభిః పిధానం స్యాదుదంచనమ్. ౫౫
కటాహః కర్పరో లట్వో మణికః స్యాదలింజరమ్,
భ్రాష్ట్రః పుంస్యంబరీషోఽస్త్రీ కందుర్నా స్వేజనీ స్త్రియామ్.
ఋచీషం పిష్టపచనం మల్లో మల్లీ చ కోశికా,
వర్ధనీ తు గలంత్యాలుః కర్కరీ కకరోఽపి చ. ౫౬
115 భృంగారో హేమకరకః కరంకో నాలికేరజః,
నిపో ఘటః కుటః కుంభః కరీరః కలశీ త్రయీ. ౫౭
ఘటీపారీకపాలీ తు త్రయీ ఘోలశ్చకర్పరః,
శాలాజిరో వర్ధమాన శ్శరావోఽస్త్రీ దృతిస్తునా. ౫౮
ఖల్వం క్లీబే చర్మమయీ త్వాలుః కరకవర్తికా,
120 స్నేహపాత్రం కుతూః కృత్తిస్సైవాల్పా కుతుపః పుమాన్.
అవగాహో జలద్రోణీ రుష్ట్రికా కాంచికాదిభృత్,
భద్రకుంభః పూర్ణకుంభః స్థాలం స్యాత్కాంస్యపాత్రకమ్.
భాండమావపనేఽమత్రం భాజనే పాత్రమిత్యభే,

చర్మకోశం తు కలలం కరాలం తరలం చ తత్. ౬౨
125 పేటకః పిటకః పేటా మంజూషా సా తు చర్మణా,
వృతా తరిః స్త్రీ తమతో వస్త్రకోశం కరోటకమ్. ౬౩
స్యూతః ప్రసేవకోఽథ స్యాత్సముద్గస్సంపుటః పుటః,
ధాన్యకోష్ఠే కుసూలోఽథ కండోలః పిటకః పిటః. ౬౪
ప్రస్ఫోటనం శూర్పమస్త్రీ నస్త్రీ తితఉ చాలనీ,
130 అయోాని ర్ముసలోఽస్త్రీ స్యా దుదూఖలములూఖలమ్. ౬౫
ప్రస్ఫోటనం తు పవన మవఘాతస్తు కండనమ్,
ఫలీకృత స్తండులః స్యా ద్ధాన్యానాం తు తుష స్త్వచి.
శంబూకా స్తు కణాస్సూక్ష్మా స్తండులస్య తు రోమలః,
శంబూకః కండనం చాసౌ జ్యేష్ఠాంబు తు తదంబుని. ౬౬
135 గోధూమచూర్ణే శమితా చిక్కసో యవచూర్ణకే,
పృథుక శ్చిపిటో లాజాః పుం భూమ్ని పరివారకః. ౬౭
ఖడికా తు గుడాద్యాఢ్య లాజసక్తుషు తర్పణమ్,
సుస్విన్న భృష్టమృదితా ఉత్కుంచః కల్కపిండికాః. ౬౮
పిండిర్నా పిష్టధానాది చూర్ణే గౌడీ తు మర్మరా,
140 ఉలుంబం బుంబికా బుంబీ చతుష్యాస్సక్తవః కణాః. ౭౦
యేఘృతాదియుతా మన్థః కరంభో దధిసక్తవః,
ధానాః స్త్రీ యో భృష్టయవా దారపత్రస్తు పోలికః. ౭౧
పూపస్తు పిష్టకోఽపూపః కోకుందాః పిష్టపిండికాః,
ఉత్కారికాచూర్ణపూశే కుల్మాషా యవపిష్టకాః. ౭౨
145 శమితా త్వమ్ల దుగ్ధార్ద్రా పక్వా ఖండే ఘృతోత్తరే,
సంయావోఽయం యుతశ్చూర్ణైః ఖండైలామరిచార్ద్రకైః.
క్షీరాద్య శ్శమితాపిండో ఘృతపూరో ఘృతేశ్శృతః,
ఫేనక శ్శమితా శుక్లా ఘృతపక్వాల్పశర్కరా. ౭౪

శష్కులీ త్వాయతా పిష్ట గుడతైల తిలైః కృతా,
150 జీవనాన్నాశనాం ధాంసి కూరం భక్తం ప్రసాదనమ్. ౭౫
పాజో వాజోఽప్యోదనోఽస్త్రీ భిస్సాస్త్రీ దీదివిర్న్షణ్,
పున్నపుంసకయోశ్చోరం కరమూహార్య మిత్యపి. ౭౬
దగ్ధాన్నం భిస్సటా ఝిల్లీ పరమాన్నం తు పాయసమ్,
క్షైరేయీ చాథ మండోఽస్త్రీ రసాగ్రోఽథకరోటికా. ౭౭
155 యవాగుల్యాస్యా దనామ్లాయాం యవాగులీమండికా సమే,
మాసరాచామనిస్రావ ప్రస్రావా భక్తమండకే. ౭౮
వాట్యమండో యవైర్భృష్టై ర్లాజమండోఽన్వితార్థకః,
తిలతండులమాషైస్తు త్రిరసాకృసరా త్రయీ. ౭౯
యవాగూరుష్ణికా శ్రాణా పిచ్ఛాసా తు ఘనాద్రవా,
160 విలేపీస్యా ద్విలేప్యా చ సాపేయాంతరణాన్యథా. ౮౦
ఖలిః స్త్రీ తండులైః పిష్టై ర్జలేపక్వా ఘనద్రవా,
సౌవీరం కాంచికం కుండ మారనాలం గృహోదకమ్. ౮౧
అవన్తిసోమం రక్షోఘ్నం శుక్తాభిషుతకుంజలమ్,
గోలకుల్మాషసంధానా న్యోదరో మధురానషణ్. ౮౨
165 తద్ధాన్యయోని ధాన్యామ్లం తుషాంబు తుష సంహితమ్,
మూలకాద్యై స్సంహితేస్యా న్మూలకాది సుతం సనా. ౮౩
మూలకచ్ఛదసంధానం శిండాకీ స్యాదుసుద్రవా,
యన్మస్త్వాది శుచౌభాండే సక్షౌద్రగుడకాంచికమ్. ౮౪
త్రిరాత్రం ధాన్యరాశిస్థం తచ్ఛుక్తం శుద్ధమిత్యపి,
170 నిష్ఠానం తేమనం తచ్చ వ్యంజనం స్యాద్ఘృతాది చ. ౮౫
సూపోఽస్త్రీ ప్రహితం సూదోఽప్యుపదంశోఽపదంశకః,
స్త్రీపక్వభృష్టే భరుటా సగుడాద్యోషణైః పునః. ౮౬
వేశవారః పిష్టమాంసే పక్వేభూతి స్తతోఽన్యథా,

రసకో మాంసనిష్కాథః పిష్టమాంసకృతో రసః. ౮౭
175 సోరావాసో నిస్స్రవణః పరిశుష్కం పునర్ఘృతే,
సిక్త్వా మాంసం మృదూష్ణాంబు పక్వం యుక్తం కణాదిభిః,
ఉత్తప్తం శుష్కమాంసం స్యాద్వల్లూరం త్రయ్యథ స్త్రియాం
పేశిస్స్యాంతః పిచిండస్తు నిష్కృత్తోఽవయవః పశోః. ౮౯
శాకోఽస్త్రీ హరితం శిగ్రుః స్త్రీ తన్నాలే కడంబకః,
180 కందమస్త్రీ మూలసస్యం వేశవార ఉపస్కరః. ౯౦
లేహ్యం పేయం చ చూష్యం చ ఖాద్యమాస్వాద్యమిత్యపి,
పంచామృత మిదం స్వాద్యం ముక్త్వాత్వన్నం చతుర్విధమ్.
త్రిష్వౌద్రుతా దృషకారే ద్వా కాందవికపాపికా,
సూపకారే త్వారాలిక సూదాంధసికవల్లవాః. ౯౨
185 గుణౌదనిక సూపాశ్చ లవణో లవణోత్కటః,
పక్వం తు రంధితం సిద్ధం భృష్టం పక్వం వినాంబునా. ౯౩
ప్రణీత ముపసంపన్నం ప్రయస్తం స్యాత్తు సంస్కృతమ్,
శూలాకృతం భరిత్రం చ శూల్యముఖ్యం తు పైఠరమ్. ౯౪
సర్పిష్కదాధికాద్యంస్యాత్ సర్పిర్దధ్యాది సంస్కృతే,
190 శీనం స్త్యానం శృతం పక్వం విలీనం విద్రుతం ద్రుతమ్. ౯౫
తక్రం కపిత్థచాంగేరీ మరీచాజాజిచిత్రకైః,
యత్పక్వం గుడజూషోఽసావలకాంబలికోఽపరః. ౯౬
దధ్యమ్లో లవణస్నేహ తిలమాష విపాచితమ్,
అపక్వ తక్రం సవ్యోష చతుర్జాతగుడార్ద్రకమ్. ౯౭
195 సజీరకం రసాలః స్యాన్మార్జితా శిఖరిణ్యపి,
సా జాజీ డాడిమ వ్యోషం పటేధృష్టం చ సట్టకమ్. ౯౮
బలకం స్యాద్ధుడక్షీరం యమకం తైలసర్పిషీ,
త్రిస్నేహం త్రైస్రుతం మార్జా చతుఃస్నేహం వసాన్వితమ్.

మధుసర్పిశ్చ మిథునం యూషోఽస్త్రీ యూషః పుమాన్ రసే,
200 పరివేషణం వర్ధనం చ ప్రతీచ్ఛా పతతో గ్రహః. ౧౦౦
కబలః కబలో గ్రాసో గుడః పిండో గుడేరకః,
గండోరశ్చ గడోలశ్చ చర్వణం చూషణం రదైః. ౧౦౧
జగ్ధిస్తు నిఘసో న్యాదో లేపోఽప్యభ్యవహారవత్,
ప్రత్యవసానమశనం భోజనం జేమనాదనే. ౧౦౨
205 స్వదనం పరిపత్రం చ సగ్ధిః స్త్రీ సహభోజనమ్,
చూషణం తు రసాదానం జిహ్వా స్వాదస్తు లేహనమ్. ౧౦౩
ధీతిస్తు ధయనం పానం జక్షాఖాదనభక్షణే,
కామం నికామం పర్యాప్తం ప్రకామం చ యథేప్సితమ్.
పర్యాప్తం తు పరిత్రాణం హస్తవారణమిత్యపి,
210 తృప్తిస్సుధా చ సౌహిత్యం తృప్తం తు సుహితం త్రిషు.
కరంబస్సేకమిశ్రాన్నే ఫేలాపిండేఽధికోజ్ఝితే,
ఖండపక్కటముద్వేగం తాంబూలం ముఖభూషణమ్.
అంబలోర్ణం చర్వితేఽస్య చూర్ణేఽస్య త్వంబలా రసే,
కరంగో వేడాదికృతే పూగతాంబూలభాజనే. ౧౦౪
215 స్యాత్పూగాపవనీ గస్త్రీ కర్తగస్య ద్వేగకర్తరి,
భవేత్ క్షురసముద్గంతు త్రిష్వాకర్ణకగంధకే. ౧౦౫
ఆస్త్రీ తు పుస్తకం సిందూరాదేర్ధానవభాజనే,
చాతురీకం త్రిషు భవే చ్చందనద్రవభాజనే. ౧౦౬
నాగవల్లీ పలాశానాం తైలాక్తానాం రసాతలః,
220 నిష్ఠానం పీతకం ప్రోక్తం చంద్రమందారచూర్ణభృత్. ౧౦౭
వీరస్నాకాయా తు శరశలాకాయంత్రనిర్మితా,
పాత్రార్ధముద్గృహీతా స్యాత్ కబలీ పత్రపంచికా. ౧౦౮
పరికర్మాంగసంస్కారః కంకతిస్తు ప్రసాధనః,

ప్రసాధనంస్యా దభ్యంగ స్నేత్పాతా చ్ఛురితే సమే. ౧౧౨
225 ఉద్వర్తనం తూత్సాదనం స్నానం త్వాప్లావ ఆప్లవః,
ఉపస్పర్శోఽభిషేకశ్చ గోసవ్యం గోమయేన తత్. ౧౧౩
సుగంధామలకైః స్నానం యత్తల్లక్ష్మీ నికేతనమ్,
యత్తు సర్వౌషధిస్నానం తన్మాంగల్యమలోచకమ్. ౧౧౪
యన్మృత్తికాంభసాస్నానం దిష్టం దేశనికం చ తత్,
230 ఋషీణాం తర్పణం యత్తత్ కౌలకుల్యం కులం చ తత్
సిక్ స్త్రీ పటోఽస్త్రీ సిచయో వాసో వసనమంశుకమ్,
ఆచ్ఛాదనం నివసనం వసితం వస్త్రమంబరమ్. ౧౧౫
చేలం చ తచ్చతుర్ధా స్యాత్ త్వక్ఫలక్రిమిరోమజమ్,
వాల్కం క్షౌమాదికే వస్త్రే ఫాలే కార్పాసవాదరా.
235 కౌశేయం కృమికోశోత్థే రాంకవం మృగరోమజే,
పత్త్రోర్ణం ధౌతకౌశేయం మహామూల్యం మహాధనమ్.
అగ్నిగౌచం వక్రవల్లీ పదే వజ్రాం శుకం తథా,
రాజావర్తం చిత్రపటే రాజవర్తో నవశ్రియామ్. ౧౧౯
అహితం నిష్ప్రవాణిః స్యాత్ తంత్రకం చ నవాంశుకే,
240 నివీతం ప్రావృతే ధౌతయుగ్మం తూద్గమనీయకమ్. ౧౨౦
ఆప్రపదీనం ప్రపదవ్యాపి వాల్కాదయస్త్రిషు,
అంతరీపోపసంవ్యాన పరిధానాన్యధోఽంశుకే. ౧౨౧
చండాతకం వరస్త్రీణాం స్యాదర్ధోరుకమంబరమ్,
సంవ్యానముత్తరీయం క్షౌమం సూక్ష్మం దుకూలం స్యాత్.
245 వైకక్ష్యం తు బృహతికా ప్రావారశ్చోత్తరాసంగః,
చంద్రోదయ ఉల్లోచః కదరశ్చాంద్రాతపోవితానోఽస్త్రి.
మశకహారీ తు చతుష్కీ శిరసి సిగుష్ణీషమస్త్రీస్యాత్,
కాండపటః స్యాదపటీ ప్రతిసారా యవనికా తిరస్కరిణీ.

దూష్యం స్థూలం పటకుటీ గుణలయనీ కేణికా తుల్యాః,
250 నాలకం నలకం చాపి నలికం చేత్యపిత్రయః. ౧౨౫
పర్యాయా ధనురాదీనాం కవచేఽప్రాణినామమీ,
నిచోలః ప్రచ్ఛదపటో వరాసీ స్థూలశాటికా. ౧౨౬
చోలీ తు శాటికా శాటో వరకోఽస్త్రీ ద్విఖండకః,
నిశాతో హిమసంపాత త్రాణే జీర్ణే పటచ్చరమ్. ౧౨౭
255 నిచోలః కంచుక శ్చోలః కూర్పాస శ్చాంగికోఽస్త్రియామ్,
చీవరం భిక్షుసంఘాటీ కంథాకంథటికే సమే. ౧౨౮
కక్ష్యాపటస్తు కౌపీనం సమౌరల్లక కంబలౌ,
విశాలస్త్వ వికారభ్రా హస్తికర్ణస్తు రోచకః. ౧౨౯
శాణీ గోణీ ఛిద్రవస్త్రే శ్చీరం ఖండలమస్త్రియామ్,
260 నక్తకః కర్పటో వస్త్రగ్రంథోఽస్త్రీ నీవిరుచ్ఛ్రయః. ౧౩౦
కక్షః కచ్ఛో గుహ్యబంధః కక్ష్యాపృష్ఠే కృతోఽంచలః,
వస్త్రాంత స్త్వంచలోఽవస్తి స్త్వక్షిభూమ్ని దశాన పణ్.
పుష్కలస్తుంబికా చాథ ప్రాంతత్రసరకేసరాః,
ఆకల్పవేషౌ నైపథ్యం ప్రతికర్మ ప్రసాధనమ్. ౧౩౨
265 అలంకారస్త్వాభరణం భూషణం మండనం పునః,
విభూషణం పరిష్కారః కర్ణికా కర్ణభూషణమ్. ౧౩౩
ఉత్క్షిప్తికా తు కర్ణాక స్తాలపత్రం తు తాలకమ్,
కర్ణపూరస్తు పుష్పాద్యై స్తాడంగో దంతకాదిభిః. ౧౩౪
వాలికా కర్ణపృష్ఠస్థా కుండలం కర్ణవేష్టనమ్,
270 మౌలిః కోటీర ఉష్ణీషం కిరీటం మకుటోఽస్త్రియామ్. ౧౩౫
చూడామణి శ్శిరోరత్నం స్వస్తికస్తు త్రికోణకః,
వాలపాశ్యా పారితథ్యా పత్రపాశ్యా లలాటికా. ౧౩౬
గ్రైవేయకం కంఠభూషా లంబనం తు లలంతికా,

స్వర్ణైః ప్రాలంబికాథోర స్సూత్రికా మౌక్తికైః కృతా.
275 హారో ముక్తావలీ స్త్రీస్యా త్తద్భేదా యష్టిసంఖ్యయా,
దేవచ్ఛందశ్శతం సాష్ట మింద్రచ్ఛంద స్సహస్రకమ్. ౧౩౮
తస్యార్ధం విజయచ్ఛందో హార స్త్వష్టోత్తరం శతమ్,
అర్ధంరశ్మికలాపోఽస్య ద్వాదశ స్త్వర్ధమాణవః. ౧౩౯
ద్విర్ద్వాదశోఽర్ధగుచ్ఛోఽథ పంచహారఫలం లతాః,
280 అర్ధహార శ్చతుష్షష్టి ర్గుచ్ఛమాణవమందరాః. ౧౪౦
ఆపిగో స్తనగోపుచ్ఛౌ వర్ధమర్ధం యథోత్తరమ్,
ఏకావల్యనుకంఠే చ హారః స్యా దేకయష్టికః. ౧౪౧
యష్టి ర్నక్షత్రమాలైకా సప్తవింశతిమౌక్తికా,
గుడకై ర్మణిసోపానం చాటుకారశ్చ హేమజైః ౧౪౨
285 హారమధ్యస్థితం రత్నం తరలో నాయకోఽపి చ,
కేయూర మంగదం భూషా దోర్మూలే కంకణం కరే. ౧౪౩
ఆవాపకః పారిహార్యం వలయం కటకోఽస్త్రియామ్,
పాదేఽసౌ హంసకః స్త్రీణా మంగులీయక మూర్మికా. ౧౪౪
సాక్షరాంగులిముద్రాసా క్షుద్రఘంటా తు కింకిణీ,
290 శింజినీనా తులాకోటి ర్మంజీరో నూపురోఽస్త్రియామ్. ౧౪౫
కటిసూత్రం సారసనం మేఖలారశనాఽథసా,
స్త్రీకట్యాం సప్తకీ కాంచీ పుంస్కట్యాం శృంఖలాత్రయీ.
స్త్రీచర్చిక్యా వర్ణకాలేపా వనుబోధః ప్రబోధనమ్,
మార్ష్టిశ్చర్చా చ చర్చిక్యం సమాలంభన మిత్యపి. ౧౪౬
295 స్థాసకో హస్తబింబః స్యాత్ పత్త్రిచ్ఛేదాస్తు రాజయః,
చిత్రం తమాలపత్త్రం క్లీ తిలకోఽస్త్రీ విశేషకమ్. ౧౪౭
పత్త్రిస్తు పత్త్రకం రేఖా బాహుగండ స్తనాదిషు,
పత్త్రాంగులిః పత్త్రరేఖా సా లలాటే లలాటికా. ౧౪౮

రాధా శోభా ఛవీరుక్త్విట్ సుషమా పరమా ఛవిః,
300 త్రిగంధమేలా త్వక్పత్త్రై స్త్రిసుగంధం త్రిజాతకమ్. ౧౫౦
చతుర్జాతం తదేవ స్యా న్నాగకేసరకేసరైః,
సర్వగంధ మిదం సేందు తక్కోలాగరు సిహ్లకమ్. ౧౫౧
లవంగ పూగ తక్కోల జాతీఫలహిమాంశవః,
పంచ పంచ సుగంధం స్యా దథ తక్కోల కుంకుమైః. ౧౫౨
305 కస్తూ ర్యగరు కర్పూరా స్సుగంధో యక్షకర్దమః,
యావో ద్రుమామయోఽలక్తో లాక్షా రక్తా జతుక్రిమిః.
శాలానుసార్యం కాలేయం జావకం చాప్యథ స్రజి,
మాలాంకిలి రథాపీడే వతంసో త్తం సశేఖరాః. ౧౫౪
కేశేషు గర్భకం మాల్యం ప్రాలంబం కంఠలంబితమ్,
310 ప్రభ్రష్టకం శిఖాలంబి పురోన్యస్తం లలామకమ్. ౧౫౫
వైకక్ష్యం తిర్యగురసి స్థితం నిర్మాల్యముజ్ఝితే,
సంస్కారో గంధధూపాద్యై రపుమానధివాసనమ్. ౧౫౬
అంజనం త్వక్షి సంస్కారః కజ్జలం ధూమయోని తత్,
చూర్ణాని వాసయోగాః స్యుః పిష్టాతః పటవాసకః. ౧౫౭
315 రచనాస్యా త్పరిస్కంధో భావనా వాసనా సమే,
అథోపకరణం సర్వం పరిబర్హః పరిచ్ఛదః. ౧౫౮
వ్యజనం తాలవృంతం స్యాత్ ధవిత్రం చర్మణాకృతమ్,
ఆలావర్తస్తు వస్త్రేణ చామరం తు ప్రకీర్ణకమ్. ౧౫౯
పతద్గ్రిహః పరిగ్రాహో వాలోఽస్త్రీ దారుణాకృతః,
320 ఆసందీ స్త్రీ నరిప్రేంఖో దీపవల్లీ తు దీపికా. ౧౬౦
దీపవృక్ష స్తదాధారో దశావర్తి రథస్త్రియామ్,
వర్తిగ్రాహమణి ర్దీపో గిరియక గుడో గిరిః. ౧౬౧
దర్పణో ముకురా దర్శా కందుకో గండుకస్సమౌ,

పాదుకా నుపదీనాస్యా దుపాన త్పాదరక్షిణీ. ౧౬౨
325 ఉపలాతు దృషత్పుత్రః శిలామాతా దృషత్సమాః,
దర్విస్తు కంబి స్తర్దూః స్యాత్ఖజాకా దారుహ స్తకః. ౧౬౩
విష్టరం త్వాసనం పీఠం దారుజం వేత్రజం పునః,
ఆసందీ మంచకః ఖట్వాపాశ్రయో మత్తవారణమ్. ౧౬౪
శయ్యా పర్యంక పల్యంకౌ శయనం శయనీయవత్,
330 ప్రస్తర స్సంస్తర శ్శయ్యా రచితా పల్లవాదిభిః. ౧౬౫
కటః కిలింజో వర్ణస్తు పరిస్తోమః కుథాత్రయీ,
నమతంచా స్యా స్తరణం ప్రచ్ఛద స్తూత్తరచ్ఛదః.
ఉపధానం తూపబర్హ ముచ్ఛీర్ష ముపబర్హణమ్,
సంవాపశ్శయనం స్యాపః సంవాసోవాసనం సహ. ౧౬౭
335 శయనే శయ సంవేశౌ వుపశాయోఽ స్త్రీకేశయః,
పర్యాదే రథపర్యాయాః పరిశాయ స్సమంతతః. ౧౬౮
కామధ్వజః కామోత్సవః శృంగారః కామవిక్రియా,
పరిరంభః పరిష్వంగ ఆశ్లేష ఉపగూహనమ్. ౧౬౯
ఆలింగన మపి క్రోడీకరణం చాంకపాల్యపి,
340 గ్రామ్యధర్మః కామకేలీ రతిర్మిథువనం రతమ్. ౧౭౦
మేహానం మిథునత్వం చ సమే నిపన చుంబనే,

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం పాతాలకాణ్డే పురాధ్యాయః.

భూతాధ్యాయః

భూతాని ప్రాణినో జీవా జంతవో జన్యవోఽంగినః,
పుంసః ప్రాక్ త్రిషుగుల్మాద్య ముద్భిదుద్భిజ్జ ముద్భిదమ్,
స్వేదజాదంశయూకాద్యా నృపశ్వాద్యా జరాయుజాః,
అండజాః పక్షిసర్పాద్యాః పుమాంస్తు పురుషోవృషః. ౨

5 పూరుషో నాఽప్యథ క్లీబః పండష్షండో నపుంసకమ్,
తృతీయా ప్రకృతిశ్చాథ పోటా స్త్రీ పుంసలక్షణా. ౩
స్త్రీ యోషి ల్లలనా యోషా నశా సీమంతినీ వధూః,
వనితా మహిలానారీ తద్భేదాస్తు నితంబినీ. ౪
ప్రతీపదర్శినీ వామా ప్రమదా భీరు రంగనా,

10 అబలా భామినీ కాన్తా కామినీ వామలోచనా. ౫
సుందరీ రమణీ రామా వేణినీ చాన్వితార్థకాః,
కుమారీ కన్యకా కన్యా కించిత్ప్రౌఢా మహోదయా. ౬
అచిరవ్యూఢా తు వధూః పతింవరా తు స్వయంవరావర్యా,
కులపాలికా కులస్త్రీ కుల్యాథ సతీ పతివ్రతా సాధ్వీ. ౭

15 స్త్రీవ్యంజనకృతాశ్యామాః చీరిణీ తు సువాసినీ,
ప్రాప్తర్తు ర్దిక్కరీ రాకా యువతి స్తలునీ చరీ. ౮
వధూటీ చ చిరంటీ చ ద్వితీయ వయసి స్త్రియామ్,
స్వైరిణీ ధర్షిణీ పుంశ్చల్యసతీ కులటేత్వరీ. ౯
బంధకీ పాంసులా చర్చా చలానగ్నా తు కోట్టవీ,

20 భిక్షుకీ శ్రమణీ ముండా తీవ్రకోపా తు భామినీ. ౧౦
విప్రశ్నికా త్వీక్షణికా దైవజ్ఞా ప్రశ్నవాదినీ,
కాముకేచ్ఛుః కాముకీ తు వృషస్యన్తీ రతార్థినీ. ౧౧

వరారోహోత్తమా నారీ సైవస్యాన్మత్తకాశినీ,
కామార్తాకాంతం యాతి యాసా వలినీతాభిసారికా. ౧౨
25 అధ్యూఢా చాధివిన్నా చ కృతా యస్యాస్సపత్నికా,
వీరపత్నీ వీరభార్యా వీరమాతా తు వీరసూః. ౧౩
పతిపత్నీ జీవపతి ర్విశ్వస్తా విధవాథ సా,
కాత్యాయినీ ద్వితీయం చే ద్వయః కాషాయ మంబరమ్.
ఉదక్యామలవద్వాసా ఆత్రేయీ పుష్పవత్యపి,
30 రజస్వలా చ మలినా స్త్రీధర్మి ణ్యృతుమత్యపి. ౧౪
ఋతుః పుంస్యార్తవం రక్తం పుష్పం చాథానృతు ర్వ్యధూః,
నిష్కలాపన్నసత్త్వా తు స్వ్యంతర్వత్నీ చ గర్భిణీ. ౧౬
ఆదన్యశ్వీనా తు సాయాస్యా దదన్యశ్వః ప్రసవో న్ముఖీ,
విజాతా తు ప్రజాతా చ ప్రసూతా చ ప్రసూతికా. ౧౭
35 జను ర్జనన జన్మాని జని రుత్పత్తి రుద్భవః,
గర్భాశయో జరాయుః స్యా దుల్బం చ కలలోఽస్త్రియాం.
బాలస్య నాభినాలాయా మమరా కాలినీతి చ,
సూతిమాసో వైజననో జీవతోకా తు జీవసూః. ౧౯
బిందుర్నశ్య త్ప్రసూతిః స్యా దశిశ్వీ శిశువర్జితా,
40 అవీరా నిష్పతిసుతా కిమిలా బహుసూతికా. ౨౦
కుటుంబినీ తు గృహిణీ పురంధ్రీ మాతృకేతి చ,
వృద్ధాపలిక్నీ ప్రాజ్ఞీ తు ప్రజ్ఞా ప్రాజ్ఞా తు ధీమతీ. ౨౧
ఉపాధ్యాయాన్యుపాధ్యాయీ శూద్రార్యీ క్షత్రియీతి చ,
ఆచార్యానీచ పుంయోగా దార్యాణ్యా తు జాతితః.
45 క్షత్రియా క్షత్రియాణీ చ శూద్రా చేత్యపి జాతితః, [ణా.
స్యాదుపాధ్యాయ్యుపాధ్యాయా స్యాచ్చార్యా చస్వయంకృ

పణ్యస్త్రీ గణికా వేశ్యా వారస్త్రీ రూపజీవనా,
వారముఖ్యా సత్కృతా సా దూతీ సంచారిణీ సమే. ౨౪
కుట్టినీ శంభలీ చుందీ వయస్యాలీ సఖీ సుహృత్,
50 సైరంధ్రీ పరవేశ్మస్థా స్వతంత్రా శిల్పకారిణీ. ౨౫
దాసీ తు చేటికా చేటీ వడవా కుంభధారికా,
జనయిత్రీ జనన్యంబా మాతాథ భగినీ స్వసా. ౨౬
సా జ్యేష్ఠాంబాప్యవస్త్రీ చ కనిష్ఠా కన్యసాంబికా,
ననాందా తు స్వసాపత్యుః ననందా నందినీతి చ. ౨౭
55 పత్న్యాస్తు భగినీ జ్యేష్ఠా జ్యేష్ఠశ్వశ్రూః కులీతి చ,
కనిష్ఠా స్యాలికా హాలీ పత్రిణీ కేలికుంచికా. ౨౮
బీజీ తు జనకో వప్తా తాతో జనయితా పితా,
పితామహః పితృపితా తత్పితా ప్రపితామహః. ౨౯
మాతు ర్మాతా మహాద్యేవం తదూర్ధ్వం వృద్ధపూర్వకాః,
60 దంపత్యో ర్వ్యత్యయా న్మాతా శ్వశ్రూః స్యాత్ శ్వశురః [పితా.
సహజస్స్వసరో భ్రాతా కనిష్ఠోఽవరజోఽనుజః,
పూర్వజ స్త్వగ్రజో జ్యేష్ఠః పితృవ్యా స్సహజాః పితుః. ౩౦
జేష్ఠతాతః పితృజ్యేష్ఠః క్షుల్లతాతోఽనుజః పితుః,
స్యాలః స్యా దనుజః పత్న్యాః తస్యాః స్యా దబలోఽగ్రజః.
65 దేవరో దేవృదేవానౌ మాతుర్భ్రాతా తు మాతులః,
దంపత్యో రార్జికోఽన్యోన్యో వైమాత్రేయో విమాతృకః.
సమానోదర్య సోదర్యా సగర్భ్య స్సోదర స్సమాః,
భార్యా జాయా సహచరీ ద్వితీయా సహధర్మిణీ. ౩౧
సధర్మచారిణీ పాణిగృహీతీ పాలుషీవధూః,
70 పత్నీ క్షేత్రం కలత్రం చ గృహాః పుం భూమ్ని దారవత్.

జాయా ప్రజావతీ భ్రాతు ర్జ్యేష్ఠభ్రాతుః ప్రియావధూః,
స్నుషావధూర్జనీసూనో ర్మాతులానీతుమాతులీ. ౩౬
భ్రాతృవర్గస్యయాభార్యా యాతరస్తాః పరస్పరమ్,
రుచ్యః ప్రియః పతిర్భర్తా సేక్తా వరయితా ధవః. ౩౭
75 పతిర్ననాందుః కౌతూలో నశికో భగినీ పతిః,
జారస్తు స్యా దుపపతి ర్జామాతా దుహితుః పతిః. ౩౮
వేశ్యాపతౌషిద్గకుంభ భుజంగవిటపల్లవాః,
పుత్రస్తు తనయస్సూను రాత్మజోనందనోఽంగజః. ౩౯
సుతః పోతశ్చ పుంగర్భే నరోదుహితరిస్త్రియః,
80 ద్వయోశ్చ గర్భసంతానౌ ప్రసవశ్చ నరస్సదా. ౪౦
లోకాపత్యే న పుం స్త్రీ తు ప్రసూతిస్సంతతిః ప్రజా,
జామేయ భాగినేయౌ తు స్వస్రీయోఽథ పితృష్వసుః. ౪౧
పుత్రే పైతృ ష్వసేయశ్చ పితృ ష్వస్రీయ ఇత్యపి,
ఏవం మాతృష్వసుశ్చద్వౌ భ్రాత్రీయో భ్రాతురాత్మజః.
85 సౌభాగినేయకానీనౌ సుభగా కన్యయో స్సుతౌ,
దాస్యాదాసేయదాసేరౌ పౌంశ్చలీయోఽసతీ సుతే. ౪౩
బంధులబాంధకినేయౌ చ కౌలటేయశ్చ కౌలటేరశ్చ,
సాధ్వీతు భిక్షుకీచేత్ కౌలటినేయశ్చ కౌలటేయశ్చ. ౪౪
పౌనర్భవః పునర్భూజ ఉగస్య స్త్వౌరస స్స్వజః,
90 నప్తారౌ పౌత్రదౌహిత్రౌ ప్రతినప్తా ప్రపౌత్రకః. ౪౫
పరంపరస్తు తత్పుత్ర స్తత్పుత్రోఽపి పరంపరః,
అయం పల్యయనోఽపిస్యాత్ కల్పనస్తు తదాత్మజః. ౪౬
సహ ప్రవాచ్యౌ భగినీ భ్రాతరౌ భ్రాతరావితి,
మాతా పితరౌ పితరౌ మాతర పితరావితి ప్రసూతాతౌ.

95 శ్వశ్రూ శ్వశురౌ శ్వశురావితి పుత్రావితి సుతాపుత్రౌ,
జాయాపతీ తు మిథునే జంపతీ దంపతీ ఇతి. ౪౯
పితరస్తు పితుర్వ్వశ్యా మాతుర్మాతామహాః కులే,
అన్వవాయోఽన్వయో వంశ స్సంతానో జననం కులమ్.
రాజవీజీ రాజవంశ్యో వీజ్యో వంశ్యశ్చ వంశజః,
100 స్యుర్జ్ఞాతయస్స గోత్రాశ్చ సపిండాస్తు సనాభయః. ౫౦
స్వజనో బాంధవో బంధుః కుటుంబస్తు సుతాదికమ్,
పరివారః పరిజనః పరిస్పందః పరిగ్రహః. ౫౧
దేహోఽస్త్రీ స్త్రీ తనుర్గాత్రం క్షేత్రమంగం కలేబరమ్,
చతుశ్శాఖం సంహననం శరీరం కరణం సినమ్. ౫౨
105 బంధః ప్రజానుకః కాయో భూఘన స్సంచరోఽపి చ,
ప్రాయావయాం స్యస్య దశా స్తారుణ్యం యౌవనం వయః.
జ్యానిర్జీర్ణిః స్థావిరం తుపాత్ స్త్రీ విస్రం సజా జరా,
శిశుత్వం శైశవం బాల్యం సాముద్రం దేహలక్షణమ్. ౫౩
గాత్రాణ్యంగాని చాస్యాంశాః ప్రతీకాపఘనావపి,
110 అంశస్త్వవయవో భాగ ఏకదేశః కలేతి చ, ౫౪
భిత్తం శకలఖండే వా పుంస్యర్ధోఽర్ధం సమేఽంశకే,
అస్త్రీ చరణ మంఘ్రిర్నా పత్ పాదః క్రమణం పదమ్. ౫౫
తద్గ్రంథీ ఘుటికే గుల్ఫౌ ప్రపదం చరణాగ్రకమ్,
గుల్ఫశీర్ష స్త్రీంద్రవస్తిః కూర్చ స్త్వంగుష్ఠకాంతరమ్. ౫౬
115 పాదాంగుష్ఠాంగులీ మధ్యేక్షిప్రం క్షేపణ మస్త్రియామ్,
ప్రసృతా జాఘునీ జంఘా పిండికాస్యా త్పిచిండికా. ౫౭
నలకీరం తూరుపర్వ జానురష్ఠీవదస్త్రియా,
సక్థిక్లీబం పుమాన్ వోరు రూరుమూలాని వంక్షణాః. ౫౮

అంకస్తూపస్థ ఉత్సంగః పీఠివం త్వండమూలకమ్,
120 పాయుస్తునా గుదాపానే త్రివలీకం బలిశ్చ్యుతిః. ౬౦
శంకుర్మేఢ్రి శ్మేఢకోశౌ శిశ్నం మేహనశేఫసీ,
పుషోభగం కామపద మక్లీ యోని శ్చ్యుతి ర్భలిః. ౬౧
ఉక్తద్వయ ముపస్థోఽస్త్రీ గుహ్యప్రజననే న పుమ్,
సీవన్యస్మా దథసూత్రం గుహ్యమధ్యం గుడోమణిః. ౬౨
125 ధారకా గుహ్యధారాయాం పుంఫికా గుహ్యజేమలే,
అస్త్రీ యో ముష్కకోశాండాః ఫేలుకో వృషణోఽండుకః.
కాంచీపదం కలత్రం చ కటిః శ్రోణిః కకుద్మతీ,
పురోభాగోఽస్య జఘనో నితంబోఽపరభాగకః. ౬౪
ఊఖాపుంసికటిప్రోథా పూలకౌ చ స్ఫిచౌ స్త్రియామ్,
130 కుకుందరే కటీకూపౌ కటౌ తు కటిశీర్షకౌ. ౬౫
వంశస్తు పృష్ఠమధ్యాస్థి మూలభాగోఽస్య తు త్రికమ్,
మూత్రాశయో వస్తిరక్లీ నాభిర్నాభీ ప్రతారికా. ౬౬
కుక్షికోమలుకస్తుందం జఠరం చోదరం నసా,
అవలగ్నవలగ్నౌ తు మధ్యమో మధ్యమస్త్రియామ్. ౬౭
135 హృదయం హృదురో వక్షః స్తనో వక్షసిజః కుచః,
స్తనాగ్రే పిప్పలం వృంతం చూచుకం మేచకం శిఖా. ౬౮
నక్లీ కక్షా బాహుమూలం పార్శ్వమస్త్రీ తయో రధః,
పశ్చిమాంగం తనోః పృష్ఠ మంససంధీ తు జత్రుణీ. ౬౯
ఉలూఖలం తు సంధిః స్యాత్ కక్షాయా వంక్షణస్య చ,
140 కంఠే గుడః కంఠమణి రంసాంతౌ పీఠబంధనౌ. ౭౦
స్కంధో దోశ్శిఖరోంఽసోఽస్త్రీ బాహాబాహుభుజౌ నషణ్,
దోర్నస్త్రీ కరపాణిర్నా హారణః కరణః ప్లవః. ౭౧

ప్రవేష్టశ్చ కఫోణ్యాం తు కూర్పరః కఫణిః స్త్రీ మణౌ,
ప్రగండః కూర్పరాదూర్ధ్వం ప్రకోష్ఠః కూర్పరాదవాక్.
145 మణిబంధో మణిః పాణిమూలే పాణౌ కరశ్శయః,
పంచశాఖస్తలో హస్తస్తర్జనీ తు ప్రదేశినీ. ౭౩
అనామికా తు సావిత్రీ కనిష్ఠా తు కనీనికా,
జ్యేష్ఠా తు మధ్యమాంగుష్ఠస్త్వంగులోఽథాంగులిస్స్త్రియాం.
కరశాఖాథ కరభో మధ్యం మణికనిష్ఠయోః,
150 తీర్థాని హస్తావయవా నఖరస్తు నఖోఽస్త్రియామ్. ౭౫
పునర్భవః పాణిరుహో మహారాజః పునర్నవః,
ఖరూలః కరజశ్చాథ సప్రవృక్షః స్మరాంకుశః. ౭౬
చపేటశ్చర్పటస్తాలః ప్రహస్తః ప్రతలస్తలః,
పట్ తే తతాంగులే హస్తే న్యుబ్జేఽస్మిన్ ప్రసృతః కరే. ౭౭
155 తౌ సంహతౌ సంహతలః సోఽంజలిః కరభావపి,
ప్రసృతే తు ద్రవాధారే గండూష శ్చులుక శ్చులః. ౭౮
పతాకః కుంచితాంగుష్ఠే సంశ్లిష్ట ప్రసృతాంగులౌ,
అక్లీబౌ ముష్టిముస్తూ ద్వౌ సంగ్రాహో ముచుటిః స్త్రియాం.
అష్టాంగుష్ఠే న భిన్నా సా ఖేటకస్త్వర్ధముష్టికః,
160 ప్రాదేశతాలగోకర్ణా వితస్తిః స్త్రీ యథాక్రమం. ౮౦
తర్జన్యాదిభిరంగుష్ఠే వితతే వితతైస్సహ,
అవటో మనహస్తః స్యాత్ సప్రకోష్ఠం తతాంగులిః. ౮౧
దఘ్నద్వయసమాత్రాస్తు జాన్వాదేస్తత్తదున్మితే,
వ్యాయామో న్యగ్రోధో వ్యాసశ్చ భుజౌ ప్రసారితౌ తిర్యక్.
165 త్రిషు తు పరే చత్వారః పౌరుషముద్బాహు పుంమానే,
గలో నిగరణః కంఠో గరో గ్రీవా తు కంధరా. ౮౩

శిరో ధరావ సుషిరా శిరోధి ర్గ్రీవలండికా,
కంబుగ్రీవా త్రిరేఖా సా శిరః పీఠః కృకాటికా. ౧౪
ఘాటాప్యవటుక్లీబ ఉత్తమాంగం పునశ్శిరః,
170 ఉష్ణీషం శీర్షమకుత్రం పుంసిమూర్ధా చ మస్తికః. ౧౫
ముండోఽస్త్రీ మస్తకోఽప్యస్త్రీ ముఖం తు వదనం ఘునం,
తీరం తుండం వక్త్రమాస్య మాననం చ ద్విజాలయం. ౧౬
ఓష్ఠస్యాధస్తు చిబుకం చుబుకం చబుకం చ తత్,
అధరస్త్వధరోష్ఠః స్యాద్ దోష్ఠోవంత చ్ఛదోఽపి చ. ౧౭
175 దన్తవస్త్రం చ తత్ప్రాంతౌ సృక్వణీ దశనాః పునః,
రదనాః ఖాదనా దన్తా దంశామల్లా రదా ద్విజాః, ౧౮
మధ్యదంతా రాజదంతాదంష్ట్రాతత్పార్శ్వయోర్ద్వయోః,
తత్పార్శ్వయోః స్థితా దన్తా జంభాస్తాలుతు కాకుదం. ౧౯
రసజ్ఞా రసనా జిహ్వా రాజిస్సూనాఽప్యథ స్రిసృతాః,
180 గండో గల్లః కపోలశ్చ తత్పరా తు హనుర్న్నషణో. ౨౦
వక్రో న కుటకం ఘ్రాణం ఘోణా నాసా విఘూణికా,
శింఘాణీ నాసికాచాథ ధమనౌ నాసికాపుటౌ. ౨౧
నాసాగ్రే దృష్టిబంధోఽథ శింఘాణో నాసికామలః,
పిండూషః కర్ణజమలః కర్ణశ్శబ్దగ్రహాశ్శ్రవః. ౨౨
185 పైండూషోఽస్త్రీ శ్రుతిశ్శ్రోత్రం శ్రోతశ్చ శ్రవణం శ్రవః,
పాలిస్తు కర్ణలతికా వేష్టనం కర్ణశష్కులీ. ౨౩
ఈక్షణం నయనం చక్షు రక్షి లోచన మంబకం,
దృష్టిర్దృక్చాథ న పుమాం స్తారకాక్ష్ణః కనీనికా. ౨౪
వల్గుపక్ష్మ చ దృగ్లోమ్ని దృక్ఛదో వర్త్మ వర్త్మనీ,
190 బిడాలకో నేత్రపిండో దూషికా త్వక్షిజం మలం. ౨౫

లలాట మలికం గోధిః స్త్రీ తత్ప్రాంతౌ తు శంఖకౌ,
భ్రూర్ఝిల్లికాథ శిరసః పృష్ఠే నాపిత కోలికా. ౯౬
జటులే కాకలః పిప్లు స్తిలకే తిలకాలకః,
తనూరుహాం రోమలోమ కేశా శ్శిరసిజాః కచాః. ౯౭

195 వాలాః కంజా స్త్రీర్ధవాహాః కుంతలాశ్చ శిరోరుహాః,
కుంచితా స్తే కర్కరాలాః బర్బరా అలకా అపి. ౯౮
తే లలాటే భ్రమరకాః కురులా భ్రమరాలకాః,
పర్వర్యాం స్యా ద్వల్లరికా ఝుల్లర్యాం ఝుంపటిః క్షువః.
కేశకూటస్తు ధమ్మిల్లః కబరీ కర్వరీ సమే,

200 చోచుస్తు బాలకూర్చాల స్సీమన్తః కేశపద్ధతిః. ౧౦౦
తద్గ్రంథి స్సంధితోఽథప్తా జాలినీ గరుడా జటా,
ప్రలోమ్యం తు శిరస్యం చ శీర్షణ్యం చాములాః కలాః.
చూడా కేశీ కేశపాశీ శిఖండీ కముజా శిఖా,
బాలానాం సా కాకపక్ష శ్శిఖండశ్చ శిఖండకః. ౧౦౨

205 శ్మశ్రు తు వ్యంజనం చోట స్సమే శింఘూణ శింగినీ,
త్వక్ స్త్రీ ఛది స్తనుః కృత్తిః సంఛాదన్య ప్యసృగ్ధరా. ౧౦౩
రస స్తు ఘనధాతుః స్యా ద్రాత్రేయ ష్షడ్రసాసవః,
మూలధాతు ర్వహ్నిసుతో మహాధాతు రసృక్కరః. ౧౦౪
రుధిరం లోహితం రక్త మస్రం క్షతజ మాసురమ్,

210 రోక్యం శోధ్యం మాంసకరం రసతేజో రసోద్భవమ్. ౧౦౫
ఆగ్నేయం ప్రాణదం విస్రం వాసిష్ఠం శోణితాసృజీ,
మాంసం తు కాశ్యపం క్రవ్యం తరసం పలలం పలమ్.
రక్తతేజో రక్తభవం పిశితం కీనమామిషమ్,
మేదస్కరం చ మేద స్తు పలతేజః పలోద్భవమ్. ౧౦౭

215 విస్రమస్థిక్షరం స్నేహావరం గౌతమమిత్యపి,
అథాస్థి కీకసం విడ్డం కలలం క్రూరమూధికమ్. ౧౦౮
కుల్యం మేదోభవం మేద స్తేజో మజ్జాకరం బలమ్,
భారద్వాజం శ్వేదయితం సారసంఘాతకర్కరాః. ౧౦౯
మజ్జా స్త్రీ కౌశికం సూక్ష్మమస్థి తేజోఽస్థిసంభవమ్,
220 అస్థిస్నేహో వీర్యకరో మజ్జతేజస్వినౌ బలీ. ౧౧౦
రేతో బీజం పరం వీర్యం హర్షజం స్నేహు పౌరుషమ్,
శుక్లం ప్రధానధాతుశ్చ ధాతవోఽమీ సవాప్తవా. ౧౧౧
తిలకం క్లోమ గోర్ధం తు మస్తిష్కో మస్తులుంగకః,
పేశీ ర్మాంసలతాథ ద్వే వృక్కౌ పార్శ్వగతా గుడా. ౧౧౨
225 అస్త్రీ పురీతదాంత్రం స్యాత్ కాలఖండం పునర్యకృత్,
గుల్మః ప్లీహా చ డింబః స్యా దష్ఠీలా గర్భసంపుటః. ౧౧౩
అగ్రమాంసం తు హృదయం హృద్వసాత్వామిషోరసః,
కంకాలోఽస్త్రీ తనోరస్థి కరంకోఽప్యస్థి పంజరమ్. ౧౧౪
పార్శ్వస్య వంక్రిః పర్శ్వ స్త్రీ పృష్ఠస్యాస్థి కశేర్వనా,
230 కర్పరో నాకరోటిః స్త్రీ కపాలోఽస్త్రీ శిరోఽస్థిని. ౧౧౫
శాఖాస్థినలకంజానో రక్థిస్యాత్తూర్ఘ్వరస్యచ,
ధమనీ త్వలికా నాలీ సిరాదోష ప్రణాలికా. ౧౧౬
గ్రీవాయాస్తు సిరామన్యా మహాస్నాయుస్తు కంధరా,
నఖారుస్తు స్నసాస్నావః స్నాయుర్వా సంధిబంధనమ్. ౧౧౭
235 లసీకా లసికా రక్తరసమాంస విపాకజాః,
పూయం తు కుణపం దూష్యం పురీషం శమలం శకృత్.
ఉచ్చారో విణ్ణనాగూథో వర్చసోఽమల మస్త్రియామ్,
విష్ఠాచాప్యథ లండోఽస్త్రీ విష్ఠా రాజియుతా దృఢా.

ప్రస్రావో దేహవారిస్స్యా న్మూత్రమేకాంగులం చ తత్,

240 సృణికా స్యందినీ లాలా మలం కిట్టం చ న స్త్రియామ్. ౧౨౦

పిత్తం మాయు ర్నరి శ్లేష్మా బలాసః ఖేటకః కఫః,

క్షుత్ స్త్రీ క్షుతః క్షవః పుంసి ప్రతిశ్యాయస్తు పీనసః. ౧౨౧

దవథుః పరితాపః స్యాత్ గ్లానిః స్త్రీ గ్లవథుః పుమాన్,

శోఫో౽స్త్రీ శ్వయథుశ్శోథః పాదస్ఫోటో విపాదికా. ౧౨౨

245 స్ఫోటకః కీలకో గండో విస్ఫోటః పిటకాత్రయా,

ఖసః పుమాన్ స్త్రియః కచ్ఛూః పామపామా విచర్చికాః.

కండూ కండూతి కండూయాః ఖర్జూః కండూయనే స్త్రియః,

యక్ష్మాయక్ష్మః క్షయశ్శోషః కోటః కుష్ఠం చ మండలమ్.

శ్విత్రం శ్వేతే౽త్ర చక్రం తు దద్రుః స్త్రీ ముఖజః పునః,

250 పుంహాలో౽పి వరండో౽పి వ్యంగో నీలం పృషన్ముఖే. ౧౨౫

మంకుస్తు సిధ్మ సిధ్మం చ కేశఘ్నం త్వింద్రలుప్తకమ్,

ఉద్గారోవమథూద్గారౌ వాన్తిః ప్రచ్ఛర్దికావమిః. ౧౨౬

ఝిణికా వాతసంచారో హిక్కా హేక్కా చ హిక్కికా,

ఉచ్ఛ్వాసరోధో యో౽కస్మాత్ క్రాథో౽సౌ క్రథనం క్షణం.

255 అశ్మరీ మూత్రకృచ్ఛ్రం స్యాత్ ప్రమేహస్త్వతి మూత్రకః,

ఆనాహో మలవిష్టంభ ఉత్థానం తు మలస్రుతిః. ౧౨౮

నాతిభిన్న స్త్వతీసారో గ్రహణీ స్త్రీ ప్రవాహికా,

గలగండో గండమాలో రోహిణీ స్త్రీ గలాంకురః. ౧౨౯

గుల్మః స్యా దుదరగ్రంథి స్సినసీజో భగందరః,

260 శంబూకావర్త ఏష స్యా త్త్రిదోషోత్థో౽థ పిత్తజః. ౧౩౦

స్యాదుష్ట్రగ్రీవకో౽థస్త్రీ పరిస్రావీ కఫోద్భవః,

అర్శో దుర్నామ వృద్ధిస్తు కురండశ్చాండవర్ధనే. ౧౩౧

ఉపదంశో లింగశోఫ ఉదావర్తో గుదగ్రహః,
నేత్రరుక్కాచమలా క్లీబం కుంభః స్యాత్తాస్యమహాత్తరా.
265 శ్లీపదః పదవల్మీకో గతిర్నాడీ వ్రణః పుమాన్,
అర్బుదో మాంసకీలః స్యాత్పృష్ఠగ్రంథి ర్గడో గడుః. ౧౩౩
సుప్తః కుక్కుట ఏకాంగ గ్రహశ్చ వరుణగ్రహః,
గజే జ్వరస్య నామాని సింహే తోయే చ సోఽండికః. ౧౩౪
ఉత్ప్రేలసోఽభితాపోఽశ్వే వ్యాఘ్రేఽపితో గవీశ్వరః,
270 బిడాలే కర్ణకః పోత్రిణ్యాలపశ్ఛర్దన శ్చ్యుతః. ౧౩౫
క్రమాద్ధరిద్రేన్ద్రిమదా మృగరోగా పవా తతః,
మహిషే మత్స్యమృగయోః ఖగే చాక్షేపకోఽనిలే. ౧౩౬
ధరణ్యాం కరవోత్పాటా వృద్ధిజే పాండువర్ణకః,
మారిర్మసూరీ రుగ్భేదా శూలాద్యా విద్రధిర్వపణ్.
275 వ్యాధి వ్యాధ్యామయా మాంథ రోగామా దేహమర్దనః,
సంతాపోఽపాటవం మాంద్య మాకుల్యం రుగ్రుజే స్త్రియాం.
ఉపచర్యా చికిత్సా స్యా ల్లంఘనం త్వపతర్పణమ్,
కుశీ భగ్నాస్థిబంధః స్యా దరిష్టో దంశబంధనమ్. ౧౩౯
పట్టస్తు వ్రణబంధః స్యా న్నస్యం నస్తం చ నావనమ్,
280 అంగుల్యగ్రేణ చూర్ణాద్యై ర్ఘర్షణం ప్రతిసారణమ్. ౧౪౦
జాయుః పుంస్యగదస్తంత్రం భైషజ్యౌషధ భేషజమ్,
క్వాథః కషాయో నిర్వ్యూహః ఫాంటోఽతిక్వాథజో రసః.
క్వాథాదేస్తు పునః క్వాథాత్ ఘనీభావో రసక్రియా,
వార్త్తం పాటవ మారోగ్యం సంగ్యం స్వాస్థ్య మనామయం.
285 త్రిష్వతః పటురుల్లాఘో వార్త్తః కల్యో నిరామయః,
రోగహార్యగదంకారో భిషగ్వైద్య శ్చికిత్సకః. ౧౪౩

నిదానజ్ఞస్తు దోషజ్ఞ ఆయుర్వేదీ తు శాస్త్రవిత్,
ఆతురోఽభ్యమితోఽభ్యాన్తో వికృతో వ్యాధితోఽపటుః.
ఆమయావీ సమౌ గ్లాస్నుర్గ్లానౌ పామన కచ్ఛురౌ,
290 వాతారోష్ణే దద్రుమన్తః స్యుర్వాతలార్శ సదద్రుణాః.
శ్లేష్మసూః శ్లేష్మలః ఖేటీ సాతిసారోఽతిసారకీ,
కిలాసీ సిధ్మలో వృద్ధనాభౌ తుండిమతుండిలౌ. ౧౮౬
ఖల్వాటః ఖలతిర్బభ్రుశ్శిపివిష్టేన్ద్ర లుప్తికౌ. ౧౮౬½

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం పాతాలకాణ్డే భూతాధ్యాయః.

పాతాలకాణ్డస్సమాప్తః.

అథ సామాన్యకాణ్డః

గణాధ్యాయః

పూగప్రకర సంఘాత విసరవ్రాత సంచయాః,
వారస్కన్ధ గణస్తోమ సమవాయ చయవ్రజాః. ౧
సందోహా నివహా వ్యూహా సమూహా నికరా కరాః,
సముదాయ స్సముదయో నికురుంబం కదంబకమ్. ౨
5 బృందం జాతం చక్రవాలం జాలకం పేటకం జటా,
ధాన్యాదిబృందే కూటోఽస్త్రీ రాశిపుంజోత్కరా నరి. ౩
బృందేతిరశ్చాం యూథోఽస్త్రీ నికాయస్తు సధర్మణామ్,
సంఘసార్థౌ తు జంతూనాం వర్గస్తు సదృశాం గణే. ౪
పశూనాం సమజోఽన్యేషాం సమాజో ధీమతాం సభా,
10 ఉద్భిజ్జానాం తు షండోఽస్త్రీ స్తంధోఽశ్వ నరహస్తినామ్. ౫
పటల్యపుం సుశ్లిష్టానాం సజాతీయగణే కులమ్,
శౌకకాపోతశాబాద్యా శ్శుకాదీనాం గణే నపుమ్. ౬
స్త్రీగోత్ర ప్రత్యయాన్తేభ్య స్స్యాదౌపగవకాదికమ్,
మాణవానాం తు మాణవ్యం బాడబ్యం తు ద్విజన్మనామ్. ౭
15 రాజన్యకం మానుష్యకం రాజకం చ పృథక్ పృథక్,
గార్భిణం యౌవనం తాసాం గాణిక్యం గణికా గణే. ౮
జనబంధు గజగ్రామ సహాయానాం గణే స్త్రియః,
జనతా బంధుతేత్యాద్యా బాడబం బడబా గణే. ౯
హాస్తికమౌష్ట్రకమౌక్షకమారభ్రకమాజకం గజాదీనామ్,
20 ఏవం ధైనుకవాత్సకమాశ్వీయం త్వాశ్వమశ్వానామ్. ౧౦
సవర్మణాం కావచికం పాదాతం పదచారిణామ్,

ఆపూపికం శాష్కులిక మిత్యాదిక మచేతసామ్. ౧౧
కైదారికం తు కైదార్యం క్షైత్రం కైదారకం సమమ్,
కేశానాం కైశికం కైశ్యం ఖల్యా తు ఖలినీ సమే. ౧౨
25 భైక్షసాహస్రకారీష వార్మణాని చ తద్గణే,
రథకడ్యా తు రథ్యాస్యా ద్గోత్రాగవ్యా చ గోగణే. ౧౩
ధూమ్యావాత్యాపాశ్యాహల్యాగల్యానట్యావన్యాతృణ్యా,
పుష్ప్యం తత్తద్గణే సర్వం పార్శ్వం బృందే పర్శూనాం స్యాత్.
మిథునం ద్వితయం ద్వైతంద్వయంద్వంద్వంయుగంయమం,
30 యమలం యుగలం యుగ్మం యుతకం చ ద్వయోర్గణే. ౧౪
త్రయం త్రయాణాం త్రితయం మిథునం తద్వతి త్రిషు,
స్త్రీపుంసయోస్తు మిథునం కశిపుః స్త్ర్యన్నవస్త్రయోః. ౧౫
ఔశీరం శయ్యాసనయో ర్లింగం బుద్ధ్యాది సంగతౌ, [కాత్
గ్రామః పరోఽస్త్రా ద్విషయాత్ గుణాద్ భూతేంద్రియార్థ
35 పక్షః పాశశ్చ హస్తశ్చ కేశార్థేభ్యః పరో గణే,
పశూనాం గోయుగం యుగ్మే తత్తదాహ్వయపూర్వకమ్. ౧౬
గణపూరణం గణతిథం పూగతిథం చైవమేవ సంఘతిథమ్,
బహుతిథ సంవత్సరతమమాసతమాన్యర్ధమాసతమమ్. ౧౭
యావతిథై తావతిథే తావతిథంకతిథమపి చ కతిపయథమ్,
40 పంచమ సప్తమ నవమా న్యష్టమ దశమ ద్వితీయాని. ౨౦
షష్ఠం ప్రథమా తృతీయే తురీయ తుర్యే చతుర్థం చ,
ద్వాదశ మేకాదశ మితి రూపం స్యా ద్వింశతేరర్వాక్. ౨౧
వింశం వింశతితమ మేకవింశ మితివత్పరం ద్విధా సర్వమ్,
షష్టితమ మితివ దేకం రూపమసంఖ్యాది షష్ట్యాదేః. ౨౨
45 శతతమ మేకశతతమం సహస్రతమ మితి చ సర్వమేకవిధమ్.

ఓజమయుగ్మం యుగ్మం యుగితి ద్వితీయ తుర్యాది. ౨౩
త్రిష్వేతే పూరణార్థాః స్యుః శబ్దాగణాతిథాదయః,
ఆవలిః పద్ధతిః పఙ్క్తి రాలిర్లేఖా చ మాలికా. ౨౪
ఏకాదయశ్చ సంఖ్యేయే శబ్దాః ప్రాగ్వింశతే స్త్రిషు,
50 ద్విత్రా ద్వావా త్రయో వా స్యురేవం త్రిచతురా అపి.
చతుః పంచాః పంచషాశ్చ షట్సప్తాద్యాశ్చతాదృశాః,
స్త్రీ పఙ్క్తి ర్వింశతి స్త్రింశ చ్చత్వారింశచ్చ పంచాశత్. ౨౫
షష్టి స్సప్తత్యశీతిశ్చ నవతిశ్చ దశోత్తరాః,
క్రమేణాథ పరేణాథ పరే దశగుణోత్తరాః ౨౬
55 శతం సహస్రమయుతం నియుతం ప్రయుతార్బుదే,
న్యర్బుదం బృందఖర్వే చ నిఖర్వం శంఖమంబుజమ్. ౨౭
సముద్రో మధ్యమంతం చ పరార్ధం చ యథాక్రమమ్,
పరంపరార్ధా ద్విగుణ మథ స్త్రీ కోటిరర్బుదే. ౨౮
వ్యత్యాసేన తు దృశ్యేతే నియుత ప్రయుతే క్వచిత్,
60 బృందాదిషు తు షట్స్వన్యే నిఖర్వం బద్ధమక్షితం. ౩౦
వ్యోమచాంతశ్చ సర్వశ్చ సముద్రాద్యాస్తు వా త్రిషు,
అన్యే త్వాహు శ్శతం కోటి శ్శంకుర్బృందం మహాగణాః.
పద్మం మహాంబుజం చేతి క్రమాల్లక్షగుణోత్తరం,
సహస్రాణాం శతే లక్షా లక్షం చ నియుతం చ తత్. ౩౨
65 పంక్త్యాదయః స్యు స్సంఖ్యాయాం సంఖ్యేయేషు చ వస్తుషు,
సంఖ్యాయాం ద్వ్యేకబహుతా స్సంఖ్యేయేషు సదైకతా.
తద్యథా వింశతి ర్గావ స్స్వవృత్తౌ జాతు నైకతా,
తద్యథా వింశతి ర్విప్రా స్తిస్రో వింశతయో భటాః. ౩౪
బహువ్రీహౌ బహువచో వాచ్యలింగం చ తద్యథా,

70 ఉపవింశై ర్భజై ర్భక్త ముపవింశా అజా ఇతి. ౩౫
కలా గణన సంఖ్యానే హననం తాడనం సమే,
వర్గస్తావ త్కృతిశ్చేతి తావత్కృత్యోః కృతేర్ద్వయమ్. ౩౬
తస్మాలే తు పుమాన్ హేతు ర్గచ్ఛావాంఛితరాశయః,
గండః కపర్దా శ్చత్వార స్తైర్వోధిః పంచతద్ద్వయమ్. ౩౭
75 బిందుకోఽస్త్రీ తద్ద్వయే తు పణపాణికపాదికాః,
క్రమా త్తతోఽంగజోరుచ్యః కార్షికశ్చ చతుర్గుణాః. ౩౮
కార్షాపణః కార్షికః స్యాత్ సషోడశపణః క్వచిత్,
లోహే వింశతిమాషోఽసౌ కార్షికేతామ్రికే పణః. ౩౯
తామ్రకర్ష కృతాముద్రా క్వచిత్కార్షాపణః పణః,
80 స ఏవ చాధికే త్వుక్తో ధానకా త చ్చతుష్టయమ్. ౪౦
తాద్వాదశ సువర్ణోఽస్త్రీ నిష్కోదీనార ఇత్యపి,
సాశీతిపణసాహస్రో దండ ఉత్తమసాహసః. ౪౧
త్రసరేణుభిరష్టాభి ర్లిక్షా స్తైవ మరీచికా,
రథరేణుశ్చ రేణుశ్చ తాస్త్రిస్రో రాజసర్షపః. ౪౨
85 ధురణశ్చ యవాగ్రశ్చ తేత్రయో గౌరసర్షపః,
తేఽష్టౌయవ ష్షోడశ తు యవామాషోఽథవా త్రిభిః. ౪౩
యవైర్గుంజా పంచగుంజా మాషః కుష్యే తు సప్తతాః,
రూప్యమాషో ద్విగుంజో వా ధరణం షోడశైవ తే. ౪౪
శతమానం తు దశభిర్ధరణైః పలమేవ చ,
90 మాష స్తండులమాత్రో వా హేమ్న స్త్రైరష్టభిః పణః. ౪౫
నిష్కోఽస్త్రీ వింశతిపణ స్తేఽష్టవా దశవాపలమ్,
యః పంచకృష్ణలో మాషః కుష్యేవా సప్తకృష్ణలః. ౪౬
తౌ ద్వౌ మాషావర్ణికాస్యా ల్లోహితీకం త్రిమాషకమ్,

శాణో మండః పిచూలం చ మాషాః స్యుశ్చతురాదయః.

95 మషూణాం సప్తమాషం స్యా దండికా స్యా చ్చతుర్యవా,
ద్రక్షూణాం ద్రక్షుమం కోలం వటకం చాష్టమాషకే. ౮౮
తృతీయే ధ్యానకా శాణభాగే మాషాస్తు షోడశ,
సువర్ణోఽక్షః పిచుః పాణిః కర్షోఽస్త్రీ క్రోడబిందుకే. ౮౯
బిడాలపాదకం హంసపదం గ్రాసగ్రహం తలమ్,

100 శతమానం తు కర్షేద్వే శుక్తిరష్టమికా నవా. ౯౦
తే ద్వే చతుర్థికా వా స్త్రీ నికుంచ్యాజ్యపలాని చ,
బిల్వః ప్రకుంచం ముష్టిశ్చ హేమ్నోఽక్షే విస్తవాటా.
పాచికం తామ్రకర్షం స్యా దిందుః స్యా ద్రజతే పలే,
కురువిస్తః పలే హేమ్నః ప్రసృతోఽస్త్రీ ద్విముష్టికే. ౯౧

105 ప్రసృతౌ ద్వావంజలిః స్యాత్ కుడపో వాహికోఽధ్యుషః,
తౌ ద్వౌ మానవ్యష్టమానం చ తే ద్వే ప్రస్థస్సు కుష్యకే.
ద్వావింశత్పలకోఽన్యేషాం ద్వాదశైవ పలాని సః,
చతుష్ప్రస్థః పునారాశి ర్మహోద్రేకో బృహాణకః. ౯౨
పాత్రం శూర్పవరం పిష్టం సేహికా ద్వ్యాఢకోఽస్త్రియామ్,

110 కంసం చాథ చతుష్కే స్యు ర్ద్రోణోఽస్త్రీ కలశో ఘటః.
అర్మణం నల్వలం శౌర్ప మున్మానం తద్ద్వయం పునః,
కుంభశ్శూర్పోఽస్త్రియాం తౌ ద్వౌ గోణీవాహాస్తుతద్ద్వయం.
తౌ ద్వౌ ఖారీ పరే త్వేనాం విదుః కుంభీపరే పునః,
ఖారీకం సయుగే నాన్యే మానీవాహం పరే విదుః. ౯౩

115 వాహాం కేచి చ్చతుః ఖారీ ఖారీభాగం చ గోణికామ్,
వాహం ప్రస్థద్వయం కేచి త్కుంభానాం వింశతి ర్జటీ. ౯౪
దశకుంభాః పాంచమికః కుంభోఽయమితి కేచన,

ధారణం తు పలాన్యష్టౌ హేమ్న స్తామ్రస్య సప్తతిః. ౫౯
దశాన్యేషాం శతం మానం సార్ధై రూప్యపలై స్త్రిభిః,
120 తులాపలశతం తాస్తు దశర్ష్ణం ధటికోఽస్త్రియామ్. ౬౦
తా తు ద్వా శకటో భార శ్శాకటీ నశ్శలాటవత్ ,
భార్షా దశసమం సంగం ధారభారం చ శాకటమ్. ౬౧
ఆచితం ద్వ్యాచితం హోఢం హేలకం సమకం సమమ్,
వాహితం భారితం చాష్టౌ వృషా ద్దశగుణాః క్రమాత్.
125 మాషశ్శాణా స్తలం ముష్టి రంజలిః ప్రస్థ ఆఢకః,
ద్రోణో గోణీ చ ఖారీ చ క్రమాదేత చ్చతుర్గుణమ్. ౬౩
పాయ్యం హిస్తాదిభి ర్మానం ద్రవయం కుడవాదిభిః,
పౌతవం తులయాతస్య సూత్రం స్యా ద్రాగసూత్రకమ్.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం సామాన్యకాణ్డే గణాధ్యాయః.

ధర్మకర్మాధ్యాయః

రూపం తత్త్వం సతత్త్వం చ స్వరూపం చ సలక్షణమ్,
సహజం నిజమాజానం ధర్మసర్గా నిసర్గవత్. ౧
స్వభావః ప్రకృతీ రీతి రవస్థా తు దశా స్థితిః,
ప్రభావః ప్రభవస్త్రీ స్యాత్ ప్రభుతా ప్రభవిష్ణుతా. ౨
5 పరభాగో గుణోత్కర్షః ప్రాగ్భారోఽతిశయోఽభరః,
విస్తారో విగ్రహో వ్యాస స్సతు శబ్దస్య విస్తరః. 3
అనాయాసార్థకం ఘాంటం దౌర్మత్యం తు కరైరకమ్,
విఘ్నోఽంతరాయః ప్రత్యూహో రోషేత్యాదీనవాశ్రవా.
దైర్ఘ్యమాయామ ఆనాహః పరిణాహో విశాలతా,
10 వైపరీత్యం విపర్యాసో వ్యత్యయశ్చ విపర్యయః. ౪
వ్యత్యాసో వ్యతిహారః స్యా దంతర్గడు నిరర్థకమ్,
తత్ క్షణం స్యాదేకపదం యదృచ్ఛా నియమోజ్ఝితిః. ౫
వంటో విభాగో భాగోఽంశః పాదస్త్వంశ శ్చతుర్థకః.
కలా తు షోడశో భాగో వార స్త్వవసరః క్షణః. ౬
15 ప్రతికూలానుకూలార్థే అపష్ఠురమపష్ఠు చ,
పృష్ఠమాంసాదనం పశ్చాద్గతశ్చార్థస్య గర్హణమ్. ౭
ఆమ్రేడనం ఝటుప్పః స్యాత్ ఝంప స్సంపాతపాటవమ్,
కర్మ క్రియా ప్యనుష్ఠానం తద్భేదా గమనాదయః. ౮
యాత్రా ప్రజ్యా చ గమనం ప్రస్థానం చ గతిర్గమః,
20 చక్రావర్తో భ్రమో భ్రాంతి ర్భ్రమి ర్ఘూర్ణిశ్చ ఘూర్ణనమ్.
ఈహానం శీఘ్రగమనం సారణం ఛద్మనాగతిః,
ప్రజ్యా టాట్యా పర్యటన మత్పేఽధ్వని గతాగతం. ౧౧

సవికారా గతిస్సారో ఖేలనం తరణం ప్లవః,
కౌనాచిత్కస్తు ఖేయోఽసౌ క్షేపో లంగన లంఘనే. ౧౨
25 నిర్యాణంస్యా న్నిర్గమన మంహానం వక్షసా గతిః,
ప్రతిబంధః ప్రతిష్టంభ స్సంబంధః ప్రాప్తిరాపనమ్. ౧౩
నిర్బంధోఽభి నివేశః స్యాత్ ప్రవేశోఽంతరగాహనమ్,
ఆస్యాసనోపవేశశ్చ నివేశో రచనా స్థితిః. ౧౪
అథాభ్యా దానమారంభః ప్రక్రమః స్యా దుపక్రమః,
30 ప్రత్యుత్క్రమః ప్రయోగః స్యా దారోహణ మభిక్రమః.
ఆక్రమోఽభిక్రమః క్రాన్తిఃవ్యుత్క్రమస్తూత్క్రమోవ్యృతం,
విక్రమ శ్శౌర్యకరణ మత్యాధాన మతిక్రమః. ౧౬
భూమానం విక్రమః పద్భ్యాం నిర్హారోఽభ్యవకర్షణమ్,
అనుహారోఽనుకారః స్యాత్ పరిహారో నివర్తనా. ౧౭
35 ప్రత్యాహార ఉపాదాన మభిహార స్త్వభిగ్రహః,
సమాస ఉపసంహార స్సమాహార స్సముచ్చయః. ౧౮
అపహారస్త్వపాదానం ప్రహార స్త్వభితాడనమ్,
ఉపలంభ స్త్వనుభవో విలంభ స్త్వతిసర్జనమ్. ౧౯
విప్రలంభో విసంవాదః ప్రతిలంభస్తు లంభనమ్,
40 స్వాతంత్ర్యవృత్తి రుత్థాన మభ్యుత్థానం తు గౌరవమ్. ౨౦
సంస్థానం సన్నివేశః స్యా దుపస్థానం తు సంగతిః,
ధాన్యోత్క్షేపణ ముత్కారః పరాకారస్తు ధిక్క్రియా. ౨౧
వికారో విప్రకారః స్యా దాకారస్త్వింగ ఇంగితమ్,
ఉపక్రియోపకారః స్యా దపకారోఽన్యతః కృతిః. ౨౨
45 ప్రకారఇత్థం భావః స్యా దపకారోఽన్యపీడనమ్,
ప్రత్యాఖ్యానం నిరాకారః ప్రత్యాదేశో నిరాసవత్. ౨౩

పరిణామోఽన్యథాభావ స్సన్నామ స్త్వన్యథాకృతిః,
ప్రణామః ప్రణిపాతః స్యా దున్నామ స్తుంగతోన్నతిః. ౨౪
ఉద్యోగోఽస్త్రీ సముత్థానం వినియోగోఽర్పణం ఫలే,
50 విధిర్నియోగస్సంప్రేష ఉపయోగః ఫలక్రియా. ౨౫
సంయోగ సంప్రయోగౌ సంభేద స్సన్నిపాతసంశ్లేషౌ,
సంఘాతే విశ్లేషే తు విప్రయోగ విరహా వియోగాః. ౨౬
విగమోఽపగమోఽపాయో మేలనే సంగసంగమా,
శమథస్తు శమశ్శాన్తి ర్దాంతిస్తు దమథో దమః. ౨౭
55 బంధనం ప్రసితిర్బంధః క్లాంతిస్తు క్లమథః క్లమః,
పరిసర్యా పరీసారః పరిసర్పః పరిక్రమః. ౨౮
లవేవిలావోలవనం తేమః స్తేమ స్సముందనమ్,
ప్రతిశ్రవః ప్రతిఖ్యాతి రపేక్షా ప్రతిజాగరః. ౨౯
సంయామ సంయమాయామో వియామోవియమోయమః,
60 సంవాహనం మర్దనం స్యాత్ పర్యవస్థా విరోధనమ్. 30
సంస్తవః స్యాత్పరిచయ ఉవజః ప్రేషణోపశోః,
పవనం పవనిష్పావౌ జూతిస్తు జవనం జవః. 3౧
ప్రేజనం స్యా దపసరో రంధనం పచనం పచా,
క్షయః క్షీయానయో నాయో మదో మాదః స్నవః స్రవః.
65 ఉద్వేగ ఉద్భ్రమః శ్రాయః శ్రయణం ప్రమితిః ప్రమా,
స్ఫాతిస్తు వృద్ధిః స్ఫురణం స్ఫులనం క్షేపణం క్షిపా. 33
ఉపన్యమో గుణనం శ్చ్యుతిః ప్రఘూరః ప్రథనం ప్రథా,
భంగిస్తు వ్యాకృతిః ఖేదో నిర్వేదో ఘుటనాఘుటా. 3౪
యా త్ప్రిషణం సమాహ్వాయ తస్మిన్ స్యా త్ప్రితిశాసనమ్,
70 సూచనం త్వతిసంధానం వ్యలీకం చ ప్రతారణమ్. 3౫

నిష్ఠీవోఽస్త్రీ నిష్ఠీవన మపినిష్ఠేవనం చ నిష్ఠ్యూతిః,
ఉపరత్యారత్యపరతి విరతయ ఉపరమణ ఉపరామః. ౩౬
సంవిదాగూః ప్రతిజ్ఞా స్యాదభ్యుపాయః ప్రతిశ్రవః,
అంగీకారాభ్యుపగమ నియమాశ్రవసంశ్రవాః. ౩౭
75 ప్రణీతిః స్యా దనునయః ప్రశ్రయస్సాంత్వనం తథా,
సపత్త్రాకృతి నిష్పత్త్రా కృతీ త్వత్యన్త పీడనే. ౩౮
వర్ణనం స్యా ద్విభజనం ప్రవాహస్తు పరంపరా,
శ్రంథనం గ్రంథనం గుంఫ స్సందర్భో రచనా న నా. ౩౯
విధూననం విధువనం త్యాగో హానం చ వర్జనమ్,
80 ఆవర్జనం ద్రవక్షేపే నిధానం క్షేపణాసనే. ౪౦
సమ్మార్జనం వ్యాపనం స్యా ద్విదరః స్ఫుటనం భిదా,
ఆవర్తనం క్వాథనం స్యాత్ క్వథనం పాకవర్తనమ్. ౪౧
సంవీక్షణం విచయనం లోటనం తు వివేష్టనమ్,
ఇత్యాదయః క్రియాశబ్దా లక్ష్యా ధాతుషు లక్షణైః. ౪౨

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం సామాన్యకాణ్డే ధర్మకర్మాధ్యాయః.

గుణాధ్యాయః

గుణోజసు ర్ద్రవ్యపదో ద్వ్యా స్నేహే మార్జమూర్జనే,
మసృణత్వే తు మారుంగక్రాసనో ద్రవణే ద్రుతిః. ౧
ఖాదీనాం తు గుణాశ్శబ్దస్స్పర్శో రూపం రసః క్రమాత్,
గంధశ్చేతీంద్రియార్థాస్తే విషయా గోచరాశ్చ తే. ౨
5 సత్యం తథ్యమృతం సమ్యక్ సమీచీనం తథార్థవాక్,
కర్కశే పరుషో రూక్షో మతరః ఖోరణః ఖరః. ౩
ఉత్ క్షుద్రలోఽథ మసృణే శ్లక్ష్ణసోమాలచిక్కణాః,
పిచ్ఛిలే స్యా ద్విజవిలః కఠినే ఖరటః ఖటః. ౪
కఠోర నిష్ఠుర క్రూర దృఢదారుణ కక్షటాః,
10 ఖరశ్చ సుకుమారే తు కోమలో మృదులో మృదుః. ౫
శీతలే శీకరః శీత స్సుషిక స్సుషిమో జడః,
సమీకస్సోలికస్సోలః స్కందోలో మేకల స్తలః. ౬
తుషార శ్శిశిరః శ్శీత స్సేభ్యస్సిమో హిమోఽపి చ,
ఉష్ణం జ్వలః ఖరః క్రూరో బాల స్తిగ్మః కృశశ్చుషః. ౭
15 సోమలో వహ్నికో వ్యక్త స్తాలకో జలశీనకః,
అంగారో దహన స్తప్తః పుష్పోధూమ్రః ప్రతాపనః. ౮
తీక్ష్ణశ్చండోల్బణప్రోంద్రకరాలి వికరాలినః,
మందోష్ణమోష్ణం కోష్ణం చ కవోష్ణం చ కదుష్ణవత్. ౯
శుక్లే శుభ్ర శుచి శ్వేతాః పుండ్రకో ధవలోఽర్జునః,
20 అవదాత స్సితోగారో విశద శ్వేతపాండరాః. ౧౦
కాలే కృష్ణాసితశ్యామ నీలశ్యామల మేచకాః,
రోహితే లోహితో రక్తో హారిద్రే పీతపీతలే. ౧౧

ఉత్పిశస్తు సితశ్యామే హారిణే పాండుపాండరా,
కపోతస్తు కపోతాభః పద్మః పీత సితా సితః. ౧౨
25 పింజో నీలసితశ్యామ స్సోవాలః కృష్ణధూమలః,
సితకాచస్తు పింగాణః కండార స్సితకాచరః. ౧౩
వరాల స్సితపింగాణః స్తోకపాండుస్తు ధూసరః,
కోసలః పాండులః శ్యామశ్చాటః కృష్ణహరి స్సితః. ౧౪
వలక్షుస్తు సితశ్యామ స్సైరాభః శ్వేతపీతలః,
30 సితపీతహారిన్నీల స్తరలో వృద్ధపత్రవత్. ౧౫
రక్తపీతాసితశ్వేతే బోలః కారీషభస్మవత్,
ఉత్పిశాద్యా స్త్వమీ మిశ్రవర్ణా శ్శుక్లప్రధానకాః. ౧౬
శోణోఽరుణశ్చ సంధ్యాభః శ్వేతరక్తస్తు పాటలః,
మరాలోఽల్పః పీతరక్తః పీతరక్తస్తు పింజరః. ౧౭
35 బభ్రుః కడారః కపిలో విదగ్ధో దుష్టరక్తవత్,
శ్యావే తు కపిశః పింగే పిశంగః కద్రుపింగలా. ౧౮
నీలపీతారుణశ్యారో జోణాలో నీలలోహితః,
ఇతిలోహితవర్ణీయా అథపీతప్రధానకాః. ౧౯
మేరాలోఽల్పసితః పీతః పేరాలః పీతధూమలః,
40 పీతశ్యామల ఓరాలో గౌరః స్యాత్పీతలోహితః. ౨౦
కీనాశః పీతహారితో హారితో నీలపీతలః,
కృష్ణవర్ణ్యాః పునర్ధూమ్ర ధూమలా కృష్ణలోహితా. ౨౧
పీతకృష్ణహరిద్రాభః కాచరః కృష్ణధూమలః,
కృష్ణపీతస్తు కాచోఽథపాలాశో హారితో హరిత్. ౨౨
45 తారావతారకిర్మీర శబలైతాస్తు చిత్రకే,
సచాన్యోన్యానవష్టంభా న్నానావర్ణ సమున్నయః. ౨౩
కర్బుర శ్శుక్లహారిత ఆరుఃస్యాత్కృష్ణపింగలః,

సితకృష్ణస్తు కల్మాషః పింజూష స్సితకాచరః. ౨౪
కృష్ణరక్తసిత శ్శారః క్రిమిర స్సితలోహితః,
50 మధురస్తు రసజ్యేష్ఠో గుళిః స్వాదు ర్మధూలకః. ౨౫
అమ్లస్తు పాచన శ్శుక్తో లవణస్తు పటుస్సరః,
ఊషణస్తు కటు స్తీక్ష్ణ స్తిక్తస్తు విసరః కటుః. ౨౬
కషాయోఽస్త్రీ స్వప్రతిష్ఠస్తువరో మధురాంగకః,
మధురామ్లౌ సలవణౌ కటుతిక్తకషాయకాః. ౨౭
55 షట్ తేమూలరసా శ్శేషా రసకా యోగయోనయః,
స్యుశ్శాడవరాస్త్ర్యష్షాః షాడ్వష ఆసోఽపి చ క్రమాత్,
అమ్లాద్యా మధురోపేతా స్స్వమ్లాస్తు లవణాదయః,
చాటస్తీక్ష్ణచోరూప శ్శుక్తశ్చ లవణే న తు. ౨౮
యుక్తా వైఖారికః క్షారః స్వాద్యశ్చ కటుకాదయః,
60 తిక్తకః కటుతిక్తే స్యా త్తుల్యా కటు కషాయకే. 3౦
తైలిత్స స్తిక్తకాషాయ ఏవం పంచదశద్వికాః,
క్రమేణ శోణికః శ్యావో రాతపం రాగశాలవః. 3౧
సస్వాద్వమ్లా లవణాద్యాః సస్వాదు లవణేషు తు,
కటుకాదిషు కట్వారో మాధురో మధుకః క్రమాత్. 3౨
65 తిక్తకషాయకా సస్వాదుకటూ మధుమధూలికా,
స్వాదుతిక్త కషాయే తు మధూలోఽమీ దశత్రికాః. 33
కట్వాద్యా స్స్వమ్లలవణా వాసరః ఖలుషః క్రమాత్,
కోలశ్చాథో సామ్లకటూ కలుష త్రిఖరా క్రమాత్. 3౪
కషాయతిక్తా సోలస్తు శుక్తతిక్తకషాయకే,
70 అమ్లతిక్తకషాయేఽస్మిన్ బాలామ్లో బాలచూతకః. 3౫
కషాయతిక్తా సపటు కటూ వేలానవేలజౌ,
కషాయతిక్త లవణేఽసోలోఽథైలా రసాలకః. 3౬

కటుతిక్తకషాయే స్యాత్తదేవం వింశతిస్త్రికాః,
స్వాద్వమ్లౌ లవణోపేతాః కట్వాద్యా మధుమూలకః. ౩౭
75 మధుబోలస్సారణశ్చ క్వచిదంత్యాః కరోలకః,
సస్వాద్వమ్లకటౌ తిక్తే లీసుపః పరుషః పునః. ౩౮
కషాయేఽత్రైవకలుషా కషాయకా జాలనః పునః,
స్వాద్వమ్లతిక్తతువరే సస్వాదులవణోషణే. ౩౯
రసకోపశాడవికా కషాయే వలజః పునః,
80 తిక్తే తిక్త పటుస్వాదు కషాయే ఫలసోత్థుసా. ౪౦
సస్వాదు కటుతిక్తే తు కషాయే స్యాత్కలాపకః,
జలోలకస్సామ్లపటు కటౌ తిక్తే కషాయకే. ౪౧
తువరః స్యాత్కువేలశ్చ ఖరస్తు లవణోఽనుతే,
అమ్లతిక్తకషాయైస్తైస్సంయుతే పలుషః కటౌ. ౪౨
85 కట్వాద్యాలోడకాస్త్వేవం చతుష్కాదశపంచ చ,
స్వాదుమేకం విహాయాన్యే యుక్తాః పంచస్యురోలకః. ౪౩
ఆలుకస్తు విహాయామ్లం పటుం హిత్వా పరాంజనః,
ఓలకః కటుకం హిత్వా వినా తిక్తే న చోలకః. ౪౪
సమోలకః కషాయేణ షడేవం పంచకాగసాః,
90 షట్కస్త్వేకః షడ్రసః స్యాత్ త్రిషష్టిః స్యుస్తతో రసాః.
మధురామ్లాది సంజ్ఞాశ్చ శాడవాదౌ సముచ్ఛయేత్,
నస్యాత్పూర్వరసస్యాఖ్యా పరావరరసాహ్వయాత్. ౪౫
సురభ్యసురభీ గంధౌ విభిన్నౌ తౌ చ యోగతః,
బహుధాతత్ర సురభిః కటుస్తిక్తః కషాయకః. ౪౬
95 సమష్టిరప్యతోఽన్యో యో గంధోఽసురభిరిత్యసౌ,
మల్లికాయాం స్థితో గంధో మంగల్యో మంగలశ్చసః. ౪౭
జాత్యాం సౌమనసో నాగకేసరే గంధసారణః,

చంపకే సురభిః పద్మే వాసనః కుటజే ఘుణః. ౪౯
కస్తూరికాయా మామోదః కుంకుమే పలశీనకః,
100 పారివాహ్యో మరువకే పాటలే తృణశోణకః. ౫౦
చందనే చంద్రికస్స్నాలే శోణో గంధిక ఉత్పలే,
కేతకే శోణితం సప్తధూపే సరలశోణికః. ౫౧
వకులే స్యాత్పరిమలో వలనోఽగరుధూపకే,
సహకారే సరలికో గుగ్గులౌ త్వవలోలుకః. ౫౨
105 కుందోపరాలో మదనే దులో జంబీర (కే) స్థితః,
మల్ల్యాం (స్థితస్తు) ఖపుకః కర్పూరే ముఖవాసనః. ౫౩
ఆజ్యేసమశనోఽశోకే సురవ స్తిలకే కులః,
గాత్రే గంధో గంధకే తు గంధికః పిత్తలేలసః. ౫౪
గుకవాయాం తు దుర్గంధః కిట్టేకోలః కఫే ఘునః,
110 మత్స్యత్వచ్యామిషో నింబే తిక్తకో గోముఖే సణిః. ౫౫
ఉద్దంశే దేహలిర్గోపి ఋమాత్రయో ర్ష్మకముస్తరౌ,
శుక్లేమాంసి ర్మదేయాక్షో మూత్రితే త్వంధమేహాలః. ౫౬
స్నేహదోషే మే చటికో గాఢే స్థాలిక వైణికౌ,
చిప్రోయకృతిపూతే తు పూతిర్మూత్రే తు మేహాలః. ౫౭
115 దుష్టవ్రణే తు కథితో రుధిరే త్వాచు మాంసకః,
గంధశబ్దా స్త్వమీ యోజ్యా స్సమూర్ధ్రివ్యంత రేష్వపి.
ఏతే సత్యాదయశ్శబ్దా శ్శబ్దస్పర్శాదిగోచరాః,
ఉక్తలింగా గుణార్థాస్తే సర్వేఽపి గుణిని త్రిషు. ౫౮

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం సామాన్యకాణ్డే గుణాధ్యాయః.

అథవల్లింగాధ్యాయః

గుణయుక్తం క్రియాయుక్తం ద్రవ్యయుక్తం చ వక్తియః,
సశబ్దో వాచ్యవల్లింగో బాలో వక్తా ధనీ యథా. ౧
బాలో డింభోఽర్భకశ్శాబః కుమారో దారకశ్శిశుః,
అపుష్ట్యానశయోవత్సః స్తనపస్తు స్తనంధయః. ౨
5 వటుర్మాణవకోఽథస్యా ద్వయః స్థ స్తరుణో యువా,
జీనో జీర్ణో వృద్ధవయాః ప్రవయాః స్థవిరో జరన్. ౩
వర్షీయాన్ దశమీ జ్యాయాన్ కనిష్ఠోఽవరజోఽనుజః,
జఘన్యజో యవీయాంశ్చ పూర్వజే త్వగ్రియోఽగ్రజః. ౪
పితుర్విభక్తస్సంసృష్టీ భ్రాత్రార్థే నైకతాంగతః,
10 పృశ్నిః కిరాతోఽల్పతను ర్దుర్బలస్తు కృశస్తనుః. ౫
పీనస్తు పీవరః పీవా ప్రబలో మాంసలోఽంసలః,
సింహాసంహాననః స్వంగ స్తుండిరున్నతనాభికః. ౬
పిచండిలస్తూదరిల స్తుందిల స్తుంది తుందికా,
వలినో వలిభో బిభ్ర ద్వలీరాజీస్తు రాజిలః. ౭
15 ఏవం సిరాలమణిలా ప్రలంబాండస్తు ముష్కరః,
కేశవః కేశికః కేశీ రోమశో లోమశ స్సమా. ౮
శ్మశ్రులో జటిలశ్చైవం దంతులః స్యా దుదగ్రదత్,
కిరిభస్తద్విపర్యాసే మిర్మిరః స్తబ్ధలోచనః. ౯
ఆసీన ఉపవిష్టః స్యా దూర్ధ్వజ్ఞు స్తూర్ధ్వజానుకః,
20 సంజ్ఞుస్సంహతజానుః స్యాత్ ప్రజ్ఞుః ప్రగతజానుకః. ౧౦
వికలాంగస్తు పోగండో గడులే న్యబ్జకుబ్జకౌ,
ఖురణాః స్యాత్ఖురణసో నః క్షుద్రః క్షుద్రనాసికః. ౧౧

ఖరణాః స్యాత్ఖరణసో విగ్రో విగత నాసికః,
నతనాసేఽవటీటః స్యా దవనాటోఽప్యవభ్రటః. ౧౨
25 కేకరో వలిరోఽనేడ మూకోఽంధః కాణ ఏకదృక్,
ఏడ స్తు బధిరః కణ్వే ఏడమూకస్త్వవాక్ఛ్రుతిః. ౧౩
అనేడమూక స్తుజడో జలో మూకః కలోఽప్యవాక్,
పంగుః శ్రోణే ఖంజకోలా ఖోడేఽథ కురే కుణిః. ౧౪
శిపివిష్టస్తు దుశ్చర్మా దుర్బాలశ్చ ద్వినగ్నకః,
30 క్షపణ శ్రమణౌ నగ్నో నగ్నాటశ్చ దిగంబరః. ౧౫
ఆజీవో జీవకో జైనో నిర్గ్రంథో మలవార్యపి,
హృదయాలు స్సుహృదయో మహేచ్ఛస్తు మహాశయః.
ప్రౌఢః ప్రగల్భః ప్రతిభా యుక్తోఽన్య స్త్వపగల్భకః,
ధృష్టోధృష్ణు ర్వియాతశ్చ శాలీనస్తు విపర్యయే. ౧౬
35 అధీరే కాతర త్రస్ను భీరు భీరుక భీలుకాః,
దరితే భీతచకితత్రస్తాః స్నిగ్ధస్తు వత్సలః. ౧౭
ప్రవీణోఽభిజనోఽభిజ్ఞో విజ్ఞో వైజ్ఞానికః కృతీ,
కృతకృత్యశ్చ కృతముఖో నిష్ణాతో దక్షశిక్షితౌ. ౧౯
అగ్రామ్య సరలోదార విదగ్ధ చ్ఛేకదక్షిణాః,
40 గర్వితే స్తబ్ధ ఉద్గ్రీవో వాహో ధీరస్స ఇత్యపి. ౨౦
మూర్ఖేత్వనేడో దేవానాం ప్రియో యో నామవర్జితః,
అపివై ధేయ మూఢాజ్ఞా మాతృశిష్టయథోద్గతా. ౨౧
నీచే తు హీనాపశద పామరేతర బర్బరాః,
నైకృతః స్యా న్నైకృతిక శ్శఠః కౌసృతికోఽనృజః. ౨౨
45 కుహాకః స్యాత్ కపటికో దాండాజినికజాలికౌ,
ఢౌండుకో ఢండుకశ్చాథ కోలాకోఽర్యరత స్సదా. ౨౩

క్రూరో నృశంసోఽప్యదయే ధూర్తే వ్యంసక వంచకౌ,
కౌక్కుటో మాయికో మాయీ మాయావీ ప్రాతిహారికః.
నాదుర్జనః ఖలః కర్ణేజపః పిశునసూచకౌ,
50 కద్వ్యదః కుత్సితోఽత్యర్థం పరిభోక్తా గురుస్వభుక్. ౨౫
నీలీ రాగః స్థిరప్రేమా హారిద్రారాగకః పునః,
అస్థిరప్రేమ్ణి గోష్ఠశ్వః పునః స్థానే స్థితో ద్విషన్. ౨౬
అన్వేష్టాస్యా దనుపదీ చిద్రాపస్తు సుమానసః,
స్వచ్ఛందోఽపావృతః స్వైరీ స్వతంత్రో నిరవగ్రహః. ౨౭
55 పరచ్ఛందః పరాధీనః పరవాన్ పరతంత్రకః,
నిఘ్నః ప్రసజ్య ఆయత్తో విధేయో గృహ్యకో వశః. ౨౮
అహంయుః స్యా దహంకారీ శుభంయుస్తు శుభాన్వితః,
సూక్ష్మదర్శీ కుశాగ్రీయధీర్విలక్ష స్సవిస్మయః. ౨౯
యద్భవిష్యో దైవపరో యద్వదః స్యా దనుత్తరః,
60 పరీక్షకః కారణిక ఉద్యుక్తే ప్రసితోత్సుకౌ. ౩౦
అంతర్వాణి శ్శాస్త్రవిత్ స్యా దలినీత స్సముద్ధతః,
ప్రత్యుత్పన్నమతిస్తు స్యా త్తత్కాలోత్పన్నధీ ర్నరః. ౩౧
ప్రణేయః ప్రశ్రితో వశ్యో విధేయో నిభృతో యతః,
క్రోధనః కోపనోఽమర్షీ చండస్తు భృశకోపనః. ౩౨
65 సహిష్ణు స్సహన స్సోఢా తితిక్షుః క్షమితా క్షమీ,
హర్షమాణో వికుర్వాణః ప్రమనా ముదిత స్సముత్. ౩౩
దుర్మనా విమనా అంతర్మనాః స్యా దుత్క ఉన్మనాః,
దోషదర్శీ పురోభాగీ కమనః కామనోఽనుకః. ౩౪
కాముకః కమితాభీకః కమ్రః కామయితాభికః,
70 తృష్ణక్తు గర్ధనో గృధ్నుః లిప్సుర్లుబ్ధోఽభిలాషుకః. ౩౫

లోలుపే లోలుభో లోలో లంపటో లాలసోఽపి చ,
బుభుక్షుః క్షుధిత శ్ఛాతో జిఘత్సు రశనాయితః. ౩౬
పిపాసిత స్తు తృషితః పిపాసు స్తర్షితస్తృట్,
మత్తే శౌణ్డోత్కటక్షీబా శ్శ్రాద్ధః శ్రద్ధాలు రాస్తికః. ౩౭
75 నాస్తికస్తు ద్విపర్యాసే గృహయాలు ర్గ్రహీరితి,
సంశయాలుస్తు సందేగ్ధా పతయాలుస్తు పాతుకః. ౩౮
దయాలుః స్యాత్కారుణికోఽనుకంప్యః కారుణస్సమౌ,
స్వప్నక్ శయాలు ర్నిద్రాలు ర్నిద్రాణ శ్శయిత స్సమాః.
లజ్జాశీలోఽపత్రపిష్ణు ర్వ్రీడిష్ణు ర్వ్రీడనస్సమౌ,
80 నిరాకరిష్ణుః క్షిప్నుః స్యాత్ వర్ధిష్ణు ర్వర్ధనస్సమౌ. ౪౦
ఉన్మదిష్ణుస్తు సోన్మాదోఽలంకరిష్ణుస్తు మండనః,
భూష్ణు ర్భవిష్ణు ర్భవితా ప్రజనిష్ణుస్తు భావుకః. ౪౧
ఉత్పతిష్ణుస్తూత్పతితా రోచిష్ణూ రోచనస్సమౌ,
స్థాస్నుస్తు స్థాయుకః స్థాయీ శరారు ర్హింస్రఘాతుకౌ. ౪౨
85 వేదితా విదురో విందు స్సాంద్రః స్నిగ్ధస్తు మేదురః,
ఆశంసు రాశంసితరి వందారు రభివాదుకః. ౪౩
జాగరూకో జాగరితా శ్లక్ష్ణవాక్తు ప్రియంవదః,
శక్లో మధురవాక్ చాథ రూక్షో లూక్షో విపర్యయే. ౪౪
వదో వదావదో వక్తా వాగీశో వాక్పతి స్సమౌ,
90 వాచోయుక్తిపటు ర్వాగ్మీ వావదూకశ్చ దక్షవాక్. ౪౫
జల్పాకస్త్వపివాచాలో వాచాటో బహుగర్హ్యవాక్,
ముఖరో దుర్ముఖోఽబద్ధముఖో మాతృముఖోఽపి చ. ౪౬
కద్వదో గర్హ్యవాదీస్యా ల్లోహలోఽస్ఫుటభాషణః,
అధరో దీనవాదీ స్యా త్సమ్ముఖః ప్రతిభాతవాక్. ౪౭

95 నాలీకరస్తు నాలీకవాక్ స్వనోఽశోభనస్వరః,
కువదేకుచర శ్శబ్దకారే రవణశబ్దనౌ. ౪౮
వ్యుత్పన్నః ప్రహతః క్షుణ్ణో వచనేస్థిత ఆశ్రవః,
పరాన్నః పరపిండాదః పరజాతపరైధితౌ. ౪౯
సర్వాన్నీన స్సర్వభక్ష ఆమిషాదీ తు శౌల్కికః,
100 ఆత్మంభరిః కుక్షింభరిః భక్షకో ఘస్మరోఽద్మరః. ౫౦
ఆద్యూనః స్యా దౌదరికో విముక్తో విజిగీషయా,
హ్రీణో హ్రీతో లజ్జితః స్యా దన్వేష్టా తీక్ష్ణసాధనైః. ౫౧
అద్భుతే ధీరవిస్రబ్ధౌ వృత్తాలః కర్మణి ద్రుతః,
కుడుంబవ్యాపృతే తు ద్వ్యావభ్యాగారిక ఉత్థితః. ౫౨
105 దీర్ఘదృష్టిస్తు యోదూరా దర్థానర్థౌ నిరీక్షతే,
ఆముష్యాయణ ఉత్పన్నః ప్రఖ్యాతకులతః పితుః. ౫౩
వైరంగికో విరాగార్హ ఉత్పశ్యః పునరున్ముఖః,
చతురః పేశలో దక్ష స్సూత్థానః పటురుష్ణకః. ౫౪
మందస్తుందపరిమృజ ఆలస్య శ్శీతకోఽలసః,
110 క్షేమంకరోఽరిష్టతాతి శ్శివతాతి శ్శివంకరః.
లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణః శ్రీలో మహామాత్రోఽధికర్ణికః,
ఉదారో దీర్ఘధవ్యాస్తు మహాత్మా సుకృతీతి చ. ౫౫
సమృద్ధః స్యా దుపచితో ధనవానస్తిమాన్ సమా,
అఢ్య స్త్విభ్యో ధనీ నేతా త్వీశ్వరో నాయకః ప్రభుః. ౫౬
115 అధిభూరధిపోఽధీశ ఈశితాధిపతిః పతిః,
ఈశః పరివృఢః స్వామీ స్థూలలక్షో బహువ్యయే. ౫౭
కదర్యే కృపణక్షుద్ర కింపచానమితంపచాః,
ఆశయశ్ఛాప్యదాతా చ దరిద్రే స్యా దకించనః. ౫౮

అపి దస్యుప్రాన్తదీన నీచదుర్గతదుర్విధాః,
120 మార్గణః స్యా ద్యాచనకో యాచకోఽర్థీ వనీపకః. ౬౦
ఆర్యః కౌలేయకో జాత్యః కులీనః కులజోఽభిజః,
జగత్త్ర సచరప్రాణ మిషదింగచ్చ జంగమమ్. ౬౧
స్థావరం తస్థివచ్చాన్య దుభయం తు చరాచరమ్,
వా క్లీ ప్రధానం ప్రముఖ ప్రబర్హ ప్రవరోత్తమాః. ౬౨
125 ముఖ్యవర్య వరేణ్యాశ్చ ప్రవేకోఽనపరార్ధ్యవత్,
శ్రేష్ఠః ప్రాగ్రహరం ప్రాగ్రమగ్రమగ్రియ మగ్రియమ్. ౬౩
పరార్ధ్యం గ్రామణీః స్పర్ధ్యం జాత్యం చ వరమగ్రణీః,
ఉపాగ్రస్తు గుణః పుంసి క్లీబే స్యా దుపసర్జనమ్. ౬౪
తత్తు స్యాదాసేచనకం న తృప్తిర్యస్య దర్శనాత్,
130 పవిత్రం ప్రయతం పూతం మేధ్యం శుద్ధం శుచీతి చ. ౬౫
నిర్ణిక్తం శోధితం మృష్టం నిశ్శోధ్యమనవస్కరమ్,
విమలే వీధ్రి మలినే ద్వౌ కచ్చరమలీమసౌ. ౬౬
ఆత్తగంధోఽభిభూతః స్యాత్ బద్ధే కీలిత సంయతౌ,
ఆక్షిప్తో హాతకః క్షిప్తో విక్లబో విహ్వాల స్సమౌ. ౬౭
135 విహస్తో వ్యాకులో వ్యగ్రశ్చలే సంకుసుకోఽస్థిరః,
వ్యసనార్తస్తూపరక్త ఆతతాయీ వధోద్యతః. ౬౮
శత్రూణాం తాపయితరి ద్విషంతప పరంతపౌ,
ద్వేష్యస్త్వక్షిగతోఽనిష్టో దుర్భగోఽపి చ విప్రియే. ౬౯
చక్షుష్య స్సుభగః కాన్తో దయితో వల్లభః ప్రియః,
140 గేహేనర్ది గృహేశూరః పిండీశూరో గృహేప్రభుః.
వధ్యో విష్యో విషేణస్యాత్ ముసల్యో ముసలేన చ,
నిష్కాసితోఽపకృష్టః స్యా దపధ్వస్తస్తు ధిక్కృతః. ౭౧

కర్మక్షమోఽలం కర్మీణః కర శూరస్తు కర్మఠః,
కార్మస్తు కర్మశీలః స్యా ద్దీర్ఘసూత్ర శ్చిరక్రియః. ౧౨
145 కర్మణ్యకృ త్కర్మకరః కర్మకారస్తు తత్క్రియః,
నిర్వార్యః కార్యకృద్యః స్యా ద్యుక్తస్సన్ సత్త్వసంపదా.
క్రియావాన్ కర్మవాన్ కర్మీ కుందో మందః క్రియాసు యః,
స ఆయ శ్శూలికో యః స్యా దన్వేష్టా తీక్ష్ణసాధనైః. ౧౪
గర్హ్యోఽపకృష్టచేలాశ్చ రేఖయాప్యధమావమాః,
150 ప్రతికృష్టావద్యఖేట నికృష్టాణక కుత్సితాః. ౧౫
జఘన్యం తు కుప్రాయం స్యా దసారం లఘు ఫల్గు చ,
పుంస్యా దిరాద్యపౌరస్త్య ప్రమథ ప్రముఖాదిమాః. ౧౬
అగ్ర్యం త్వగ్రిమ మగ్రస్థం మధ్యమీయం తు మధ్యమమ్,
అంత్యో జఘన్య పాశ్చాత్య చరమాంతిమపశ్చిమాః. ౧౭
155 కరంబః కంబరో మిశ్రః సంపృక్తః ఖచిత స్సమాః,
చలాచలం తు ప్రచలం చపలం చంచలం చలమ్. ౧౮
చికురం చటులం కంప్రం పారిప్లవ పరిప్లవౌ,
స్థాస్న్వేకరూపం కూటస్థం స్థేయాన్ స్థేష్ఠోఽత్యతిస్థిరే. ౧౯
విశాలమురు విస్తీర్ణం విపులం పృథులం పృథు,
160 స్ఫారం భద్రం బృహ ద్వ్యూఢ ముదూఢం బహులం బహు.
ప్రాంశూచ్చ మున్నతం తుంగ ముదగ్రం తూచ్ఛ్రితాగ్రకం,
న్యఙ్నీచహ్రస్వఖర్వాస్తు వామనే దీర్ఘ మాయతే. ౨౧
విశాలం వికరాలం స్యా ద్వికటం చ విశంకటమ్,
వర్తులం నిస్తలం వృత్తం సువృత్తం పరిమండలమ్. ౨౨
165 చిపిటః పిచ్ఛితో వ్యూఢే స్ఫుటం విషమోన్నతమ్,
ఆనతం తు నతం నమ్రం బంధురం తూన్నతానతమ్. ౨౩

క్షీణం క్షామం విలిష్టం స్యాత్ స్థూలం తు బహలం దృఢమ్,
ప్రభూతం ప్రచురం ప్రాజ్యం బహలం బహులం బహు.
అదభ్రమధికం భూరి భూయిష్ఠం పురుషం పురు,
170 సమగ్రం సకలం సర్వం సమస్తం నిఖిలాఖిలే. ౮౫
అఖండకృత్స్ననిశ్శేష పూర్ణవిశ్వసమాని చ,
ఖండనేమోన వికలాః పూర్ణే భరిత పూరితౌ. ౮౬
సంపూర్ణశ్చాథ వశికం శూన్యం తుచ్ఛం చ రిక్తకమ్,
పురాణే ప్రాక్తన ప్రత్న పురాతన చిరంతనాః. ౮౭
175 నూత్నే త్వభినవో నవ్యో నవీనో నూతనో నవః,
శాశ్వతే త్వమృతో నిత్య స్సనాతన సదాతనౌ. ౮౮
సద్యస్తనే తు సాద్యస్క ప్రత్యగ్రాభ్యగ్ర శారదాః,
హ్యస్తనశ్వస్తనాద్యాః స్యుర్హ్యఆదిస్థేషు వస్తుషు. ౮౯
కాలవాచ్యవ్యయేభ్యః స్యా దన్యేభ్యోఽపి తథాతనః,
180 న్యక్ స్యా దధోముఖం న్యుబ్జముదుబ్జోత్తానమున్ముఖే. ౯౦
ఉదక్ ప్రత్యక్ పరాగర్వాక్ ప్రాక్చతిర్యగవాగపాక్,
విష్వక్చైవ ముదీచీన ప్రముఖాః స్యు ర్యథాక్రమమ్.
దిగ్దేశ కాలవచన ముదగాదిక మవ్యయమ్,
దిగ్దేశ కాలసంబంధి పదార్థే ష్వభిధేయవత్. ౯౨
185 యస్సహాంచతి సధ్ర్యజ్ సవిష్వధ్ర్యజ్ విష్వగంచతి,
దేవానంచతి దేవద్ర్యజ్ సధ్రీచీనాది చోన్నయేత్. ౯3
అవిలంబిత ముచ్చండం సంశితం తు సుతేజితమ్,
ఉత్పింజలం సముత్పింజ మితిద్వే భృశమాకులే. ౯౪
అనాదృతే త్వవజ్ఞాత మవతీర్ణాపహస్తితమ్,
190 చలితప్రేంఖితాధూత వేల్లితాకంపితా ధుతే. ౯౫

రుచితే హృద్యాభిలషిత వాంఛితేష్టేప్సితే హితాః,
సంవీతం స్యాద్వలయితం వేష్టితం రుద్ధమావృతమ్. ౯౬
నున్నాస్తనుత్తప్రహిత క్షిప్తవిద్ధాః స్యురీరితే,
బద్ధే సన్నిహితం నద్ధం ముద్రితం సందితం సితమ్. ౯౭
195 సంతాపితం ధూపాయితం దూనం తప్తం చ ధూపితే,
మార్గితే మృగితాన్విష్టాన్వేషితగవేషితాః. ౯౮
లబ్ధాప్తాసాదితప్రాప్త భూతవిన్నాస్తు భావితే,
ప్రయత్తే ముదితప్రీత హృష్టాస్స్నిహిత తృప్తవత్. ౯౯
ఆబర్హితేతూద్బర్హితోన్మూలితోత్పాటితోద్ధృతాః,
200 ఊతగోపాయితత్రాత త్రాణగుప్తాస్తు రక్షితే. ౧౦౦
మనితే విదిత జ్ఞాతా బుధితే బోధ బుద్ధవత్,
త్యక్తే తు విధుతోచ్ఛృష్ట హీనధూత సముజ్ఝితాః. ౧౦౧
కృత్తేలూన చ్ఛిన్నదాత వృక్ణచ్ఛాత చ్ఛితార్దితాః,
స్రస్తే భ్రష్టధ్వస్తపన్న గలితస్కన్న విచ్యుతాః. ౧౦౨
205 ప్రేంఖోలితం తరలితం లులితం ప్రేంఖితం చ తత్,
భజమానే ప్రాప్తయుక్త న్యాయ్యన్యాయ్యోపయికోచితే.
న్యస్తేఽత్యారోపితోఽధ్యస్తో నిహితోఽపహితోఽహితః,
ఉపపన్నం తూపనత ముపప్రాప్త ముపస్థితమ్. ౧౦౪
శుశ్రూషితం పరివసిత ముపాసితం చ వరివసితం చ సమమ్,
210 అపచాయితం నమసితం నమస్థితం సమముపచితంచ. ౧౦౫
పణిత పణాయిత పనితాః పనాయితస్తు తనుతేఽథాశ్వస్తే,
వర్ణితగీర్ణా చ తథా సంగీర్ణోపశ్రుతా ప్రతిజ్ఞాతే. ౧౦౬
ఉన్నోత్తతిమితక్లిన్న స్నపితార్ద్రాణి సార్ద్రవత్,
స్యుః ప్రత్యవాసితేప్సాత జగ్ధాన్నాశితఖాదితాః. ౧౦౭

215 గ్రస్తగ్లస్తాభ్యవహృత భుక్త భక్షిత జక్షితాః,
పరిక్షిప్తం తు నివృతం నిదిగ్ధోపచితౌ సమౌ, ౧౦౮
ప్రాప్తే ప్రణిహితాపన్నౌ విస్మృతోఽంతర్గతేఽస్మృతే,
సంగూఢంస్యాత్సంకలితం స్యన్నం రీణం స్రుతం స్నుతమ్.
అవరీణో ధిక్కృతః స్యాద్ దృబ్ధే గ్రథిత ముద్రితౌ,
220 సంకీర్ణే సంకులాకీర్ణౌ విస్తృతే విసృతం తతమ్. ౧౧౦
సిద్ధే నిర్వృత్త నిష్పన్నౌ భిన్నే భేదితదారితౌ,
వేధితచ్ఛిద్రితౌ విద్ధే తష్టత్వష్టౌ తనూకృతే. ౧౧౧
ఊతం స్యూతముతం తంతు పుతతే ప్రార్థితేఽర్దితమ్,
ఉద్ధృతం సముదస్తంస్యాన్మర్మస్పృక్ స్యాదరుంతుదమ్.
225 గుండితం రూషితే క్లిష్టే క్లేశితం పూజితేఽంచితమ్,
జ్ఞప్తం తు జ్ఞపితేహన్నం గూనేమీఢం తు మూత్రితే. ౧౧౩
పుషితే పుష్టమూద్గూర్ణోద్యత (యత్తాః ప్రయత్నవాన్,)
దమితే దాంతం శమితే శాంత ముద్వాంత ముద్గతే. ౧౧౪
పన్నం ప్రపతితే సన్నఁ విష్టే తున్నం తు పీడితే,
230 నిష్పక్వే క్వథితం సోఢే క్షాంతం నిచితమాచితే. ౧౧౫
ముషితే లుంఠితం యత్తే నిస్పృష్టం వృద్ధమేధితే,
కాచితం శిక్యితే దిశ్యం దిగ్భవేఽభ్రభవేఽభ్రియమ్. ౧౧౬
యజ్ఞియం యజ్ఞకర్మార్హే చక్షుష్యం చక్షుషేహితమ్,
తత్త్రగాత్రభవేదన్త్యం హాస్యమోష్ఠ్య మితీదృశాః. ౧౧౭
235 పుంసః పౌంస్నం స్త్రియాః స్త్రైణమగ్నే రాగ్నేయ మిత్యపి,
దండవాన్ దండికో దండీ త్వేవం నేయమదంతతః. ౧౧౮
వ్రీహిణో వ్రీహిమన్తః స్యుర్యవమన్తో యవాన్వితాః,
నిర్జనే స్థాన ఏకాంతం వివిక్తం విజనం తథా. ౧౧౯

ఛన్నం గుహ్యం నిశ్శలాకం రహః క్లీబోఽథవా వ్యయమ్,
240 గుహ్యం రహస్య మిత్యేతావప్రకాశ్యేఽపి వస్తుని. ౧౨౦
సమం సమానం సవిధం సదృక్షం సదృశం సదృక్,
తుల్యం సవర్ణం శబ్దేభ్యః పరేస్యుః ప్రతిమా ప్రభా. ౧౨౧
ఆభా ప్రఖ్యోపమాభిఖ్యా ప్రకారస్సన్నిభం నిభమ్,
నికాశాద్యాశ్చసాహ్యార్థా స్సమేస్యు శ్శబ్దతః పరాః. ౧౨౨
245 పరస్పరం స్యాదన్యోఽన్య మితరేతర మిత్యపి,
వక్రం వృజినమావిద్ధ మూర్మిమత్ కుంచితం నతమ్. ౧౨౩
అరాలం కుటిలం భుగ్న మవక్రే ప్రగుణోఽప్యృజుః,
సత్వరం త్వరితం తూర్ణమరం క్షిప్రం లఘుద్రుతమ్. ౧౨౪
అజరం చపలం శీఘ్ర మవిలంబితమాశు చ,
250 విరలం తను విశ్లిష్ట మఘనం తలినం తథా. ౧౨౫
నిబిడం నిబిరీసం స్యాత్ ఘనం సాంద్రం నిరంతరమ్,
వికటం తు విరూపం స్యాత్ సంబాధ స్సంకట స్సమా.
ప్రతీపం ప్రతికూలం స్యా దనుకూలం విపర్యయే,
అనులోమమనూచీనం ప్రతిలోమం విపర్యయే. ౧౨౭
255 అవ్యయీభావోఽనుపద మన్వాగన్వక్షు మిత్యపి,
ఏకసర్గోఽనన్యవృత్తి రేకాగ్ర్యైకాయనైకగమ్. ౧౨౮
అప్యేకతాన ఏకాంతోఽప్యేకాయనగతోఽపి చ,
సాధారణం తు సామాన్యం మోఘం వ్యర్థ మపార్థకమ్. ౧౨౯
నిత్యానవరతాజస్ర సతతాశ్రాంతసంతతాః,
260 అనాహతం చావిరత మసక్తం చానిశం నపుమ్. ౧౩౦
అతిమాత్రేఽతిమర్యాద మతివేలాతిమానకమ్,
భృశ మత్యంత మత్యర్థ మధికోద్గాఢ నిర్భరమ్. ౧౩౧

తీవ్రం తు గాఢ మేకాంతం నితాంతం దృఢబాఢవత్,
వశేఽనర్గలముద్దామ ముచ్ఛృంఖలమయన్త్రితమ్. ౧౩౨

265 పరోక్షేఽతీంద్రియోఽధ్యక్షః ప్రత్యక్షో తు సమక్షవత్,
సకాశం స్యాత్సన్నిహితే సమంతం తు సమంతికమ్. ౧౩౩
ప్రకాశం ప్రకటం స్పష్ట ముల్బణం విశదం స్ఫుటమ్,
సుందరం రుచిరం రుచ్యం మనోజ్ఞం మంజు మంజులమ్. ౧౩౪
శోభనం సుషమం చారు హృద్యం చౌక్షం మనోహరమ్,

270 స్వక్షం హారి ప్రియం సాధు లడహం చ మనోరమమ్. ౧౩౫
అల్పం సూక్ష్మమణుస్తోకం దహ్రం దహార మస్వాకమ్,
కించిన్మాత్రం మితం దభ్రం శ్లక్ష్ణం తను చ పేలవమ్. ౧౩౬
అతిరిక్తోఽతిశయితో దృఢస్సమధికోఽధికమ్,
చతురం పేశలం దక్షం కటుతూల్బణ ముత్కటమ్. ౧౩౭

275 విశేషణం క్రియాయాః స్యుస్సమాద్యాః క్లీ చ తద్యథా,
పుత్రం ధత్తే సమమితి నిత్యాద్యాస్తు గుణస్య చ. ౧౩౮
నిత్యం ధత్తే నితో నిత్యమితి ద్రవ్యే పునస్త్రిషు,
ఉభయేఽపి యథా ధత్తే సమోనిత్యోఽర్థవానితి. ౧౩౯
ప్రథమం చరమం పూర్వ మిత్యాద్యాన్యేవమున్నయేత్,

280 సమీపనికటాభ్యగ్రాభ్యర్ణాభ్యాశాన్తిమా ఇవ. ౧౪౦
సదేశ సవిధాసన్న సన్నికృష్ట సవేశవత్,
ఉపకంఠ సమర్యాద సవేధాని సనీడకమ్. ౧౪౧
ఉపాన్తే విప్రకృష్టే తు దూరం వ్యవహితం పరమ్,
భావుకం భవికం భవ్యం కల్యాణం శ్వోవసీయసమ్. ౧౪౨

285 శ్వశ్శ్రేయసం శివం భద్రం కుశలం సూనృతం శుభమ్,
శ్రేయస్యేతే సమీపాద్యా ధర్మే క్లీ తద్వతి త్రిషు. ౧౪౩

సుఖం దుఃఖం మలం ఛిద్రం కిసాలం సిధ్మమర్మరౌ,
రభసః పలితం శ్విత్ర మేతేఽపి త్రిషు ధర్మిణి. ౧౪౪

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం సామాన్యకాణ్డే అర్థవల్లింగాధ్యాయః.

సామాన్యకాణ్డ స్సమాప్తః.

అథ ద్వ్యక్షరకాణ్డః

పుంలింగాధ్యాయః

అథకాండై రనేకార్థాః ప్రోచ్యన్తేఽత్ర పరై స్త్రిభిః,
ద్వ్యక్షరాస్త్ర్యక్షరాశ్శేషా ఇతి కాండేషుతే క్రమాత్. ౧
అకారాదిహకారాన్తం నామ్నామాద్యక్షరక్రమాత్,
సంగ్రహో ద్వ్యక్షరాదీనాం ప్రోక్తాన్ ప్రాయో వినాపురా.
5 అర్థః స్యా ద్విషయే మోక్షే శబ్దవాచ్యే ప్రయోజనే,
వ్యవహారే ధనే శాస్త్రే వస్తుహేతు నివృత్తిషు. ౩
అర్కోఽర్కపర్ణే స్ఫటికే జ్యేష్ఠభ్రాతరి భాస్వతి,
అవయశ్శైలమేషార్కా అద్రయోఽర్కా గిరిద్రుమాః. ౪
అట్టావతిశయ క్షౌమా వర్ఘో పూజా ప్రతిక్రియా,
10 అర్యశ్శస్త్రస్వామి వైశ్యా సర్వే వృత్రాసురేఽప్యహిః,
అంశుస్సూత్రాది సూక్ష్మాంశేఽప్యంకశ్చిహ్నేఽన్తికోరసోః,
ఆత్మా జీవే ధృతౌ దేహే స్వభావే పరమాత్మని. ౬
యత్నేఽర్కేఽగ్నౌ మతౌ వాతేఽప్యాఖుస్సూకరమూషికౌ,
ఆధిస్తు వ్యసనే చిత్తదుఃఖేఽధిష్ఠానబంధయోః. ౭
15 ఇంద్రో విష్ణుశక్రార్కే ప్యీశ్వరేనామతః పరః,
ఇష్మోఽభిలాష ఆచార్య ఊమో వ్యోమ్ని పురేఽపి చ. ౮
గ్రీష్మోష్మబాష్పా ఊష్మాణ ఊర్జాపుణ్యాహకార్తికౌ,
ఋషిస్తు వేదే భృగ్వాదౌ జ్ఞానవృద్ధే దిగంబరే. ౯
ఓఘః పరంపరాయాం స్యా జ్జలస్రోతసి సంచయే,
20 కరోఘనోపలేహస్తే ప్రత్యయే రశ్మిశుండయోః. ౧౦
దాతుం భూషితకన్యాయాం కూపోగర్తే ప్రపావపి,

క్షణో వ్యాపార వైకల్యే కాలభేదాల్పకాలయోః. ౧౧
ఉత్సవే పరతంత్రత్వే మధ్యావసరపర్వసు,
కంతూ కుసూలకందర్పౌ ప్రజ్ఞాకావ్యకృతౌ కవీ. ౧౨
25 కంఠో గలేఽంతికే శబ్దే కపయోఽర్కేభవానరాః,
గుడభస్మరసాః క్షారాః క్షోదోఽజపివేషణే. ౧౩
క్రతూ అధ్వరసంకల్పౌ కల్పాంతేఽపచయే క్షయః,
కుక్షౌ వాసే చ కచ్ఛస్తు పార్శ్వే గుహ్యాంబరే తటే. ౧౪
కారుస్తు విశ్వకర్మాపి ధాన్యాంశే శీకరే కణః,
30 కాలో దిష్టేయమే కాచో మృద్భేదే శిక్యదృగ్రుజోః. ౧౫
ఉత్పాతేఽంకే ధ్వజే కేతుః క్లేదౌషధి శశాంకయోః,
కోణాశ్మబ్రాశ్రిలగుడాః కల్పోన్యాయే సురద్రుమే. ౧౬
వికల్పేఽపి చ కక్షస్తు గుల్మే స్పర్ధాపదే తృణే,
కామ్యస్పృహాస్మరాః కామాః కలహేఽన్త్యయుగే కలిః.
35 కుంభో గజశిరోఽస్త్రేఽపి పక్ష్యర్కేష్వనిలాః ఖగాః,
ఖరుః పుంస్మరరుద్రేషు గర్వద్రుక్మే ఖగేరవౌ. ౧౭
గణాః ప్రమథసంఖ్యౌఘాః గ్రావాణౌ పర్వతోపలౌ,
తంతునాగౌ గ్రహౌ గ్రాహౌ గుల్మో వ్యూహాధా చ వాహినీ.
గండో గర్వేఽప్యథారాహ్వాది సత్త్వాదానాగ్రహా గ్రహాః,
40 గుణాస్త్వావృత్తి శబ్దాది జ్యేంద్రియాముఖ్యతంతుషు. ౨౦
గ్రంథో ద్రవ్యం వచశ్శాస్త్రం ద్వాత్రింశద్వర్ణసంచయః,
గర్భోఽపవరకేఽన్నేఽగ్నౌ సుతే పనసకంటకే. ౨౧
కుక్షౌ కుక్షిస్థజంతౌ చ గంధో లేశే మహీగుణే,
ఘృణిర్జ్వాలాంశు వీచీషు చరుః స్థాల్యాం హవిష్యపి. ౨౨
45 చటుశ్చాటుశ్చ రాజాది స్తుతౌ పశుపిచండకే,

చక్రీ విష్ణౌ కులాలేఽహౌ చ్యుప్తౌ పవన సంక్రమౌ. ౨౩
నఖాభిప్రాయయోశ్ఛందో జూర్ణిర్విహావిర్భుజౌ,
టంకౌ ప్రమాణ గర్వౌ చ డింబః ప్లీహా ఖగాండయోః. ౨౪
తర్కః కాంతౌ వితర్కేహాః త్వష్టా తక్ష్ణి ద్యుశిల్పిని,
50 మణిదోషే భయే త్రాసస్తిష్యః పుష్యే కలౌయుగే. ౨౫
ద్వారపాలే యమే దండీ దంతోఽద్రి కటకే రదే,
దాయో దానే యౌతకాది ధనే విత్తే చ పైతృకే. ౨౬
దవదావౌ వనారణ్యవహ్న్యోర్ద్యుః స్వర్గార్కయోర్ధ్యవా,
ధవో వృక్షే నరే పత్యౌ ధ్వాంక్షః స్యాద్వాయసే బకే. ౨౭
55 ధాతుర్వాతాదిశబ్దాది గైరికాదిత్వగాదిషు,
మహాభూతేష్వింద్రియేషు శబ్దయోనిస్వభావయోః. ౨౮
లోహేఽర్థే గైరికస్వర్ణే రేతోఽస్థిషు విశేషతః,
నరోఽర్జునే మనుష్యే చ నాకః స్వర్గాంతరిక్షయోః. ౨౯
గ్రాహాభ్రోహిగజా నాగా నాభిః క్షత్రే మహాన్నృపే,
60 న్యంకుర్గురు కులేవాసీ శిష్యో ముని మృగావపి. ౩౦
నాశః పలాయనే మృత్యౌ పరిధ్వంసేఽప్యదర్శనే,
నగ్నా వైతాలికాద్యాశ్చ పిండో వృత్తేతనౌ గుడే. ౩౧
పీయుః కాల ఉలూకే చ పీలుః కాండే గజే ద్రుమే,
పుండ్రాః కృమీక్షు తిలకాః పత్రీ శ్యేనే శరే ఖగే. ౩౨
65 ప్రేషణే మర్దనే ప్రైషః పుంఖః శ్వేతశరాంగయోః,
పవీ వాతాస్త్రధారే చ పాకపోతౌ శిశావపి. ౩౩
పట్టో నేత్రేఽపి శాణే స్యాత్ పిండిః కల్కేఽపి తైలజే,
పణో మూల్యే గ్లహే మానే కార్షిక వ్యవహారయోః. ౩౪
ద్యూతే విక్రయ్యశాకాది బద్ధముష్టౌ భృతౌ ధనే,

70 పక్షః పార్శ్వగరుత్సాధ్య సహాయబలభిత్తిషు. ౩౫
పార్శ్వద్వారే విరోధేఽధ్మానే చుల్లిబిలేఽంతికే,
ప్రాయో వయసి బాహుల్యే తుల్యానశన మృత్యుషు. ౩౬
పాశో జ్ఞౌ కర్ణ శబ్దాత్పరః కర్ణేఽతిశోభనే,
క్రమనిమ్న మహీభాగ కపిప్లుతి ఖగాః ప్లవాః. ౩౭
75 ప్రాణాస్తు ప్రణవే జీవే జీవితే పరమాత్మని,
ఇంద్రియే వాయుభేదే చ బలాంతర్యామిణోరపి. ౩౮
శ్వేతార్కే డాడిమేఫాలో బంధా స్సీసాధియన్త్రణాః,
బలిః పూజోపహారే చ దైత్యభేదే కరేఽపి చ. ౩౯
బాష్పోఽశ్రుణ్యాంబుధూమే చ భానవోఽర్కహారాంశవః,
30 భ్రూణోఽర్భకే స్త్రైణగర్భే గర్భిణ్యాం శ్రోత్రియద్విజే.
భవో భద్రే హరే ప్రాప్తౌ సత్తా సంసారజన్మసు,
భాగాభాగ్యాంశతుర్యాంశా భరభారా గరిమ్ణ్యపి. ౪౦
భరవీ వధయోశ్చాన్త్యౌ భూస్పృశౌ వైశ్యమానవౌ,
విశ్లేషే దారణే భేదో భేనస్సూర్యే నిశాకరే. ౪౨
85 భావో లీలా క్రియా చేష్టా భూత్యభిప్రాయజన్తుషు,
పదార్థమాత్రే సత్తాయా మాత్మయోని స్వభావయోః. ౪౩
భోగో రాజ్యే ధనే సౌఖ్యే పాలనాభ్యవహారయోః,
ఫణే దేహే చ సర్పస్య వేశ్యాదీనాం భృతావపి. ౪౪
మంత్రో వృగాదిగుహ్యోక్తి మన్యుర్దైన్యేఽధ్వరే క్రుధి,
90 మర్కో మనసి వాయౌ చ మోహః కృత్స్నాక్షమూఢతాః.
మార్గో మృగపదే మాసి సౌమ్యర్క్షేఽన్వేషణేఽధ్వని,
మూత ఆతంచనే ప్రీహా ప్రీహ్యదే ర్బంధనే తృణైః.
మృగస్తు మృగశీర్షేఽపి మోక్షో మృత్యౌ మరుద్గిరా,
యన్తా హస్తిపకే సూతే యజ్ఞోఽగ్న్యాత్మ హరిష్విషు. ౪౭

95 యయురశ్వోఽశ్వమేధాశ్వే యోగో విస్రబ్ధఘాతిని,
ప్రాప్తౌ సన్నహనోపాయ ధ్యానసంగతి యుక్తిషు. ౪౮
రసో రాగే విషే వీర్యే తిక్తాదౌ పారదే ద్రవే,
రేతస్యాస్వాదనే హేమ్ని నిర్యాసేఽమృతశబ్దయోః. ౪౯
రశ్మీ జ్వాలా ప్రగ్రహౌ చ రదో దంత విలేఖయోః,
100 రాజా తు క్షత్త్రియే చంద్రే లతాభేదే నృపే ప్రభౌ. ౫౦
రాగోఽనురాగే లక్షాదౌ త్విషి రాకస్తు పూష్ణి చ,
రంగౌ తు స్థానరాగౌ చ భూప్రదేశే మృగే లిగుః. ౫౧
భోజనే లేపనే లేపో లోకః స్యాద్విష్టపే జనే,
వంశః పృష్ఠాస్థ్ని గేహోర్ధ్వకాష్ఠే వేణౌ గణే కులే. ౫౨
105 నాసోర్ధ్వాస్థిక్షుభిదే చ వహిరుక్ష్ణి హయేఽనవే,
వలో ధాన్యేఽసురే కాకే గవాంశ్వాసేఽనిలే వహః. ౫౩
వేణా వేద సహస్రాంశూ గోష్ఠా ధ్వని వహా వ్రజాః,
వాలౌ పుచ్ఛాశ్వపుచ్ఛౌ చ వ్యాజః ఛద్మాపదేశయోః. ౫౪
విధీ తు దైవకాలౌ చ వాజీత్వశ్వేశరే ఖగే,
110 విధుర్నిశాకరే కాలే విష్ణౌ తేఽగ్నిరక్షసోః. ౫౫
బృందవిన్యాసయో ర్వ్యూహో వృషోఽక్ష్ణ్యగ్ర్యేఽపు మింద్ర
వృత్రా శ్శత్రుమతో దైత్యే వేగః కింపాకరంహ యోః. [యోః,
వేధసో విష్ణుధాతృజ్ఞా స్స్వాదః కర్దమశష్పయోః,
శంభుర్ధాతు హరార్హత్సు శక్రః కుటజ వజ్రిణోః. ౫౬
115 శంబో వజ్రే లోహమయ వలయే ముసలాగ్రగే,
శరో రసాగ్రసారేఽపి శూకోఽనుక్రోశ శూంగయోః. ౫౭
శబ్దోఽక్షరే యశోగీతో ర్వాక్యే ఖే శ్రవణే ధ్వనౌ,
శంకుః పత్త్రసిరాజాలే కీలేఽస్త్రే మేఢ్రసంఖ్యయోః. ౫౮
కుక్కుటేఽగ్నౌ మయూరేంఽశౌ వృక్షే కేతుగ్రహే శిఖీ,

120 పద్యేయశసి చ శ్లోకషండౌ విట్చరషండకౌ. ౬౦
ష్ఠ్యామస్యామౌ జలేచంద్రే తంతుమంగలరశ్మిషు,
సమ్రాజోఽగ్నీంద్రవిష్ణ్వర్కా యశ్చస్యా న్మండలేశ్వరః.
రాజసూయేన యేనేష్టం రాజ్ఞః శాస్త్యాజ్ఞయాచయః,
సర్గాస్తు సర్జనాధ్యాయ స్వభావోత్సాహ నిశ్చయాః. ౬౨
125 సంధిశ్శ్లేషే సురంగాయాం నాట్యాంగేయోనిరంధ్రయోః,
స్వరోఽకారాద్యుదాత్తాద్యో షడ్జాదౌ ప్రాణినాం స్వనే.
సరటౌ పక్షి జలదౌ స్పశౌ తు చరసంయుగౌ,
స్తంభౌ స్థూణాజడీభావౌ యూపాంశే కులిశే స్వరుః. ౬౪
స్కందోధాతా నదీకూలం సాదశ్శ్వారోహ సూతయోః,
130 సాలోమత్స్యేవృక్షభేదే ప్రాకారద్రుమమాత్రయోః. ౬౫
సిక్థోనా భక్తపులాకే మధూచ్ఛిష్టే క్వచిన్నపుమ్,
సుతః పుత్రే సోమరసే సోమావ్యోమ నిశాకరౌ. ౬౬
సూపౌ వాయు రణోచ్ఛ్రియాఆజ్ఞాహ్వానాధ్వరాహవాః,
హార్యస్మృత్యో మహారాగే హారా రుద్రాగ్నిగర్దభాః. ౬౭
135 హంసోఽశ్వేఽర్కేఽహారే విష్ణౌ ఖగే నిర్లోభభూభుజి,
జీవేశ్వేతవృషే భిక్షౌ పార్ష్ణికా ప్రసభౌ హఠౌ. ౬౮
వారిపర్ణి చ హేతుస్తు కారణే కర్మజన్మనోః,
హీరస్సర్పే హారే సింహే హేలిరాలింగనే రవౌ. ౬౯

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం ద్వ్యక్షరకాండే పుంలింగాధ్యాయః.

స్త్రీలింగాధ్యాయః

అర్చా పూజా ప్రతిమయో రర్తిశ్చాపాగ్ర పీడయోః,
అందూస్తు శృంఖలాపాశ భూషాపష్ఠీ ఫలాస్వపి. ౧
ఆస్థాగోష్ఠ్యాం ప్రతిజ్ఞాయాం తత్పరత్వేఽవలంబనే,
ఆశీరురగదంష్ట్రాయాం శుభవాక్యాభిలాషయోః. ౨
5 ఆలిస్సేతౌ సఖీపంక్త్యో రాశాదిగతి తృష్ణయోః,
ఆజిస్సమేఽపి భూభాగే గోనాడీ భూద్యువాక్ష్విడా. ౩
ఇలాపృథ్వీతాసు చార్ఘే చ స్యాదిజ్యా యాగపూజయోః,
ఇష్టిః స్పృహాయజనయో రిరా భూవాక్సురాంబుషు. ౪
అన్నే చ స్యాదథో ఈతి స్సస్యప్రవాసయోః,
10 ఈహా తులిప్సోద్యమయో రూతిస్స్యూత్యభిరక్షయోః. ౫
ఊర్ణా భ్రూమధ్యగావర్తే తంతౌ మేషాదిలోమసు,
హింసాధిక్షేపయోః క్షిణ్ణిః కీర్తిః పంకే యశస్యపి. ౬
కక్ష్యా కచ్ఛేవరత్రాయాం కాంచ్యాం గేహప్రకోష్ఠకే,
కర్షి హాటకపుత్ర్యాం స్యాదపి శాలాపలాలయోః. ౭
15 కాసూర్బుద్ధా కువాచ్యస్త్రే కాన్తి శ్శోభాభికామయోః,
కాష్ఠోత్కర్షే సీమ్ని దిశి క్షోణ్యాం వాసేక్షయే క్షితిః. ౮
క్రియా తు నిష్కృతౌ శిక్షా చికిత్సోపాయకర్మసు,
కరణారంభపూజాసు చేష్టాయాం సంప్రధారణే. ౯
కాలే శిల్పే విత్తవృద్ధౌ చంద్రాంశే కలనే కలా,
20 మహాభూతే ష్వింద్రియేషు జ్ఞానావయవయోరపి. ౧౦
కోటిస్స్యాదశ్రౌ ప్రకర్షేఽగ్రే దశోపాయగమే గతిః,
గుప్తిః క్షితివ్యుదాసేఽపి గుంజాభాండేఽపి వాదనే. ౧౧

ఘృణా జుగుప్సా కృపయో ర్ఘోణాపి రథకర్ణికా,
చింతాచర్చికయోశ్చర్చా చూర్ణగ్రంథే కపర్దకే. ౧౨
25 చాపాగ్రే పిష్టకే చూలి శ్ఛర్దిరుద్వాంతి రేతసోః,
ఛాయాత్వనాతపే కాన్తౌ ప్రతిబింబార్కజాయయోః. ౧౩
జనిర్వరస్త్రీపత్న్యోశ్చ జామిః స్వసృకులస్త్రియోః,
జాతిశ్ఛందసి మాలత్యాం సామాన్యే జన్మగోత్రయోః.
అలక్ష్మ్యగ్రజయోర్జ్యేష్ఠా గృహగోల్యుడుభేదయోః,
30 జిహ్వావాగ్రసనార్చిష్షు తంద్రా నిద్రా ప్రమీలయోః. ౧౪
తంత్రీర్గుడూచీ సిరయో రజ్వాం వీణాదిగే గుణే,
తందూర్ద్రోణి ప్లవే దర్వ్యాం వాద్యే కాలేలవే తుటిః. ౧౬
తులాసామ్యే స్తంభపీఠే వేశసంశయయో స్త్రుటిః,
తూలీ శయ్యాకూర్చికయో స్త్రేతా త్వగ్నిత్రయే యుగే.
35 దరదో భీత స్స్యాద్గాఢా దృష్టిర్ధీదర్శనాక్షిషు,
ద్రోణీస్యాదంబువాహిన్యాం ద్రవభాండే గిరిప్లవే. ౧౮
దిష్టిస్సుఖే చ దానే చ ధాత్రీ భువ్యుపమాతరి,
ధనుస్స్త్రీ ధనుర్జ్యాసు ధానాబీజేఽపి భూరుహామ్. ౧౯
ధారాస్రాగ్రేఽంబు సంతత్యాం సైన్యాగ్రేఽశ్వగతిష్వపి,
40 ధీతా సుతాయాం బుద్ధౌ చ ధృతిస్సౌఖ్యేఽపి ధారణే. ౨౦
నిష్ఠోత్కర్షే వ్యవస్థాయాం నాశేఽన్తే వ్రతయజ్ఞయోః,
భిత్తిమూలే ప్రథా నేమి ర్నిందా కుత్సాపవాదయోః.
పాలిరశ్రిః ప్రదేశోఽకః సశ్మశ్రుః స్త్రీ త్సరుశ్ఛదః,
ఛందస్సంఖ్యావలీ పంక్తిః పక్తిర్గౌరవపాకయోః. ౨౨
45 క్షుద్రగ్రామేఽపి పల్లీస్యా త్త్విభార్చిషి చ భాసి చ,
ప్రజ్ఞా ప్రజ్ఞా స్త్రియాం బుద్ధౌ ప్రజా తు జనపుత్రయోః. ౨౩
ప్రసూర్జనన్యామశ్వాయాం పారిస్స్రిణిగుణేఽపి చ,

పాదుకోపానహోఃపాదూః ప్రాప్తీ అభిగమోదయౌ. ౨౪
పీడానమర్దకృపయోః ప్రీతిః ప్రేమ ప్రమోదయోః,
50 ప్రేక్షా నృత్తేక్షణే బుద్ధౌ బాధా దుఃఖనిషేధయోః. ౨౫
భసదా గుహ్యనిటోఽస్త్రా భక్తిర్భాగే నిషేవణే,
భిక్షా తు భిక్షితాన్నాదౌ యాచ్ఞాయాం భృతిసేవయోః.
భూమిః క్షితౌ స్థానమాత్రే భూతిః శ్రీజన్మభస్మసు,
మతిః కాంక్షా శేముషీ చ మల్లిర్మృత్పాత్రపీఠయోః. ౨౬
55 మాతా తు గవ్యకారాదౌ బ్రాహ్మ్యాద్యాస్తు ప్రసూమయోః,
మూర్తిర్దేహప్రతిమయోః కాకకాఠిన్యయోరపి. ౨౭
పుంశ్చల్యాం మార్త్తికే ముక్తా కారా సంయమయోర్యతిః,
గమనే జీవనే యాత్రా రుజా రుగ్భంగ మృత్యవః. ౨౮
రాజిః పంక్తౌ రాజసర్పే క్షేత్రేఽధోరసనస్య చ,
60 రీతిర్దగ్ధసువర్ణాది మలే స్థిత్యారకూటయోః. ౩౦
ప్రచారే శ్రవణే పంక్తౌ రండా స్యాద్విధవాపి చ,
రుచిః కాంత్యర్చిషోర్భాసి తింత్రిడీకే స్పృహాశ్రియోః. ౩౧
రేటిర్వహ్నేశ్చ రటితం వాణీ చాసంయతోత్కటా,
రేఖాయాం మావలౌ రేఖా లంకా పూర్భేదశాఖయోః. ౩౨
65 లీలా క్రియా విలాసశ్చ వపా గోండో బిలం తథా,
వలిస్మధ్యగరేఖోర్మి జీర్ణత్వగ్గృహదారు చ. ౩౩
వర్ధ్రిస్స్యాయుర్న్న నథాన్యం చ వ్రజ్యా పర్యటనే గతౌ,
విధా విధానే హస్త్యన్నే భృత్యామృద్ధిప్రకారయోః. ౩౪
వీరుధా గుల్మగుల్మిన్యౌ వీధీ పంక్త్యధ్వనోరపి,
70 వీచీః పంక్త్యూర్మిలేశేషు వృష్టిఫలసముద్గతే. ౩౫
వృత్తిర్గ్రంథాజీవయోశ్చ వేలాబ్ధిజలవర్ధనే,
కాలే సీమ్ని చ వేణీ తు కేశబంధే జలస్రుతౌ. ౩౬

వృద్ధిస్సుఖేఽపి జంఘాపి వారుశ్శుక్తిస్తు హృద్రుజి,
అశ్వావర్తే చ శాలా తు గృహాంగస్కంధశాఖయోః. ౩౭
75 శక్తిః కాసూర్బలం లక్ష్మీః శరదావృత్తు వత్సరా,
శంకా వితర్కభయయోః శ్రద్ధాస్తిక్యాభిలాషయోః. ౩౮
శాఖా వేదప్రభేదేషు వాహా పాదద్రుమాంగయోః,
శ్యామా కన్యా నిశా చాథ శాన్తిః ప్రశమమంగలే. ౩౯
శిఖా జ్వాలా కేకిమాల్యోశ్శిఫాశాఖాగ్రమాలిషు,
80 శుండా కరికరే మద్యే శ్రుతిర్వేదే శ్రవస్యపి. ౪౦
శయ్యా తల్పే గ్రంథగుంఫే శంసా తు స్తవవాక్యయోః,
సంవిద్యుద్ధే ప్రతిజ్ఞాయాం సంకేతాచారనామసు. ౪౧
సంభాషణే క్రియాకారే విజ్ఞానే తోషణేఽపి చ,
సభా తు సంసది ద్యూతే గృహే సామాజికేషు చ. ౪౨
85 సంజ్ఞార్కభార్యా చైతన్యం హస్తాద్యైస్సూచనాభిధా,
సంస్థా వ్యవస్థా ప్రణిధి సమాప్త్యాకారమృత్యుషు. ౪౩
సంధావధౌ ప్రతిజ్ఞాయాం సాతిర్దానావసానయోః,
సీమ సీమే తు కూలేఽపి స్థానమర్యాదయోః స్థితిః. ౪౪
గంగేష్టిమూర్వయోః స్నుహ్యం లేపభేదేఽమృతే సుధా,
90 రశ్మిమేఖలయోః స్యూనా సీతా సస్యే హలాధ్వని. ౪౫
స్థూణా సూర్మ్యాం గృహస్తంభే హింసా చౌర్యాదికే వధే,
హేలావజ్ఞాభావచారా హేతిర్జ్వాలాంశురాయుధమ్. ౪౬

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం ద్వ్యక్షరకాణ్డే స్త్రీలింగాధ్యాయః.

సపుంసకలింగాధ్యాయః

అభ్రం సలిలదేవాఖ్యమస్త్రం కోదండ ఆయుధే,
అగ్రం పురశ్శిఖామానశౌండాద్యధిక్యఫలేషు చ. ౧
ముష్కే పశ్వాదికోశేఽండం దుఃఖైనో వ్యసనేష్వఘమ్,
అర్శకీవ్యాధి దుర్నామ్ని ఆజ్యే శ్రీవాససర్పిషీ. ౨
5 వర్షాగ్రజీవితేష్వాయు రాస్యం ముఖబిలే ముఖే,
ఉరస్తు వక్షసి శ్రేష్ఠ ఋతం తథ్యశిలోఞ్ఛయోః. ౩
ఓజోఽవష్టంభబలయో ర్నోకసీ మందిరాశ్రమౌ,
క్రియాయజనయోః కర్మ క్షీరం దేహజమంబు చ. ౪
కుండం స్థాల్యాం జలాధార విశేషేఽనలగర్తకే,
10 పిణ్యాకో నగ్నహూః కిణ్వం కూలం తీరే చ మూకటౌ.
క్షేత్రం గృహే పురే దేహే కేదారే యోనిభార్యయోః,
పుణ్యస్థానే సమూహే చ ఘృతం త్వాజ్యేఽంబు సర్పిషోః.
చక్రం సైన్యే జలావర్తే రథాంగే చయ రాష్ట్రయోః,
సంసారే మండలే వృత్తే ఛద్మభేదాస్త్రభేదయోః. ౫
15 చైత్యం చితాంకే బుద్ధాండ ఉద్దేశేఽద్రౌ సురాలయే,
చిహ్నమంకే పతాకాయాం ఛద్మ సద్మని కైతవే. ౬
ఛందః శ్రుతీచ్ఛావద్యేషు చ్ఛిద్రం రంధ్రాఽపరాధయోః,
జాలం గవాక్ష ఆనాయే క్షారకే కపటే గణే. ౭
జీలం చర్మపుటః కోశో ధృతిః కరకపత్రికా,
20 జ్యోతి స్తారాగ్నిభాజ్వాలా దృక్పుత్రార్థాధ్వరాత్మసు. ౧౦
తంత్రం స్వరాష్ట్రవ్యాపారే తంతువానే పరిచ్ఛదే,
శాస్త్రౌషధాంత్ర ముఖ్యేషు ప్రయోగేఽధ్వరకర్మణామ్.

ఏకస్యైవో భయార్థత్వే కుటుంబవ్యాపృతావపి,
తల్పం శయ్యాట్టజాయాసు తనుషీ తను విస్తృతీ. ౧౨
25 త్రపుసీసే చ రంగే చ తరసీ బలరంహసీ,
తీర్థం మంత్రాద్యుపాధ్యాయ శాస్త్రేష్వంభసి పావనే. ౧౩
పాత్రోపాయావతారేషు స్త్రీపుష్పే యోని యజ్ఞయోః,
తేజోబలే ప్రభావేఽన్నే జ్యోతిష్యర్చిషి రేతసి. ౧౪
నవనీతేఽనలే ధర్మే దానం హాస్తిమదేఽపి చ,
30 ద్రవ్యం గుణానామాధారే భేషజే యోగవిత్తయోః. ౧౫
ద్వంద్వం యుగ్మం హిమోష్ణాది మిథునం కలహో రహః,
ధామ జన్మప్రభావాన్నభాస్సుఖే భోజనే గృహే. ౧౬
నేత్రం నాడ్యంతరో మూలే వస్త్రే దృశి మథోగుణే,
నాట్యం తౌర్యత్రికే నృత్తే నాలం వివరశేఫసోః. ౧౭
35 పదం స్థానే శరత్రాణే పాదాంకే పాదచిహ్నయోః,
శబ్దేఽంశువస్తువాక్యేషు వ్యవసాయాపదేశయోః. ౧౮
పర్వగ్రంథౌ పంచదశ్యాం ప్రస్తావే విషువాదికే,
పక్ష్మ సూత్రాద్యవయవే కింజల్కే నేత్రలోమసు. ౧౯
పత్రం తు వాహనే పర్ణే క్షురికా గరుతోరపి,
40 పయోఽంభసి చ దుగ్ధే చ పాథసీ సలిలౌదనా. ౨౦
పాత్రం తు భాజనే యోగ్యే విత్తే కూలద్వయాన్తరే,
పార్థాంసి స్వర్గ చంద్రార్కాః పింఛం బర్హే ఖగచ్ఛదే. ౨౧
పోత్రం ముఖాగ్రదేశే స్యాత్సూకరస్య హలస్య చ,
నవనీతం పయః పీథం బర్హం స్వర్ణశిఖండయోః. ౨౨
45 బీజం శుక్లే ఫలాస్థ్యన్నే భస్మణి స్వర్ణవేశనే,
వణిఙ్మూలధనే పాత్రే భాండం భూషాశ్వభూషయోః. ౨౩

భాగ్యం కర్మణ్యన్య జన్మ కర్మణ్యపి శుభాశుభే,
భర్గసీ రేత ఆలోకా మహసీ తేజ ఉత్సహా. ౨౪
మాల్యం పుష్పే పుష్పదామ్ని మూల్యం వేతన వస్నయోః,
50 ముఖం తు వదనే ముఖ్యే తామ్రే ద్వారాభ్యుపాయయోః.
మూలం వశీకృతౌ స్వీయే శిఫాతాంతికాదిషు,
గమనే వాహనే యానం రత్నం శ్రేష్ఠే మణావపి. ౨౬
రహో రహస్యే సురతే రిష్టం నాశే శుభేఽశుభే,
రుక్మం హేమ సులోహం చ రేతసీ శుక్లమంబుచ. ౨౭
55 రూపం శబ్దే పశౌ శ్లోకే గ్రంథావృత్తౌ సితాదిషు,
సౌందర్యే చ స్వభావే చ శరద్రేణ్వార్తవే రజః. ౨౮
లలం పల్లవ ఉద్యానే లక్ష్మ చిహ్న వరిష్ఠయోః,
స్యాదుపచ్ఛందనే లాలం గుహ్యస్థపరభార్యయోః. ౨౯
లింగం శేషసివేషేఽంశే చిహ్నే బుద్ధ్యాది సంహతౌ,
60 వయః ఖగేఽన్నే వర్షేఽర్ధే శుభాకారే తనౌ వపుః. 3౦
వర్చోఽర్చి రూపవిడ్భాస్సు వనం భాస్యప్సు కాననే,
వ్రతం విష్ణ్వృతు వర్షే జ్యాతపోమాసాగ్నిభుక్తిషు. 3౧
వీర్యం పరాక్రమే రేతస్యన్నమాహాత్మ్యయోరపి,
వేష్టం బ్రహ్మణి నాకే చ శల్కే శకలవల్కలే. 3౨
65 శస్త్రాణ్యస్త్రమయశ్శంసా శాస్త్రం గ్రంథనిదేశయోః,
శార్ఙ్గం చాపే హరేశ్చాపే శీలం వృత్తస్వభావయోః.
శుల్బం తామ్రే యజ్ఞకర్మణ్యాచారే జలసన్నిధౌ,
శోచిశ్శోకాంశుపైంగల్య శుద్ధత్వేషు సరోఽప్సుచ. 3౪
యజ్ఞభేదే సదాదానే సత్రమాచ్ఛాదనే వనే,
70 సర్పిర్ఘృతే చ తోయే చ సాంత్వే దాక్షిణ్యసాంత్వనే. 3౫

స్నానీయేఽభిషవే స్నానం స్థానం స్యాదాశ్రయే స్థితౌ,
సూత్రం తంతౌ సంగ్రహోక్తౌ సుఖమానందతోయయోః.
స్రోతోఽంబునిర్గమద్వార ఇంద్రియేఽప్సు జలస్రుతౌ,
హవిర్హవ్యే ఘృతే తోయే హేమ్ని కాంచన వేతనే. ౩౮

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం ద్వ్యక్షరకాణ్డే నపుంసకలింగాధ్యాయః.

అర్థవల్లింగాధ్యాయః

అర్థోఽర్థయుక్తాతవతోరంతోఽన్త్యజనికృష్టయోః,
క్లిష్టేఽర్ఘాయా మర్ఘ్యమర్ఘా ర్హేఽప్రదస్త్వత్రపరత్ర చ. ౧
అన్త్యో విభిన్నాసదృశౌ వార్యస్సాధుకులీనయోః,
ఆద్యమాదిభవే భక్ష్యేఽప్యుత్పత్తి రహితేఽప్యవ్యజః. ౨
5 ముఖ్యాన్యకే వలేష్వేకః కష్టౌ గహన దుఃఖితౌ,
కల్యా నీరుగ్దక్షసజ్జా యోగ్యయుక్తహితాః క్షమాః. ౩
కటుస్తిక్తాప్రియాకార్యసురభ్యాపణమత్సరే,
క్రూరో భయంకరే క్రుద్ధే నృశంసే కఠినోష్ణయోః. ౪
గౌరోఽరుణే సితే పీతే గృహ్యస్త్వస్వైరిపక్ష్యయోః,
10 క్లిన్నాక్షే క్లిన్ననేత్రే చ చిల్లం చుల్లం చ పిల్లవత్. ౫
చోద్యం చిత్రే చోదనార్హే చారుచిత్రవచస్యపి,
జడో జాల్మశ్చ నిర్బుద్ధౌ స్తబ్ధేఽనాలోచ్యకారిణి. ౬
జ్యాయాన్ జ్యేష్ఠశ్చాగ్రజన్మన్యతివృద్ధాతిశస్తయోః,
జాత్యః శ్రేష్ఠే కులీనే చ డింభో బాలిశబాలయోః. ౭
15 ద్రుతం శీఘ్రే శీఘ్రగతేఽప్యవదీర్ణవిలీనయోః,
దృఢం గాఢేఽధికే స్థూలే ధూతం త్యక్తే ప్రకంపితే. ౮
ధృష్ణుర్ధృష్టే ప్రగల్భే చ కుటిలే బంధురే నతమ్,
న్యక్షం కృత్స్నే నికృష్టే చ నిజమాత్మీయనిత్యయోః. ౯
నీచం ఖర్వే నికృష్టే చ సమర్థేఽధిపతౌ ప్రభుః,
20 ప్రాప్తం న్యాయ్యే చ లబ్ధే చ విపులానేకయోర్బహు. ౧౦
బాలో మూర్ఖే శిశౌ భవ్యో భావీ యోగ్యశ్శుభోఽపి ౧
మిశ్రేఽపిభిన్నం మ్లిష్టం తు మ్లానావిస్పష్టవాక్యయోః. ౧

ముగ్ధం సౌమ్యే నవే మూఢే మూఢో మోహిని తంద్రితే,
మృద్వతీక్ష్ణే కోమలే చ బద్ధోపరతయోర్యతః. ౧౩

25 యాప్యం గర్హ్యే యాపనీయే పృథక్సంయుక్తయోర్యుతమ్
న్యాయ్యసంయుక్తయోస్సూక్తం రూక్షో నిష్ప్రణ్యే చిక్కణే.
రథ్యో రథహితేఽముష్య స్వీయేఽస్యాశ్వే చ వోఢరి,
రాగవద్రోహితౌ రక్తౌ రామశ్చారౌ సితేఽసితే. ౧౪

న్యాయ్యలబ్ధవ్యయోర్లభ్యం లిప్తో భక్షితదిగ్ధయోః,
30 లఘుస్త్వసారాగురుణో రిష్టే క్షిప్రమనోజ్ఞయోః. ౧౫

లోలం చలే లోలుపే చ వ్యగ్రో వ్యాపృత ఆకులే,
వల్గుమంజౌ చ వామస్తు సౌమ్యే సవ్యప్రతీపయోః. ౧౬

విద్ధం విదారితే తుల్యే విన్నం లబ్ధే విచారితే,
శితిః శ్వేతే చ నీలే చ శుభో మంజుప్రశస్తయోః. ౧౭

35 శుభ్రం శుక్లే భాస్వరే చ శుక్తం తు పరుషామ్లయోః,
సభ్యస్సామాజికే సాధౌ సవ్యో దక్షిణవామయోః. ౧౮

సన్నమల్పే విశీర్ణాదౌ స్వాదుర్మధురమృష్టయోః,
స్ఫుటాః స్పష్టవ్యక్తఫుల్లాః స్థూలౌ తు జడపీవరౌ. ౧౯

మంత్రిణ్యపి సుహృత్ స్నిగ్ధే ప్రతిజ్ఞావత్యపి స్థితః,
40 మంద స్స్వచ్ఛందయోః స్వైరో హీనో ముక్త విగర్హ్యయోః.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం*
వైజయన్త్యాం ద్వ్యక్షరకాణ్డే అర్థవల్లింగాధ్యాయః.

నానాలింగాధ్యాయః

నానాలింగేషు సర్వత్ర స్వయమేవ క్వచిత్ క్వచిత్,
ఉన్నేయ మర్థవల్లింగం గుణద్రవ్యక్రియార్థకమ్. ౧
అక్షో రథాంగ ఆధారే వ్యవహారే విభీతకే,
శకటే పాశకే కర్షే ద్యూతభేదేఽక్ష మింద్రియే. ౨
5 అబ్జో ధన్వంతరౌ శంఖే చంద్రే క్లీ లవణేంబుజే,
ప్రదేశేఽంశ ఉపాయేఽంగమంగో దేశేఽంగశాలిని. ౩
అవిర్ద్వా పుష్పవత్యాం స్త్రీ వాయుప్రాకారభాస్వనా,
అజః పితామహేఽనాదౌ ఛాగే విష్ణౌ హరే రవౌ. ౪
అంతోఽస్త్ర్యవసితే మృత్యౌ స్వరూపే మిశ్రణేఽంతికే,
10 నార్థమాసేఽణి రక్ష్యశ్రౌ రూప్యేఽశ్రౌ ధురివే ధురివే.
అర్హన్తౌ జినసమ్మాన్యౌ వర్యన్తౌ హాయకుత్సితౌ,
అన్ధోఽచక్షుస్తమోఽప్యన్ధ మర్చిర్ద్వా జ్వాలయోర్నా.
అస్ర ఆస్రశ్చ పుంలింగౌ క్లేశే క్లీ రుధిరేఽశ్రుణి,
ఆద్యో ముఖ్యే ధాతృపూర్వేష్వామోఽపక్వేఽపి రుజ్యపి.
15 ఇనాస్త్వాత్తాధిపార్కాఽర్ధ్యా ఉష్ణోఽగ్నౌ చతురేఽపి చ,
ఉశిర్నాగ్నావుశీరేఽస్త్రీ నవోషః కల్యసంధ్యయోః. ౮
ఉస్రః కిరణ ఉస్రాగౌర్ ఋక్షం నిర్లోమనీంద్రియే,
కంబ్వస్త్రీ వలయే శంఖే శంబూకే కణసంఖ్యయోః. ౯
కల్కో నా సిహ్నకే న స్త్రీ కిట్టే దంభేఽఘుపిష్టయోః,
20 కారాబంధనగేహేస్త్రీ కరే నా బంధనే నమణ్. ౧౦
కాంస్యం కంసోఽస్త్రియాం పానపాత్రే తైజస ఆఢకే,
కాండోఽస్త్రీషౌ బలేనాలే గర్హ్యేఽవసరవర్గయోః. ౧౧

గ్రంథౌ స్తంబే ప్రకాండేఽప్సు కశ్యం మద్యకశార్హయోః,
క్షుద్రో దరిద్రే కృపణే నృశంసేఽల్పనికృష్టయోః. ౧౨
25 క్షుద్రా వ్యంగా నటీ వేశ్యా సరఘా కంటకారికా,
కూటోఽస్త్రీ పుంజమాయాఘేష్వద్రి శృఙ్గేషు భేదయోః.
అయోఘనేఽనృతే ఫాలే దంభే నిశ్చలయంత్రకే,
కృష్ణం సీసాఘు లోహేషు కృష్ణో నీలే నలే కలౌ. ౧౪
శూద్రే కాకే పికే వ్యాసే ధ్వాంతపక్షేఽర్జునే హరౌ,
30 కోశోఽస్త్రీ కుట్మలే దివ్యే శాస్త్రేఽర్థౌఘే గృహేతనౌ.
గుహ్యాఽండే వేష్టకే పేశ్యాం పుస్తకాసిపిధానయోః,
కోలంబదరతక్కోల శుంఠీవ్యోషేఽగ్రకరకే. ౧౬
కోలా చవ్యేఽస్త్ర పిప్పల్యోః కోలః ఖంజే ప్లవే కిటౌ,
కాయో లక్ష్యే తనౌ బృందే పుమాం స్త్రీషుకదైవతే.
35 కర్షూః స్త్రీ తుషకోష్ఠే కుల్యాయాం నాచనా కరీషాగ్నౌ,
శ్రోణ్యాం భృశే కిలింజే గజగండే శవరథే శవే చ కటః.
కిష్కుర్వితస్తావనపుంస ప్రకోష్ఠకరే పుమాన్,
కీలోఽక్లీ కఫణౌ జ్వాలే వాహనానా శంకుశర్వయోః. ౧౯
పీఠే శ్మశ్రుణి కూర్చోఽస్త్రీ భ్రూమధ్యే కత్థనే కుశే,
40 కృత్యా క్రియాదేవతయోః కార్యే క్లీ కుపితే త్రిషు. ౨౦
యుగేఽక్షపాతే పర్యాప్తే కృతం క్లీ విహితేఽర్థవత్,
క్ష్వేడా వేణుశలాకాయాం సింహనాదే విషే తు నా. ౨౧
క్షేమో నా ప్రాప్తరక్షాయాం మోక్షేఽప్యస్త్రీ తు మంగలే,
స్వేద్యేఽంతః కుక్షికోష్ఠోఽస్త్రీ కుసూలేఽంతర్గృహే పదే.
45 క్రోడం క్లీ కర్ష ఉత్సంగే సూకరే నానవోరసి,
ఔషధే రుజి కుష్ఠోఽస్త్రీ కుంజోఽస్త్రీ గహ్వరే హనౌ.

దర్భే కుశోఽస్త్రీ తోయే క్లీ కుటిర్వక్రే గృహే న పణ్,
కృష్టి ర్విలేఖే ప్రాజ్ఞే నా ఖేటో గ్రామే కఫేఽధమే. ౨౪
అర్ధే గుడవికారే చ ఖండోఽస్త్రీ ఖండితే త్రిషు,
50 ఖలం భూస్థాన కల్కేషు ఖలో నీచః ఖలేత్వరీ. ౨౫
గవ్యూతౌ గోగణే గవ్యా జ్యాయాం గద్రవ్యయో ర్నపుమ్,
భాండాగారే పుమాన్ గంజః స్త్రీతు ఖన్యాం సురాగృహే.
గుడౌ పిండేక్షు వికృతీ స్నుహే గులికయో ర్గుడా,
గురు ర్గీష్పతి పిత్రాద్యోః పౌరోహిత్యకరే చ నా. ౨౭
55 మాత్రాదౌ స్త్రీ బృహత్ ఖ్యాత దుర్భరా లఘుషు త్రిషు,
గోత్రా గోనిచయే భూమ్యాం గోత్రం నామ్ని కులేఽచలే.
గడుః పృష్ఠగుడే కుబ్జే గదో రోగో గదాయుధమ్,
గోప్యోరక్త్యే దాపసుతే ఘ్రాణమాఘ్రాతనాసయోః. ౨౯
ఘనాః కఠినసంఘాత మేఘకాఠిన్య ముద్గరాః,
60 చిత్రా సుభద్రా తారా చ చిత్రమాలేఖ్య మిశ్రయోః.
చేలం వాసోఽక్షమం కామ్యం గర్హితం బర్హిచంద్రకః,
చుమ్రా నాశే విషణ్ణే చ చోక్షో గీత మనోజ్ఞయోః. 3౧
ఛేకో విదగ్ధే గృహ్యే చ జిహ్మం మందేఽఘవక్రయోః,
జన్యం రణే జనితరి విగీత జననీ యయోః. 3౨
65 జ్ఞాతిభృత్యా నవోఢాయా జన్యాః స్నిగ్ధావరస్య చ,
జీవః ప్రాణే త్రయీ నా తు జన్తావాత్మని గీష్పతౌ. 33
త్రిషు జీవతి మౌర్వ్యాం స్త్రీ స్యాజ్జీర్ణో వజ్రవృద్ధయోః,
తనుః స్త్రీ త్వచి దేహే చ త్రిష్వల్పే విరలే కృశే. 3౪
ఝషా నాగబలాయాం స్త్రీ నా మత్స్యే మకరే వనే,
70 తమా రాహుస్తమోఽహంశుక్ స్వరూపేఽధస్తలోఽస్త్రియాం

క్లీ తుల్యదేశే తాంస్తు ముక్తా శుద్ధా సుమౌక్తికే,
ఉదుదృజ్ మధ్యయోరక్లీ తుచ్ఛం త్వే సుఖశూన్యయోః.
తామ్రం శుల్బే శుల్బనిభే తిగ్మాస్తీక్ష్ణోష్ణభాస్కరాః,
తీక్ష్ణముష్ణే క్షుతే యుద్ధ ఆత్మత్యాజి విషేఽయసి. 3౮

75 కర్ణమూలేఽభ్రహంతో స్తోక్తం తోక్తో హారిద్యవః,
దండోఽస్త్రీ శాసనే రాజ్ఞాం హింసాయాం లగుడే దమే.
మిథ్యాజ్ఞాయాం సైన్యభేదే దలో భాగే దలం ఛదే,
దరోఽస్త్రీ శంఖభీగర్తే ష్వల్పార్థేత్వవ్యయం దరమ్. 3౯
దంష్ట్రీ గ్రాహే స దంష్ట్రేఽహా శార్దూలే మూషికే కిటౌ,
80 పరిమాణే దారుపాత్రే ద్రోణోఽస్త్రీ వాయసే పుమాన్. ౪౦
దిగ్ధో విషప్రలిప్తేషౌ లిప్తే స్నేహప్రవృద్ధయోః,
దుర్గో రాష్ట్రే వనే దుర్గం దుర్గమే నరకే పురే. ౪౧
దృశ్యాస్యాత్ పృతనా దృశ్యం దర్శనీయే విభూషణే,
ధర్మోఽస్త్రీ సుకృతే సామ్యే స్వభావే నా తు సోమపే. ౪౨
85 న్యాయాచారయమాహింసా స్వస్త్రీ మేఢ్రాంకయోర్ధ్వజః,
ధిష్ణ్యా శుక్రానలౌ ధిష్ణ్య మృక్షస్థానే బలే గృహే. ౪౩
ధ్రువో ధాత్రీశకీలకౌ నిత్యేషు స్త్రీ తు భూస్రుచోః,
క్లీ తర్కే నిశ్చితే వ్యోమ్ని ధీరోఽబ్ధౌ మంథరే బుధే. ౪౪
నిష్కోఽస్త్రీ హేమ్ని దీనారే సాష్టే కర్షశతే పలే,
90 వక్షో విభూషణే కర్షే నాథస్త్వింద్రే ప్రభావపి. ౪౫
న్యుబ్జం కుబ్జే కర్మరంగే న్యుబ్జో వ్యాధావధో ముఖే,
నేమః పురోహితే తుల్యే ప్రస్థోఽస్త్రీ సానుమానయోః.
బంధనే దూరమార్గే చ ప్రాధ్వం క్లీ ప్రవణే త్రిషు,
పూర్వోఽన్యలింగః ప్రాచ్యాదౌ పూర్వజేషు నృభూమవాన్.

95 పద్మోఽస్త్ర్యబ్జేఽష్టకాయాం క్లీ సంఖ్యాయాం గజబిందుషు,
నా తు నాగే నిధౌ వ్యూహే పంకోఽస్త్రీ కర్దమైనసోః. ౪౮
పరం దూరాన్యముఖ్యేషు పరోఽరిపరమాత్మనోః,
పార్ష్ణిరున్మత్తనార్యాం స్త్రీ పాదగ్రంథే రథోఽపి చ. ౪౯
పుమాంస్తు పృతనాకట్యాం పాపం స్యాత్తుక్రూరపాప్మనోః,
100 పుణ్యం ధర్మే జలే హేమ్ని పుష్పే క్లీ సుందరేఽర్థవత్. ౫౦
పార్శ్వమస్త్రీ సమీపేఽపి పూజ్యః శ్వశురమాన్యయోః,
స్నేహే కేలౌ ప్రేమ న స్త్రీ పీతిః పానే హయే తు నా. ౫౧
స్యాత్పరేత ఇవ ప్రేతో మృతప్రాణివిశేషయోః,
లాభనిష్పత్తిభోగేషు బీజే ఫాలే ధనే ఫలమ్. ౫౨
105 ఫలీ తామ్రాదిఫలకే బర్హిర్నాగ్నౌ నపుం కుశే,
బ్రహ్మా రుద్రేంద్రభృగ్వాదివిప్రర్త్విగ్యజ్ఞధాతృషు ౫౩
అర్కేఽగ్నౌ క్లీ తు వేదేఽన్నే ఖాధ్యాత్మాత్మతపస్సు చ,
బలం రూపేఽస్థని స్థౌల్యే శక్తిరేతశ్చమూషు చ. ౫౪
బలో రామే బలాఢ్యే చ బాఢం త్వనుమతే దృఢే,
110 బింబోఽస్త్రీ మండలసమప్రతిమాముఖలక్ష్మసు. ౫౫
ప్రతిబింబే తత్ప్రకృతౌ క్లీ తు స్యాద్బింబికా ఫలే,
సాజ్యే మధుని తక్కోలే బోలం బోలోఽంభసాం భ్రమః.
బోధిరర్థే సువిజ్ఞానే కుక్కుటాశ్వత్థయోస్తు నా,
బాలోఽక్లీ నీలఝింట్యాం చ భేలా తూడుపభీరుకా. ౫౬
115 భగం యోన్యాం భగో యత్నే యశో వీర్యార్కభూతిషు,
కాంతీచ్ఛాజ్ఞానవైరాగ్యధర్మైశ్వర్యతపస్సు చ. ౫౭
ఖాదౌ జంతౌ చ భూతం క్లీ సమాతీతోచితే త్రిషు,
భాస్వానిందౌ భాస్వరేఽర్కే భేకో వర్షాభ్వికాతరే. ౫౮

అన్న తత్పరయోర్భక్తం భద్రం కల్యాణసౌఖ్యయోః,
120 మందా స్వరోగనిర్భాగ్య స్వల్పాజ్ఞా పటుసూర్యజాః. ౧౦
క్షౌద్రాదౌ తద్రసేఽప్యస్త్రీ నావసత్త్వే రసేఽసురే,
చైత్రే మధూకే క్లీ త్వప్సు మద్యే పుష్పరసే మధు. ౧౧
అక్లీమణిరజా కంఠ స్తనే రత్నేఽప్యలింజరే,
మాత్రా పరిచ్ఛదేఽర్థంశే ప్రవృత్తౌ కర్ణభూషణే. ౧౨
125 అక్షరావయవే మానే మాత్రం కార్త్స్న్యేఽవధారణే,
మధ్యం యుక్తేఽంతరాలే చ మహద్రాజ్యవిశాలయోః.
మోచా కదల్యాం స్త్రీ వృక్షరసేనాపటలే న షణ్,
మౌలి స్సంయతకేశేషు చూడాయాం మకుటేఽప్యషణ్.
మలం కిట్టాఘయోశ్చ స్త్రీ యమజాంతకయోర్యమః,
130 యయుర్నా మోక్షమార్గేఽశ్వే స్త్రీత్వాప్తౌ దీర్ఘయష్టికే.
యుగోఽస్త్రీ స్యందనాద్యంగే క్లీ తు యుగ్మే కృతాదికే,
యోనిః స్త్రీణాం భగస్థానే కారణే తామ్రకేఽప్యషణ్.
యోగ్యం యంత్రక్షమాపూప యానోపాయిషు చందనే,
యోగ్యాభ్యాసః క్షమాపుణ్యే రోకో రశ్మౌ బిలే నపుమ్.
135 రాజతే భూషణే రూప్యం రజతే హేమ్ని చాహతే,
త్రిషు ప్రశస్తరూపేఽథ రణోఽస్త్రీ యుధినాధ్వనౌ. ౧౮
రాష్ట్రోఽస్త్రీ విషయే జన్తౌ లోహోఽస్త్రీ తైజసాయసోః,
లక్షం నపుం శరవ్యేనా క్లీ వ్యాజే నియుతే న నా. ౧౯
వర్ణో నీలాది విప్రాద్యోః కీర్తౌ గీతిక్రమే స్తుతౌ,
140 కుథే వృతేఽక్షరసే త్వస్త్రీ ప్రకారే లేపశోభయోః. ౨౦
వశా కరిణ్యాం వంధ్యాయాం రామాయాం దుహితర్యపి,
వశో జనస్పృహాయత్తే ష్వాయత్తత్వప్రభుత్వయోః. ౨౧

వరో నా రూపజామాత్రోర్ద్వారే రిప్సితే వృతౌ,
త్రిష్వగ్ర్యే క్లీ మనాగిష్టే వ్యక్తం స్పష్టే బుధౌ తు నా. ౭౨
145 వత్సో నా కుటజే వర్షే తర్ణకే తనయాదికే,
బాలే చ వక్షసి త్వస్త్రీ వజ్రోఽస్త్రీ హీరకాస్త్రయోః. ౭3
వ్యాలో దుష్టగజే సర్పే శ్వాపదే చ పుమాంస్త్రిషు,
శఠేఽథవి త్తమర్థే క్లీ త్రిషు ఖ్యాతే విచారితే. ౭౪
వీతం శాంతే ధ్వజాశ్వే వధో హింసితృహింసయోః,
150 వార్తా వార్త్తిగణోఽంత వాణిజ్యాదిషు వర్త్తనే. ౭౫
నిస్సారారోగ్యయోః షండో వృత్తిమన్నిరుజో స్త్రిషు,
వృత్తం స్వరూపే చరితే వృత్తా ఛందోవిధాసు చ. ౭౬
త్రిష్వతీత దృఢాధీత వర్తులేష్వథ గీష్పతౌ,
శ్రేష్ఠోక్షాశ్వాఖు రేతస్సు పుం ధర్మేంద్రబలే వృషః. ౭౭
155 వసుర్హ్రిదేఽగ్న్యయోక్త్రేఽంశౌ వసుతోయే ధనే మణౌ,
విశ్వం జగతి సర్వస్మిం స్త్రిషు శుంఠ్యాం పునర్న్నా. ౭౮
వప్రః పితరి నానస్త్రీ క్షేత్రే రోధసి సానుని,
వర్షోఽస్త్రీ భారతాద్యబ్ద వృష్టిషు ప్రావృషి స్త్రియః. ౭౯
వాస్త్వస్త్రీ గృహభూపుర్యోర్గృహే సీమసురుంగయోః,
160 వానం శుష్కే గతౌ వ్యూతౌ గంధే వృద్ధౌ సుధీమయా.
వర్ష్మనస్త్రీ శుభాకారే సౌమ్యే దేహప్రమాణయోః,
విభుస్సర్వగతే పత్యౌ చంద్రే రవి కుబేరయోః. ౮౧
వీరో రాహహా హారే శక్రే శూరే స్కంద కుబేరయోః,
గజగ్రహణ భూమౌ స్త్రీ వారిః స్యాత్సలిలే న పుమ్. ౮౨
165 శంఖోఽస్త్రీ వలయే కంబౌ సంఖ్యాయాం చ నిధౌ తు నా,
అమావస్యాం చ నాగే చ శితౌ బాణ తనూకృతౌ. ౮3

శివా హరీతకీ క్రోష్టా శమీనద్యామలక్యుమా,
శివో ఘోలే పద్మరాగే హరే కీలే శివం జలే. ౮౪
భద్రేచాఘోపధా శుద్ధపచివేఽగ్నౌ హరే శుచిః,
170 చంద్రేఽర్కే చ త్రిషుత్వేష శుద్ధేఽనుపహతే సితే. ౮౫
శుక్రస్సితే కవౌచంద్రే మాసభేదేఽనలే ద్విజే,
శుక్రం మేధ్యేఽప్సు పుణ్యేఽర్థే రుక్మేఽక్షిరుజి రేతసి. ౮౬
క్రీడాంబుయంత్రే శృంగోఽస్త్రీ పర్వతాగ్రప్రభుత్వయోః,
పశ్వంగే చాథ శేష స్త్రిష్వన్య స్మి న్నుపయుక్తతః. ౮౭
175 మాల్యాక్షతాదిదానే స్త్రీ నా నాగేశా ప్రధానయోః,
నాపర్యాణీ విహంగే స్త్రీ శారిర్ద్యూతే గుడే న షణ్.
పథిదేయే శుల్కమస్త్రీ జామాత్రాయచ్చదీయతే,
శ్రుతం శాస్త్రావధృతయోః నపుమాకర్ణితేఽర్థవత్. ౮౯
సజాతి శిల్పిసంహాత్యా మషండః శ్రేణిరావలౌ,
180 శౌండీ జలదమాలాయాం శౌండౌ సమదకుక్కుటౌ. ౯౦
శకోవిష్ఠా పశూనాం స్యాద్దేశే చ గవయే శకాః,
శబలే మారుతే శార శ్శుద్ధాః పూతార్కకేవలాః. ౯౧
శుభ్రిర్నార్కేఽర్థవత్స్నేమ్య శూరా విక్రాంతకుక్కుటౌ,
శూలోఽస్త్రీ రుజిశాస్త్రే చ శ్వేతం ధవలరూప్యయోః.
185 శీతో నావేతసే శీలా శైత్యే క్లీ తద్వతి త్రిషు,
సత్త్వోఽస్త్రీ జంతుషు క్లీ తు వ్యవసాయే పరాక్రమే.
ఆత్మభావే పిశాచాదౌ ద్రవ్యే సత్తా స్వభావయోః,
ప్రాణే బలేఽంతఃకరణే స్వామీ పత్యౌ షడాననే. ౯౪
సమాస్త్రీ వత్సరే సాధు సర్వతుల్యేషు వాచ్యవత్,
190 పరమార్థేఽర్థవత్సత్యం షండశ్శపథతథ్యయోః. ౯౫

స్పృగ్మః సంస్పృగ్మనే స్పృష్టి ర్వ్యుపతాపప్రదానయోః,
సాధుస్త్రిషూచితే సామ్యే సజ్జనే వార్ధుషౌ పుమాన్. ౯౮
సారో బలే స్థిరాంశేఽర్థే పుమాన్ న్యాయ్యే వరేఽర్థవత్,
స్త్రీ నద్యాం నా నదే సింధు ర్దేశభేదేఽంబుధౌ గజే. ౯౯
195 సౌమ్యో విప్రే సోమజేఽబ్దే సుందరే సోమదైవతే,
సఖా సహాయే బంధౌ నా సూక్ష్మమధ్యాత్మ దభ్రయోః.
సూనంపుష్పేసుతాయాం స్త్రీ స్నేహోఽస్త్రీ ద్రవహార్దయోః,
విష్ణు చంద్రేంద్రవాతార్క యమాశ్వాంశు శుకాగ్నిషు.
కపి భేకాహి సింహేషు హరిర్నా కపిలే త్రిషు,
200 హృద్యో వశీక్రియామంత్రే హృద్యం దధ్యనులేపనే. ౧౦౦
హృత్ప్రియే హృద్గతే హృజ్జే హ్రీకా నకుల లజ్జితా,
యమేఽల్పే వామనే హ్రస్వో హరిత్ స్త్రీ దిశి పణ్ తృణే.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం ద్వ్యక్షరకాణ్డే నానాలింగాధ్యాయః.

ద్వ్యక్షరకాణ్డ స్సమాప్తః.

అథ త్ర్యక్షరకాణ్డః

పుంలింగాధ్యాయః

అవినా విహగాధ్వర్క్యా ఆరత్ని హస్తకూర్పరా,
అత్యయోఽతిక్రమే కృచ్ఛ్రే మరణే దండదోషయోః. ౧
ఆసారః స్యాత్ప్రసరణే వేగవృష్టౌ సుహృద్బలే,
ఆగ్రహః స్యాత్ స్వీకరణే నిర్బంధేఽనుగ్రహేఽపి చ. ౨
5 ఆమ్నాయోఽధ్యయనే వేదే సంప్రదాయే కులేఽపి చ,
ఆకర్షశ్శారిఫలకో ద్యూతే ఆకృష్టిపాశకౌ. ౩
గంధమాల్యోపహారే స్యాదాయోగో వ్యాపృతావపి,
ఆనర్తో నృత్తశాలాయాం దేశభేదే జనే యుధి. ౪
ఆక్రందః క్రందనే రావే నాథే ఘోరరణేఽపి చ,
10 ఆధార ఆలవాలేఽంబుబంధేఽధికరణేఽపి చ. ౫
ఆశిరః క్షీరవికృతౌ భోజనే పావకే రవౌ,
ఆవాపోన్యాస ఆవాలే స్మరే ధాతరిచాత్మభూః. ౬
శ్రోణ్యాం చారోహ ఆకార స్త్వాకృతావాత్మవైకృతే,
ఆమోదో హర్ష సౌగంధ్యే ఆభోగో యత్నపూర్ణతే. ౭
15 ఆఘాతో ఘాతసీమానా వాహారా భక్షణాంధసీ,
ఆలోకో దర్శనోద్యోతా వాగమో శాస్త్రమాగతిః. ౮
రుగ్భీతి తాపేష్వాతంక ఆశుగోఽర్కే శరేఽనిలే,
తదాత్వోపాత ఆపాత ఆకరో నికరే ఖనౌ. ౯
అపాకర్షణమాక్షేప ఆలంభః స్పర్శహింసయోః,
20 ఈశానో హరిధాతారా వుత్సేధో వపురున్నతీ. ౧౦
ఉపాధి ర్ధర్మచింతాయాం కుటుంబవ్యాపృతేఽపి చ,

ఉత్సవ స్త్విచ్ఛాప్రసర ఉత్సేధామర్షయోర్మహే. ౧౧
ఉదర్క ఉత్తరే కాలే యచ్చ స్యాత్ఫలముత్తరమ్,
ఉదాన ఉదరావర్తే సర్పవాయుప్రభేదయోః. ౧౨

25 ఊర్ణాయు రూర్ణనాభే స్యా న్మేషత ల్లోమకంబలే,
ఋషభోఽగ్ర్యే మత్తగజే శ్రోత్రరంధ్రే స్వరే వృషే. ౧౩
కుంభీరపుచ్ఛే చ జలస్థానే త్వృక్షర ఋత్విజి,
వేణౌ ద్రుమాంగే రోమాంచే క్షుద్రశత్రౌ చ కంటకః. ౧౪
కంచుక స్సర్ప నిర్మోకే కవచే వారవాణకే,

30 కలాపో భూషణే కాంచ్యాం సంఘాతే బర్హతూణయోః.
క్షారకో మత్స్యపక్ష్యాది పిటకే పుష్పజాలకే,
దైవే కృతాంత స్సిద్ధాన్తే యమాకుశలకర్మణోః. ౧౫
కౌశికో గుల్గులూలూక శక్రార్షిష్వాహితుండికే,
కలంకోఽంకేఽపవాదే చ కలహో ద్వంద్వయుద్ధయోః. ౧౬

35 కలమోఽంకురలేఖన్యోః కశాకుః ఖగశిల్పినోః,
కారుజః కలభే నాకే క్షవథుః క్షుతకాసయోః. ౧౭
కర్పరోఽగ్న్యే కపాలేఽపి కరభోఽపి ఖరోష్ట్రయోః,
శరేకింశారు కాదంబౌ కురండస్తు ఝషేఽపి చ. ౧౮
కుటీర స్తు కులీరేఽపి కుంభీల స్తస్కరేఽపి చ,

40 కపోతః పారావరేఽపి కోకిల స్తూల్మకేఽపి చ. ౨౦
వాయసావస్త్రైక్షిపణుః క్షిపణో వాయుకాలయోః,
కుషాకుః పావకే సూర్యే కేసరీ హయసింహయోః. ౨౧
కింఖిరా క్రోష్ట్రు ఖట్వాంగౌ ఖేచరః పవనేఽపి చ,
ఖపురః పూగవేష్టేఽపి పూగనిర్యాసయోరపి. ౨౨
45 ఖోలకః పూగకోశే స్యాద్భగ్నభాండే శిరస్త్రకే,

గోలకో మణికే పిండే కంబలే విధవాసుతే. ౨౩
అంతరాభవసత్త్వే స్యాద్గంధర్వో గాయనే హయే,
గరుత్మాన్ విహగే తార్క్ష్యే వృషార్కేంద్రేషు గోపతిః.
చంకుర స్స్యందనే దైత్యే చాక్రికౌ తైలఘంటికౌ,
50 చికిరోఽహా గేహబభ్రౌ జసురిః పావకే శనౌ. ౨౫
జంబుకౌ క్రోష్టువరుణౌ జంబాలౌ పంకశైవలౌ,
శ్వేతస్త్రిలోఽపిజామాతా జీమూతౌ మేఘపర్వతౌ. ౨౬
జగలో మేదకే పిష్టమద్యేఽపి కితవేఽపి చ,
జనిమా మాంతా పితరా వ్యుత్పత్తి స్తనయోఽపి చ. ౨౭
55 త్రివర్గ స్త్రిఫలా వ్యోషం స్థితి వృద్ధి క్షయా అపి,
తమోనుదోఽగ్ని చంద్రార్కా స్తక్షకౌ నాగవర్ధకౌ. ౨౮
తపనో భాస్కరే గ్రీష్మే త్రివిదో వ్యోమ్ని దివ్యపి,
త్రిశంకూ తార్క్ష్యమార్జారౌ త్రిధామా కేవలేఽనలే.
సపిండపుత్రౌ దాయాదౌ ద్వాపరౌ యుగసంశయౌ,
60 దివాకాశ్చాతకే దేవే ద్రుఘణౌ ధాతృ ముద్గరౌ. ౩౦
దరథో వివరే భీత్యాం దిక్షుచాపి ప్రసారణే,
ద్విజాతిశ్చ ద్విజన్మా చ బ్రాహ్మణాదిపతత్రిణోః. ౩౧
ద్రుహిణౌ హరిధాతారౌ శాస్త్రోదాహరణయో స్తుదృష్టాంతః,
దోషజ్ఞౌ బుధభిషజౌ ధరుణాః స్తనధాతృలోకార్యాః. ౩౨
65 ధారాటశ్చాతకేఽశ్వే చ నభసో వ్యోమ సాగరౌ,
నివేశా శిబిరోద్వాహా నిరోధా రోధసంక్షయౌ. ౩౩
నిదేశావాజ్ఞాకథనే నిగ్రహః సీమ్ని భర్త్సనే,
నివహో వాయుభేదేఽపి నిషంగ స్తూణసంగయోః. ౩౪
ఊర్ణా వికారే న మతో ధూమే దినకరేఽపి చ,

70 నిగమో నిశ్చయే వేదే పురే పథి వణిక్పథే. ౩౫
నితంబః పశ్చిమశ్రోణిభాగేఽద్రికటకే కటౌ,
నిష్క్రమో బుద్ధిసామగ్ర్యే నిర్గతౌ చాథ భూపతౌ. ౩౬
నరేంద్రో విషవైద్యే చ నైగమస్తు శ్రుతావపి,
నికారస్తు తిరస్కారే ధాన్యస్యోత్క్షేపణేఽపి చ. ౩౭
75 ద్వార్యాపీడే క్వాథనే నిర్యూహో నాగదంతకే,
నిషధోఽద్రౌ దేశభేదే కఠినే తస్య రాజని. ౩౮
నిహ్నవః స్యాదవిశ్వాసేఽపహ్నవే నికృతావపి,
నిర్దేశః సమ్మూర్ఛనే స్యాత్ కర్మభృత్యుపయోగయోః. ౩౯
ప్రతిజ్ఞా యంత్రణాజ్ఞాసు నియమో నిశ్చయే వ్రతే,
80 పతంగశ్శలభే శాలౌ మార్జారేఽగ్నౌ రవౌ ఖగే. ౪౦
పరిధిర్యజ్ఞియే కాష్ఠే ప్రాకారే పరివేషణే,
పరిఘాతే మూఢగర్భే పరిఘోఽర్గలదండయోః. ౪౧
పరాగః పుష్పరేణౌ చ స్నానీయాదౌ రజస్యపి,
పర్జన్యో గర్జదభ్రేఽభ్రధ్వానే శక్రేఽస్త్రయంత్రకే. ౪౨
85 ప్రలయో మరణే శ్లేషే మూర్ఛాసంవర్తయోరపి,
ప్రవహో వాయుభేదే స్యాద్వాయుమాత్రే బహిర్గతౌ. ౪౩
ప్రయోగో గ్రామ్యధర్మే స్యాత్ కుసీదే కర్మణాం విధౌ,
ప్రణయః స్యాత్పరిచయే యాచ్ఞాయాం సౌహృదేఽపి చ.
ప్రవాహస్తు ప్రకృష్టాశ్వే జలవేగే ప్రవర్తనే,
90 పాదపః పాదపీఠే స్యాత్ పాదయానే ద్రుమేఽపి చ. ౪౫
పిణ్యాకస్సిహ్నకే కిణ్వే శ్రీవాసతిలకల్కయోః,
పురుషో ధాతృపున్నాగపుంస్యాత్మపరమాత్మనోః. ౪౬
పులకోఽస్త్రీ రత్నరాజ్యాం రోమాంచే హీరకే క్రిమౌ,

పులాకస్తుచ్ఛధాన్యే స్యాత్ సంక్షేపే భక్తసిక్థకే. ౮౭
95 ప్రసవో జననానుజ్ఞా పుత్రేషు ఫలపుష్పయోః,
పారంపర్యే ప్రసంగేఽపి ప్రాణినాం గర్భమోచనే. ౮౮
తులాసూత్రేఽశ్వాదిరశ్మౌ ప్రగ్రాహః ప్రగ్రహః పుమాన్,
తయోశ్చ సంయమోద్యోత పూజాబంద్యగ్ర్వధేషు చ. ౮౯
ప్రభవః స్యాదపాం మూలే విక్రమే జన్మకారణే,
100 ఆద్యోపలబ్ధిస్థానే చ పుద్గలో దేహ ఆత్మని. ౯౦
ప్రత్యయస్తు ఖ్యాతిరంధ్ర విశ్వాసాధీనహేతుషు,
విజ్ఞానే శపథే శబ్దే ప్రస్తరోఽశ్మా మణిః కుశః. ౯౧
పర్యస్త్యామపి పర్యంకః ప్రకోష్ఠోఽలిందకేఽపి చ,
గజస్కంధేఽపి పణవః ప్రఘణో లోహముద్గరౌ. ౯౨
105 ప్రియకః కృకలాసేఽపి పేచకస్త్వచిహస్తినామ్,
పుచ్ఛమూలే ప్రపాతస్తు పాతోఽధసి సాప్తికే. ౯౩
పదాజిర్వ్యధిమార్గే చ ప్రోష్ఠో వృష్ఠో బలాశినౌ,
ప్రతిఘాటట్ ప్రతీఘాతౌ ప్రతాపౌ పౌరుషౌ తపౌ. ౯౪
ప్రసాదౌ స్వాచ్ఛ్యానురోధౌ పర్యాయోఽవసరే క్రమే,
110 ప్రదోషౌ దోషరాత్ర్యంశౌ ప్రణిధిః ప్రార్థనే చరే. ౯౫
వరుణేఽనలే ప్రచేతాః ప్రతాపమాహాత్మ్యయోః ప్రభావః
భేదసమితే ప్రకారో విపర్యయే విస్తరే ప్రపంచః స్యాత్. [స్యాత్
రుగ్భంగబాణాః ప్రదరాః శ్రేష్ఠోక్షాణౌ తు పుంగవౌ,
పిశాచౌ సత్త్వమార్జారౌ పిచండః కుక్షిశయ్యయోః. ౯౬
115 పృథుకశ్చిపిటే బాలే పృదాకుర్వ్యాఘ్రసర్పయోః,
భాసన్తావర్కనక్షత్రే సూర్యశ్చాగ్నిశ్చ భాస్కరౌ. ౯౭
భ్రాతృవ్యౌ భ్రాతృజామిత్రౌ భురణ్యౌ విష్ణుభాస్కరౌ,

భూమిస్పృశౌ వైశ్యనరౌ భువన్యౌ వహ్నిభాస్కరౌ. ౫౯
భూతాత్మా పవనే దేహే యశ్చకర్తా తనౌ పుమాన్,
120 రాజభేదాహి మార్జార శ్వార్క శుక్రేషు మండలీ. ౬౦
ధుర్త్తూరే సర్వభేదే చ మాతులో మదనః పునః,
సిక్థే వసన్తే ధుర్త్తూరే కందర్పేఽప్యథ మాధవః. ౬౧
విష్ణౌ వసంతే వైశాఖే మరూకౌ భేక కేకినౌ,
మిహిరౌ వాయుమేఘార్కా యజ్వరౌ తు హయాధ్వరౌ.
125 యుంజానస్సారథౌ విప్రే రభసో విష వేగయోః,
రక్తాక్షౌ రక్షోమహిషౌ రమతీ స్వర్గమన్మథౌ. ౬౩
రుచకో భూషణే దంతేరువథః కుక్కుటే ధ్వనౌ,
వంచథః కోకిలే కాలే వక్త్రకోఽశ్వఖురే ఖగే. ౬౪
వ్యవాయో మైథునేఽన్తర్ధౌ చిత్రే దర్పే చ విస్మయః,
130 వాహసౌ వహ్న్యజగరౌ ద్రుప్రవాలౌ తు విద్రుమౌ.
విస్రంభౌ స్నేహ విశ్వాసౌ విబుధౌ సురపండితౌ,
వికారౌ రోగవికృతీ విష్కిరౌ శిఖి కుక్కుటౌ. ౬౫
రహః ప్రకాశౌ వికాశౌ విపాకః స్వేదపాకయోః,
విశ్వాత్మార్కేఽపి విష్కంభో విస్తార ప్రతిబంధయోః. ౬౬
135 స్పర్ధాయాం పౌరుషే వ్యామే వ్యాయామోఽథ పరిక్రమే,
విహార స్సౌగతావాసే క్రీడాయాం చాథ విగ్రహః. ౬౭
యుద్ధే దేహే విస్తరే చ కుశముష్టౌ చ విష్టరః,
విభ్రమ స్సంశయే భ్రాంతౌ శోభాయాం చాథ వాలుకా.
వికీర్ణోఽర్థశ్చ వికిరౌ విసర్గౌ ముక్తి వర్చసీ,
140 వినయో ధర్మవిద్యర్ధి శిక్షాచార ప్రశాంతిషు. ౭౦
వివధో వీవధశ్చ ద్వౌ పర్యాహారేఽధ్వభారయోః,

వృత్తాంతఃస్యాత్ప్రకరణే కార్త్స్న్యే వార్తాప్రకారయోః.
వాసరౌ నాగదివసౌ వైకుంఠా వింద్రకేశవౌ,
విషయో యస్య యో జ్ఞాతస్తత్ర శబ్దాదికేష్వపి. ౭౨
145 శపథః కర ఆక్రోశే శపనే చ సుతాదిభిః,
బాలకే శింశుమారే చ శిశుకోఽథాధ్వరే పశౌ. ౭౩
అధ్వర్యౌ చ శ్రపాయ్యః స్యాచ్ఛకున్తౌ భాసపక్షిణౌ,
కక్ష్యాంతరేఽపి శుద్ధాంత శ్శ్వశుర్యౌ స్యాలదేవరౌ. ౭౪
మంత్రీ సహాయ స్సచివః సహురీ వృషభాస్కరౌ,
150 స్యమీకౌ వృక్ష వల్మీకౌ సమీకౌ మిథునార్ణవౌ. ౭౫
సరణ్యూ వాయుజలదౌ సంస్తరౌ ప్రస్తరాధ్వరౌ,
క్షయే రోధే చ సంరోధ స్సంవర్తోఽబ్దే జగత్క్షయే. ౭౬
సంఘర్షో ఘర్షణం స్పర్ధా శరఖడ్గౌ తు సాయకౌ,
సమికౌ వృక్ష వల్మీకౌ సృదాకూ వ్యాఘ్రపావకౌ. ౭౭
155 సవితా సారథౌ రుద్రే పితర్యర్కే సుజాతిభిః,
సన్నివేశే గణే గేహే సంస్త్యాయ స్సంగ్రహః పునః. ౭౮
స్వీకారోచ్ఛ్రాయసంక్షేపా స్సంభ్రమోఽత్యాదరే భయే,
సంభవో జన్మసంహత్యో రాధారానతిరేచనే. ౭౯
ఆధేయస్యాథ సంభోగో భోగే కరికరే రతే,
160 ప్రత్యక్షే సన్నిధానే చ సన్నిధిః స్థపతిః పునః. ౮౦
స్థాపత్యేఽధిపతౌ తక్ష్ణి బృహస్పతి సవీచయః,
సమాధి ర్ధ్యాననీవాక ప్రతిజ్ఞాసు సమర్థనే. ౮౧
సన్నయ స్సమవాయే చ పృష్ఠస్థాయి బలేఽపి చ,
సమయస్తు క్రియాకారే సంకేతే చరితే సతామ్. ౮౨
165 సిద్ధాన్తే శపథే కాలే స్వాధ్యాయో జపవేదయోః,

సారసో విహగే చంద్రే హిమారిః పావకే రవౌ. ౮౩
హర్యక్షో ధనదే సింహే వ్రీహ్యబ్దార్చిషు హాయనః,
మహోదరేఽపి హేరంబో హరిమా మృత్యురోగయోః

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం త్ర్యక్షరకాణ్డే పుంలింగాధ్యాయః.

స్త్రీలింగాధ్యాయః

అమనిః పశువంతుకణ్యాం జలపాత్రే చ దారవే,
అదితి శ్శైలకన్యాయాం పృథివ్యాం దేవమాతరి ౧
అభిఖ్యా త్విడ్యశో నామ స్వాంబికా మాతులాన్యమా,
అమతి స్మరణే మోహేఽప్యాకారే దేహ ఆకృతిః. ౨
5 ఆయతి ర్దీర్ఘతాయాం స్యాత్ ప్రభావాగామికాలయోః,
ఉపధా సుపరీక్షాపి కృపాణ్యామపి కర్తరీ. 3
కల్పనా సమర్థనాపి కషికే సస్య మతికే,
కణిశా తిలకాండేఽంశే గోధూమే తస్యమూర్ణకే. ౪
కారికా యాతనాయాం స్యా చ్ఛ్లోకే వివరణే కృతౌ,
10 కూర్చికామస్తు పిండేఽపి సూచితూలికయోరపి. ౫
తుర్యాంశే మానదండస్య మాషస్యాపి చ కాకణీ,
వింశతౌ చ కపర్దానాం పాదుకైక కపర్దయోః. ౬
గృహిణీ కాంచికం జాయా దేహలీ గృహకారికా,
వేశ్యా కరిణ్యోర్గణికా వేష్టనేఽపి చ గోలకా. ౭
15 పార్యాం కాలేఽపి ఘటికా రథ్యాయామపి చ త్వరీ,
జుగుప్సా నిందా ఘృణయోః జననీ కరుణాంబయోః. ౮
జగతీ విష్టపే మహ్యాం వాస్తుచ్ఛందో విశేషయోః,
ఛత్త్రాం తాలంబివస్త్రేఽపి ఝల్లరీ కేశవాద్యయోః. ౯
చాపే తృణత్వే తృణతా దారిద్ర్యేఽపి చ దుర్గతిః,
20 పద్మాకరేఽబ్జే నలినీ స్యాన్నైస్థ్యనాశే చ నిర్వృతిః. ౧౦
నివృత్తిస్తు మనస్తోషే మోక్షేఽస్తమయబాధయోః,
నాలికా చుల్లికా రంధ్రే వివరే వేణుభాజనే. ౧౧

నాలే కాలే దేశమానే నియతి స్సంయమే విధౌ,
ప్రకృతిః పంచభూతేషు స్వభావే మూలకారణే. ౧౨
25 ఛందః కారణ గుహ్యేషు జంత్వమాత్యాది మాతృషు,
పక్షతి గ్గరుతో మూలే ద్వయోః ప్రతిపదో ఒపి. ౧౩
అధికారే ప్రకారే చ ప్రక్రియోత్పాదనేఽపి చ,
గృహాదిధిష్ణ్యే పిండే చ జంఘామాంసే చ పిండికా. ౧౪
పరిష్టి ర్మార్గణే భక్త్యా పంక్త్యా పథి చ పద్ధతిః,
30 ప్రతిష్ఠే స్థితిమాహాత్మ్యే ప్రతతీ తతివీరుధౌ. ౧౫
బోధే తిథౌ చ ప్రతిపత్ ప్రవృత్తి ర్వృత్త్యుదంతయోః,
ప్రవేణీ తు కుథావేణ్యోః ప్రసూతిః పుత్రజన్మయోః. ౧౬
పాతాలీ వాగురా స్థాలీ బంధకీ తు కరిణ్యపి,
బృహతీ పద్యవార్తాక్యోః కంటకార్యాం చ వాచి చ. ౧౭
35 భిత్తికా తు శతావర్యాం వజ్రే చాప్యథ మేఖలా,
శ్రోణిస్థానేఽద్రికటకే కటిబంధేఽసిబంధనే. ౧౮
మహిషీ పశురాట్పత్న్యోః మర్యాదా సీమ్ని ధారణే,
పేటాపురీ చ మంజూషా మనాకా కామినీ గజీ. ౧౯
గవ్యృక్షే రేవతీ దేవ్యాం శుక్లాయాం రజనీనిశి,
40 రోచనా రక్తకల్హారే గవాం పిత్తే వరస్త్రియామ్. ౨౦
పథ్యాయాం గవ్యమాకన్యా లోహినీషు చ రోహిణీ,
నక్షత్రే కంఠరోగే చ వర్తనీ వృత్తిమార్గయోః. ౨౧
విపణిస్తు నిషద్యాపి వాలుకో ర్మిశ్చవాలుకా,
బడబా స్త్రీ విశేషేఽపి వాశితా కరిణీస్త్రియోః. ౨౨
45 వసతిస్తు నిశి స్థిత్యాం జైనానామాశ్రమే గృహే,
వాణినీతు విదగ్ధాయాం నర్తక్యాం మత్తయోషితి. ౨౩

వీణా విపంచీ సైవాల్ప దండా సా నవతంత్రికా,
వృషల్యృతు మతీకన్యా శూద్రా వంధ్యామృతప్రజా. ౨౪
వనితా స్నిగ్ధనార్యాం చ నార్యాంచాప్యథ వేదికా,
50 వేదిశ్చాంగులిముద్రా చ కాంచీ ఛందశ్చ శక్వరీ. ౨౫
శష్కుల్యపూపభేదేఽపి శింజినీ నూపురజ్యయోః,
శర్కరా తు శిలాభేదే రుగ్భేదాల్పకపాలయోః. ౨౬
శర్కరావత్సు దేశేషు సితాయాం శకలే గుడే,
సమితిః పరిషత్స్థానే యుద్ధే సంసది సంగమే. ౨౭
55 సంతతిస్త్వన్వవాయే స్యాత్ పారంపర్యే సుతేఽపి చ,
సంహితా వర్ణసంయోగే శాస్త్రవేదైకదేశయోః. ౨౮
సిద్ధా స్వభావే సంసిద్ధిర్వాంఛానుజ్ఞా చ సమ్మతిః,
సంవిత్తిర్జ్ఞానసంవాదౌ హ్రాదిన్యౌ వజ్రవిద్యుతౌ. ౨౯
హారిణీ హరితా పాండుస్స్వర్ణప్రతిమా మృగీ.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం త్ర్యక్షరకాణ్డే స్త్రీలింగాధ్యాయః.

నపుంసకలింగాధ్యాయః

అయనం నిలయే మార్గే సూర్యోదగ్దక్షిణాగతౌ,
అంశుకం కేవలే వస్త్రే సూక్ష్మవస్త్రోత్తరీయయోః. ౧
అభీక్ష్ణమవ్యయం వా స్యాత్ పౌనః పున్యభృశార్థయోః,
అరులం సలిలే పోతే వ్యలీకం త్వప్రియేఽనృతే. ౨
5 అనూకమన్వయే శీలేఽప్యాస్పదం స్థానకృత్యయోః,
స్తంభమాత్రేఽపి చాలానం హస్తినోఽంసేఽపి చాసనమ్.
రేతసీంద్రియమక్షే చ దర్శనేఽక్షిణి చేక్షణమ్,
ఉద్యానం సంగ్రహోద్గత్యోర్వ్యనభేదే ప్రయోజనే. ౪
ఉత్థానముద్యమే వాస్తౌ తంత్రేహా పౌరుషేషు చ,
10 ఉద్ధానముద్గమే చుల్ల్యా మాశిరే దండచామరే. ౫
కటీరం కందరే కట్యాం కలత్రం శ్రోణిభార్యయోః,
క్రందనం రుదితే ధ్వానే కార్ముకం శస్త్రచాపయోః. ౬
కారణం హేతువధయోః కారకం హింసకేఽపి చ,
కీలాలం రుధిరే తోయే కుహారం గహ్వరే బిలే. ౭
15 కుఠీరం గ్రామ్యధర్మేఽబ్జే కున్నానం కుండశిక్యయోః,
కైతవం కపటే ద్యూతే కృపీటముదరే జలే. ౮
కరణం కారణే కాయే సాధనే బవకాదిషు,
స్పృష్టోద్యచ్చారణాభేద ధ్యానపద్మాసనాదిషు. ౯
రతబంధే నాట్యభేదే గీతకే కర్మణీంద్రియే,
20 కౌతుకం విషయాభోగే హస్తసూత్రే కుతూహలే. ౧౦
కామే ఖ్యాతే మంగలే చ హస్తసూత్రేఽపి కంకణమ్,
కటిత్రం చర్మసుస్యూతం కటీవేష్టనచర్మ చ. ౧౧

కోదండం తు చతుర్హస్తం ధనుర్వేణు ర్ధనుర్ధరః,
కేతౌ తు కేతనం చాపే కృత్యోర్ధ్వోపనిమంత్రణే. ౧౨
25 కౌలీనం ప్రాణిభిర్ద్యూతే కులీనత్వాపవాదయోః,
గుహ్యేఽకార్యే చ కౌపీనం గంధనం తు ప్రకాశనే. ౧౩
సూచనేఽపి చ హింసాయాం పనస్యోత్సాహనేఽపి చ,
గ్రహణం బందిరాదాన మాదరోఽర్కా ద్యుపప్లవః. ౧౪
గహ్వరం కందరే దంభే చలనం పాదయంత్రయోః,
30 జఘనం స్యాత్కటౌ పూర్వ శ్రోణిభాగాపరాంగయోః. ౧౫
తలిమం కుట్టిమే తల్పే తర్పణం త్వింధనేఽపి చ,
తానితం తూలితపటే గుణవాదిత్రభాండయోః. ౧౬
తేమనం వ్యంజనే క్లేదే తోత్రే తోదే చ తోదనమ్,
దర్శనం చక్షుషి స్వప్నే బుద్ధిశాస్త్రోపలబ్ధిషు. ౧౭
35 దుకూలం శుక్లవస్త్రేఽపి ద్యోతనం దీపనేఽక్ష్ణి చ,
ధారాగ్రమవతారేఽశ్రౌ నిమిత్తం హేతులక్ష్మయోః. ౧౮
నాభీలం నాభిగంధశ్చ వంక్షణం చ వరస్త్రియాః,
నిర్యాణం హస్తినేత్రాంతే మరణే నిర్గమేఽపి చ. ౧౯
నిర్వాణం నిర్వృతౌ మోక్షే వినాశే గజమజ్జనే,
40 నిదాన మపదానే స్యాత్ ఖండనేఽప్యాదికారణే. ౨౦
పలలం తిలచూర్ణే స్యా న్మాంసకర్దమభేదయోః,
ప్రయాణం గజదృక్పూర్వప్రదేశే మరణే గతౌ. ౨౧
ప్రజ్ఞానం లాంఛనే బుద్ధౌ ప్రసూనం ఫలపుష్పయోః,
పాతాలం లోకబౌర్వశ్చ పతత్రం ఖే గరుత్యపి. ౨౨
45 నవసూపగవీదుగ్ధే పీయూషమమృతేఽపి చ,
ప్రమాణం బోధనేయత్తా మర్యాదా శాస్త్రహేతుషు.

సమ్యగ్వర్తరి చాథస్యా త్ప్రియాణాం మరణే గతౌ,
పుష్కరం హస్తిహస్తాగ్రే జలే వాద్యముఖే యుధి. ౨౪
ఖేఽబ్జే దివ్యసిధారాయాం తీర్థభేషజభేదయోః,
50 బ్రాహ్మణ్యం బ్రాహ్మణత్వే స్యాద్ద్విప్రౌఘే విప్రకర్మణి. ౨౫
బాహ్లీకం కుంకుమం హింగు భండనం కవచే రణే,
భూతికం భూమినింబే చ భూస్తృణే కత్తృణేఽపి చ. ౨౬
మణీ చ మగ్రహస్తేఽపి పుష్పమౌక్తికయోరపి,
మందిరం దేహపుర్యోశ్చ సంబంధే మైథునం రతే. ౨౭
55 యాపనం స్యాన్నిరసనే నృత్తే ప్రస్థాపనేఽపి చ,
లక్షణం శార్ష్ణికే చిహ్నే నామ్ని ముద్రాంగసంపదోః. ౨౮
లాంగూలం వాలధౌ మేఢ్రే వర్జనం త్యాగహింసయోః,
వరాంగం స్త్రీభగే మూర్ధ్ని చ్ఛేదే వృద్ధౌ చ వర్ధనమ్. ౨౯
వ్యంజనం శ్మశ్రునిష్ఠాన చిహ్నేష్వవయవేఽక్షరే,
60 వృద్ధత్వే వృద్ధసంఘాతే వృద్ధకర్మణి వార్ధకమ్. ౩౦
వాలకం త్వంగులీయే స్యాత్ బర్హిష్ఠే వలయేఽపి చ,
వ్యుత్థానం ప్రతికూలత్వే స్వాతంత్ర్యకరణేఽపి చ. ౩౧
వ్యసనం శక్తివిపదోః దైవానిష్టఫలేఽంహసి,
పైశున్యాదౌ చ కోపోత్థే మృగయాదౌ చ కామజే. ౩౨
65 విధానం హస్తికబలే ప్రేరణేఽభ్యర్చనే ధనే,
వేతనే చాప్యుపాయే చ ప్రకారే వైరకర్మణి. ౩౩
వేష్టనే మకుటోష్ణీషే శకలే ఖండవల్కలే,
శాలూకం పంకజే కందే జలేశమలమస్త్యఘే. ౩౪
శాసనం నిగ్రహే లేఖ్యే వేదవాక్యేషు కర్మణి,
70 వాఙ్నియోగే ప్రహరణే శాస్త్రే గ్రామే చ నిష్కరే. ౩౫

సాధనం శేఫసిధనే సిద్ధ్యుపాయనివృత్తిషు,
మారణే మృతసంస్కారే దాపనేఽనుగమే గమే. ३६
సేనాంగే యాతనాయాం చ సేవనం స్యూతిసేవయోః,
మృత్యౌ సమాప్తౌ సంస్థానం సన్నివేశే చతుష్పథే. ३७
75 మణౌ శీథౌ శీధుపానే సరకం మద్యభాజనే,
సామర్థ్యే శక్తిసంబంధౌ హృదయం తు మనస్యపి. ३८
హిరణ్యం కాంచనే విత్తే మానభేదేఽప్యకుప్యకే,
హారణం కరణే నృత్తే చాపే నాన్యాస్త్రవారణే. ३९
హృతౌ క్వథితశీతాప్సు పణనేయాతకాదికే.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం త్ర్యక్షరకాణ్డే నపుంసకలింగాధ్యాయః.

అర్థవల్లింగాధ్యాయః

అధమా గర్హిత స్స్యానావభీకా నిర్భయాభికా,
ప్రత్యక్షేఽధికృతేఽధ్యక్షః మఖిలం గహ్వాకృత్స్నయోః. ౧
ఆవిద్ధౌ క్షిప్తకుటిలౌ వాదృతౌ సాదరార్చితౌ,
విపన్నప్రాప్తౌ వాపన్నావాభీలౌ కష్టభీషణౌ. ౨
5 ఆప్లుతౌ స్నాతకస్నాతౌ వాహతం గుణితే హతే,
ఆయుక్తః కుపితే క్షిప్తే క్లేశితే తేజితేఽపి చ. ౩
ఇరిణం తూషరస్థానే భూభాగే చ నిరాశ్రయే,
ఉదారో మహతిఖ్యాతే దక్షిణే దానశౌండకే. ౪
ఉద్ధృతం భుక్తనిర్ముక్తే తులితే చాప్యథోచ్ఛ్రితమ్,
10 వృద్ధే తుంగే సముత్పన్నేఽప్యుదితౌ కథితోద్గతౌ. ౫
ఉదూఢాపూఢపృథులౌ వృత్తమౌ ప్రవరాంతిమౌ,
మహత్యుదాత్తఉచ్చోక్తేఽప్యపోఢో నికటోఢయోః. ౬
అభ్యస్తేఽప్యుచితం న్యాయ్యేఽప్యుషితం స్థితదగ్ధయోః,
ఉత్తాలో ద్రుత ఉత్తానేఽప్యుత్కటో మత్తఉద్భటే. ౭
15 కరాలో దంతురే తుంగే విశాలే వికృతేఽపి చ,
కర్కశః ప్రఖరస్పర్శే నిర్దయే సాహసిన్యపి. ౮
ద్వౌ కనిష్ఠకనీయాంసౌ యూన్యత్యల్పేఽనుజేఽపి చ,
క్షుల్లకా నీచనిస్స్వాల్పాః కలితో జ్ఞాతబద్ధయోః. ౯
కల్మాషౌ కృష్ణమిశ్రౌ చ కుహకోఽపీర్ష్యయా యుతే,
20 క్షేత్రియం దుష్ప్రతీకారే వ్యాధౌ క్షేత్రోద్భవే తృణే.
దేహాంతరచికిత్స్యార్హే గరలే పారదారికే,
చతురౌ దక్షధీమన్తౌ జఘన్యోఽన్త్యమపూపయోః. ౧౦

జరఠః కఠినే జీర్ణే తలినో విరలాల్పయోః,
పశుః కాలేఽపి నిశ్శృంగో నరోఽశ్మశ్రుశ్చ తూపరా. ౧౨
25 దుర్విధో నిర్ధనే నీచే నిహతో న్యక్స్వరే హతే,
నిర్గ్రంథః శ్రమణే నిస్స్వే నిరస్తస్తు నిరాకృతే. ౧౩
నిష్ఠ్యూతే ప్రాస్తవాంతే చ వచనే చ ద్రుతోదితే,
నివాతో దృఢసన్నాహే నిర్వాతేఽప్యాశ్రయేఽపి చ. ౧౪
నిర్దయః పరదోషోక్తి పరే నిష్ఠురభాషిణి,
30 ప్రణాయ్యోఽసమ్మతేఽపి స్యాదనభిష్వంగవత్యపి. ౧౫
ప్రతీతో భూషితే ఖ్యాతే జ్ఞాతే ప్రత్యయితే బుధే,
ప్రార్థితం త్వభియుక్తే స్యాన్నిహితే యాచితేఽపి చ. ౧౬
పిండిలః స్థూలజంఘే చ గణనాకుశలేఽపి చ,
ప్రతిష్ఠౌ ప్రతిపాల్యార్చ్యౌ ప్రథమౌ ప్రవరాదిమౌ.
35 ప్రహతౌ క్షుణ్ణవ్యుత్పన్నౌ ప్రయతౌ పూతసంస్కృతౌ,
సవ్యాయత్తౌ ప్రసవ్యౌ ద్వౌ ప్రవృద్ధౌ ప్రసృతైధితౌ.
పిండితౌ ఘనసంఖ్యాతౌ ప్రసిద్ధౌ ఖ్యాతభూషితౌ,
పేశలౌ చారుచతురౌ పుణ్డ్రశ్రేష్ఠౌ తు పుష్కలౌ. ౧౯
మిశ్రాస్నిగ్ధౌ చ పరుషౌ ప్రగాఢో గహనే దృఢే,
40 పామరోఽపశదేఽజ్ఞే చ బాలిశో బాలమూర్ఖయోః. ౨౦
బీభత్సౌ క్రూరవికృతౌ బహలౌ సాంద్రపుష్కలౌ,
బంధురౌ నమ్రసుందరౌ భంగురౌ వక్రనశ్వరౌ. ౨౧
భావితౌ లబ్ధవాసితౌ భుజిష్యౌ స్వైరికింకరౌ,
మధురౌ స్వాదుసుందరౌ మూర్ఛితౌ మూఢసోచ్ఛ్రయౌ.
45 విధుతౌ త్యక్తకంపితౌ విదితౌ జ్ఞాతసంశ్రుతౌ,
విలీనౌ లీనవిద్రుతౌ వేల్లితౌ ధూతకుంచితౌ. ౨౩

విగతౌ వీతనిస్పృహౌ వివిక్తౌ శుద్ధనిర్జనౌ,
వివర్ణౌ మూర్ఖదుర్వర్ణౌ వ్యాయతో వ్యాపృతే దృఢే.
వికృతౌ రోగిదూరూపౌ విశదో ధవలే శుచౌ,
50 వల్లభౌ దయితాధ్యక్షౌ వరిష్ఠోఽతివరేఽత్యురౌ.
పృథౌ కరాలే వికటో విసృతం విగతే తతే,
వదాన్యో వల్గువాగ్దాత్రో ర్వరీయాన్ సత్తమేఽత్యురౌ.
వివశస్త్వ స్వతంత్రాత్మా వ్యరిష్టేన చ దుష్టధీః,
విధురః పత్న్యపేతే స్యాత్ క్లిష్టవిశ్లిష్టయోరపి.
55 సంస్కృతం లక్షణోపేతే కృత్రిమే నిర్మలీకృతే,
మిశ్రీకృతే చ సంసృష్టం శుద్ధే చ వమనాదిభిః.
సాధీయోఽనుమతేఽత్యర్థం సత్తమే శోభనేఽపి చ,
తథ్యపథ్యార్థవాక్యేఽపి సూనృతోఽథ క్షమే హితే.
సంబద్ధేఽపి సమర్థః స్యాత్ స్తిమితం స్తంభవత్యపి.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం త్ర్యక్షరకాణ్డే అర్థవల్లింగాధ్యాయః.

నానాలింగాధ్యాయః

గుణాద్యర్థేఽర్థలింగత్వ మిహోప్యూహ్యం స్వయం క్వచిత్,
అంతరః పరిధానీయే బాహ్యే స్వీయేఽన్తరాత్మని. ౧
క్లీ తు మధ్యేఽవకాశే చ తాదర్థ్యేఽవసరేఽవధౌ,
విశేష వివరాం తర్ధిష్వవసానవినార్థయోః. ౨
5 అక్షరోఽసౌ హరౌ ధాతర్యక్షరం ప్రణవే విధౌ,
ధర్మే వర్ణే తపః క్రత్వోః ఖే మోక్షే మూలకారణే. ౩
అనంతో నాగరాడ్విష్ణూ రనంతం ఖనిరంతయోః,
అనంతా పూర్ణిమా దూర్వాయవాషశ్శారిబా మహీ. ౪
అర్జునః పాండవే పాండౌ మాతురేకసుతే ద్రుమే,
10 నేత్రరోగే చార్జునం తు తృణే హేమ్న్యర్జునీ గవి. ౫
విషారుణారుణం తామ్ర మరుణస్సూర్యసారథౌ,
అవ్యక్తరాగే శశిజే సంధ్యాభ్రే లోహితే రవౌ. ౬
అమృతం వ్యోమ్ని దేవాన్నే యజ్ఞశేషే రసాయనే,
అయాచితే జలేజగ్ధౌ మోక్షేఽన్నే హేమ్ని గోరసే. ౭
15 క్లీబోనా త్వమరే స్త్రీ తు గులూచ్యాం మద్యభిక్షయోః,
ఆమలక్యాం హరీతక్యాం త్రిషు తు స్వాదు నిత్యయోః. ౮
అరిష్టో వాయసే నింబే గోరసే నిరుపద్రవే,
క్లీ తు వర్ణ్యమృత్యుచిహ్నే మద్యే తామ్రే శుభేఽశుభే.
అంగజో నాసుతేఽనంగే క్లీరోగే రుధిరేఽపి చ,
20 వనాకవాటే క్లీ లోహే సోమే స్యా దరరః పుమాన్. ౧౦
లాజేష్వభ్యోషపుభ్యోషా స్సాజ్యాంభః పేయసక్తవః,
కృకలాసేఽండజో మత్స్యే ఖగే కస్తూరికాండజా. ౧౧
అవిషో నిర్విషేఽంభోధావవిషీ దివి పుంసివా,

అపానో దేహజో వాయు రపానం వృషణే గుదే. ౧౨
25 ప్రధానేఽవ్యక్త మవ్యక్తో బ్రహ్మణ్య స్పష్టమూర్ఖయోః,
అమరేంద్రపురీ స్థూణా గుడూచీ చామరా స్సురాః. ౧౩
క్ష్యక్షతం తండులే ధాన్యే న నాలాజేషునా యవే,
అజిరం జర్జరే కామే విషయాంకణయోర్ద్రుతే. ౧౪
అలసౌ పాదరుణ్మందా వండీరౌ శక్తపూరుషౌ,
30 విద్యుత్పవ్యో రక్త్యశని రనీకోఽస్త్రీ చమూయుధోః. ౧౫
అధరోఽనూర్ధ్వహీనోష్ఠే ష్వనృతం వితథే కృషౌ,
ఆశ్రమోఽస్త్రీ మునిస్థానే బ్రహ్మచర్యాదికేమఠే. ౧౬
కోట్టారే కృపణే జీర్ణే స్థానేఽభిప్రాయ ఆశయః,
శర్కరాయాం దృషత్పుత్రే స్త్ర్య స్త్ర్యశ్మన్యుపలో మణౌ.
35 ఉత్తరం ప్రతివాక్యే స్యా దుదీచ్యే ప్రవరోర్ధ్వయోః,
స్త్రీలింగత్వే ధనుర్లక్ష్మ్యాం పురుషే పావకే చ నా. ౧౮
కరీరో నా ఘటే న స్త్రీ పాదపే వైణవాంకురే,
కరేణుస్తు కరిణ్యాం స్త్రీ కర్ణికారే గజే చ నా. ౧౯
భిక్షాపాత్రే తు కమఠం కమఠా ఖర్వకచ్ఛపౌ,
40 అస్త్రీ కపిశుశయ్యాయాం వస్త్రేఽన్నే ద్వయేఽపి చ. ౨౦
కరటో దుర్దురూటే స్యా ద్విత్వే కాకే భగండయోః,
కల్యాణీ క్షౌమయోః క్లీ తు మంగలేఽక్షయ రుక్మయోః.
రాగే క్వాథే కషాయోఽస్త్రీ నిర్యాసే సౌరభే రసే,
కాంతార ఇక్షుభేదే నా న స్త్రీ వ్యధ్వే మహావనే. ౨౨
45 కీనాశో రక్షసి యమే కదర్యే కర్షకేఽర్థవత్,
కుహనో మూషికే సర్పే కుహనా దంభశీలతా. ౨౩
కుశలం నిపుణే పుణ్యే పర్యాప్తౌ మంగలే క్షమే,
కుకూలం శంకుభిః కీర్ణే శ్వభ్రే నా తు తుషానిలే. ౨౪

కుండలీ చిత్రలమృగే సర్పే కుండలవత్యపి,
50 కుంకుమే మహారజనే కుసుంభం నాకమండలౌ. ౨౪
కేవలం నిశ్చితే క్లీబే వాచ్యవత్త్వేకకృత్స్నయోః,
కమలం ఘురికాదీనాం హేమాద్యై శ్చిత్రితాజినే. ౨౫
రక్తాబ్జేఽబ్జేఽప్సుచ శ్రీస్తు కమలా కమలో మృగః,
అక్షాకోల్యాం క్రోష్టుకోల్యాం కర్కంధూః స్త్రీ తు సంయుగే.
55 తథా మధ్వాజ్యసంసిక్త యవలాజజతర్పణే,
కుమారః స్యాద్గుహే బాలే వరణేఽశ్వానుచారకే. ౨౬
యువరాజే చ నా క్లీ తు ద్వీపే పుంస్త్రీ మృగోమయోః,
కుతపో భాగినేయేఽర్కే విప్రేఽగ్న్యావతిథౌ గవి. ౨౭
అస్త్రీ త్వహ్నోఽష్టమే భాగే తిలేషు ఛాగకంబలే,
60 దర్భే చ కేసరస్త్వస్త్రీ సింహకేశాశ్వకేశయోః. 30
కలిలం గహనే బృందే సైన్యేఽపి కటకోఽస్త్రియామ్,
కింజల్కః కేసరే ఖేఽస్త్రీ కృషకౌ ఫాలకర్షకౌ. 3౧
కాతరః పండకేత్రస్నో క్షేత్రజ్ఞా వాత్మశిక్షితౌ,
కుసీదమృణవృద్ధౌ క్లీ వాచ్యవద్వృద్ధిజీవిని. 3౨
65 కలింగం తు యవే నా తు దేశపక్షివిశేషయోః,
ఖనకో భూమివిత్తజ్ఞే మూషికేఽప్యవదారకే. 33
గర్జితో మత్తమాతంగే క్లీ తన్నాదేఽంబుదధ్వనౌ,
గండూషోఽస్త్రీ గండపూర్త్తౌ ప్రసృతే గజపుష్కరే. 3౪
పార్థచాపే చాపమాత్రే గాండీవో గాండివోఽస్త్రియాం,
70 కశేరుహేమ్నోర్గాంగేయం గాంగేయో గుహభీష్మయోః.
గ్రామణీః స్వామిని శ్రేష్ఠే గ్రామేశే నాపితే తు నా,
గోముఖోఽస్త్రీ వాద్యభేదే నక్రే నాలే వనే నపుమ్. 3౫
గోష్పదం గోఖురశ్వభ్రే మానగోగమ్యయోరపి,

వృత్తైకభక్తే చరణే చరణా బహ్వృచాదయః. ౩౭
75 స్థండిలే ప్రాంగణే చక్లీ చత్వరం నా చతుష్పథే,
చాతురశ్యకశే చక్రగండే నయన గోచరే. ౩౮
చపలః పారదే శీఘ్రే దుర్వినీతే చలే కపౌ,
చలేకేశే చ చికురో జరాయ్వస్త్ర్యంబుజేఽపి చ. ౩౯
జృంభితం జృంభణోత్ఫుల్ల విస్పృద్ధేషు విచేష్టితే,
80 జీవకః ప్రవరేజంతౌ శ్రమణే వృద్ధిజీవిని. ౪౦
జర్జరస్త్రిషు జీర్ణే స్యాత్ పుమానింద్రధ్వజే పికే,
టగరష్టంగనక్షారే నా కేకరదృశి త్రిషు. ౪౧
స్త్రీనౌనద్యోర్వ్రిజస్తంభే తరణిర్నార్ణవే రవౌ,
భువీంద్రపుత్ర్యాంతవిషీ తావిష్యబ్ధిదివోర్నృతా. ౪౨
85 తమిస్రా స్త్రీ ధ్వాంతనిశి నిశ్యంధతమసే నసా,
తాంతగు శ్యాద్రతాతే నా తాతాయ తు హితే త్రిషు. ౪౩
తాతలో లోహకూటే నా త్రిషు తప్తే మనోజవే,
తరలో భాస్వరే హారే చంచలేఽప్యథతారకా. ౪౪
ననాక్షిమధ్యే నక్షత్రే ద్విజిహ్వా సూచకో రగా,
90 దుర్వర్ణం దుష్ప్రభే రూప్యే దేయభేదే తు దక్షిణా. ౪౫
త్రిష్వవాక్సరలావామే ష్వన్యచ్ఛందానువర్తిని,
కనిష్ఠపత్న్యశ్యమఃతౌ పునర్భ్వాపరివిన్న యోః. ౪౬
స్త్రీపునర్భ్వాస్తు పత్యౌనా దధిషు ర్ధిధిషూరపి,
స్యాద్దీపకమలంకారే స్వరూపే దీప్తి మత్యపి. ౪౭
95 దుందుభిః పుంసి భేర్యాం స్త్రీ త్ర్యక్షబిందు త్రికద్వయే,
ధర్షణం సురతే ధార్ష్ట్యే కులటాయాం తు ధర్షణీ. ౪౮
చారో శ్రేష్ఠే వృషే శ్వేతే ధవలో ధవలీ గలి,
ధౌతాంచలే రజక్యాం చ ధావనీ ధావనం గతిః. ౪౯

ధిషణాస్త్రీ ధియాం గౌర్యాం స్త్రీచిహ్నే నా తు గీష్పతౌ,
100 నాగరం పురజే చుక్రే శుంఠీరాజకశేరుణోః. ౫౦
నిధనోఽస్త్రీ కులేనాశే నిస్త్రింశః క్రూరఖడ్గయోః,
నాలీకమబ్జే బాణే నా నిశాంతం గృహశాంతయోః. ౫౧
కేశాది శ్లాక్ష్ణ్యే వలితం శైలేయే నా తు కర్దమే,
పటలం దృగ్రుక్ ఛదిషోః క్లీ న నా పిటకే గణే. ౫౨
105 పర్యాప్తం స్యాద్యథాకామే తృప్తౌ శక్తౌ నివారణే,
ప్రవణో దక్షిణే ప్రహ్వే క్రమనిమ్నే చతుష్పథే. ౫౩
ప్రకాశోఽర్చిషి దీధిత్యాం నాతుల్య స్ఫుటయోస్త్రిషు,
ముఖే ప్రతీక స్త్రిషు తు ప్రతికూలానురూపయోః. ౫౪
వీణాదండే ప్రవాలోఽస్త్రీ విద్రుమే నవపల్లవే,
110 ప్రసూనమస్త్రవజ్జాతే పుష్పే క్లీ సారథౌ పుమాన్. ౫౫
ప్రగ్రీవమస్త్రీ కలశే గ్రీవా ప్రాసాదయోరపి,
పాటలా గవి పాటల్యా మాశువ్రీహి స్తు పాటలః. ౫౬
పినాకోఽస్త్రీ రజోవర్షే శూలే శంకరధన్వని,
త్రిషూర్ధ్వబాహుపుంమాత్రే క్లీ పుంసో భావకర్మణోః.
115 పౌరుషం పల్లవం త్వస్త్రీ ప్రకోష్ఠేఽప్యతి విస్తృతౌ,
పవిత్రోఽగ్నౌ హరౌ పూతే క్లీ తు తామ్రేఽప్సు గోమయే.
మంత్రే దర్భే బ్రహ్మసూత్రే హేమ్న్యర్ధే కలశే కుశే,
పులస్త్యవంశ్యే పురుషే పౌలస్త్యః క్లీ తు సంయుగే. ౫౯
ఫలకీ చందనే స్త్రీ న స్త్రీ దార్వాసన చర్మణోః,
120 ఫేనిలం బదరే ఫేనయుక్తేఽథ బ్రాహ్మణో ద్విజే. ౬౦
ఆత్మజ్ఞే క్లీ తు విధివ ద్వేదభాగ తదంశయోః,
బహులః కృష్ణపక్షేఽగ్నౌ పుమాంస్త్రిష్వసితే బహౌ. ౬౧
స్త్రీస్యాత్పృథివ్యాముప్రాయా మేలాయాం కృత్తికాసు చ,

భవిలం భవనే భవ్యే భ్రమరః కాముకేఽలిని. ౬౨
125 ఉద్యానే మలయం నా తు గిర్యంశగిరిభేదయోః,
మత్సరోఽన్యోదయద్వేషే తద్వత్కృపణయోస్త్రిషు. ౬౩
మంథరస్సూచకే కోపే మంథానే మందగామిని,
మార్గణం మృగణాయాం స్యాన్మార్గణో యాచకే శరే.
దూర్వాయాం స్త్రీక్షుమాలే క్లీ గోరసేఽపి చ మోరటమ్,
130 త్రిలింగం మండలం బృందే గ్రామౌఘ ప్రతిబింబయోః.
ఉపసూర్యే కుష్ఠరోగే దేశే ద్వాదశరాజికే,
ముచిరౌ ధర్మదాతారౌ మోదకౌ ఖాద్యహర్షకౌ ౬౬
పిత్రాదేః కన్యయాప్తేఽర్థే క్లీ స్వీయే త్రిషు యౌతకమ్,
యుతకం యుగలే యుక్తే యౌతకే వసనాంచలే. ౬౭
135 సంశ్రయేఽగ్రే చ శూర్పస్య వస్త్రభేదే చ యోషితః,
రసనం క్లీ కషాయేఽన్నే ద్రవే స్నేహే విషే ఫలే. ౬౮
నిర్యాసే హిమ్ని రూప్యే చ జిహ్వాస్వాదనయోస్స్నా,
రేవటం దక్షిణావర్తశంఖే రేణౌ తు రేవటః. ౬౯
వాతూలే విషవైద్యేఽథ రజతం శోణితే హ్రదే,
140 శ్వేతే హారేఽప్యథో ప్రేఽలౌ రవణశ్శబ్దనేఽగ్రవత్. ౭౦
రోషణో రోషణే స్వర్ణఘర్షణగ్రావ్ణి పారదే,
రోహితం రక్తకత్తృణే మత్స్యభేదే మృగే చ నా. ౭౧
లాలసా తు సనౌత్సుక్యే దౌహృదాద్యభిలాషయోః,
లలామోఽస్త్రీ లలామాపి ప్రభావే పౌరుషే ధ్వజే. ౭౨
145 శ్రేష్ఠే భూషాపుండ్రశృంగపుచ్ఛచిహ్నాశ్వలింగిషు,
లోచకో మాంసపిండే స్యాన్నీలివస్త్రాం చర్మణి భ్రువి. ౭౩
రక్తాంశుకే దుష్టబుద్ధౌ క్రోష్టుధూర్తౌ తు వంచకౌ,
వినీతస్త్రిష్వపి ప్రాప్తే నిభృతే విజితేంద్రియే. ౭౪

వినయం గ్రాహితేచైష సుఖవాహిహాయే పుమాన్,
150 విషయీ రాజ్ఞి కందర్పే విషయస్థజనే చ నా. ౭౫
అర్థవద్విషయోపేత ఇంద్రియే తు నపుంసకమ్,
అస్త్రీ వితాన ముల్లోచే విస్తారాధ్వరయోః క్షణే. ౭౬
త్రిషు శూన్యే ఛ మందే చ విషాణ్యుక్షేభశృంగిషు,
భేక్యాం పునర్నవాయాం స్త్రీ వర్షాభూర్దర్దురే నషణ్. ౭౭
155 వయఃస్థామలకీపథ్యా బ్రాహ్మీషు తరుణే త్రిషు,
వలజా వరనార్యాం చ క్షేత్రేద్వారి చ సాననా. ౭౮
వర్ణకోఽస్త్రీ ప్రకారే స్యాచ్చందనే స్త్ర్యంగలేపనే,
దుఃఖే విలక్షే వ్యలీక మప్రియాకార్యయోస్తు నా. ౭౯
వాతూలో వాతసంఘాతే వాతలే మారుతోఽసహే,
160 విహాయాః పున్నపుంవ్యోమ్ని పుమానేవ పతత్రిణి. ౮౦
విశిఖా తు ఖనిత్రీ చ క్లీ చిత్తేనా త్వసౌశరే,
విమానోఽస్త్రీ దేవయానే సప్తభూమే చ సద్మని. ౮౧
విటపోఽస్త్రీద్రు విస్తారే పల్లవే స్తంబశాఖయోః,
విషాణాస్త్రిషు లింగేషు పశ్వంగగజదంతయోః. ౮౨
165 వేదనా దుఃఖానుభవే జ్ఞానే చ స్త్రీ నపుంసకమ్,
స్కందే విశాఖ ఋక్షే స్త్రీ విహాసః స్ఫుటహాసయోః. ౮౩
పాపేఽపి వృజినం కేశే పుమానిందుస్తు శర్వరః,
స్త్రీ రాత్రిసంధ్యాశర్వర్యోర్దైత్యే నా శంబరోఽప్స్వషణ్. ౮౪
శయథస్త్రిషు నిద్రాలౌ మృత్యావజగరే చ నా,
170 శయ్యాయాం శయనం న స్త్రీ నిద్రాసుకతయో ర్నపుమ్.
శరత్పక్వాది శాలీనా ప్రత్యగ్రోఽబ్జం చ శారదః,
గంభార్యాం కట్ఫలే శ్రీవర్ణాగ్నిమంథాబ్జయో ర్నపుమ్.
యమేఽపి శమనోధ్వాంతే క్లీ హింస్రే త్రిషు శర్వరః,

కరంజభేదే షడ్గ్రంథ షడ్గ్రంథా గ్రంథికం వచా. ౫౮

175 సమానః ప్రాణభేదే నా త్రిష్వేకసమసాధుషు,
సంస్కారే నా సంస్కృతిః స్త్రీ సంకల్ప ప్రతియత్నయోః,
స్పర్శనః పవమానే స్యాత్ స్పర్శనం స్పృష్టిదానయోః,
సారంగశ్శబలోవర్ణ శ్చాతకః షట్పదో మృగః. ౫౬
ఛిద్రే ఛిద్రాన్వితే వాద్యే సుషిరం సుషిరో నదః,

180 సుమనాః పుష్పమాలత్యోః స్త్రీ దేవ బుధయోః పుమాన్.
సైంధవోఽశ్వేఽశ్వభేదే నా న స్త్రీ తు లవణోత్తమే,
బదరేఽపి చ సౌవీరం నాసీవృద్ధోపఘూంటయోః. ౬౦
సంగరో నా క్రియాకారే ప్రతిజ్ఞా విపదో ర్యుధి,
శమీషవే తు షండోఽథ సంబాధా యోని సంకటౌ. ౬౧

185 సురభిర్వాచ్యవత్ప్రేమ్ణే సుగంధా స్త్రీ త్వసౌ గవి,
పుమాంశ్చైత్రే వసంతే చ సేవకౌ స్యూతభాజకౌ. ౬౩
సుకృతం శోభనే ధర్మే హర్షులో మృగకామినోః.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం త్ర్యక్షరకాణ్డే నానాలింగాధ్యాయః.

త్ర్యక్షరకాణ్డ స్సమాప్తః.

అథ శేషకాణ్డః

పుంలింగాధ్యాయః

అకారాది క్రమేణాదౌ విహాయోక్త్వా చతురక్షరాన్,
అధ్యాయాస్తేషు సంకీర్ణాః కృతాః పంచాక్షరాదయః. ౧
అనుబంధో దోషభావే ప్రకృత్యాదే ర్వినశ్వరే,
ముఖ్యానుయాయిని శిశౌ ప్రకృతస్యానువర్తనే. ౨
5 అవహారః పునశ్చోరే ద్యూతయుద్ధాది విశ్రమే,
నిమంత్రణోపనేతవ్య ద్రవ్యే గ్రాహాఖ్య యాదసి. ౩
అవగ్రహో వృష్టిరోధే ప్రతిబంధే గజాలికే,
అవష్టంభ స్సమాలంభే స్తబ్ధికాంచనయోరపి. ౪
పిశాచాదిగ్రహే తీర్థేఽప్యవతారోఽవతారణే,
10 అవరోహోఽవతరణం శాఖాప్యాగ్రాద్గతాంఘ్రితః. ౫
అధివాసో నివాసే స్యాత్ గంధధూపాది సంస్కృతౌ,
అపవర్గః క్రియాసాధ్య ఫలాప్తౌ త్యాగమోక్షయోః. ౬
అపభ్రంశోఽపశబ్దేస్యాత్ భాషాభేద ప్రపాతయోః,
అపదేశస్తు లక్షేస్యా న్నిమిత్త వ్యాజయోరపి. ౭
15 అనుభావః ప్రభావేస్యా న్నిశ్చయే భావసూచకే,
పశ్చాత్తాపేత్వనుశయో దీర్ఘ ద్వేషానుబంధయోః. ౮
అనుషంగస్తు కారుణ్యే ప్రకృతస్యానువర్తనే,
అభిమానస్తు విజ్ఞానే ప్రణయే దీర్ఘ హింసయోః. ౯
అభిషంగ స్త్వభిభవే సంగ ఆక్రోశనేఽపి చ,
20 అభిహారోఽభియోగే చ చౌర్యసన్నాహయోరపి. ౧౦
స్నానే మద్యస్య సంధానేఽభిషవస్సవనేఽపి చ,

అభిగ్రాహోఽభియోగే చ సమన్తాద్గ్రహణేఽపి చ. ౧౧
సంయుగేస్యా దభిమర స్సబలాదపిసాధ్వసే,
కులేత్వభిజనో జన్మభూమావా చాథాకురే ఋషే. ౧౨
25 అనిమేషోఽప్యనిమిషోఽప్యథ చండాల శిష్యయోః,
స్యాదంతే వాస్యథర్వజ్ఞే త్వథర్వాణిః పురోహితే. ౧౩
నృపరక్షిష్వనీకస్థో హస్తిశిక్షా విచక్షణే,
అపవాదౌ తు నిందాజ్ఞే స్తుతిస్నేహావపహ్నవౌ. ౧౪
వహ్నివాతావహం గర్భా గుహ్యగూఢావవస్కరౌ,
30 కూర్మేఽబ్ధావకూపారోఽవలేపో లేపగర్వయోః. ౧౫
అశిరస్కో బాహురుండా వవలోర్ణోఽస్ఫుటాపి వాక్,
అశోచనీ తు వహ్నీందూ ఆత్మయోనీ స్మరానిలౌ. ౧౬
బ్రహ్మోప్యథోపచర్యాయా ముపచార ఉపాయనే,
ఉపనాహో వైరబంధే వీణాయాశ్చ నిబంధనే. ౧౭
35 ఉపక్రమ శ్చికిత్సాయా ముపధారంభయోరపి,
ఉపగ్రహస్తు బందౌ స్యాద్గ్రహణేఽప్యనుకూలనే. ౧౮
ఉపతాపో రుజాతాపో ద్వారపాలేఽప్యదాస్థితః,
స్నానాచాంతోర్యరుపస్పర్శో హారావుచ్చైశ్శ్రవాహయే.
దాత్యూహోలీకలక్వాణౌ ఖడ్గి ఖడ్గౌ కరాలికా,
40 కలహంసో రాజహంసే కాదంబే శ్రేష్ఠభూభుజి. ౨౦
కురువిందో హింగులేఽపి ముస్తేఽప్యథ గుహాశయః,
ఋక్షే సింహే చ కూర్మే చ గ్రహరాజోఽర్కచంద్రయోః.
ఘనాఘనో మత్తగజే వాసవే వార్షుకాంబుదే,
చక్రపాదో రథగజౌ చిత్రభానూ ఇనానలౌ. ౨౨
45 దేశే జనే జనపద శ్చంద్రేఽర్కేఽగ్నౌ తమోనుదః,

తమోపహేఽప్యర్థోలూకే తస్కరే కుముదాకరే. ౨౩
దివాభీతో దివాకీర్తి పునశ్చండాలనాపితౌ,
దర్దురీణోఽనలే వాద్యే పార్థాగ్నీంద్రా ధనంజయాః. ౨౪
అగ్న్యుత్పాతౌ ధూమకేతూ ధన్వంతరి రినాబ్జయోః,
50 పర్పరీకౌ వహ్నిభక్ష్యే శౌర్యోద్యోగౌ పరాక్రమౌ. ౨౫
అగ్నిరుద్రౌ పశుపతీ నాశావజ్ఞే పరాభవౌ,
రక్షస్సంతౌ పుణ్యజనౌ నీచమూర్ఖౌ పృథగ్జనౌ. ౨౬
ద్వారద్వార్స్థౌ ప్రతీహారౌ స్తనాంభోదౌ పయోధరౌ,
కాశే నడే పోటగలః పవమానోఽగ్ని వాతయోః. ౨౭
55 పరిమర్దేఽపి పరిమలః పితామహో బ్రహ్మపితృతాతౌ,
పరివారః ప్రవారోఽపి నృపార్హార్థేఽపి పరిబర్హః. ౨౮
పరివర్తో జగన్నాశే నియమేఽబ్దే పరిభ్రమే,
పర్యాప్తౌ చ పరీవాప ఆలవాలే పరిచ్ఛదే. ౨౯
పత్నీ స్వీకార శపథ మూల్యేష్వపి పరిగ్రహః,
60 పరిక్షేపో హస్తిపాద పార్శ్వే సంపరివేష్టనే. ౩౦
ప్రతియత్నస్తు సంస్కార ఉపగ్రహణలిప్సయోః,
స్థానే గోష్ఠ్యాం సత్రశాలే ప్రత్యాహారే ప్రతిశ్రయః. ౩౧
ప్లవంగమః కపౌ భేకే ప్లవంగ ప్లవగావివ,
మౌక్తికేఽస్త్రే పారశవో విప్రాచ్ఛూద్రా సుతేఽయసి. ౩౨
65 వివేకే స్యాత్పరికరః పర్యస్తి పరివారయోః,
ప్రగాఢగాత్రికాబంధే సమూహారంభయో రపి. ౩౩
ప్రతిగ్రహః క్రియాకారే చమూపృష్ఠే పతద్గ్రహే,
దానద్రవ్యే స్వీకృతౌ చ త్వష్టర్యర్కే ప్రజాపతిః. ౩౪
దక్షాదిష్వగ్నిజా మాత్రో రాజ్ఞి బ్రహ్మణిధాతరి,

70 బ్రహ్మాపుత్రస్తు రుద్రేఽపి బాహులేయో గుహో వృషే.
ధూమ్యాటేఽలా భృంగరాజో మహారాజో నృపార్థివౌ,
మహాలయో మహాగేహే విహారే పరమాత్మని. ౩౬
మహాకాలస్తు కింపాకే హరే బాణాసురేఽపి చ,
రాజసానూ ఘర్మమేఘా రౌహిణేయా హలీందుజా. ౩౭
75 లక్ష్మీపుత్రోఽశ్వ ఆఢ్యే చ రాజ్ఞి లక్ష్మీపతి ర్హరౌ,
లోకపాలో నృపేంద్రాద్యో ర్హయే వాతప్రమీ ర్మృగే.
బాడబేయోఽశ్వినోర్విప్రే వాసుదేవో హయే హరౌ,
విశ్వగోప్తా హరౌ శక్రే చంద్రేఽర్కేఽగ్నౌ విభావసుః. ౩౯
వృషసానుః పుంసి మృత్యౌ విష్ణౌ రుద్రే వృషాకపిః,
80 వానప్రస్థో మధుష్ఠీల పలాశావథ సంకరే. ౪౦
వ్యసనే చ వ్యతికరో విశ్వకర్మాబ్జజో రవిః,
త్వష్టా చ విప్రలాపస్తు విప్రలంభోపమర్దయోః. ౪౧
వారవాణి ర్జ్యౌతిషికే ధర్మాధ్యక్షేఽప్యథోవశే,
వనస్పతి ర్వృక్షమాత్రేఽప్యగ్నీంద్వర్కే విరోచనః. ౪౨
85 వ్యవహారో వాక్ప్రయోగే సంబంధే ద్యూతదండయోః,
శాసనే విత్తసంవాదే వివాదేఽసివణిజ్యయోః. ౪౩
వర్ధమానశ్శరావే స్యా దేరండే భూషణేఽపి చ,
శంకుకర్ణో గర్దభో ష్ఠావలిబాణా శిలీముఖా. ౪౪
శ్రీవత్సాంకా హరివృకా సింహాకాకా సకృత్ప్రజా,
90 సహసాను ర్మయూరేఽహౌ సంప్రయోగో రతేఽన్వయే.
స్తనయిత్ను ర్గర్జితేఽభ్రే విరోధే తు సముచ్ఛ్రయః,
ఉన్నతావస్థ్యథ క్రోష్టా శునిసాలా వృకోవృకే. ౪౬
సమాహారస్తు సంక్షేప ఏకత్రకరణేఽపి చ,

సమాహ్వయస్తు పక్ష్యాద్యై ర్ద్యూతేనామని సంయుగే.

95 సాంపరాయస్తు సంగ్రామ ఆపదాగామికాలయోః,
స్థూలోచ్చయ స్త్వసాకల్యే గజానాం మధ్యమే గతే. ౪౭
సోమయోని స్సురే విప్రే హరిరోమాబ్జజేంద్రయోః,
హస్తిమల్లో గణపతౌ మహేంద్రస్య చ కుంజరే. ౪౮

(ఇతి చతురక్షరాః)

వర్ణమాత్రేఽభినిష్ఠానో హారీశావపరాజితౌ,
100 ఆశుశుక్షణి రర్కేఽగ్నౌ యజ్వన్యప్యాసుతీవలః. ౫౦
శౌండికే చాప్యథానంతే కుబేరే చైకకుండలః,
ఆమ్రే చామరపుష్పః స్యాత్ కాశకేతకయోరపి. ౫౧
జ్యోతిషాంపతిరర్కే చ చంద్రేచాప్యథ చుంబనే,
ఓష్ఠే చ దశనోచ్ఛిష్ట ఉచ్ఛ్వాసేఽప్యథనీపకే. ౫౨
105 ధూలీ కదంబో వరుణ ఫలేఽథో నాగవారికః,
గణస్థే హస్తిపాలే చ యమేఽపి పృథివీ పతిః. ౫౩
ప్రాచీన బర్హి రింద్రాగ్న్యో రుద్రేంద్రౌ మేఘవాహనౌ,
మాతులపుత్రస్తూ న్మత్తఫలే మాతులసుతేఽపిస్యాత్.
కుటజేఽపి చ యవఫలకో బడబాముఖ ఔర్వవహ్నౌ చ,
110 వికంకతే గోక్షురే చ కోల్యాం చ స్వాదుకంటకః. ౫౫
నింబేఽపి హింగు నిర్యాసో హింగువృక్షరసేఽపి చ,
హిరణ్యబాహుశ్శోణాఖ్యే నదే విషమలోచనే. ౫౬

(ఇతి పంచాక్షరాః)

నిదాఘ ఉష్మణిగ్రీష్మే స్వేదే ఘర్మస్తుతేషు చ,
ఆతపే చ దినేచాథ వరుణే యాదసాం పతిః. ౫౭

115 యాదస్పతిశ్చ్యుతావబ్ధౌ వప్యథో యక్ష గుహ్యకౌ,
ధనదేఽప్యథ వృక్షేఽద్రౌ శిఖర్యగనగాగమాః.
భ్రమరేష్టాలిప్రియాద్యా ఆమ్రే జంబూకనీపయోః,
వతంసోత్తంసావతంసాః కర్ణపూరేఽపి శేఖరే.
అంశౌ చ కేతుసూత్రాగ్రా అప్యగ్రే శృంగిభైరవౌ,

(ఇతి విషమాక్షరాః)

120 ఆకాశే దివసే చ ద్యుర్విః పక్షి పరమాత్మనోః.
పుమాంసౌ పురుషాత్మానౌ మాసౌ మాస నిశాకరౌ.

(ఇత్యేకాక్షరాః)

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే పుంలింగాధ్యాయః.

స్త్రీలింగాధ్యాయః

అర్చనాయా మపచితిః ప్రత్యక్షే నిష్కృతౌ వ్యయే,
అజమోదా శాల్మలేశ్చ నిర్యాసేఽథ గదద్రుహి. ౧
ధాత్ర్యాం పాల్యాం చాంకపాలి రభిశాస్తిస్తు దూషణే,
ప్రార్థనే చాంతశయ్యా తు భూమిశయ్యా శ్మశానయోః.
5 అనర్థవాచీతికథా స్యా దశ్రద్ధేయవాచి చ,
రహస్యా రేతూపనిష దర్థ వేదాంతయోరపి. ౩
ఉపలబ్ధిస్తు శేముష్యాం ప్రాప్తివిజ్ఞానయోరపి,
ఋశ్యప్రోక్తా శతావర్యాం కండూరాతిబలర్ధిషు. ౪
ఫలినీస్యా ద్గండఫలీ కలికా చంపకస్య చ,
10 వాద్యభేదే ఘర్ఝరికా వాద్యానాం లగుడేఽపి చ. ౫
శ్రీవేష్టే తైలపర్ణీస్యా ద్ధవలేఽపి చ చందనే,
దాక్షాయణీ భవాన్యాం భువ్యశ్విన్యాద్యుడుషు శ్రియామ్.
గౌరీ దిశోర్దక్షకన్యా ప్రతిపత్తిస్తు గౌరవే,
ప్రత్యాప్తి ప్రతిభాజ్ఞానేష్వథనీలీవిశల్యయోః. ౭
15 మధుపర్ణీత్యథ ద్రాక్షా దూర్వే మధురసేత్యుభే,
చుచ్ఛుందర్యాం రాజపుత్రీ రాజకన్యాపిచిండకే. ౮
వైజయన్తీ పతాకాయాం జయన్త్యాం కేశవస్రజి,
గుంజాయూథ్యా శిఖండిన్యా ద్రాక్షాస్వాదురసా సురా. ౯
సముద్రాంతాయవాషే చ కార్పాసీ స్పృక్కయోరపి,
20 గార్యామపి సినీవాలీ మదిరాపి హరిప్రియా. ౧౦
గంగా పథ్యా హైమవతీ గౌరీ శుక్లవచాపి చ,

(ఇతి చతురక్షరాః)

గోరక్షజంబూర్గోధూమ ధాన్యే గోరక్షతండులే. ౧౧
చిలిమిలికాతసీస్యాత్ ఖద్యోతే కంఠభూషణేచాపి,
యోజనగంధా సీతా కస్తూరీ వ్యాసమాతా చ. ౧౨
25 వృషాకపాయీ శ్రీగౌర్యో శ్శ్లేష్మఘ్న్యాం ప్రావృషాయణీ,
హారిద్రాయాం వరాయాం చ రామాయాం వరవర్ణినీ. ౧౩
(ఇతి పంచాక్షరాః)

వ్యథనే సూచనా సూచా దర్శనేఽభినయేఽపి చ,
పార్వత్యామపిమాతంగీ రాద్ర్యుగ్రా కౌశికీతి చ. ౧౪
మాషపర్ణ్యాం కృష్ణవృంతా సింహపుచ్ఛీ మహాసహా,
30 రాత్రావప్యర్జునీ సౌమ్యా శిఖాచూడా శిరస్యపి. ౧౫
(ఇతి విషమాక్షరాః)

భూః క్షితౌ స్థానమాత్రే చ వమ్రికాయోషితోః స్త్రియా,
ఉపాయద్వారయోర్ద్వాః స్యాత్పూః స్యాన్నగరదేహయోః.
ధూః స్యాద్యానముఖే భాగే నౌస్తుకాలే తరావపి,
జ్యా పృథివ్యాంచ మౌర్వ్యాంచ స్వర్యోమ్న్యగ్ద్యో దివా
35 ఋశబ్దః స్యా ద్దివ్యదితౌ త్విడ్జ్వాలా కాంతిదీప్తిషు, [వ్రుభే.
ఉత్సాహేఽస్త్రరసేఽప్యృక్ స్యాత్ స్రుక్ స్రువే శోషణే
లక్ష్మీరివ లవంగే శ్రీః పద్మాయాం కాంతిసంపదోః, [గతా.౧౬
రుగ్జ్వాలాకాన్తి వాంఛాసు తృట్తులిప్సా పిపాసయోః. ౧౭
యథాతృష్ణా యథా తర్ష స్త్వగ్గంధద్రవ్యవల్కయోః.
(ఇత్యేకాక్షరాః)

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే స్త్రీలింగాధ్యాయః.

అత్యాహితం మహాభీత్యాం ప్రాణానాక్రాంతి కర్మణి,
అపదానం కర్మణి స్యాదతివృత్తేఽవఖండనే. ౧
అభ్యాధాన మభిన్యాసే వహ్న్యర్థం చేధ్మసంగ్రహే,
అన్వాహార్య మమావాస్యా శ్రాద్ధమిష్టేశ్చ దక్షిణా. ౨
5 సమూహే స్యాదాకలనం కలన జ్ఞానయోరపి,
ఆచ్ఛాదనం సంవిధానే స్యాదావరణవాససోః. ౩
ఆతంచనం ప్రతీవాపే జవాప్యాయనయోరపి,
ఆరాధనే తోషణాప్తీ ఘాత ఆయోధనం రణే. ౪
జన్మోద్గమా వుత్పతనే రహోఽన్తికముపహ్వరే,
10 ఉద్వాపనే వధోద్వాసా వప్యుత్సాదనమున్నతౌ. ౫
స్యాదుద్ధరణముద్వాంత భక్తేఽప్యుత్పాటనేఽపి చ,
తింత్రిడీకస్తు వృక్షామ్లే చించాయామమ్ల వేతసే. ౬
త్రిజాతకం త్రిగంధే స్యాత్త్రిఫలాయాం కటుత్రయే,
నిర్యాతనం ప్రతీకారే దానేన్యాసధనార్పణే. ౭
15 నిర్భక్తనమలక్తేఽపి మోక్షే నిశ్శ్రేయసం శుభే,
శస్త్రే యుద్ధే ప్రహరణం కార్యే హేతౌ ప్రయోజనమ్. ౮
ప్రతిదానం పరివర్తే న్యాసద్రవ్యస్య చార్పణే,
పారాయణం కార్త్స్న్యవచస్యంకుశస్య చ బంధనే. ౯
ప్రాణిద్యూతం తు సంగ్రామే ద్యూతే చ పశుపక్షిభిః,
20 శుంఠ్యామతివిషాయాం చ లశునే చ మహౌషధమ్. ౧౦
రతర్ధికం సుఖే స్నానే దీనమంగలయోరపి,
శబ్దశాస్త్రే వ్యాకరణం జ్యాటంకారే స్ఫుటీకృతౌ. ౧౧
విదారణం తు కాష్ఠాదే ర్ద్వైధీకారే విడంబనే,

సంసారే స్యాత్సంసరణ మసంబాధచమూగతౌ. ౧౨
25 సమాపనాయాం హింసాయాం సమాప్తౌ చ సమాపనమ్,
(ఇతి చతురక్షరాః)

అవతరణం భూతాదిగ్రహే నివసనాంచలే. ౧౩
స్యాదుపస్పర్శనం స్పర్శే స్నానాచమనయోరపి,
దుగ్ధాగ్రే దుగ్ధతాలీయం స్యాత్ఫేనేఽపి చ దుగ్ధజే. ౧౪
నిందోపాలంభ ఆలాపే నియమే పరిభాషణమ్,
(ఇతి పంచాక్షరాః)

30 పరాక్రమే ధనేద్యుమ్నం ద్రవిణం తు గ్రహేఽపి చ. ౧౫
ఆగః కిల్బిషమేనశ్చ త్రీణి పాప్మాపరాధయోః,
శకునం చ నిమిత్తం చ శుభాదే సూచకేఽపి చ. ౧౬
యజ్ఞోపవీతోపవీతే బ్రహ్మసూత్రోత్తరీయయోః,
గంభీరం గహనం రత్నం గహ్వరం శరణం వపుః. ౧౭
35 స్నేహం సేవ్యం మహచ్ఛిద్రం ధరుణం సర్వతోముఖమ్,
పాతాలం స్యాదుదివ్యం చ తాని పంచదశాప్స్వపి. ౧౮
(ఇతి విషమాక్షరాః)

ఖమింద్రియే దివి వ్యోమ్ని రంధ్రనక్షత్రయోరపి,
(ఇత్యేకాక్షరః)

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే నపుంసకలింగాధ్యాయః.

అభిధేయవల్లింగాధ్యాయః

అభిజాతః కులీనే చ న్యాయ్యపండితయోరపి,
అభినీతస్సు యుక్తేస్యా దమర్షవతి సంస్కృతే. ౧
అభిషణ్ణా విపన్నాప్త గ్రస్తాస్త్వద్రుత దక్షిణాః,
అధిక్షిప్తం ప్రణిహితే ప్రేషితే భర్త్సితేఽపి చ. ౨

5 నిశ్చితే స్యాదవసితం సమాప్త ఉషితేఽపి చ,
అవదాత స్సితే గౌరే శుద్ధే చాథావలంబితే. ౩
అవిదూరేఽప్యవష్టబ్ధ మసంపృక్తో రహస్యపి,
ఉజ్ఝితే ధిక్కృతేఽపిస్యా దవధ్వస్తోఽవచూర్ణితే. ౪
స్యాదభ్యారూఢమారూఢే సాతిరేకే చ సంపదా,

10 ఉత్కీర్ణే స్యాదుల్లిఖిత మనుషక్తే తనూకృతే. ౫
ఉద్గ్రాహిత ముపన్యస్తే బద్ధగ్రాహితయోరపి,
కౌక్కుటికో డాంభికే స్యా ద్యశ్చాదూరేరితేక్షణః. ౬
దశమీస్థస్తు స్థవిరే నష్టబీజే మృతాశనే,
పరిప్రాప్తే పరిగతం ప్రజ్ఞాతే పరివేష్టితే. ౭

15 ప్రతిశిష్ట ప్రతిక్షిప్తా వాహూయ ప్రేషితాస్తయోః,
విశిష్టేస్యా త్ప్రతిహతం ప్రతిః స్ఖలిత వస్తుని. ౮
సమాహితే ప్రణిహితం న్యస్తాభిప్రాప్తయోరపి,
పురస్కృతః పూజితే ద్విడభియుక్తేఽగ్రతః కృతే. ౯
పౌరుషేయం వధే పుంసో బృందే కార్యవికారయోః,

20 బ్రహ్మబంధు రధిక్షేప్యే నిర్దేశ్యే బ్రాహ్మణాధమే. ౧౦
యాతయామం యాతయామే జీర్ణే భుక్తోజ్ఝితేఽపి చ,
లాలాటికః ప్రభోశ్ఛంద దర్శి కార్యాక్షమశ్చ యః. ౧౧

విశారదో బుధే ధృష్టే వంచితే తు విలంబితమ్,
మందేచాథ సమున్నద్ధో పండితమ్మన్య గర్వితౌ. ౧౨
(ఇతి చతురక్షరాః)

25 కథాప్రసంగస్తు విషవైద్యే వాతాధికేఽపి చ,
(ఇతి పంచాక్షరః)

ప్రహృష్టో హృషితో హృష్టః ప్రహర్షవతి విస్మితే. ౧౩
సరోమాంచే ప్రతిహతేఽప్యథసప్రభదగ్ధయోః,
స్యుః ప్రదీప్తప్రజ్వలితదీప్తా జ్వలిత ఇత్యపి. ౧౪
కుత్సితే వాచ్యవక్తవ్యౌ వదితవ్య విహీనయోః,
30 ప్రాప్తరూపోఽభిరూపశ్చ పండితే రూపవత్యపి. ౧౫
(ఇతి విషమాక్షరాః)

సన్సత్యేఽభ్యర్హితే శ్రేష్ఠే సాధీయసి భవత్యపి,
కిం ప్రశ్నాక్షేపకుత్సానాం వితర్కస్య చ గోచరే. ౧౬
(ఇతి ఏకాక్షరః)

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డేఽభిధేయవల్లింగాధ్యాయః.

నానాలింగాధ్యాయః

సుఖాబ్ధ్యర్కా అవ్యథిషా అవ్యథిష్యౌ నిశాక్షితీ,
అవగీతం ముహుర్దృష్టే నిర్వాదే గర్హితేఽపి చ. ౧
పుమానధిపతిర్మూర్ధ్న ఆవర్తేఽధీశ్వరే త్రిషు,
కాంచనే శారిఫలకే స్యా దష్టాపదమస్త్రియామ్. ౨

5 అంబరీషం రణే వష్ట్రే తృణే నార్కకిశోరయోః,
ఆత్మనీన స్సుతే స్యాలే ప్రాణధారిణి దూషకే. 3
ఆడంబరోఽస్త్రీ సంరంభే పటహే గజగర్జితే,
ఉదుంబరో ద్రుదేహల్యోర్నా క్లీ హేమాక్షతామ్రయోః
వచాజమోదయోరుగ్రగంధా నాలశునే సితే,

10 కలధౌతం రూప్యహేమ్నోః షండస్త్రీ తు కలధ్వనౌ. ౪
కర్ణపూరోవతంసే నా క్లీ సౌగంధిక ఉత్పలే,
కాండపృష్ఠః క్రీతసుతే దత్తే శూద్రాసుతాంభసోః. ౫
శస్త్రాజీవే చ యశ్చాన్యకులం యాతి స్వకం వినా,
నాసాగంధవహా గంధవహో మృగనభస్వతోః. ౬

15 జలేశయో జలకపౌ మత్స్యే పద్మం జలేశయమ్,
జీవితేశః ప్రేతనాథే దయితే ద్రవిణాగమే. ౭
జైవాతృకశ్చంద్రభిషగాయుష్మత్సు కృషీవలే,
అమ్లలోణ్యాం దంతశఠా త్రిష్వమ్లేఽమ్లగుణే తు నా. ౮
దురోదరం నపుం ద్యూతే పణేద్యూతకరే తు నా,

20 నారాయణీ శతావర్యాం లక్ష్మ్యాం గౌర్యాం చ నా హరౌ.
నిశ్చాయకో నిర్గమకే పురీషోత్సర్గ మారుతే,
నిషద్వరీ నిశా కామకర్దమా తు నిషద్వరా. ౧౧

నిరూపణా నపుం స్త్రీ చ నిరీక్షణ విచారయోః,
నిశాచర్యసతీ ఘేరూ రక్షస్సర్పౌ నిశాచరౌ. ౧౨
25 యూథభ్రష్టే పక్షచర స్స్యాదేకచరపక్షిణోః,
పరాయణ మభిప్రేతే తత్పరే పరమాశ్రయే. ౧౩
ప్రతిష్కశః పుమాన్దూతే త్రిష్వగ్రగ సహాయయోః,
అస్త్రీ ప్రతిసరో హస్తసూత్రే నా తు చమూకటౌ. ౧౪
ఆరక్షే వ్రణశుద్ధౌ చ నియోజ్యే త్వభిధేయవత్,
30 పారావతః ఖగాతస్యోరీ షట్పాండౌ చ పారదే. ౧౫
నీచే స్త్రీహా విన్ద్రనీలే ప్రాణనాథో యమే ప్రియే,
పుండరీకం సితచ్ఛత్రే కుష్ఠభేదే సితాంబుజే. ౧౬
నాత్వామ్రే దిగ్గజే వ్యాఘ్రే రాజిలాహరా గజే జ్వరే,
దీప్త్యాం ప్రద్యోతనం నార్కే ఘోరే ప్రతిభయం భయే.
35 నకులే మూషికేఽహానా గోధాయాం స్త్రీ బిలేశయః,
బృందారకః పుమాన్దేవే శ్రేష్ఠసుందరయోస్త్రిషు. ౧౮
భాగధేయం నపుంభాగ్యే దాయాదే నా కరే నపణ్,
మస్తులుంగ శ్శిరఃస్నేహే న స్త్రీ క్లీ దధిమండకే. ౧౯
ఓతా చారా ఘాతిదేశే మార్జాలీ నోఽంగశోధనే,
40 మహావీరో యజ్ఞపాత్రే గరుడే సుభటే ఖగే. ౨౦
వజ్రేఽశ్వే తనయే హంసే శూరేఽగ్నౌ ప్రవరే హరౌ,
రాజాదనం ప్రియాలేనా క్షీరికాయాం పలాశకే. ౨౧
వారవాణం తు కూర్పాసే కవచేఽపి చ న స్త్రియామ్,
విశ్వంభరా ధరిత్రీ స్యా దగ్నౌ విశ్వంభరో హరౌ. ౨౨
45 విశ్వావసుస్తు గంధర్వ భేదే నా స్త్రీ పునర్నిశి,
వేణుర్నా దూర్వావంశయోః స్త్రీ బిలే శతపర్వపణ్. ౨౩

శిపివిష్టస్తు ఖలతౌ దుశ్చర్మణి మహేశ్వరే,
పలమానే షోడశికా న నా నస్త్రీ పలద్వయే. ౨౪
సనాతనో హృషీకేశే చతుర్వక్త్రే సదాతనే,
(ఇతి చతురక్షరాః)

50 ఆశితం భవమన్నాది తృప్తిః స్యాదాశితం భవః. ౨౫
పర్యాప్తా వృపసంపన్నం మృతే ప్రాప్తే సుసంస్కృతే,
నక్షత్రనేమీ రేవత్యాం స్త్రీ నా విష్ణౌ హిమద్యుతౌ. ౨౬
మూర్ధాభిషిక్తో నా రాజ్ఞి క్షత్త్రియే చార్ధవత్ ప్రభౌ,
హరిచందనమ స్త్రీస్యాచ్ఛందనే దేవపాదపే. ౨౭
(ఇతి పంచాక్షరాః)

55 శ్రేష్ఠే వృషాంగే రాజాంకే కకుదోఽస్త్రీ కకున్నపణ్,
తపస్వీ శిశిరే శోచ్యే చంద్రే మాంసీ తపస్వినీ. ౨౮
ద్వీపవత్యౌ ధరానద్యౌ ద్వీపవానంబుధౌ నదే,
ధర్మే వాద్యే ప్రసృత్వా నా ప్రతిపత్తిః ప్రసృత్వరీ. ౨౯
పద్మీగజే పద్మినీ తు నలిన్యాం హస్తినీస్త్రియోః,

60 బ్రహ్మచారి వ్రతీ స్కందో దుర్గా తు బ్రహ్మచారిణీ. ౩౦
భగవత్యుమా భగవాన్ బుద్ధే పూజ్యే హరే హరౌ,
భోగి గ్రామాద్యధికృతే సర్పే సుఖి మహీభుజోః. ౩౧
విహాయ మహిషీమేకాం భోగిన్యోఽన్యా నృపస్త్రియః,
శ్రేయోఽత్యంతప్రశస్తేస్యాత్ కల్యాణేధర్మమోక్షయోః.

65 శ్రేయసీ హస్తిపిప్పల్యా మభయారాస్నయోరపి,
సరస్వతీ సరిద్భేదే సరిన్మాత్రే గవి క్షితౌ, ౩౩

మత్స్యాశ్వత్థ్యాం వాచి గంగాయాం సరస్వానంబుధౌ నదే,
(ఇతి విషమసంఖ్యాః)

విభూతి ర్భూతి రైశ్వర్య మణిమాదికసంపదోః. 3౪
ఈశ్వరా ప్రభౌ రుద్రే పార్వత్యామీశ్వరేశ్వరీ,
70 స్వభావేస్యా న్నిసర్గశ్చ సృష్టిశ్చోత్పాదనేఽపి చ. 3౫
గేహే కలాయో నీడోఽస్త్రీ రేతస్యపి రజో మదః,
(ఇతి విషమాక్షరాః)

శాశ్చి త్త్రాత్రాక్రధీభాత్ప వాతా మూర్ధ్ని సుఖేఽప్సుకమ్.
దృక్పశ్విష్వంశు వజ్రాంబు భూవాగ్దిగ్ద్రుషు గౌర్న షణ్,
దృక్ స్త్రీ స్యా ద్దర్శనే బుద్ధౌ నేత్రే ద్రష్టరి తు త్రిషు. 3౬
75 స్వోఽస్త్రీ ధనే త్రిషుస్వీయ ఆత్మనిస్వజనే తు నా,
ఘాసదే స్త్రీ ప్రయత్నే నా రా నక్తే ధనరుక్మయోః. 3౭
ఆత్మనిజ్ఞాతరిజ్ఞః స్యా న్నా విద్వేశ్యజనే న షణ్,
తేశబ్దః క్రీడనే స్త్రీ స్యాత్ క్రీడకే త్వభిధేయవత్. 3౮
సేశబ్దస్సేవనే స్త్రీ స్యా త్సేవకే త్వభిధేయవత్,
(ఇతి ఏకాక్షరాః)

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే నానాలింగాధ్యాయః.

పర్యాయసంయోగన్యాయప్రదర్శనాధ్యాయః

ధాతు స్సర్వోఽపిపర్యాయాః రుద్రాక్షే స్యు శ్చతుర్ముఖే,
తస్మిన్ పంచముఖే శంభోః కుమారస్య తు షణ్ముఖే. ౧
గుగ్గులూలూకకుటజే ష్వింద్రస్యాగ్నే శ్చ చిత్రకే,
భల్లాతకేఽన్యథార్కస్య భల్లాతక్యర్కపర్ణయోః. ౨
5 కర్పూరకంపిల్లలయో రిందోర్వజ్రస్య హీరకే,
గౌర్యాస్త్వేతస్యాం కౌబేరా వందాకే క్షీరవృక్షజే. ౩
ఖస్యాభ్రకే బ్రహ్మణి చ మేఘస్యాభ్రకముస్తయోః,
భువో నామాని సౌరాష్ట్ర్యాం శైలేయే గ్రావశైలయోః. ౪
శర్వర్యాస్తు హరిద్రాయాం ప్రియంగు వ్రతతౌ స్త్రియాః,
10 ధ్వజధూమమృగేంద్రాణాం శ్వోక్షరాసభ హస్తినామ్. ౫
వాయసస్య చ పర్యాయాః క్రమాత్ పూర్వాదివేశ్మసు,
హంసేందు కుముదాం రూప్యే కుముదేఽపి ఖరస్యవణే. ౬
స్యోనాకే తు సృగాలస్య వానరస్య తు సిహ్లకే,
స్పృక్కాయాం తస్కరస్య స్యాదుశీరే సమరస్య హి. ౭
15 వాట్యాలకేఽశ్వ సాన్నస్య శోణితస్య తు కుంకుమే,
కుష్ఠాఖ్య భేషజే వ్యాధే స్తాతుర్గౌర్యాం దృషద్వరోః. ౮
పిండారే త్వనటోః పాశ్చాయుధస్య త్వయశస్యపి,
అపరాధే తు రంధ్రస్య బదరస్య తు నాగరే. ౯
రుక్మస్యాంజనభేదే క్లీ పుంలింగా నాగకేసరే,
20 ఉన్మత్తేఽపి చ బిందోస్తు సిధ్మాదా దేహవైకృతే. ౧౦
రూప్యస్యాంజనభేదే స్యుః పటవాస్యా జలముస్తకే,
షండాః కేశస్య బర్హిష్ఠే శిరస శ్శిఖరే తరోః, ౧౧

మాక్షికే క్లీ స్త్రియో లక్ష్మ్యాం నరః పద్మస్య సారసే,
త్వచో లవంగే పర్ణస్య పక్షే క్లీ కింశుకే నరః. ౧౨
25 గణస్యాబ్ధేశ్చ సంఖ్యాయాం బర్హిష్ఠే ముస్తకేఽప్యపామ్,
మకరాంబుజకూర్మాణాం నిధిభేదేషు తే నరః. ౧౩
సంఖ్యాభేదేఽపి శంఖస్య మీనమేషవిషాణినామ్,
మిథునస్య కులీరస్య సింహాకన్యా తు లాలినామ్. ౧౪
ధనుర్మకరకుంభానాం క్రమాద్ద్వాదశరాశిషు,
30 సర్పస్య సీసకే నాగకేసరే ద్విపసర్పయోః. ౧౫
అగరుణ్యయసో గుంద్రే శరస్య మకరేత్వసేః,
శుభస్య ఫేనిలే పుంసి కార్పాసే వాససో నరః. ౧౬
ధూల్యశ్వయో రశ్వకందే పస్పటే మరిచేఽయసః,
ఇత్యాదీన్యన్యనామాని బోద్ధవ్యాన్యన్యవస్తుషు. ౧౭
35 వృక్షస్యగృహనామాంతా నరః పక్షిమయూరయోః,
వీరాత్పరాస్తే భల్లాతే తతశ్శక్రాచ్చ తేఽర్జునే. ౧౮
పలాశే బ్రహ్మతోఽశ్వత్థే శ్రితః కారస్కరే విషాత్,
మునేః పలాశ సరల శ్యోనాకేంగుద్యగస్త్రిషు. ౧౯
నౌస్తంభే గుణతశ్శైలాణ్యా దశ్వత్థో ద్దేశవృక్షయోః,
40 వ్యాఘూతే రాజతో దీపా ద్దీపమాలావిధారకే. ౨౦
నరో భుగంతా స్సర్పస్య రాజసర్పమయూరయోః,
తార్క్ష్యేచాథారినామాంతా నకులే కేకితార్క్ష్యయోః. ౨౧
పంచపూర్వాస్తు వక్త్రస్య వ్యాఘ్రే సింహే హరే నరః,
కంఠస్య నీలనామభ్యో గ్రీవాయాశ్చైశ కేకినోః. ౨౨
45 నఖస్య శస్త్రనామాంతా నరో మార్జారసింహయోః,
కుచందనే కుంకుమే చ రక్తాదేశ్చందనాదయః. ౨౩

ఏవం సంయోగనామాని సలింగానున్నయేత్ స్వయమ్,
పూర్వోక్తేష్వపి శబ్దేషు యోగసంప్రాప్తవృత్తయః. ౨౪
స్వయమూహ్యా యథా కందః కందదాతీతి వారిదః.

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే పర్యాయసంయోగ
న్యాయప్రదర్శనాధ్యాయః.

అనేకార్థావ్యయాధ్యాయః

ఉక్తాలింగా నిపాతాశ్చాద్యా నిర్లింగాన్యవ్యయాన్యతః.
ఆజీషదర్థేఽభివిధౌ సీమ్ని కర్మ విశేషణే, ౧
ఆప్రగృహ్యః స్మృతౌ వాక్య ఆస్తు సంతాపకోపయోః.
ఏదుఃఖభావనే కోపే ప్రత్యక్షే సన్నిధావపి. ౨
5 ఓం స్యాద్బ్రహ్మణ్యనుజ్ఞాయాం కం సుఖేఽంభసి మూర్ధ్ని చ,
ప్రశ్నే క్షేపే వికల్పే కింకుపాపేఽల్పార్థకుత్సయోః. 3
చాన్వాచయే సమాహారే మిథోయోగే సముచ్చయే,
తు భేదావధారణయోర్దురశోభనదుఃఖయోః. ౪
ధిక్ భర్త్సనే కుత్సనే చ నిన్యగ్భానికామయోః,
10 నాభావాన్యవిరోధేషు నిర్నిర్ణయనిషేధయోః. ౫
ప్ర ప్రశ్నే వికల్పేనుస్వేచ్ఛ ప్రాదౌ యాత్రా ప్రకృష్టయోః,
వినిషేధే పృథగ్భావే వా వికల్పోపమానయోః. ౬
సముచ్చయే చ వైపాపే వాక్యారంభప్రసిద్ధయోః,
స్మృతౌ వృత్తే నిషేధే స్మ స్వః స్వర్గపరలోకయోః. ౭
15 సమ భేదే సమీచీనే సుష్ఠుపూజా సుఖేషు సు,
ప్రత్యారంభే ప్రసిద్ధౌ హ హావిషాదశుగార్తిషు. ౮
హింస్యా ద్విశేషణే హేతౌ హి హేతా ఏవధారణే,
ఆమంత్రణే భర్త్సనే హుం హూం సంప్రశ్నవితర్కయోః.
ఉతాపేఽవ్యయమీశేనా మానిషేధే శ్రియాం స్త్రియామ్,
20 అనిషేధే పుమాన్విష్ణౌ వివిచిత్రే స్మరే పుమాన్. ౧౦
తద్ధేతౌ త్రిష్వముష్మిన్స్యాద్యద్ధేతౌ ప్రగతే త్రిషు,
హాహాన్త్య తు స్మచపై పాదపూరణేఽపి ప్రయుంజతే. ౧౧
(ఇతి ఏకాక్షరాః)

అమా సహార్థే సామీప్యేఽప్యద్ధా ప్రత్యక్షసత్యయోః,
అయి ప్రశ్నే సానునయే వినియోగే క్రియాస్వహా. ౧౨
25 పీడేర్ష్యానుమతిష్వస్తు స్యాదధ్యధిక ఈశ్వరే,
అలం తు భూషణే శక్తౌ పర్యాప్తౌ వినివారణే. ౧౩
అపి సంభావనాప్రశ్నగర్హాశంకా సముచ్చయే,
అథాథోఽనంతరాప్యర్థ వికల్పారంభమంగలే. ౧౪
అతిస్యాదధికార్థోక్తౌ ప్రశంసాయామతిక్రమే,
30 పశ్చాదర్థే తూనసామ్యేషు భాగే వీప్సా ప్రకారయోః. ౧౫
లక్షణేఽప్యను వీప్సాది త్రయేఽప్యభిముఖేఽభ్యభి,
అతో నిందా హేతుచిత్రేష్వారాద్దూర సమీపయోః. ౧౬
ఇతి హేతు ప్రకరణ ప్రకారాది సమాప్తిషు,
విస్తారేఽంగీకృతావూరీ స్యాదురర్యురరీ యథా. ౧౭
35 ఉపాధికేఽన్తికే హీనేఽప్యుత ప్రశ్నవికల్పయోః,
సముచ్చయేఽనుమత్యాం చాప్యేవ సామ్యేఽవధారణే. ౧౮
పాదపూరణకృచ్చాప్యయమేవం సామ్యాభ్యనుజ్ఞయోః,
కచ్చిత్ ప్రశ్నే కామవాదే వార్తా సంభావ్యయోః కిల. ౧౯
నిషేధే వాగలంకారే జ్ఞీప్సనేఽనునయే ఖలు,
40 తూష్ణీమర్థే సుఖేజోషం తర్హి స్యాత్ప్రశ్న ఉత్తరే. ౨౦
తథా సముచ్చయే సామ్యే పరమార్థాభ్యనుజ్ఞయోః,
తిరోఽన్తర్ధా తిరశ్చీనే దిష్ట్యా స్యాన్మంగలాదిషు. ౨౧
తర్కనిశ్చితయోర్ధ్యానం నానానేకోభయార్థయోః,
ప్రశ్నావధారణైతిహ్య సమీహానుమతే నను. ౨౨
45 నామప్రకాశ్య సంభావ్య క్రోధోపగమకుత్సనే,
ప్రబంధే నికటేఽతీతే పురాణేఽనాగతే పురా. ౨౩
పునరప్రథమే ప్రశ్నే వ్యావృత్తావవధారణే,

ప్రతిదానే ప్రతినిధౌ తుల్యే మాత్రాభిముఖ్యయోః. ౨౪
భాగే ప్రకారకథనే వీప్సాయాం లక్షణే ప్రతి,
50 భాగాదిష్వేషు పరి చ వర్జనేఽప్యపవత్ పరి. ౨౫
పరానిహీనేఽనావృత్తౌ బతత్వామంత్రణేఽద్భుతే,
తోషే ఖేదే కృపాయాం చ బాఢం త్వనుమతే భృశే. ౨౬
ముహుః క్షణేఽనుక్షణే చ మిథోఽన్యోన్యరహస్యయోః,
యథా సాదృశ్యయోగ్యత్వవీప్సాస్వర్థానతిక్రమే. ౨౭
55 యావత్తావచ్చసాకల్యమానావధ్యవధారణే,
వృథా నిష్కారణావిధ్యోః శశ్వద్భూయస్సదేతి చ. ౨౮
సకృత్ సహైకవారే చ సామిస్యాదర్ధనిందయోః,
స్వస్తిమంగలనిష్పాపక్షేమేష్వాశీర్వచస్యపి. ౨౯
సాక్షాత్ప్రత్యక్షసదృశోః పృథగర్థేఽన్తికే హిరుక్,
60 వాక్యారంభేఽనుకంపాయాం హన్తహర్షవిషాదయోః. ౩౦

(ఇతి ద్వ్యక్షరాః)

అంజసా త్వరితే తత్త్వేఽప్యహహాద్భుతఖేదయోః,
సమీపోభయతశ్శీఘ్రసాకల్యాభిముఖేఽభితః. ౩౧
రహస్యేఽర్థ ఉపాంశుస్యాదశ్రుతోచ్చారణేఽపి చ,
పరితోఽన్తికే సర్వతోఽర్థే పూర్వేద్యుః ప్రత్యుషేఽపి చ.
65 పురస్తాత్పూర్వదిశ్యగ్రే పురాప్రథమయోరపి,
శీఘ్రే సపది సద్యోఽర్థే సమయాన్తికమధ్యయోః. ౩౩
సద్యోఽర్థే సహసా హేతౌ శూన్యే యుక్తేఽపి సాంప్రతమ్,

(ఇతి త్ర్యక్షరాః)

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే అనేకార్థావ్యయాధ్యాయః.

శీఘ్రార్థే ఝటితి ప్రాగ్ ద్రాక్ మంక్ష్వహ్నాయ సపద్యపి,
చిరేణ చిరరాత్రాయ దీర్ఘకాలే చిరాచ్చిరమ్. ౧
వికల్పే కిముతాహోస్విత్ కిముతాహో కిమూత చ,
సంబోధనేనను ప్యాట్ పాట్ హే హై భో అంగహంత చ.
5 వౌషడ్వోషా ద్వషడ్వ్యాక్షడ్వ్యాక్షట్ శ్రౌషడ్వషట్కృతౌ,
పరితస్సర్వతో విష్వక్ సమంతాచ్చ సమంతతః, 3
కిముతాతీవ బలవత్ స్వతిసుష్ఠు చ సాధికే,
పృథగ్వినా హిరుఙ్నానాన్తరేణర్తే చ వర్జనే. ౪
కాలేఽస్మిన్నధునేదానీం సంప్రత్యేతర్హిసాంప్రతమ్,
10 యదా యర్హి తదా తర్హి తదానీం సర్వదా సదా. ౫
శశ్వత్ సనాత్ సనాజ్జ్యోక్ చ యుగపత్త్వేకదాసకృత్,
ద్విస్త్రిశ్చతుః పంచకృత్వ ఇత్యాద్యావర్తనే కృతేః. ౬
కదా చిజ్జాతు సద్యస్తు తత్క్షణేఽన్యక్షణేఽన్యదా,
దోషానక్తం చ నిశ్యహ్ని దివాద్యేత దహర్నిశమ్. ౭
15 అపరే హ్న్యపరే ద్యుః స్యా దేవం పూర్వే తరాధరే,
ఉత్తరేఽన్యాన్యతరయో స్తచ్చ్యాః పూర్వే ద్యురాదయః. ౮
ఉభయే ద్యుస్తూభయద్యుః పరేత్వహ్ని పరేద్యవి,
హ్యోగతేఽనాగతే తుశ్వః పరశ్వస్తు తతఃపరే. ౯
సాయం సాయే ప్రగే ప్రాతః కాల్యే సంవత్తు వత్సరే,
20 అతీతానన్తరేవర్షే పరారి పరుదేషమః. ౧౦
అతీతే వర్తమానే చ స్యాదంతే రజనే రుషా,
ముహుః పునః పునశ్శశ్వ త్పురస్తు పురతోఽగ్రతః. ౧౧

సంకోచే చిచ్చనవ్యర్థే ముధా శశ్వత్తు శాశ్వతే,
కించనేష న్మనాక్కించి దల్పేఽవశ్యం తు నిశ్చితే. ౧౨

25 నిష్ప్రియం దుష్ప్రియం దుష్ఠు గర్హ్యే సుష్ఠు సుశోభనే,
మిథ్యా మృషా చ వితథే యథార్థం తు యథాతథమ్. ౧౩
మతప్రదానే యదిచే ద్యథాస్వం తు యథాయథమ్,
యుక్తే స్థానే రహోక్త్వాన్తాం బహిర్బాహ్యే నమో నతౌ.
మౌనే తు తూష్ణీం తూష్ణీకాం సమయానికషా హిరుక్,

30 సామ్యేవ వైవమేవేవ ప్రేత్యాముత్ర భవాన్తరే. ౧౫
ప్రాధ్వంస్యాదానుకూల్యార్థే మిథోమిథనకై శ్శనైః,
అహో హీ విస్మయే ప్రాయో భూమన్య స్తమదర్శనే. ౧౬
సమకం తు సజూస్సాకం సార్థం సత్రా సమం సహ,
సుఖే దిష్ట్యోపజోషం శమేవ మాం పరమం మతే. ౧౭

35 హారే ప్రసహ్య మధ్యే స్యా దంతరేణాన్తరేఽన్తరా,
ప్రాదురావిః ప్రకాశేఽర్వాగవరే స్వయమాత్మని. ౧౮
ఉపరిష్టా దుపర్యూర్ధ్వే స్యా దధస్తా దవాగధః,
తిరశ్చి సాచ్యచ్చ ఉచ్చై ర్నీచై ర్నీచ్యచ్చకై ర్భృశే. ౧౯
ప్రకారేఽన్యథేతరథా కథమిత్థం యథాతథా,

40 ద్విధా ద్వైధా త్రిధా త్రేధా చతుర్ధా ద్వైధమాది చ. ౨౦
అర్థే యత్రాది సప్తమ్యాః పంచమ్యాయత ఆదికమ్,
ఇతిహాస్యా త్సంప్రదాయే పారేఽపారే దృశౌ పశు. ౨౧

ఇతి భగవతా యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం
వైజయన్త్యాం శేషకాణ్డే అవ్యయపర్యాయాధ్యాయః.

నామ్నాం పూర్వమిహోక్తానా మనుక్తానాం చ కృత్స్నశః,
సామాన్యై ర్లక్షణైః కైశ్చిత్ క్రియతే లింగసంగ్రహః. ౧
అబాధితే విశేషోక్త్యా భవే త్సామాన్యలక్షణమ్,
ఏకస్వరం హలాదీదూ ద్ధృజ్ మా శ్రీర్హ్రీరితి స్త్రియామ్. ౨
5 ఇచ్ఛ సర్వముదంతేషు పాకురజ్జ్వాది కించన,
నదీనా మాహ్వయా స్సర్వే ప్రాయేణ చ లతాహ్వయాః. 3
ణచోఽఞి వ్యావహార్యాద్యా అజ్జన్తా స్తు పచాదయః,
అప్రత్యయే జుగుప్సాద్యా యుజన్తా భావనాదయః. ౪
క్తిన్నంతా స్తతిగత్యాద్యాః క్విబంతా స్సంపదాదయః,
10 ఇఞి స్యుః కారిబోధ్యాద్యాః ణ్వులిప్రచ్ఛర్దికాదయః. ౫
క్రీడా ప్రహరణే ణాన్తాః పాల్లవాద్యా ఘఞస్తుఞే,
క్రియాయాం దాంతపాతాద్యా స్త్రక్ జ్యాబూజ్ ష్వం థతా
అకే వైరాది వీప్సాదౌ స్యుః కాకోలూకికాదయః, [దయః.
క్వపి తు బ్రహ్మహత్యాద్యాః దల్యాద్యల్పత్వకీర్తనే. ౬
15 త్రిలోకీత్యాదయోఽదంతై స్సమాహారార్థకద్విగౌ,
త్రిపాత్ర త్రిగుణాద్యా ష్షణ్ణభవన్యాదయ స్త్వనౌ. ౭
(ఇతి స్త్రీలింగాః)

అదంతాః పుంస్యషాంతా శ్చేత్ కణౌ భర భటా స్తథా,
షసౌ చ సాంతాయే చ స్యురుదంతాః ప్రాయశో నరః. ౮
ఇదంతేష్వరతి ర్వర్త్మి ర్వ్యాణి ర్వ్యాహి ర్గ్రిహిః ప్రహిః,
20 స్తభిః కపిః సనీరాలి రర్ధనిర్వమతి ర్ష్నరః. ౧౦

అజ్యాబంతాశ్చ వృక్షార్థాః ప్రాయోఽరోఽపి త్తర త్తథా,
శైలానామాహ్వయాస్సర్వే గోత్రాఖ్యాశ్చరణాహ్వయాః.
కన్యంతా రాజతక్షాద్యా బుధోఽరపి కరాదయః,
ఇక్స్తిపోఽశ్యాసిశాస్త్ర్యాద్యాస్స్యు రేరచి జయాదయః. ౧౩

25 అవశ్యాయాదయో ణాంతః ఘూన్తాదంత చ్ఛదాదయః,
ప్రథ్యాద్యాః ప్రాదితోఽఘోః కాస్స్యుర్వమథ్వాదయోఽథుచి.
ప్రశ్నాద్యా నజిపాకాద్యా ఘఞిల్యానందనాదయః,
ప్రథిమాద్యా ఇమనిచి కుణప్పిలు కుణాదయః. ౧౪

(ఇతి పుంలింగాః)

త్రాంతద్వ్యచ్ కాసి సుస్నాంతం లోపధం యుక్తయోపధమ్,
30 అంబుపుష్పాణి చ క్లీబే రేచకం త్వభయాపలే. ౧౫
బ్రహ్మోద్యాద్యా భావకృత్యాశ్ఛందోఽణి త్రైష్టుభాదయః,
స్మితాద్యా భావనిష్ఠాన్తాః కర్ణజాహాది జాహాది. ౧౬
సమూహకర్మభావార్థ తద్ధితే వార్ధకాదయః,
సాంరావిణోఽపమానాది నోఽపాంతం భావసంజ్ఞయోః. ౧౭

35 ఏకద్వంద్వావ్యయీభావా స్స్వరితోఽకర్మధారయే,
అనఞ్ తత్పురుషే శబ్దాః కంథోఽశీనరనామసు. ౧౮
యథా సౌశమికంథం స్యాద్బాహుల్యే తు సమాసభాక్,
ఛాయా యథా ఖగచ్ఛాయం నృపామత్యార్థకాత్పరా. ౧౯
అరాజత స్సభాభూభృత్సభం రక్షస్సభం యథా,

40 నకాష్ఠాదేరశాలార్థా సైవదాసీ సభం యథా. ౨౦
ఉపజ్ఞోపక్రమాంతం చ తదాదిత్వే వివక్షితే,
పాణిన్యుపజ్ఞమిత్యాది పథస్సంఖ్యావ్యయాత్పరః. ౨౧

శశాదూర్ణా గృహాత్ స్థూణా క్రియావ్యయ గుణానుగమ్,
ఏకత్వం చాస్య పుణ్యాత్తు సుదినాదహ్యహః పరః. ౨౨
45 కుటిలం గచ్ఛతీత్యాది క్రియాణాం తు విశేషణమ్,
నపుంసకం తు భద్రం స్వారిత్య వ్యయ విశేషణమ్. ౨౩
(ఇతి నపుంసకలింగాః)

స్త్రీప్రాణ్యర్థాః స్త్రియాం పుంసి పుంప్రాణ్యర్థా వినాత్విహ,
స్త్రీత్వేనోక్తాస్తథాపత్యేఽణాదిష్వన్నాది శిల్పిని. ౨౪
క్వచిద్రశ్మి మయూఖాంశు ఘృణిఘృష్టి గభస్తయః,
50 సృపాటీ త్రిసరా సూర్మి స్సుషుమ్నా యష్టిరింగుదీ. ౨౫
కంబలీ శల్లకీ మల్లీ వరటా జాటలిః కుటీ,
శాటీ రేణు హరేణూను జలూకా కోలి ధూలయః. ౨౬
ఉత్కంఠా కంకతీ కందూ ర్వ్రత స్తీరయిరంజలిః,
కూపస్య చ త్రికా వ్రీడా ప్రేంఖోలిః ఫలకీ కటీ. ౨౭
(ఇతి స్త్రీపుంలింగాః)

55 అర్ధర్చాదిగణే ప్రోక్తం సర్వం నృక్లీబలింగకమ్,
తచ్చలింగాంతరేఽనుక్తం సర్వముక్తం ఘృతాది చ. ౨౮
తత్ర కేచిద్ ఘృతాదీనాం పుంస్త్వాద్యం వైదికం విదుః,
అత ఏకేన లింగేన తే పూర్వమిహ వర్ణితాః. ౨౯
పిశాచాదిషు భూతోఽస్త్రీ శంకుర ప్రాణి గోచరః,
60 విశేషకం చ తిలకం పుండ్రే బ్రహ్మా ద్విజేఽబ్జజే. ౩౦
క్ష్వేడాశ్చ కందలాః కాలకూటాద్యాస్స్యుః కమండలుః,
సక్తుః పరీతస్మహింమా కర్మపర్వాచ లోమవోః. ౩౧
(ఇతి నృషండాః)

అపుంసి చాలదీదాను వాణిజ్యా శ్మంతికాస్థలీ,
శరవ్యార్ప్యర్ఘడాపత్రీ స్యాత్కుథేవస్ణతర్ణికా. ౩౨

65 సగరీ నటనే కృత్యా త్వభిచారజదైవతే,
మద్యే మధూలకం చేతి క్వాప్యథాకర్మధారయే. ౩౩
అనఞ్ తత్పురుషే సేనా చ్ఛాయాశాలా నిశా సురా,
నృసేనం పాదపచ్ఛాయం గోశాలం శ్వనిశం యథా. ౩౪
నృసేనేత్యాదయోఽప్యేవం క్వచిద్భావకర్మణోః,

70 సాహాయకం సాహాయికా మైత్ర్యం మైత్రీ చ వుఞ్ష్యఞోః.
ద్విగురన్నంత ఆబంతోఽప్యేవం నక్షత్రలుప్యతే,
యథా త్రితక్షం త్రితక్షీ త్రిఖట్వం చ త్రిఖట్వ్యపి. ౩౬
(ఇతి స్త్రీషండాః)

త్రిలింగ్యాం తు క్వచిచ్ఛృంగా కలశీ కందరీ దరీ,
పేటీ పుటీ పటీ వాటీ కవాటీ పిటకా వటీ. ౩౭

75 అర్గలా దాడిమీపాత్రీ విడంగా కువలీ తటీ,
మృణాలీ కందలీ నాలీ ముస్తా జృంభా హారీతకీ. ౩౮
త్రిజాతకీ గంధిఘనా మఠస్థానే తపస్వినామ్,
(ఇతి త్రిలింగాః)

గుణద్రవ్యక్రియాయుక్తం బ్రువన్తో వాచ్యలింగకాః. ౩౯
యేనార్థః ప్రస్తుతో నామ్నా తల్లింగం వాచ్యలింగకమ్,

80 న త్రిషుస్యా ద్విశిష్టార్థ స్పర్శినః పంకజాదయః. ౪౦
భేద్యనిష్ఠత్వ మేకార్థ వృత్తిమాత్రైకకారణమ్,
అతంత్రీకృత్యభేదోక్తిః కైశ్చిదా శ్రీయతే పునః. ౪౧

తే స్యు రర్థసమాయద్వ త్సత్త్వాద్యా వాక్యగోచరాః,
మచర్చికా మతల్లికా ప్రకాండముద్ఘతల్లజౌ. ౪౨
85 అమీషునార్థలింగతా ప్రశస్తవాచకేష్వపి,
యోని సంబంధవాచిన్యః పుత్రాద్యాః పుంగిరో నరి. ౪౩
మాత్రాద్యాః స్త్రీగిరః స్త్రీత్వే విద్యాసంబంధగోచరాః,
ఆచార్య త్ర్యగుపాధ్యాయ శిష్యా యాజ్యార్థికాస్తథా. ౪౪
శాస్త్రార్థా వైదికార్థాశ్చ స్థపతి శ్రోత్రియాదయః,
90 అధికారకృతా మంత్రి స్థాపత్యాద్యాభిధా స్తథా. ౪౫
భట్టారకో భట్టరకో భట్ట స్తత్రభవాన్ భవాన్,
భగవాన్ పూజ్యపాదశ్చ దేవాశ్చా ర్చార్థికా స్తథా. ౪౬
శత్రుమిత్రాజ్ఞ శిల్పార్థా ప్రాయ స్తద్వన్న తు త్రిషు,
వాచ్యవత్ స్యా ద్బహువ్రీహి ర్ద్విజ్ఞా మసుతు న స్త్రియామ్.
95 కృతః కర్తర్య సంజ్ఞాయాం కృత్యాద్యాల్ల్యుట్ చ కారకే,
సర్వనామా న్యణాద్యాశ్చ తద్ధితా స్సంజ్ఞయా వినా. ౪౭
తద్ధితా శ్చతురర్థ్యాం యే సంకేతా త్కృతకాహ్వయాః,
షట్సంజ్ఞాయుష్మదస్మచ్చ త్రిషులింగేష్వ భేదవత్. ౪౮
(ఇతి అభిధేయవల్లింగాః)

కృత్తద్ధిత సమాసాఖ్యా ప్రసిద్ధాఖ్యే చ లింగిని,
100 తదన్యథా చక్రభృద్విష్ణు ర్లతా భేదాభిధా యథా. ౫౦
ద్వంద్వ స్తత్పురుషోఽప్య న్త్య లింగోఽశ్వబడబౌ నరి,
తథై వోక్షవశావహ్నా రాత్రాహాశ్చట జంతకాః. ౫౧
క్లీబే సంఖ్యా పరం రాత్ర మర్థాన్నా పంచఖార్యనా,
త్రిష్వర్థః ప్రాక్ చతుష్కంత స్తద్ధితార్థో ద్విగుస్త్రిషు. ౫౨
105 ప్రాదిప్రాప్తాలమాపన్నాత్ పరం చ ప్రవరో యథా,

ప్రాప్తార్థోఽలంకుమారీశ్చ పుమాన్ స్త్రీ పుంసయో ర్యతో.
గ్రామ్యానేకశఫా బాల బహుపశ్వన్వయే స్త్రియః,
క్లిష్టక్లీయుతౌ షణ్ణైక్యం వా వ్యక్త్యాది లుపియుక్తవత్. ౫౪
పరవద్ద్వన్ద్వవాదేషు తిఙవ్యయ మలింగకమ్,

110 అచః పుంసి హలో దీర్ఘాః స్త్రియాం లోపధన త్రసాః. ౫౫
షండే సర్వే గుణద్రవ్య క్రియాయుక్తార్థకాస్త్రిషు,
బహుత్వమేకతా చ స్యాజ్జాత్యాఖ్యాయాం యథాయవాః.
యవశ్చ ప్రీహయో వ్రీహి రిత్యథస్య ద్విశాఖయోః,
ద్విత్వం బహువచశ్చైవం ద్వయం ప్రోష్ఠపదాస్వపి. ౫౬

115 అనేకమితి శబ్దస్య తద్విశేష్యస్య చైకతా,
సంఖ్యార్థస్యాబహువ్రీహే ర్యథానేకావధూరితి. ౫౭
విరోధే పూర్వదౌర్బల్యం లోకతశ్శేషమున్నయేత్,
(ఇతి సామాన్యన్యాయాః)

సర్వేజనా స్సహస్రాస్య యుగపద్వక్తు ముద్యతాః. ౫౭
న కలామపి భారత్యా బ్రూయుర్వర్షశతైరపి. ౫౭౪

ఇతి భగవతా విదిత నిఖిల నిగమ నిచయ రహస్యవిద్యేన దినమణి సమతేజసా సకలతత్త్వప్రకాశేన యాదవప్రకాశేన విరచితాయాం వైజయన్త్యాం శేషకాండే లింగస. గ్రహాధ్యాయః.

శేషకాణ్డ స్సమాప్తః.

ఇతి యతివరసంఘపూజితాంఘ్రిః
ప్రథితయశాభువి యాదవప్రకాశః,
వ్యరచయ దభిధానశాస్త్ర మేత
త్సహవచనై స్సహలింగసంగ్రహేణ. ౧

ఏతాం శుభామష్టభిరుక్తకాండై
ర్వ్యాఖ్యతస్వరూపై రివ నామమాలామ్,
ధత్తాం విశాలే హృదయే మురారి
స్త్వాం వైజయన్తీ మివ వైజయన్తీమ్. ౨

ఏవం సూక్ష్మన్యాయనిర్ణీతశబ్దై
స్సర్వార్థానాం వ్యంజకోఽసౌ నిబద్ధః,
సంవిత్తీనాం భూషణం సత్కవీనాం
ప్రాప్తః పారం వైజయన్తీ నిఘంటుః. 3

[నానావిద్యావేద్యవాగ్రత్నమాలా
మూర్తం వేదం వేదయన్తీ త్రివేద్యాః,
రోద్ధుం బుద్ధిధ్వంసకధ్వాంతచక్రం
ప్రాజ్ఞైర్ధేయా వైజయన్తీ జయన్తీ. ౪

వైజయన్తీ సమాప్తా.

పాఠాన్తరాణి

అత్ర సూచితసంఖ్యామనుసృత్య పంక్తిషు పాఠభేదాః ప్రదర్శ్యన్తే

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
3	4	వయునాః
6	88	చండీకాంతో౽రేరిహాణః
12	79	జలలోహితాః
12	84	చతుష్పాస్థానసుందరః
19	55	జ్యోత్స్నా తు
21	114	తమిస్రా క్షుణినీ
,,	116	గర్భితం తు
24	182	ద్విసర్గికా
25	11	చండకో౽ప్యశనిః
33	68	విధువనమ్
34	71	జనోదాహరణాం......సుణాపణీ
,,	82	ఉద్ఘాతో౽ప్యధికారః
38	80	పృథవో వృకా
39	102	సంక్రమో దుర్గతశ్చారః
,,	117	దివ్యదండో నిదేశకః

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
41	9	హారాద్రిస్మహీకశ్చపః
42	23	గంధాశ్వగంధికా
43	51	లోభ్యమపి
,,	54	నీలికాయాం
47	62	అంబుప్రియోఽప్యథామ్రాతే
47	69	భాగే తు కరుణః
48	74	నేతా చ కర్మఠః
,,	88	పారిభద్రేఽప్య
49	112	కృష్ణే మరుంగి
50	122	కురుపకో
53	192	వైజయన్త్యాం తు తర్కారీ
55	255	పుష్పి వీర్యా
,,	262	ధీరా ఛిన్నా
57	296	ఖదిర్యాం తు
,,	305	భూమికందకమ్
58	330	రాజీవాన్ ద్రవణః
59	335	వృత్తతుంబ్యాం
60	359	చించాణత్యదనీ
,,	374	ప్రసహా స్త్రీ
61	401	గోనర్దం పరిపేలవమ్
,,	386	స్థూలపుష్పః
,,	389	జపాయామోఢ్రపుష్పం

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
63	441	హ్రస్వేస్యాత్ ఖుల్లకః
,,	453	స్త్రీ తు గండికా
64	460	వాట్యాస్తిల్కుటః, వాట్యాంత్విత్క
,,	466	హార్గల స్త్వేరకా
64	468	ఛత్త్రాతిచ్ఛత్త్ర వాలఘ్నా
66	39	కాలికా త్వసితా
67	43	సితకేసరవాన్
70	122	స్యాత్పాదబంధనమ్
,,	137	రతికీలోగృహామృగః
71	144	కృపశ్శుద్ధోజడః
,,	145	బర్కురస్నూతః
,,	148	యవసశ్వరిః
72	12	ఆయోగవీ తు శ్వనకమ్
,,	17	నటీ నటమ్
73	36	ఉగ్రవేశం
,,	44	పేలవంస్త్రైవ
74	50	రథకారకమ్
,,	61	ఛాణకీయుషమ్
75	87	ఆహిండకమ్
76	114	విజన్మానం
78	147	రాజ్ఞాం పారకః

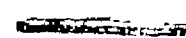
పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
78	153	జంఘాకారికవృత్తికః
,,	160	వణిక్పథో మాగధస్య
80	208	ద్విజన్మా
81	232	క్షత్త్రోగ్రవైదేహైః
81	238	ఆనులోమ్య ప్రాతిలోమ్యాత్
84	44	దేశికఃపరమాప్తఃస్యాదాత్మలాభకరో గురుః (౪౪ తమపంక్తేః పరం)
84	45	వేదపఠితా కాలపాఠకః
85	65	ఏక'గ్రంథస్తు పత్త్రికా
86	74	సేవనం చ ప్రసాధనమ్
87	101	స్వల్పదేహా మధూషికా, స్వల్పదేహా మటూషికా
89	144	జాతిమాత్ర
,,	165	విశ్వహార్యః
90	177	ప్రోక్షణ్యాసాదనం నైష్టమ్
,,	180	ఇధ్మప్రోక్షణం కార్షమ్
,,	183	సోమమానం స్యాత్
91	200	శ్రయణ్యాఘారణాః స్రువః
,,	201	వాయవ్యం సోమకేత్రిషు
,,	206	ఉపస్థావేతి సంజ్ఞితౌ
,,	209	మూలస్యో పరమక్షతేః

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
91	214	యుంధానో రథగరుతః
93	247	బద్ధదర్భో దేవయష్టిః
94	270	ఘృతాశీ హుత భుగ్ వ్రతీ
,,	277	పాణిపాత్రపూర్ణాన్నేన
95	291	షష్ఠకాలే తు
96	321	క్షేత్రజ్ఞ ఆవశః
99	335	హ్రాణీయా మృణిమా మృణా
,,	393	స్వప్నసుంలయా
,,	401	నిపాలో నిమిరింధకః
102	418	చోటికాస్త్రిః పరా మృశ్యజాను స్తో క్రియాతథా
105	46	ప్రదేష్టా పంచజనినః
106	58	సందేశికో రతూః
,,	66	ప్రగణితా యానాస్త పరిహారికా
107	91	ప్రదర్శనం ప్రాభృతం చ
103	95	దశరూపం సమంజసమ్
110	155	అపరం పశ్చిమః పాదః
111	178	పీతం తదుభయం
715	274	తద్ద్వైనయికమస్త్రియామ్
116	292	సోఽభ్యమిత్రః
117	330	స .తి.కంటక సంజితః

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
118	339	ముసుంఠీ స్యాత్
,,	354	లస్తుకో ధనుషో మధ్యం
119	369	కులికో బింబిసారకః
120	384	ఉర్ధ్వాథ ప్రకర్షస్తు
123	15	వృద్ధ్యాజీవః కుసీదకః
,,	17	ప్రత్యయికస్సమా
125	57	చికిచ్ఛిల్లనిషద్వరాః
126	91	ఖల్వే తు పలనిష్ఠావౌ
128	129	శమీబింబా
,,	139	వస్తోఽర్ఘోఽవక్రయః
129	152	డూపణా బలా
131	198	కరంజం చక్రకారకమ్
132	219	వృకధూపశ్చ ఆణస్తు
134	231	అమ్లదుండీ తు
135	295	కిలాటః
136	6	సంచారితేఽధింగరశ్చ
,,	8	స్వస్కంధో భిన్నకుంభశ్చ
138	60	శుల్వా వటీత్రయీ
139	87	వధ్రీ నధ్రీ
140	113	ద్యూతోఽస్త్రియాం మతువతీ క్రీడా ద్యూతే సమాహ్వయః

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
141	126	సర్వ్వకేశీ కృశాశ్వీచ
150	47	ఏవమన్యే వికారాః స్యుః
,,	43	సారోష్ట్రికో బ్రహ్మపుత్ర
,,	61	కుడ్యమత్యాస్య చ సా శ్వేతా
,,	64	అలం తత్పుచ్ఛకంటకః
152	96	స్థూలమండూకః
,,	107	దరస్తు జలమార్జారః
156	62	సంగమోనద్యాః
157	81	స్వర్ణరాగం చ
161	51	కణాబుస్యాల్యాశ్రమే తు
,,	69	సమోసో విపణిః
162	78-79	పాలికా
163	101	గృహకోష్ఠకః
167	202	చూర్ణితం రదైః
,,	214	కరంకో వేంతాదికృతే
167	222	కపిలీ పత్రపంచికా
172	341	మోహనం మిథునత్వం చ
182	219	కోశికం సూక్ష్మమ్
183	244	పాటః స్ఫోటో విపాటికా
194	53	మేలకే సంగసంగమౌ
198	58	శుద్ధశ్చ లవణే న తు

పృష్ఠమ్	పంక్తిః	
202	31	ఆజీలో జీవకో జైనః
204	24 (?)	ప్రతిభాప్తవాక్
206	122	జగత్రసచ్ఛరప్రాణ
208	176	శాశ్వతేఽవమృతో నిత్యః
212	278	సమోనిత్యోఽర్థవాదిని
244	121-122	ధుత్తూరే
267	66	ప్రగాఢశస్త్రికాబంధే
271	16	రాజకన్యాపిచండకే
281	21	అటవ్యాజలముస్తకే

చెన్నపుర్యామ్: 'శ్రీరామ' ముద్రణాలయే ముద్రితః—1958

వైజయంతీనిఘంటువు

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
అమ్రా=గుమ్మము	162	87
అమ్ల=పులుపు, పుల్లనిది	198	51
అమ్లజాండీ=పాలు తోడుకొనుట	134	281
అమ్లతిక్తకషాయ=పులుపు, వగరు, చేదు కలసినది	198	70
అమ్లదుండీ=పాలు తోడుకొనుట	134	281
అమ్లలోణీ=ఒకచెట్టు	58	325
అమ్లవేతస=చింత	134	265
అమ్లాన=గోరింట	60	376
అమ్లికా=చింత	57	161
అమ్లోట=ఒకచెట్టు	52	188
అయ=శుభముకల్గించువిధి	98	377
,, =పాచికవేయుట	141	122
అయన=స్థానము, మార్గము, సూర్యగమనపద్ధతి	250	1
అయంత్రిత=నిరోధములేనివాఁడు	212	264
అయశ్శలాకా=ఇనుపపుల్ల	119	367
అయస్=ఇనుము	43	65
,, =అగరు-ఇనుము	382	31
,, =పర్పాటకము, మిరియము	282	33
అయస్కాంత=సూదంటురాయి	44	75
అయస్కార=కమ్మరి	137	32
అయాచిత=కోరకలభించినది	123	3
అయి=ప్రశ్నార్థకము	285	24
అయుగచ్ఛద=సప్తపర్ణము	48	92
అయుగ్మ=విషమము	188	46
అయుత=పదివేలు	188	55
అయోధ్యా=ఒక ఊరు	159	10
అయోఽని=రోకలి	164	130
అయోమణి=సూదంటురాయి	44	74
అయోమల=త్రుప్పు	44	71
అయోముఖ=ఒకద్వీపము	36	39
అయోముఖ=ఒక ద్వీపము	36	39
అయోఽర్గలా=ఇనుపగడియ	162	95
అర=బండిచక్రపురేకు	115	270
,, =వేగముగల, వేగముగా	211	248
అరట్టక=గిలక	155	42
అరణి=తఱచు చెప్పఁబడినది	32	44
,, =ఒక వృక్షము	52	171
,, =విచారయుక్తయగు కన్య	87	100
,, =అగ్నిని మధించు దారువు	92	216
అరణ్యా=అడవి	45	1
అరణ్యజతిల=అడవినువ్వులు	126	77
అరణ్యమక్షిక=అడవియీఁగ	29	90
అరణ్యానీ=పెద్దయడవి	45	3
అరతి=అనిష్టము	289	19

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
అవాచీ=దక్షిణము	17	10
అవాచీన=దక్షిణమున నున్నది	208	182
అవాచ్య=చెప్పరానిది	32	32
అవాన్తరదిశా=విదిక్కు	17	5
అవార=తీరము	156	64
అవి=పొట్టేలు	70	128
,, =కొండ, గొఱ్ఱె, సూర్యుఁడు	214	8
,, =గాలి, కోటగోడ, శోభ, భూమి, మట్టుత	230	7
అవిమూస=గొఱ్ఱెపాలు	135	293
అవిన=పక్షి, ఋత్విక్కు, మూరెఁడు మోచేయి	239	1
అవినీత=అవిధేయుఁడు	203	61
అవినీతా=అభిసారిక	174	24
అవిమరీస=గొఱ్ఱెపాలు	135	293
అవిరత=శాశ్వతము	211	260
అవిలంబిత=అనుర క్తుఁడు	208	187
,, =వేగముగల, వేగముగా	211	249
అవిలా=గొఱ్ఱె	70	129
అవిశేష=తన్మాత్రలు (5)	100	410
అవిష=సముద్రము, స్వర్గము, విషరహితము	257	23
అవిషాద=ధైర్యము	121	415
అవిసోఢ=గొఱ్ఱెపాలు	135	293
అవిస్తర=సంక్షేపము	34	80
అవీచి=ఒక నరకము	12	74
అవీరా=పతి సుతులులేనిది	174	40
అవ్యక్త=మూలప్రకృతి	96	323
,, =బ్రహ్మ, మూలప్రకృతి, అస్పష్టము, మూర్ఖుఁడు	258	25
అవ్యథ=కరకచెట్టు	60	381
అవ్యథా= ,,	59	356
,, ఒకతామర	130	177
అవ్యథిష=సౌఖ్యము, సముద్రము, సూర్యుఁడు, రాత్రి, భూమి	277	1
అవ్యయ=ఒక శివగుణము	7	96
,, =లింగవచన విభక్తి శూన్యము	284	1
అవ్యాదా=ఒక అడవి ధాన్యము	127	115
అశన=అన్నము	165	150
,, =తిండి	167	204
అశనాయా=ఆఁకలి	98	36
అశనాయిత=ఆఁకలిగొన్నవాఁడు	204	72

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
అవాచీ=దక్షిణము	17	10
అవాచీన=దక్షిణమున నున్నది	208	182
అవాచ్య=చెప్పరానిది	32	32
అవాన్తరదిశా=విదిక్కు	17	5
అవార=తీరము	156	64
అవి=పొట్టేలు	70	128
,, =కొండ, గొఱ్ఱె, సూర్యుఁడు	214	8
,, =గాలి, కోటగోడ, శోభ, భూమి, ముట్టుత	230	7
అవిదూస=గొఱ్ఱెపాలు	135	293
అవిన=పక్షి, ఋత్విక్కు, మూరెఁడు మోచేయి	239	1
అవినీత=అవిధేయుఁడు	203	61
అవినీతా=అభిసారిక	174	24
అవిమరీస=గొఱ్ఱెపాలు	135	293
అవిరత=శాశ్వతము	211	260
అవిలంబిత=అనురక్తుఁడు	208	187
,, =వేగముగల, వేగముగా	211	249
అవిలా=గొఱ్ఱె	70	129
అవిశేష=శాస్త్రాలు (5)	100	410
అవిష=సముద్రము, స్వర్గము, విషరహితము	257	23
అవిషాద=ధైర్యము	121	415
అవిసోఢ=గొఱ్ఱెపాలు	135	293
అవిస్తర=సంక్షేపము	34	80
అవీచి=ఒక నరకము	12	74
అవీరా=పతి సుతులులేనిది	174	40
అవ్యక్త=మూలప్రకృతి	96	323
,, =బ్రహ్మ, మూలప్రకృతి, అస్పష్టము, మూర్ఖుఁడు	258	25
అవ్యథ=కరకచెట్టు	60	381
అవ్యథా= ,,	59	356
,, ఒకతామర	130	177
అవ్యధిష=సౌఖ్యము, సముద్రము, సూర్యుఁడు, రాత్రి, భూమి	277	1
అవ్యయ=ఒక శివగుణము	7	96
,, =లింగవచన విభక్తి శూన్యము	284	1
అవ్యాదా=ఒక అడవి ధాన్యము	127	115
అశన=అన్నము	165	150
,, =తిండి	167	204
అశనాయా=ఆఁకలి	98	36
అశనాయిత=ఆఁకలి గొన్నవాఁడు	204	72

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
అశ్వవాల=దర్భ	63	453
అశ్వా=ఆడుగుఱ్ఱము	112	213
అశ్వారి=దున్న	65	16
అశ్విన్=అశ్వినీదేవతలు	15	10
అశ్వినీ=అశ్విని	20	83
ఆషాఢా=ఒకనక్షత్రము	20	85
అష్టకర్మపరిభ్రష్టా=జినుఁడు	6	70
అష్టగ్రాస=ఎనిమిదికబళములు తినువాఁడు	94	266
అష్టపాద్=శరభము	67	64
అష్టమ=ఎనిమిదవ	187	40
అష్టమక=రెండుకర్షములు	190	100
అష్టమకాలభుజ్=ప్రతి ఎనిమిదవదినమున తినువాఁడు	93	252
అష్టమంగల=ఎనిమిది శుభలక్షణముల గుఱ్ఱము	111	186
అష్టమాన=రెండుదోసిళులు	190	106
అష్టమికా=రెండుకర్షములు	190	100
అష్టవర్గ=రాజు చేయవలసిన పనులు	104	17
అష్టాంగ=ఎనిమిది యోగాంగములు	100	416
అష్టాపద=జూదపుపలక, బంగారము	277	4
అష్టావక్ర=ఒకముని	96	313
అష్టీ=మోచేతి ఎముక, మోకాలి ఎముక	182	231
అష్ఠీ=కొబ్బరి	220	2
అష్ఠీలా=బొడ్డుక్రిందివాపు	182	226
అష్ఠీవత్=మోకాలు	177	117
అసక్త=శాశ్వతము	211	260
అసంగ్రహా=ఒక యోగనియమము	100	417
అసత్=మూలప్రకృతి	96	323
అసతీ=జారిణి	173	18
అసతీసుత=జారిణికొడుకు	176	86
అసదధ్యేతృ=సరిగా చదువని వాఁడు	83	21
అసన=మచ్చమద్ది	48	77
అసమ్పుష=విష్ణువు	4	29
అసంపృక్త=రహస్యము	275	7
అసమాన=శత్రువు	107	82
అసార=విశ్వాసములేని వాఁడు	207	151
అసి=కత్తి	117	315
,, =చిన్నకత్తి	117	318
,, =ఒకచేఁప	282	31
అసిక్నీ=అవివాహితయై యువతియగు దాసి	107	77
అసిత=శని	19	69
,, =కృష్ణపక్షము	23	15
,, =మద్యము	140	9
,, =నలుపు, నల్లనిది	196	2

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
ఆలేప=మైపూఁత	170	293
ఆలోక=వెలుగు	11	62
,, =చూచుట, వెలుగు	239	16
ఆవతారిక=ఒక చేఁప	151	86
ఆవంత్య=ఒక సంకరజాతి	76	105
,, =సైనికాధికారి	80	202
ఆవపన=పాత్ర	163	123
ఆవర్జన=ద్రవమును పోఁబోయుట	195	80
ఆవర్త=సుడి	156	60
ఆవర్తన=దారముచుట్టుట	136	21
,, =కషాయముతీయుట	195	82
ఆవలి=వరుస	188	48
ఆవస=జీవాత్మ	96	321
ఆవసథ=ఇల్లు	160	36
ఆవసథ్య=తూర్పునుండు యాగాగ్ని	11	49
,, =మఠము	161	53
ఆవసిత=నిలువచేయఁబడినది	128	133
ఆవాప=శత్రుచింతనము	105	27
,, ఉంచుట, పాదు	239	12
ఆవాపక=కంకణము	170	287
ఆవాల=ఆలవాలము	154	19
ఆవాలి=అంగడివీథి	161	70
ఆవాహ=పెద్దముడుగు	154	12
ఆవిః=స్పష్టముగా	288	36
ఆవిక=కంబళి	169	258

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
ఆవిద్ధ=వక్రము	211	246
,, =త్రోయఁబడినది, వక్రము	254	3
ఆవిధ=పోగారు	137	35
ఆవిల=కల్లునీరు	154	7
ఆవిశ=జీవాత్మ	96	321
ఆవృత=నాటకములో బావ	144	213
ఆవృత్త=క్రమము, విధి	92	225
,, = ,,	92	227
ఆవృత=ఒక సంకరజాతి	72	10
,, =గజాధికారి	79	180
,, =చుట్టు వారుకొనఁబడినది	209	192
ఆవేగ=తొందర	143	178
ఆవేశన=శిల్పశాల	160	44
ఆవేశిక=అతిథి	88	135
ఆవేష్టక=వృక్షములతో ఏర్పడిన ఆవరణ	160	28
ఆశంసితృ=కోరువాఁడు	204	86
ఆశంస్తృ= ,,	204	86
ఆశంకా=సందేహము	97	351
ఆశయ=ఉద్దేశము	97	347
,, =లోభి	206	118
,, =కోట, స్థలము, అభిప్రాయము, లోభి, చల్లఁబడినది	258	33
ఆశర=రాక్షసుఁడు	12	82

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
ఉదార=గొప్పవాఁడు, కీర్తిమంతుఁడు, దయాళువు త్యాగి	127	117
ఉదారక=కొబ్బరి	184	263
ఉదావర్త=మలబద్ధము	107	79
ఉదాసీన=తటస్థుఁడు	106	53
ఉదాస్థిత=చారుఁడు	266	37
,, =ద్వారపాలకుఁడు	34	81
ఉదాహార=ఉదాహరణము	254	10
ఉదిత=పలుకఁబడినది, ఉదయించినది	17	10
ఉదీచీ=ఉత్తరదిక్కు	208	182
ఉదీచీన=ఉత్తరముననున్నది	36	44
ఉదీచ్య=ఉత్తరదేశము	205	112
ఉదీర్ణ=ఉదారుఁడు	208	180
ఉదుబ్జ=ఉన్ముఖుఁడు	38	77
ఉదుంబర=ఒకదేశము	43	49
,, =రాగి	47	55
,, =అత్తి	277	8
,, =గుమ్మము, అత్తి, అక్షము, రాగి	162	87
ఉదుంబరా=గుమ్మము	164	130
ఉదూఖల=ఱోలు	207	160
ఉదూఢ=గొప్పది	254	11
ఉదూఢ=వహింపఁబడినది, గొప్పది	254	11
ఉద్గత=క్రక్కఁబడినది	210	228
ఉద్గమనీయక=పంచెలచాపు	168	240
ఉద్గాఢ=ఎక్కువ	311	262
ఉద్గాతృ=సామగానము చేయువాఁడు	89	157
ఉద్గార=వాంతి	183	252
ఉద్గాల= ,,	183	252
ఉద్గూర్ణ=ఎత్తఁబడినది	210	227
ఉద్గ్రాహిత=న్యాసము, కట్టఁబడినది, గ్రహింపఁబడినది	275	11
ఉద్గ్రీవ=గర్వి	202	40
ఉద్ఘ=శ్రేష్ఠము	293	84
ఉద్ఘన=వడ్రంగిపనిచేయు బల్ల	138	6[illegible]
ఉద్ఘాటన=నీరుతోడు గిలక	155	4[illegible]
ఉద్ఘాత=ప్రస్తావన	34	8[illegible]
,, =ఏనుఁగుచెవి మూలభాగము	110	14
,, =పడకగది	161	6
ఉద్దంశ=నల్లి	151	7
ఉద్దండ=చేఁప	151	9
ఉద్దామ=వరుణుఁడు	12	9
,, =స్వతంత్రుఁడు	212	26
ఉద్దాల=విరిగిచెట్టు	49	11
,, =చేఁపలనుపట్టు గూఁడు	139	[illegible]

పదసూచిక

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
కాణ్డీ=ఏనుఁగుపిప్పలి	129	156
కాణ్డీర=బాణయుద్ధము	116	288
,, =ఏనుఁగుపిప్పలి	129	156
కాణ్డేక్షు=గొలిమిడిచెట్టు	53	201
కాతనా=వర్షమునిచ్చు సూర్య కిరణములు	18	37
కాతర=పిరికి	202	35
,, =నపుంసకుఁడు భీతుఁడు	259	63
కాతులక=ఒకచెట్టు	52	170
కాత్యాయన=ఒకముని	96	316
కాత్యాయనీ=పార్వతి	8	123
,, =సన్న్యాసిని	173	28
కాదమ్బ=ఒక హంస	26	15
,, =బాణము	240	38
కాదమ్బరీ=మద్యము	139	92
కాదమ్బినీ=మేఘపంక్తి	25	4
కాన=ధ్వని	31	4
కానన=అడవి	45	1
కానీన=కన్యకాపుత్త్రుఁడు	176	85
కాన్త=సంపంగి	51	163
,, =ఒక చెట్టు	52	170
,, =దమనకము	55	245
,, =ప్రియము, మనోహరము	206	139
కాన్తనాలా=ఒక లత	60	374
కాన్తా=స్త్రీ	173	10

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
కాన్తార=ఒక చెఱకు	63	452
,, =అడవి ఒక చెఱకు, చెడ్డదారి	258	44
కాన్తారవాసినీ=పార్వతి	8	125
కాన్తి=శోభ, కోరిక	220	15
కాన్దవిక=రొట్టెలుచేయువాఁడు	166	183
కాన్దిశీక=పలాయితుఁడు	122	435
కాపటిక=చారుఁడు	106	54
,, =దుష్టుఁడు	202	45
కాపథ=చెడుదారి	39	99
కాపిశాయన=మద్యము	139	88
కాపిశేయ=పిశాచము	15	8
కాపోత=వానప్రస్థుఁడు	93	249
,, =పావురములగుంపు	186	12
కాపోతాంజన=సౌవీరాంజనము	44	83
కామ=మన్మథుఁడు	5	53
,, =కౌగిలము	49	107
,, =కోరిక	97	358
,, =స్వేచ్ఛగా	167	208
,, =ప్రియము, కోరిక, మన్మథుఁడు	215	34
కామకేలి=సురతము	172	240
కామధ్వజ=ఒకవాద్యము	147	273
,, =కామోద్రేకము	172	337
కామన=కాముకుఁడు	203	68

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
చూష్య=పీల్చఁదగినది	166	181
చేటక=సేవకుఁడు	136	4
చేటా=దాసి	175	51
చేటికా=,,	175	51
చేత్=అయితే	288	27
చేతకీ=కరక్కాయ	59	356
చేతసా=బుద్ధి	96	325
చేతస్=మనస్సు	97	344
చేది=ఒక దేశము	38	72
చేన్నాల=పుచ్చకాయ	59	337
చేల=వస్త్రము	168	233
,, =నింద్యము	207	149
,, =వస్త్రము, సెమిలిపురికన్న, తొందరపాటు కలవాఁడు, ప్రేమార్హము, నిందితము	232	61
చేల్లాణ=ఒక పుచ్చకాయ	59	337
చైత్య=సేయి అగ్నిపై నుంచుట	90	180
,, =దేవతాయతనము	161	56
,, =స్తూపము, చితి, ఉన్నతస్థానము, కొండ, దేవాలయము	224	15
చైత్యవృక్ష=రావిచెట్టు	282	39
చైత్ర=ఒక నెల	23	165
చైత్రరథ=కుబేరుని పూలతోట	13	117
చైత్రిక=చైత్రము	23	166
చైత్రీ=చైత్రపూర్ణిమ	23	149
చైద్య=ఒక దేశము	38	72
చోక్ష=పాట, అంగీకార్యము	232	62
చోచ=నార	46	27
,, =లవంగపట్ట	131	207
చోచు=పెరుగుచున్న జుట్టు	181	200
చోట=గడ్డము	181	205
చోటలిఙ్గక=ఒక బాణము	119	369
చోటికా=చూండు, ఛోటికా	300	5
చోదనికా=ఒక మినుము	126	93
చోదనీ=పుచ్చకాయ	58	333
చోద్య=వింత, ప్రశ్నార్థము	228	11
చోర=దొంగ	140	110
,, =అన్నము	165	152
చోరపుష్పీ=కడిలచెట్టు	54	232
చోరిక=నగరాధ్యక్షుఁడు	105	40
చోల=ఒక దేశము	37	66
,, =ఒక చెట్టు	51	165
,, =పూరింటిపైకప్పు	162	74
,, =రవిక	169	255
చోలక=చెట్టుబెరడు	46	26
చోలాన్త=పూరియింటి చూరు	162	74
చోలీ=మెత్తనిబట్ట	169	253
చౌక్ష=సుందరము	212	269

పదము.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
దక్షిణ=సంభావన, ఒక దిక్కు, అర్హము, కోరికలను తీర్చువాఁడు, నమ్మఁ దగినవాఁడు	260	90
దక్షిణస్థ=దక్షిణమునసున్న సారథి	115	276
దక్షిణాధిప=యముఁడు	11	69
దక్షిణానల=ఒక అగ్ని	10	46
దక్షిణాపథ=దక్షిణ భారత దేశము	37	64
దక్షిణాయన=ఒక అయనము	24	178
దక్షిణాశారత=అగస్త్యుఁడు	95	304
దక్షిణేర్మన్=కుడివైపు దెబ్బ తిన్న జింక	139	79
దక్షిణేస్థ=చూడు. దక్షిణస్థ	115	276
దగ్ధాన్న=మాడిన అన్నము	165	152
దణ్డ=దండము	84	35
,, =శిక్ష	107	92
,, =బాధించుట, కఱ్ఱ, శిక్ష, పెంచుట, మిథ్యాజ్ఞ, సైన్య భేదము	233	76
దణ్డక=గద్యవిశేషము	34	84
,, =మహారాష్ట్రము	37	66
దణ్డధర=యముఁడు	11	66
దణ్డనీతి=అర్థశాస్త్రము	85	59
దణ్డపద్మాసన=యోగాసనము	102	455
దణ్డపాల=సేనానాయకుఁడు	105	42
దణ్డపాశిక=నగరాధ్యక్షుఁడు	105	40
దణ్డవత్=దండముకల వాఁడు	210	236
దణ్డాజిన=మోసము	99	390
దణ్డాసన=ఒక యోగాసనము	101	452
,, =ఒక బాణము	119	362
దణ్డాహత=మజ్జిగ	135	296
దణ్డిక=బాణము	119	362
,, =దండముకలవాఁడు	210	236
దణ్డికా=ఒక వాద్యము	146	257
దణ్డిన్=చిలుక	28	50
,, =దండముకలవాఁడు	210	236
,, =ద్వారపాలకుఁడు, యముఁడు	216	51
దణ్డోత్పల=ఒక తీగ	53	212
దత్తాత్రేయ=ఒకముని	5	61
దద్రు=దద్దురు	183	249
దద్రుఘ్న=తగిరిచెట్టు	58	315
దద్రుజ=తేనె	134	270
దద్రుణ=దద్దురులుకల వాఁడు	185	290
దద్రునాశినీ=ఏనుఁగువంగ	53	206
దధి=దేవదారుద్రవము	132	218
,, =పెఱుగు	134	277

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
దాల్మి=ఇంద్రుఁడు	9	12
దావ=అడవి, కార్చిచ్చు	216	53
దాశ=జాలరి	139	83
దాశరథి=రాముఁడు	4	39
దాశార్హ=కృష్ణుఁడు	5	50
దాశేరక=ఒంటె	70	134
దాస=బానిస, సేవకుఁడు	136	3
దాసమోచిత=దాస్యమునుండి విడుదలపొందినవాఁడు	136	8
దాసనూను=సేవకపుత్త్రుఁడు	136	6
దాసీ=కాకిదొండ	54	222
,, =గోరింట	60	380
,, =పనికత్తె	175	51
దాసీసభ=పనికత్తెలగుంపు	290	40
దాసేయ=దాసీపుత్త్రుఁడు	176	86
దాసేర= ,,	176	86
దిక్కరీ=రజస్వల	173	16
దిగంత=దిక్కులచివర	17	12
దిగంబర=దిసమొలవాఁడు	202	30
దిగ్గజ=దిక్కులందలి ఏనుఁగు	17	16
దిగ్ధ=విషలిప్తబాణము, లిప్తము, పెరిగినది	233	81
దిగ్భవ=లక్ష్యాభిముఖము	210	232
దిగ్వ్యగ్ర=అభిముఖకోణములు	17	13
దిగ్వాసస్=శివుఁడు	6	92
దిఙ్మండల=దిక్సమూహము	17	12
దిఙ్మధ్య=దిక్కుల నడుము భాగము	17	13
దిఙ్మార్గ=రాచబాట	160	33
దిధిషూ=పునర్వివాహితయైనస్త్రీ, కనిష్ఠభార్య, అసంతృప్తి, వివాహము చేసికొన్నవిధవ, పెండ్లియైన, చెల్లెలుకల అన్నాఁడ	260	93
దిధిషూపతి=విధవయగు సోదరభార్యను వివాహమాడిన జ్యేష్ఠుఁడు	86	86
దిన=పగలు	21	111
దినత్రయిన్=మూఁడుదినముల గ్రాసముకలవాఁడు	86	82
దినప్రణీ=సూర్యుఁడు	17	20
దినంమన్యా=పూర్ణిమారాత్రి	21	116
దినాది=పగటిలో మొదటి జాము	22	128
దివ్=స్వర్గము	3	2
,, =ఆకాశము, స్వర్గము	272	34
దివస=పగలు	21	110
దివస్పతి=ఇంద్రుఁడు	9	2
దివా=పగటివేళ	287	14
దివాకర=సూర్యుఁడు	17	19
దివాకీర్తి=చండాలుఁడు, మంగలి	267	47
దివాచర=శుక్రుఁడు	19	67

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
దివాటన=కాకి	27	29
దివాభీత=గుడ్లగూబ, దొంగ, తెల్లతామరకొలను	267	47
దివిషద్=దేవత	3	6
దివౌకస్= ,,	3	5
,, =పిచ్చుక, దేవత	241	60
దివ్య=ఆకాశము	17	2
,, =వెల్లులి	62	408
,, =కఠినపరీక్ష	124	23
,, =జంత్రముతోఁగూడిన గానము	145	219
,, =నీరు	274	36
దివ్యశాలిని=విషములేని పాము	149	33
దివ్యేలక=రాజిలసర్పము	149	30
దివ్యోలర్క=వైకరంజ సర్పము	149	33
దిశ్=దిక్కు	17	4
,, =ద్వారముగల దారి	160	30
దిశా=దిక్కు	17	4
దిశాన=బ్రహ్మోపదేశము చేయు గురువు	84	48
దిశ్య=అభ్యాభిముఖమైనది	210	232
దిష్ట=కాలము	21	103
,, =వార్త	33	49
,, =అదృష్టము	98	378
,, =బురదనీటిస్నానము	168	229

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
దిష్టాంత=మృత్యువు	99	401
దిష్టి=ఎనిమిది అంగుళముల చోటు	39	105
,, =సౌఖ్యము, దానము	221	37
దిష్ట్యా=అదృష్టవశము	285	42
,, =సంతోషసూచకము	288	34
దిహాణ=గాంధారదేశము	37	47
దీక్షణీయేష్టి=ఒకయాగము	90	174
దీక్షా=వ్రతనియమము	90	174
దీదివి=బృహస్పతి	19	67
,, =ఉప్పుడుబియ్యము	165	151
దీధితి=ప్రకాశము	18	43
దీన=వృత్తివిశేషము	50	140
,, = ,,	63	445
,, =అనాథుఁడు	206	119
దీనవాదిన్=వెలివేయఁబడిన వాఁడు	204	94
దీనార=బంగరునాణెము	189	81
దీప=దివ్వె	171	322
దీపక=వేఁటాడు డేగ	139	82
,, =ఒక అలంకారము, ప్రకాశము	260	9
దీపన=కడిమిచెట్టు	50	120
దీపవల్లీ=దీపకాంతి	171	32
దీపవృక్ష=దీపపుసెమ్మె	171	32
దీపికా=దీపకాంతి	171	32

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
దేశిక=సంఘములోని సభ్యుఁడు	124	25
,, =గురువు	299	3
దేహ=శరీరము	177	103
దేహమర్దన=వ్యాధి	184	275
దేహలక్షణ=పుట్టుమచ్చ	177	108
దేహలి=నల్లివాసన	200	111
దేహలీ=గుమ్మము	162	87
దేహవారి=మూత్రము	183	239
దైతేయ=అసురుఁడు	15	18
దైత్య= ,,	15	18
,, =తాడిచెట్టు	59	352
,, =వీరణ తృణమూలము	64	463
దైత్యక్షయ=నరకలోకము	148	2
దైత్యదేవ=వాయువు	13	96
దైత్యమదన=తినఁదగిన దుంప-కంద	62	416
దైత్యా=మరువము	131	196
దైత్యారి=విష్ణువు	3	20
దైన్య=దుఃఖము	98	365
దైర్ఘ్య=పొడవు	192	9
దైవ=అదృష్టము	98	378
దైవజ్ఞ=జ్యోతిష్కుఁడు	106	49
దైవజ్ఞా=బల్లి	150	59
,, =జోస్యముచెప్పు స్త్రీ	173	21
దైవతక=వేలుపు	3	9
దైవపర=దైవమును నమ్మిన వాఁడు	203	59
దైవిక=కఠినపరీక్ష	124	23
దైష్ట=ప్రోక్షణీపాత్రనుంచుట	90	177
దోలక=తామర	157	77
దోలా=డోలీ	115	271
,, =ఉయ్యేల	115	273
దోలికా= ,,	115	273
దోశ్శిఖర=మూఁపు	178	141
దోష=నింద	99	386
దోషగ్రహ=ఇందుగు	48	83
దోషజ్ఞ=రోగనిదానమున సమర్థుఁడు	185	288
,, =పండితుఁడు, వైద్యుఁడు	241	64
దోషదర్శిన్=పురోభాగి	203	68
దోషప్రణాళికా=శరీరములోని నాడి, స్నాయుబంధనము	182	232
దోషా=రాత్రి	287	14
దోస్=బాహువు	178	142
దోస్తవ్య= ,,	291	62
దోహల=పిడక	70	121
,, =గర్భిణియొక్క వాంఛ	98	36
దౌన్దుభి=మోసము	99	39
దౌన్దుభీ=సారెపంపుట	87	11
దౌర్మత్య=పెద్ద, అస్వస్థత	19	2

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
దౌవారిక=ద్వారపాలకుఁడు	106	47
దౌఃషస్త=మంగలి	77	133
,, =చేఁపలను వేఁటాడి జీవించువాఁడు - ఉగ్రుఁడు	78	143
దౌహిత్ర=పుత్రికాపుత్రుఁడు	176	90
దౌహృద=గర్భవతికోరిక	98	360
ద్యావాపృథివీ=భూమ్యాకాశములు	35	9
ద్యు=పగలు	21	111
,, =గాలి, పగలు	270	120
ద్యుచర=విద్యాధరుఁడు	15	7
ద్యుమణి=సూర్యుఁడు	18	22
ద్యుమత్= ,,	18	23
ద్యుమయీ=సంజ్ఞాదేవి మాఱుపేరు	18	45
ద్యుమ్న=ధనము	129	146
,, = ,, , ధైర్యము	274	30
ద్యువన్=స్వర్గము, సూర్యుఁడు	216	53
ద్యువర్ధకి=త్వష్ట	15	12
ద్యూత=జూదము	140	118
ద్యూతకారక=జూదపుసాలల అధిపతి	140	117
ద్యూతకృత్=జూదరి	140	116
ద్యో=స్వర్గము	3	2

పదము.	పృష్ఠము.
ద్యో=స్వర్గము, ఆకాశము	272
ద్యోత=కాంతి	11
ద్యోతన=ప్రకాశము, కన్ను	251
ద్యోతా=కపిలవర్ణముకల కన్నులు, కేశములుకల కన్య	87
ద్రక్షణ=ఎనిమిదిమాషములు	190
ద్రక్షుమ= ,,	190
ద్రంగ=చిన్ననగరము	159
ద్రప్స=నీటిబింకువు	25
,, =పలుచనిపెరుగు	134
ద్రమిడ=సంకరజాతి	76
ద్రమిల=చలివేంద్ర నడుపువాఁడు	80
ద్రవ=పలుచనిపదార్థము	133
ద్రవక్షేప=ద్రవమును పోయుట	195
ద్రవణ=ధ్వని	297
,, =ప్రవాహము	196
ద్రవస్తి=ఒకవృక్షము	54
ద్రవిణ=సంపద	129
,, =ధైర్యము, సంపద, నవగ్రహమును యజ్ఞపాత్ర	274

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
ధూమజ=కేతుగ్రహము	20	74
ధూమయోని=మబ్బు	25	2
ధూమల=దేవతాపూజాసమయమున వాయించువాద్యము	147	276
,, =పొగరంగుకలది, పొగరంగు	197	42
ధూమవర్ణ=అగ్నియొక్క ఏడు జిహ్వలలో నొకటి	11	60
ధూమికా=పొగమంచు	25	19
ధూమోర్ణా=యమునిభార్య	12	71
ధూమ్యా=ధూమసమూహము	187	27
ధూమ్ర=వేఁడి, వేఁడిది	196	16
,, =పొగరంగుకలది, పొగరంగు	197	42
ధూమ్రకర్ణ=గాడిద	70	131
ధూమ్రాట=భృంగరాజపక్షి	28	54
ధూర్జటి=శివుఁడు	6	79
ధూర్త=తుప్పు	44	71
,, =పెద్ద కదంబవృక్షము	50	120
,, =తెల్లగోరింట	50	122
,, =ఉమ్మెత్త	51	152
,, =రక్తచందనవృక్షము	132	229
,, =జూదగాఁడు	140	116
,, =మోసగాఁడు, కపటి	203	47
ధూర్తార=పెద్దకదంబము	50	120
ధూలి=దుమ్ము	125	50
,, =అశ్వకందవృక్షము	282	33
,, =దుమ్ము	291	52
ధూలిజఙ్ఘ=కాకి	27	32
ధూలిధ్వజ=వాయువు	13	98
ధూలిభక్త=పెండ్లివిందు	87	112
ధూలిలుఠిత=గుఱ్ఱము నేలపై పొరలాడుట	113	222
ధూలీకదమ్బ=నీపవృక్షము, వరుణఫలము	269	105
ధూసర=తైలముతయారుచేయువాఁడు, తిలఘాతకుఁడు	138	54
,, =నెరయుట, బూడిదరంగు	197	27
ధృతి=శివుని గుణములలో నొకటి	7	9
,, =సంతోషము, తృప్తి	96	33
,, =నిశ్చలత, సహిష్ణుత	121	41
,, =సౌఖ్యము, సహిష్ణుత	221	4
ధృష్ట=నిర్లజ్జుఁడు, మొండితనముకలవాఁడు	202	3
ధృష్టా=సాహసముగలకన్య	87	9
ధేను=ఆవు (చాలకాలమున కీనినది)	69	10
,, =ఆఁడేనుఁగు	109	13
ధేనుష్యా=కుదువపెట్టబడిన ఆవు	69	10

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
పట్టిస=ఒక ఆయుధము	117	328
పఠి=విద్యార్థి	84	45
పడ్బీస=ఏనుఁగు వెనుకకాలికి వేయు కడియము	111	171
పణ=అమ్ముట	128	138
,, =జూదము	141	120
,, =రెండుబిందుకముల నాణెము	189	75
,, =రాగికార్షికము (నాణెము)	189	78
,, =కార్షాపణము (నాణెము)	189	79
,, =ఎనిమిది బంగారు మాషములు	189	90
,, =వెల, జూదము, రెండు బిందుకములు నాణెము, వర్తకము, జూదమాడుట, అమ్మకపుసరకులు మున్నగునవి, జీతము, ధనము	216	68
పణవ=వాద్యవిశేషము	146	268
,, =ఏనుఁగుమావు	243	104
పణిక=పురోడాశము తయారు చేయుట	90	176
,, =వర్తకునియిల్లు	161	67
పణిత=స్తుతింపఁబడినవాఁడు	209	211
పణితవ్య=అమ్మఁదగినది	128	137
పణాయిత=స్తుతింపఁబడినది	209	211
పణ్డ=తోఁక తెగినది	69	117
,, =నపుంసకుఁడు	173	5
పణ్డా=ప్రజ్ఞ	96	327
,, =యథార్థజ్ఞానము	96	329
పణ్డిత=విద్వాంసుఁడు	102	467
పణ్య=విక్రయింపఁదగినది	128	137
పణ్యభూ=బజారు	161	69
పణ్యవీథీ=అంగడివీథి	161	69
పణ్యస్త్రీ=వేశ్య	175	47
పణ్యాజీవ=వర్తకుఁడు	129	143
పతగ=పక్షి	26	2
పతఙ్గ= ,,	26	2
,, =మిడుత	29	86
,, =మిడుతవంటిపురుగు	151	80
,, =మిడుత, బియ్యము, పిల్లి, అగ్ని, సూర్యుఁడు, పక్షి	242	80
పతఙ్గనా=ఒకజాతిపప్పు	127	97
పతఙ్గీ=రెక్కలచీమ	30	96
పతఞ్జలి=ఒకముని	96	314
పతత్=పక్షి	26	1
పతత్ర=రెక్క	30	98
,, =ఆకు	46	33
,, =ఆకాశము, రెక్క	251	44
పతత్రి=పక్షి	26	2
పతత్రిన్=,,	26	2

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
పూర్వాహ్ణ=పగటిలోని తొలిజాము	22	128
పూర్వేద్యుః=ప్రాతఃకాలము	286	64
,, =నిన్న	287	15
పూల=గడ్డి	128	127
పూలక=పిరుదులు	178	129
పూషన్=సూర్యుఁడు	17	20
పృక్థ=ధనము	129	145
పృచ్ఛా=ప్రశ్న	34	74
పృతనా=సేన	108	110
,, =మూడు వాహినుల సేన	108	115
పృతనాసాహ్=ఇంద్రుఁడు	9	4
పృథక్=లేక-వేఱు అను నర్థముల నిచ్చు అవ్యయము	287	8
పృథక్క్రియా=వేఱుచేయుట	34	79
పృథక్పర్ణీ=చిత్రమూలము	56	271
పృథగ్జన=అవివేకి, నీచుఁడు	267	52
పృథవ=పృథు అను దేశము	38	80
పృథివీ=భూమి	35	5
పృథివీపతి=యముఁడు	269	106
పృథు=కోతి	68	79
,, =నల్లజీలకఱ్ఱ	130	169
,, =ఇంగువ ఆకు	134	263
,, =విశాలమైనది	207	159
పృథు=మధ్యప్రాంతములోని ఒకదేశము	296	13
పృథుక=అటుకులు	164	136
,, =అటుకులు, బిడ్డ	243	115
పృథుచిత్ర=పండ్రేఁడు ధాన్యము నిల్వచేసి కొనిన గృహస్థు	86	82
పృథుచ్ఛద=పేకమ్రాఁకు	51	151
పృథురోమన్=చేఁప	151	81
పృథుల=విశాలమైనది	207	159
పృథుశాలికా=నల్లజీలకఱ్ఱ	130	170
పృథుసూప్య=పెసలు	126	80
పృథుహస్త=ఏనుఁగుతొండములో కర్ణిక మీఁది భాగము	109	141
పృథ్వికా=నల్లజీలకఱ్ఱ	130	170
,, =ఇంగువ ఆకు	134	263
పృథ్వీ=భూమి	35	5
,, =నల్లజీలకఱ్ఱ	139	169
పృథ్వీకా=ఏలకి	130	173
పృదాకు=పాము, పెద్దపులి	243	115
పృశ్ని=చిన్నది-కుఱుచనిది, పల్చనిది	201	10
పృశ్నిపర్ణీ=ఒకమల్లి	56	271
పృషత్=నీటిబిందువు	25	15
పృషత= ,,	25	15
,, =ఎఱ్ఱమచ్చలజింక	66	26

* పైజ—33

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
ప్రతతి=పంక్తి, తీగ	248	30
ప్రతల=అఱచేయి	179	153
ప్రతానినీ=ప్రాఁకుచున్నతీగె	45	13
ప్రతాప=శౌర్యము, వేఁడి	243	108
ప్రతాపన=వేఁడి, వేఁడికలది	196	16
ప్రతాపస=ఒకజాతిజింక	66	28
ప్రతారణ=మోసము	194	70
ప్రతారికా=బొడ్డు	178	132
ప్రతి=మరలుట, ప్రతినిధి, సమానము, స్వల్పము, సమక్షము, భాగము, పద్ధతి, వెన్నాడుట, సూచన - అను నర్థములఁ దెల్పు అవ్యయము	286	49
ప్రతికర్మన్=అలంకారము	169	264
ప్రతికూల=విరుద్ధము	211	253
ప్రతికృతి=ప్రతిరూపము	137	40
ప్రతికృష్ట=నింద్యము	207	150
ప్రతిక్షిప్త=పిలిచి, పంపఁబడినవాఁడు, త్రోయఁబడినది	275	15
ప్రతిఖ్యాతి=వాగ్దానము	194	58
ప్రతిగ్రహ=పనిచేయువాఁడు, సైన్యపు వెనుకభాగము, పీకదాను, ఈయఁబడిన వస్తువు, గ్రహించుట	267	67
ప్రతిగ్రాహ=పీకదాను	171	319
ప్రతిఘ=కోపము, విఘ్నము	243	108
ప్రతిఘాతన=వధ	121	427
ప్రతిచ్ఛంద=ప్రతిరూపము	137	41
ప్రతిచ్ఛాయా= ,,	137	40
ప్రతిజాగర=ఎదురుచూచుట	194	58
ప్రతిజ్ఞా=శపథము	195	73
ప్రతిజ్ఞాత=అంగీకరింపఁబడినది	209	212
ప్రతితర్జన=బెదరింపుమాట	33	67
ప్రతితాలీ=తాళపుఁజెవి	162	98
ప్రతిదాన=పండమార్పు, న్యాసమును తిరిగి యిచ్చుట	273	13
ప్రతిధ్వాన=ప్రతిధ్వని	32	24
ప్రతిధ్వానదన్తుర=ప్రతిధ్వనుల పరంపర	32	28
ప్రతినప్తృ=మునిమనుమఁడు	176	90
ప్రతినిధి=ప్రతిరూపము	137	41
ప్రతిపక్ష=విరోధి	107	83
ప్రతిపత్తి=గౌరవము, తిరిగి పొందుట, సద్యఃస్ఫూర్తి, జ్ఞానము	271	13
ప్రతిపద్=పాడ్యమి	22	138
ప్రతిపద్=జ్ఞానము, పాడ్యమి	248	31
ప్రతిపాదన=దానము	92	236

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
ప్రతిష్టమ్భ=విఘ్నము	193	26
ప్రతిష్ఠా=నిలుచుట, గొప్పతనము	248	30
ప్రతిసఞ్చర=సంహారము	24	189
ప్రతిసర=కంకణబంధము	87	118
,, =సేన వెనుకభాగము, రక్షాబంధము, వ్రణశుద్ధి, సేవకుఁడు	278	28
ప్రతిసర్గ=సంహారము	24	189
ప్రతిసారణ=వ్రేలితో చూర్ణమునురుద్దుట	184	280
ప్రతిసారా=తెర	168	248
ప్రతిహత=వింతయైనది, నిరోధింపఁబడినది	275	16
ప్రతిహారీ=రాజువద్దనుండు సేవకురాలు	107	75
ప్రతిహాస=ఒకచెట్టు	61	383
ప్రతీక=అవయవము	177	109
,, =ముఖము, విరుద్ధము, సమానము	261	108
ప్రతీకార=పగతీర్చుకొనుట	121	418
ప్రతీక్ష్య=నిరీక్షింపఁదగినవాఁడు, గౌరవింపఁదగినవాఁడు	255	34
ప్రతీచ=నెవ్వరిధాన్యము	127	114
ప్రతీచీ=పడమర	17	10
ప్రతీచీన=పాశ్చాత్యుఁడు, తర్వాతివాఁడు	208	182
ప్రతీచ్ఛా=పడుచున్న అన్నాదులను గ్రహించుట	167	200
ప్రతీత=పూజింపఁబడినది, ప్రసిద్ధము, నమ్మఁదగినది, తెలివైనవాఁడు	255	31
ప్రతీప=వ్యతిరేకము, అసమ్మతము	211	253
ప్రతీపదర్శినీ=స్త్రీ	173	9
ప్రతీవాప=తోడుచేయుట (పేరఁబెట్టుట)	135	288
ప్రతీహార=ద్వారము, ద్వారపాలకుఁడు	267	53
ప్రతోద=కొరడా	125	58
ప్రతోలీ=వీథి	160	31
ప్రత్న=ప్రాచీనము	208	174
ప్రత్యక్శ్రేణీ=ఒకలత	54	225
,, =విష్ణుక్రాన్తము	56	266
ప్రత్యక్పర్ణీ=ఒకలత	54	229
ప్రత్యక్ష=చూడఁదగినది	212	265
ప్రత్యగాణపతి=వరుణుఁడు	12	91
ప్రత్యగ్దృష్టి=అంతర్దృష్టి (లోచూపు)	97	34[illegible]
ప్రత్యగ్ర=నూతనము	208	17[illegible]

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
ప్రత్యగ్రథ=అహిచ్ఛత్ర దేశము	37	52
ప్రత్యచ్=పడమటిదిక్కు, తర్వాతికాలము, పడమటిదిక్కున నున్నది	208	181
ప్రత్యనీక=శత్రువు	107	81
ప్రత్యయ=కీర్తి, రంధ్రము, నమ్మకము, పరతంత్రుఁడు, కారణము, జ్ఞానము, శపథము, శబ్దము	243	101
ప్రత్యయిక=నమ్మఁదగిన వాఁడు	300	22
ప్రత్యయిత= ,,	123	17
ప్రత్యర్థిన్=విరోధి	107	83
ప్రత్యవసాన=తినుట, తిండి	167	204
ప్రత్యవసిత=తినఁబడినది	209	214
ప్రత్యవస్కంద=తీర్పు	124	32
ప్రత్యాకార=ఒఱ	118	336
ప్రత్యాఖ్యాన=తిరస్కృతి	193	* 46
ప్రత్యాదేశ= ,,	193	46
ప్రత్యాలీఢ=ఎడమపాదమును ముందునకుంచి, కుడిపాదమును వంచుట	119	375
ప్రత్యాసార=సేనారక్షకుఁడు	108	117
ప్రత్యాహార=ఇంద్రియనిగ్రహము, ఒకయోగాంగము	102	461
,, =వీణాదివాద్యములను, వానిని వాయించువారిని సరిగా అమర్చుట	147	279
,, =గ్రహించుట	193	35
ప్రత్యుత్క్రమ=ప్రయత్నము	193	30
ప్రత్యుత్పన్నమతి=సమయస్ఫూర్తికలవాఁడు	203	62
ప్రత్యుష=ప్రాతఃకాలము	22	135
ప్రత్యూష= ,,	22	136
ప్రత్యూషడమ్బర=సూర్యుఁడు	18	30
ప్రత్యూహ=విఘ్నము	192	8
ప్రధన=యుద్ధము	121	407
,, =పెసలు	126	71
,, =కీర్తి	194	67
ప్రథమ=మొదటివాఁడు	187	41
,, =పూర్వుఁడు	207	152
,, =మొదటనుండుటం దెల్పు నవ్యయము	212	279
,, =శ్రేష్ఠుఁడు, మొదటివాఁడు	255	34

* వై జ—34

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
ప్రోహ=ఏనుఁగుముందుకాలిలో నాలగవభాగము	110	151
ప్రౌఢ=ధీరుఁడు	202	33
ప్రౌఢి=నేర్పు	96	332
ప్రోష్ఠపద=భాద్రపదము	24	170
ప్రోష్ఠపదీ=భాద్రపదపూర్ణిమ	23	152
ప్లక్ష=రావిచెట్టు	47	54
,, =జువ్విచెట్టు	47	57
ప్లక్షక=ఒకవృక్షము	49	118
ప్లక్షద్వీప=ఒకద్వీపము	35	21
ప్లవ=జలపక్షి	27	23
,, =పాఁచి	61	402
,, =చండాలుఁడు	140	108
,, =కప్ప	152	94
,, =తెప్ప	155	31
,, =బాహువు	178	142
,, =ఈఁదుట	193	23
,, =క్రమముగ పల్లముగ నుండుభూమి, కోఁతి, గంతుచుండుపక్షి	217	74
ప్లవగ=కోఁతి, కప్ప	267	63
ప్లవంగ= ,,	267	63
ప్లవంగమ ,,	267	63
ప్లవన=పాఁచి	61	401
ప్లాక్ష=ప్లక్షఫలము	46	43
ప్లావిన్=పక్షి	26	2
,, =జింక, దుప్పి	65	22
ప్లీహన్=గుల్మము	182	226
ప్లుత=ఒకరకపు అశ్వగతి	113	236
,, =దుప్పిగంతు	114	245
ప్లుషి=చెదపురుగు	30	95
ప్సాత=తినఁబడినది	209	214
ఫక్కికా=ముప్పదిరెండు అక్షరములు (గ్రంథము)	85	65
ఫణ=పాముపడగ	149	42
ఫణిన్=రేలచెట్టు	49	97
,, =పాము	148	10
ఫణిర్జక=ఒకజాతితులసి	55	239
ఫరుణ్డ=ఉల్లి	62	410
,, =ఒకజాతి ఉల్లి	62	413
ఫల=పండు	46	40
,, =ఒకచెట్టు	51	165
,, =కత్తియంచు	119	371
,, =కత్తిడాలు	120	394
,, =లాభము	128	140
,, =ఉత్పత్తి, భోగము, బీజము, ఫాలము, ధనము	234	104
ఫలక=కత్తిడాలు	120	394
,, =ఒక కాయగూర	126	89
,, =కఱ్ఱపలక (పీఁట) డాలు, పావుకోడు	261	119
,, =డాలు	291	54
ఫలకిన్=ఒకచేఁప	151	86

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
మధ్యమ=సప్తస్వరములలో నొకటి	146	263
,, =నడుము	178	134
,, =నట్టనడుమది	207	153
మధ్యమా=నడిమివ్రేలు	179	148
మధ్యమీయ=నట్టనడిమిది	207	153
మధ్యమోత్క్షిప్తా=ప్రాణాయామములోని ఒకమానము	102	420
మధ్యరాత్ర=రాత్రిలో మూఁడవజాము	22	132
మధ్యస్థ=సాక్షి	123	18
మధ్యాహ్న=సూర్యుఁడు నడినెత్తికివచ్చు కాలము	22	129
మధ్వాలుక=కందమూలపు దుంప	62	420
మధ్వాసవ=పుష్పాసవము	140	97
మనశ్శిలా=మణిశిల	41	21
,, =పసుపు	62	422
మనస్=హృదయము	97	344
మనసిజ=మన్మథుఁడు	5	53
మనస్కార=మనస్సంతుష్టి	97	348
మనాక్=కొంచెము	288	24
మనాకా=ప్రియురాలు, ఆఁడేనుఁగు	248	38
మనిత=తెలియఁబడినది	209	201
మనీషా=బుద్ధి	96	326
మనీషిన్=పండితుఁడు	102	469

పదమ్.	పృష్ఠమ్.	పంక్తి.
మనుజ=మనుష్యుఁడు	72	1
మనుజ్యేష్ఠ=కత్తి	117	316
మనుష్య=మనుజుఁడు	72	1
మనుష్యధర్మన్=కుబేరుఁడు	13	111
మనోజవ=ఒకసంకరజాతి	72	10
మనోజవా=అగ్నియొక్క ఏడు నాల్కలలో నొకటి	11	60
మనోజ్ఞ=మనోహరము	212	268
మనోజ్వాలా=మల్లె	60	36
మనోహ్వా=మణిశిల	42	24
మనోరథ=కోరిక	97	35
మనోరమ=మనోహరము	212	27
మనోవికార=మనస్సు మార్పు	142	15
మనోహర=మనోజ్ఞము	212	26
మనోహరీ=పిప్పలి	129	15
మన్తు=అపరాధము	107	9
మన్త్ర=వేదమన్త్రము	85	6
,, =బుద్ధి రక్కముచన్నగు మంత్రములు, రహస్యము	217	8
మన్త్రజిహ్వా=అగ్ని	10	3
మన్త్రజ్ఞ=చారుఁడు	106	5
మన్త్రిన్=అమాత్యుఁడు	105	[illegible]
,, =యువరాజు	105	[illegible]
,, =అమాత్యుఁడు	293	[illegible]
మన్థ=కవ్వము	138	[illegible]

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
యవమత్ = యవలుకలది	210	237
యవస = బీడుగడ్డి	71	148
యవాగూ = అన్నపుగంజి	165	159
యవాగ్ర = మూడు లిక్షములు	189	85
యవాగ్రజ = యవశృంగమునుండి తయారైన ద్రవము	133	255
యవానికా = వాము	131	203
యవాన్వితా = యవలుకలది	210	237
యవాస = ఒకవృక్షము	55	251
యవిష్ఠ = నిత్యాగ్ని	11	52
యవీయస్ = చిన్నవాఁడు	201	8
యవీయస = వెండి	42	46
యవ్య = యవలుపండు, పొలము	124	38
యశఃపటహా = ఒకవాద్యము	146	267
యశస్ = కీర్తి	34	71
యష్టి = కఱ్ఱ	93	246
,, = ఒకకత్తి	117	324
,, = యష్టిమధుకము	131	205
,, = కఱ్ఱ	291	50
యష్టిమధుకా = అతిమధురము	131	20
యష్ట్రు = సోమయాజి	89	151
యస్త = ఉంచఁబడినది	210	231
యాగ = యజ్ఞము	89	164
యాగకణ్టక = యజ్ఞమునకు సంబంధించిన విషయములు తెలియని సోమయాజి	89	159
యాచక = బిచ్చగాఁడు	206	120
యాచనక = ,,	206	120
యాచనా = బిచ్చమెత్తుట	93	240
యాచిత = బిచ్చము	123	3
యాచ్ఞా = బిచ్చమెత్తుట	93	240
యాజక = ఋత్విక్కు	89	155
యాజన = యజ్ఞములు చేయించుట	88	125
యాజ్ఞవల్క్య = ఒకఋషి	95	309
యాజ్ఞిక = యవలు	127	103
యాజ్య = సోమయాజి	293	88
యాజ్యా = హోమమంత్రము	92	223
యాజ్యాపుట = పురోఽనువాక్యము, యాజ్యము	92	223
యాత = అంకుశమున ఏనుఁగును వారించుట	111	177
యాతనా = తీవ్రవేదన	12	77
యాతయామ = జాము క్రింద వండఁబడినది, జీర్ణము, ఎంగిలి	275	21
యాతు = రాక్షసులు	12	79
యాతుక = యామము	22	183
యాతుధాన = రాక్షసుఁడు	12	81
యాతుపతి = రావణుఁడు	12	85

* కైజ—43

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
వలజ=చేదు,తీపి,ఉప్పు,వగరు కలసినది	199	79
,, =చేనిదుప్ప	263	156
వలజా= ,,	128	130
,, =ఉత్తమస్త్రీ, పొలము, తలుపు	263	156
వలన=దారముచుట్టుట	136	21
,, =అగరుపొగ	200	103
వలనా=వదరుట	33	50
వలభీ=మేడగది	161	62
,, =ముంజూరుపట్టె	162	77
వలయ=పశ్చిమరాశియొక్క సగభాగము	21	101
,, =మామిడి	47	50
,, =నీటిప్రబ్బలి	61	398
,, =కంకణము	170	287
వలయిత=చుట్టుకొనఁబడినది	209	192
వలరిపు=ఇంద్రుఁడు	9	3
వలాగ్ర=వసంతఋతువు	24	174
వలాహక=మేఘము	25	2
,, =నల్లపిండారకము	51	156
,, =తాచుపాము	149	25
,, =దుండుపాము	149	34
వలాహకా=డాలుకు చుట్టును గల కట్టు	120	395

పదము.	పృష్ఠము.	ప
వలి=కడుపుపై మడత, కెరటము, శిథిలచర్మము, చూరు	222	
వలిన=సడలినది	201	
వలిభ= ,,	201	
వలిర=మెల్లకన్నుగలవాఁడు	202	
వలీక=చూరు	162	
వలీనక=తాటి	63	
వలీముఖ=కోఁతి	68	
,, =పెరుగుతోడు-కొనుట	134	
వల్క=నారచీర	46	
వల్కల=,,	46	
వల్గన=గుఱ్ఱపుపరుగుభేదము	114	
వల్గా=కళ్లెము	113	
వల్గిత=అశ్వగతిభేదము	113	
,, =అశ్వగతి	114	
వల్గు=కనురెప్ప	180	
,, =మనోహరము	229	
వల్మీక=పుట్ట	39	
వల్లకీ=వీణ	145	
వల్లభ=ప్రియుఁడు	206	
,, = ,, ,అధ్యక్షుఁడు	256	
వల్లరి=గుచ్ఛము	46	
వల్లరికా=పల్చనిజుట్టు	181	
వల్లవ=గొల్ల	138	
,, =వంటవాఁడు	166	

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
శిరా=ప్రతతి	53	197
శిరీ=ఒకదర్భ	64	455
శీర్ణక=ఆకులను తినువాఁడు	93	257
శీర్ణపర్ణాశిన్= ,,	93	257
శీర్ణవృన్త=గుమ్మడి	59	341
శీర్ష=ఒకపరిమళద్రవ్యము	131	214
,, =తల	180	170
శీర్షక=తలపాగ	117	311
శీర్షణ్య= ,,	117	311
,, =విరియఁబోసికొన్న జుత్తు	181	202
శీర్షత్రాణ=తలపాగ	117	311
శీల=స్వభావము, ప్రవర్తన	226	66
శీవాల=నాచు	158	98
శుక=పక్షి	26	4
,, =చిలుక	28	49
,, =పచ్చాకు	130	183
శుకకూట=తోరణమాల	87	116
శుకనాస=అగస్త్యవృక్షము	58	313
శుకనాసక=పెద్దవాక	50	136
శుకపోత్ర=ఒకపాము	149	34
శుక్త=పులిసినగంజి	165	163
శుక్త=తేనె, బెల్లము, మీగడ మున్నగువానిని మూఁడు దినములు క్రొత్తకుండలో ధాన్యమధ్యమున నుంచి తయారుచేసిన పదార్థము	165	169
,, =పులుపు	198	51
,, =కారము, పులుపుకలిసినది	198	158
,, =కఠినము, పుల్లనిది	229	35
శుక్తతిక్తకషాయక=కారము, పులుపు చేదుకలిసినది	198	69
శుక్తి=చింత	51	161
,, =శంఖనఖము	131	202
,, =చింతపండు	134	264
,, =ముత్యపుచిప్ప	152	112
,, = ,,	152	115
,, =రెండుకర్షములు	190	10[illegible]
,, =ఒకకంటిజబ్బు, గుజ్జుపుగుడి	228	7[illegible]
శుక్ర=ఒక యాగాగ్ని	10	4[illegible]
,, =ఒకగ్రహము	19	6[illegible]
,, జ్యేష్ఠము	28	16[illegible]
,, =బంగారము	42	3[illegible]

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
స్థౌణేయ=పచ్చాకు	130	183
స్థౌర=మలదదేశము	38	71
స్నపిత=తేమగలది	209	213
స్నవ=చెమర్చునది	194	64
స్నసా=కండరము	182	234
స్నాతక=గృహస్థు	86	80
స్నాన=స్నానము	168	225
,, =స్నానీయము, స్నానము	227	71
స్నాయు=కండరము	182	234
స్నావ=చెట్టునాడి	46	27
,, =చెట్టునార	138	66
,, =కండరము	182	234
స్నిగ్ధ=నుగ్గిలము	49	106
,, =మిత్రుఁడు	107	85
,, =ప్రియమైన	202	36
స్ను=పీఠభూమి	41	14
స్నుఘ్నికా=నత్రము	133	258
స్నుత=ప్రవహించునది	210	218
స్నుషా=కోడలు	176	72
స్నుహ్=జెముడు	53	194
స్నుహీ= ,,	53	194
స్నేహ=ప్రేమ	98	371
,, =నూనె, మైనము	134	273
,, =మార్దవము	196	1
,, =ద్రవము, ప్రేమ	238	197
స్నేహా=నీరు	274	35

పదము.	పృష్ఠము.	పంక్తి.
స్నేహపాత్ర=నూనెకుపయోగించు తోలుసంచి	163	120
స్నేహపూర=ఫలకవృక్షము	126	89
స్నేహవర=క్రొవ్వు	182	215
స్నేహు=వీర్యము	182	226
స్పన్ద=చంద్రుఁడు	19	52
స్పన్దిత=అదరుట	143	181
స్పర్ధ్య=ఉత్తమము	206	127
స్పర్శ=వాయువు	13	97
,, =క మొదలు మవఱకును గల అక్షరములు	86	71
,, =తాకుట	196	3
,, =తాకుట, బాధ ఇచ్చుట, తాకుడు	238	191
స్పర్శన=దానము	92	236
,, =గాలి, తాకుట, ఇచ్చుట	24	177
స్పర్శానన్దా=అప్సరస	15	1
స్పశ=యుద్ధము	121	410
,, =చారుఁడు, యుద్ధము	219	127
స్పశా=పత్నీసన్నహనము	90	177
స్పష్ట=వివరింపఁబడినది	212	267
స్పృక్కా=ఒకచెట్టు	54	233
స్పృష్టతా=స్పష్టోచ్చారణ	85	70
స్పృహా=కోరిక	97	358
స్ఫటా=పాముపడగ	149	42
స్ఫటిక=ఒకమణి	44	73

సంస్కృతగ్రంథములు

కావ్యములు

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఋతుసంహారము, సాంధ్రటీక	...	1	0
కవిరాక్షసీయము, ద్వ్యర్థికావ్యము, టీక	...	1	0
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము	...	1	12
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	3	0
కాదంబరి	...	4	0
గీతగోవిందము, (అష్టపది) సాంధ్రటీక	...	2	8
దశకుమారచరిత్రము	...	1	8
నీతిశాస్త్రము, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4
నైషధము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	...	2	8
పుష్పబాణవిలాసము, సటీక	...	0	12
పంచబాణవిజయము, చక్కనికూర్పు	...	0	12
సంస్కృత (నాగరిలిపి) బాలశిక్ష, తెనుగు అర్థము	...	0	6
,, ఇంగ్లీషు అర్థము	...	0	5
,, ద్రావిడ అర్థము	...	0	5
బిల్హణచరిత్ర, సటీక	...	1	0
భర్తృహరిసుభాషితము, తాత్పర్యము	...	2	0
భర్తృహరి, వ్యాఖ్యానప్రతిపదాంధ్రటీకాపద్యతాత్పర్యసహితము		5	0
భాషామంజరి, సటీక	...	0	10
భారవి (కిరాతార్జునీయము) సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	...	1	8
భారవి, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవ్యాఖ్యానసహితము, 6 సర్గలు	...	3	0
భోజచరిత్ర, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	3	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
మణిమంజరీభేదిని, రామయోగీంద్రవిరచితము	...	0	12
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	...	0	12
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	...	1	12
మాఘము, సవ్యాఖ్యానము, 6 సర్గలు	...	2	8
,, 3 సర్గలు, సంస్కృత ఆంధ్రటీకాసహితము	...	5	0
రఘువంశము, 10 సర్గలు, సవ్యాఖ్యానము	...	2	8
,, 6 సర్గలు, సటీక	...	8	
వసంతతిలకభాణము, చక్కనివూర్పు	...	0	8
విక్రమార్కచరిత్రము, సటీక	...	2	0
శివకంఠమాలిక, సటీక	...	0	4
సీతాపరిణయశ్లోకవ్యాఖ్య	...	0	4
సూర్యశతకము, ఆంధ్రపద్యలఘుటీకాసహితము	...	0	8
హంససందేశము, సవ్యాఖ్యానము	...	0	6
హితోపదేశము (సంస్కృతము)	...	1	8

నాటకములు

ఉత్తరరామచరిత్రము, సవ్యాఖ్యానము	...	2	8
ప్రహసనము, కాళిదాసకృతము	...	0	6
శాకుంతలనాటకము, సవ్యాఖ్యానము	...	4	0

చంపువులు

భారతచంపు, సవ్యాఖ్యానము	...	3	0
రామాయణచంపు, సవ్యాఖ్యానము	...	3	8
విశ్వగుణాదర్శచంపు	...	2	8

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

పోస్టుబాక్సు 1372. 292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి-1.